

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

DISKURSSIANALYYSI TIEDUSTELUANALYYSIN LÄHESTYMISTAPANA – VENÄJÄN SYYRIAN OPERAATION DISKURSIIVINEN TARKASTELU

Diplomityö

Kapteeni
Kai Känä

Yleisesikuntaupseerikurssi 58
Maasotalinja

Heinäkuu 2017

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Yleisesikuntaupseerikurssi 58	Linja Maasotalinja
Tekijä Kapteeni Kai Känä	
Tutkielman nimi DISKURSSIANALYYSI TIEDUSTELUANALYYSIN LÄHESTYMISTAPANA – VENÄJÄN SYYRIAN OPERAATION DISKURSIIVINEN TARKASTELU	
Oppiaine, johon työ liittyy Strategia	Säilytyspaikka Kurssikirjasto (MPKK:n kirjasto)
Aika Heinäkuu 2017	Tekstisivuja 117 Liitesivuja 1
TIIVISTELMÄ	
<p>Tieteessä tapahtunut kielellinen käänne ja yhteiskunnassa tapahtunut tiedonvälityksen muutos ovat avanneet uusia mahdollisuuksia tiedusteluanalyysille. Samalla tiede ja tiedustelu ovat lähentyneet. Tiedusteluanalyysissa on ryhdytty käyttämään entistä enemmän tieteellisiä tutkimusmenetelmiä ja niistä operationalisoituja analyysitekniikoita. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, <i>miten kriittistä diskurssianalyysia voidaan soveltaa tiedusteluanalyysin menetelmänä</i>. Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella empiirisen esimerkin kautta kriittistä diskurssianalyysia tiedustelun kontekstissa ja pyrkiä löytämään ne tekijät ja reunaehdot joilla menetelmää voidaan parhaiten hyödyntää tiedusteluanalyysissa.</p> <p>Tutkimuksen metateoreettisena viitekehyksenä toimii sosiaalinen konstruktivismi. Tutkimuksessa sovelletaan Norman Fairclough'n mallia kriittisestä diskurssianalyysista venäläisessä sanomalehdistössä representoituneiden diskurssien tutkimiseen. Apukysymyksenä on <i>se, millaisilla diskursseilla Venäjän Syyrian operaatiota koskevia ulko- ja sotilaspoliittisia päätöksiä legitimoidaan sanomalehdistössä ja miten sanomalehdistössä representoituvien diskurssien diskurssijärjestys on muodostunut ja muuttuu ajan suhteen?</i> Tutkimuksen primääriaineiston muodostaa 105 venäläisessä sanomalehdistössä 1.7.–31.12.2015 välillä julkaistua artikkelia. Muina lähteinä käytetään pääasiassa tiedusteluun ja tiedusteluanalyysiin liittyvää tutkimus- ja ammattikirjallisuutta.</p> <p>Venäjän johtohenkilöt ja heitä tukeva sanomalehdistö legitimoivat Syyrian operaatiota ensisijaisesti uhkadiskurssilla, eli he julkilausumissaan loivat kuvaa terrorismista eksistentiaalisena uhkana Venäjälle. Tähän uhkaan tulee vastata voiman käytöllä ja näin ollen Syyrian hallinnon tukeminen sotilaallisesti on legitiimiä. Muina perusteluina käytettiin sosiopoliittista diskurssia, Syyria-diskurssia sekä asevoimadiskurssia. Diskursseissa esiintyi sisäisiä ja diskurssien välisiä jännitteitä ja ajallisia muutoksia. Syyrian operaation legitimizeettiä pyrittiin tutkimusaineiston perusteella myös aktiivisesti kiistämään. Tästä huolimatta operaatio legitimoitiin onnistuneesti venäläiselle yleisölle ja legitimoinnille vaikutti olevan aito tarve valtarakenteiden ylläpitämiseksi.</p> <p>Keskeisimpänä johtopäätöksenä on, että kriittinen diskurssianalyysi soveltuu rajoituksin tiedusteluanalyysin lähestymistavaksi. Metodi soveltuu yhteiskunnassa ilmenevien valtaasetelmien tutkimiseen. Tiedustelussa metodia voidaan käyttää perustutkimukseen, tiettyjen kognitiivisten vinoumien välttämiseen, laajojen yhteiskunnallisten muutosten havainnointiin sekä tukemaan strategista kommunikaatiota ja informaatio-operaatioita. Tärkeimmät rajoitukset liittyvät aikaan, epävarmuuksien hallintaan, analyytikkojen koulutukseen sekä tiedustelupalveluiden organisaatiokulttuuriin.</p>	
AVAINSANAT	
Tiedustelu, kriittinen diskurssianalyysi, diskurssi, tiedusteluanalyysi, valta, identiteetti, toisuus	

DISKURSSIANALYYSI TIEDUSTELUANALYYSIN LÄHESTYMISTAPANA – VENÄJÄN SYYRIAN OPERAATION DISKURSIIVINEN TARKASTELU

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
1.1	TUTKIMUKSEN TAUSTA	1
1.2	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT, TUTKIMUSKYSYMYKSET JA RAJAUKSET	3
1.3	VENÄJÄN TIE SYYRIAN OPERAATIOON	8
1.4	AINEISTO	9
1.5	AIKAISEMPI TUTKIMUS	12
1.6	DISPOSITIO	14
2	KRIITTINEN DISKURSSIANALYYSI TUTKIMUSMENETELMÄNÄ	15
2.1	TIETEENFILOSOFISET LÄHTÖKOHDAT	15
2.2	KRIITTINEN DISKURSSIANALYYSIN KANSAINVÄLISTEN SUHTEIDEN JA POLITIIKAN TUTKIMUKSESSA.	20
3	SYYRIAN OPERAATION DISKURSIIVINEN RAKENTUMINEN VENÄJÄN SANOMALEHDISTÖSSÄ	31
3.1	DISKURSIIVINEN VALLANKÄYTTÖ VENÄJÄN SANOMALEHDISTÖSSÄ	31
3.2	TUTKIMUSAINEISTON SANOMALEHDET	38
3.3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	42
3.4	SANOMALEHDISTÖSSÄ HEGEMONISOITUNEET DISKURSSIT	44
3.4.1	<i>Sosio poliittinen diskurssi</i>	45
3.4.2	<i>Uhkadiskurssi</i>	55
3.4.3	<i>Syyria-diskurssi</i>	65
3.4.4	<i>Asevoimadiskurssi</i>	69
3.5	DISKURSSIJÄRJESTYKSEN RAKENTUMINEN	73
3.6	JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	79
4	DISKURSSIANALYYSIN SOVELTAMINEN TIEDUSTELUSSA	88
4.1	TIEDUSTELUANALYYSI JA TIEDE	91
4.2	PERUSTUTKIMUS	97
4.3	KOGNITIIVISTEN VINOUMIEN VÄLTÄMINEN	100
4.4	DISKURSSIJÄRJESTYKSEN MUUTOS AJAN FUNKTIONA	107
4.5	SYÖTTEITÄ STRATEGISEEN KOMMUNIKAATIOON JA INFORMAATIO-OPERAATIOIHIN	109
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	112
	AINEISTO	118
	LÄHTEET	121

DISKURSSIANALYYSI TIEDUSTELUANALYYSIN LÄHESTYMISTAPANA – VENÄJÄN SYYRIAN OPERAATION DISKURSIIVINEN TARKASTELU

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

Tiedustelun tutkimus on kehittyvä tieteenala, joka on viimeisen 20 vuoden aikana saavuttanut akateemista hyväksyntää useissa maissa. Osana tiedustelun ja akateemisen maailman lähestymistä on tietty metodologinen lähentyminen. Tieteessä yleisesti käytettyjä tutkimusmenetelmille on pyritty löytämään sovelluksia myös tiedustelun alalla. Historiallisesti, tieteellisiä menetelmiä on sovellettu tiedusteluanalyyseissä erityisesti strategisen tiedustelun tasolla tutkittaessa vieraiden valtioiden toimia ja niiden vaikuttimia.¹ Tämä osuus tiedustelun monipuolisista kiinnostuksen kohteista rinnastuu monella tapaa kansainvälisen politiikan tutkimukseen. Tieteen ja tiedustelun tarpeet sekä tavoitteet eivät kuitenkaan ole yhteneviä. Tiedusteluanalyysi ei ole samalla tavalla dogmaattista metodologioiden suhteen kuin esimerkiksi yhteiskuntatieteiden tutkimus.² Tiedusteluanalyysin ja tieteen voidaan silti väittää muodostavan kaksi samankaltaista ja toisiinsa sidoksissa olevaa *tiedon tuottamisen alaa*, joita erottaa syvä poliittinen, kulttuurinen ja epistemologinen jako.³ Tästä jakolinjasta huolimatta tiedusteluanalyyseissä voidaan hyödyntää tieteessä laajemmin vakiintuneita tutkimusmenetelmiä ja suuntauksia tietyin rajoituksin.

Tiedusteluanalyyseissä hyödynnetään laajasti erilaisia keinoja analysoida kerättyjä tietoja noudattaen enimmäkseen kvalitatiivisen tai kvantitatiivisen tutkimuksen yleisiä keinoja. Silmiinpistäväna piirteena on kuitenkin taipumus positivistiseen tieteenfilosofiaan ja erityisesti poliittiseen realismiin.⁴ Analyysin päälinjoina on ainakin angloamerikkalaisessa perinteessä painottuminen havaittavissa oleviin todisteisiin ja hypoteesien testaamiseen. Tätä kehitystä edustaa

¹ Agrell, W. & Treverton, G. (2015). *National intelligence and science: beyond the great divide in analysis and policy*. Oxford University Press. s.7

² Agrell & Treverton (2015), s.158

³ Agrell & Treverton (2015). s.3

⁴ Manjikian, M. (2013). "Positivism, Post-Positivism, and Intelligence Analysis", *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* 26(3), s.563–564 sekä Rathmell, A. (2002). "Towards postmodern intelligence", *Intelligence and National Security* 17(3). s. 93. Myös ruotsalainen tutkija Gunilla Eriksson on tehnyt saman havainnon Ruotsin sotilastiedustelua (MUST) käsittelevässä tutkimuksessaan. Hänen mukaansa valtiot ja niiden osana valtiolliset toimijat artikuloidaan ja kehystetään vallan tavoittelemisen, vallan tasapainon ja kansallisten intressien konseptien kautta. Huomiota ei juurikaan anneta ideoille, ideologialle tai edes sellaisille tekijöille, kuin poliittinen ohjelma. Eriksson, G. (2016). *Swedish military intelligence: producing knowledge*. Oxford University Press. s.136

erityisesti Yhdysvaltain keskustiedustelupalvelussa pitkän uran tehneen analyttikon Richards Heuerin työ tiedustelun analyysitekniikoiden strukturoimiseksi.⁵ Samaan aikaan, kun tiedusteluanalyysi on pyrkinyt yksinkertaistettuihin jäseneltyihin tekniikoihin, on ihmistieteissä kehitys kulkenut vastakkaiseen suuntaan. Sosiaalinen konstruktivismi on 1960-luvun lopusta lähtien vahvistanut asemaansa. Yhteiskuntatieteiden tutkimuksen raameissa tästä käytetään usein nimitystä *kielellinen käänne*, jonka voidaan katsoa perustuvan 1970-luvun ranskalaisten tukijoiden ja filosofien, erityisesti Michel Foucault'n, Julia Kristevan sekä Jacques Derridan ajatuksiin.

Konstruktivistien tutkimusmenetelmien kehittäminen ja oletettavasti myös käyttö on pääasias-
sa poliittiseen realismiin kallellaan olevassa tiedustelumailmassa ollut julkisten lähteiden va-
lossa pienimuotoista. Aihetta on lähestytty useasta näkökulmasta ammattikirjallisuudessa,
mutta kattavaa tutkimusta konstruktivistien menetelmien hyödyntämisestä tiedusteluanalyy-
sissa ei ole käytettävissä. Tutkimuskenttä on siis julkisesti saatavien tietojen perusteella avoin.
Tiedustelu ei silti voi sivuuttaa konstruktivistista näkökulmaa kevyin perustein. Inhimillisen
tiedonvälityksen määrän huima kasvu teknologian kehittyessä on lisännyt avoimista lähteistä
saatavaa mahdollisesti hyödynnettävissä olevan informaation määrää. Samalla uutissykli on
lyhentynyt ja viestintä päätöksentekijöiltä yleisölle on lisääntynyt ja nopeutunut. Tämä ase-
telma mahdollistaa tehokkaan retorisen vallankäytön, jossa kieli on sekä väline, että kohde.
Norman Fairclough'n mukaan kieli ei olekaan politiikan väline, vaan kieli *on* politiikkaa. Po-
litiikka koostuu kiistoista ja kamppailusta, jotka tapahtuvat kielen sisällä ja kielestä.⁶

Kieli ja kielenkäyttö on erottamaton osa inhimillistä tiedonvälitystä ja siten sosiaalista toimin-
taa. Kielen voi ajatella eräänlaisena resurssina, joka ei koostu yksin kielen järjestelmästä vaan
myös kertomuksista, genreistä ja *diskursseista*.⁷ Diskurssien voidaan tulkita olevan niin hallit-
sevassa roolissa kielen käytössä ja merkityksien välittämisessä, ettei ole olemassa diskurssien
ulkupuolista keinoa antaa merkityksiä asioilla ja kuvata maailmaa.⁸ Kaikki inhimillinen tie-
donvälitys on siis riippuvaista diskursseista. Materiaalista todellisuutta ei voi merkityksellis-
tää, eikä tietoa välittää ilman diskursseja. Diskurssin tutkimus tai *diskurssianalyysi* on vakiin-

⁵ Kirjassaan *Psychology of intelligence analysis* Heuer tarkastelee tiedusteluanalyysia ihmisen ajattelun kannalta. Hän esittelee laajasti erilaisia kognitiivisia vinoumia sekä esittää parhaana keinona niiden välttämiseksi strukturoitujen analyysitekniikoiden käytön. Ks. Heuer, R. (1999). *Psychology of intelligence analysis*. Center for the Study of Intelligence, Central Intelligence Agency. Heuer sekä myös pitkän uran Yhdysvaltojen tiedustelussa tehneen Randolph Phersonin kanssa jatkanut strukturoitujen menetelmien keräämistä ja kehittämistä muun muassa kirjassaan *Structured analytic techniques for intelligence analysis*. (Heuer, R. & Pherson, R. (2010). *Structured analytic techniques for intelligence analysis*. CQ Press.)

⁶ Fairclough, N. (2001). *Language and power*. Longman. s.19

⁷ Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2009). *Kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino. s.67. Tarkemmin *diskurssin* käsitettä tarkastellaan tämän tutkimuksen luvussa 2.1

⁸ Hansen, L. (2006). *Security as practice: discourse analysis and the Bosnian war*. Routledge. s.25

nuttanut asemansa yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. Tämä tutkimus on osa laajempaa pyrkimystä käsitellä ja ymmärtää kansainvälistä ja kansallista turvallisuutta diskursiivisen lähestymistavan kautta.⁹

Tiedustelun ydinprosessi¹⁰, tiedusteluanalyysi, on muiden inhimillisten toimintojen kaltaisesti sekä diskurssien tuottaja että kuluttaja. Diskurssit muovaavat analyysin kohdetta ja siitä saatavaa informaatiota. Samalla diskurssit vaikuttavat tiedusteluanalyysia tekevään analyytikkoon itseensä sekä tämän tuotteisiin. Jokainen kielellisesti merkityksellistetty asia on sidoksissa kulttuuriin, ideologioihin ja kontekstiin. Konstruktivistisen lähtökohdan mukaisesti neutraalia, ”puhdasta” tietoa ei voi olla olemassa. Mutta voiko diskurssianalyysia hyödyntää tiedusteluanalyysissa tietoisesti? Onko diskurssianalyysi monimuotoisena, löyhänä metodologiana – jopa tieteenfilosofisena lähestymistapana – operationalisoitavissa tiedusteluanalyysin tarpeisiin?

1.2 Tutkimuksen lähtökohdat, tutkimuskysymykset ja rajaukset

Tutkimuksen laajana teoreettisena viitekehyksenä on sosiaalinen konstruktivismi. Tutkimuksessa hyödynnetään tutkimusmenetelmänä *kriittistä diskurssianalyysia* (Critical Discourse Analysis, CDA), jonka voidaan katsoa sijoittuvan jälkistrukturalistiseen tieteensuuntaukseen. Jälkistrukturalistinen diskursiivinen ontologia on vahvasti kietoutunut ymmärrykseen kielestä olevaisuutta määrittävänä tekijänä. Kieli on sosiaalinen ja poliittinen, luonnostaan epävakaa merkkien järjestelmä. Kieli luo tarkoitusta identiteetin ja toiseuden yhtäaikaishuoneella rakentamisella¹¹. Kriittisen¹² diskurssianalyysin merkittävämpänä kehittäjänä voidaan pitää Norman Fairclough’ta. Fairclough painottaa erityisesti *diskurssijärjestyksien* merkitystä diskurssien muodostamisessa.¹³ Kriittinen diskurssianalyysi menetelmänä tutkii erityisesti merkityksiä, niiden tuottamista, muuttamista ja neuvottelemista *vallan* näkökulmasta. Tutkittaessa valtioiden ulko- ja sotilaspolitiikkaa korostuu formaalin vallan ohella myös diskursiivinen valta ja sen väärinkäyttö. Tämän tutkimiseen juuri kriittinen diskurssianalyysi soveltuu hyvin.

⁹ Laajemmin aihepiiristä esim. Buzan, B. & Hansen, L. (2009). *The evolution of international security studies*. Cambridge University Press. Sekä Peoples, C. & Vaughan-Williams, N. (2015). *Critical security studies : an introduction*, Routledge.

¹⁰ Tiedustelua toimintona ja tiedusteluanalyysia käsitellään tarkemmin luvussa 4.

¹¹ Hansen (2006). s.17

¹² Lähestymistavan ”kriittisyys” tarkoittaa Fairclough’n mukaan pyrkimystä ottaa huomioon se, että sosiaaliset käytännöt ja erityisesti kielenkäyttötavat ovat sidoksissa syy- ja seuraussuhteisiin, joita emme normaalioloissa juuri lainkaan huomaa. Fairclough, N. (1997). *Miten media puhuu*. Vastapaino. s.75

¹³ Fairclough (1997). s.74–78

Tämän tutkimuksen *tavoitteena* on tarkastella kriittistä diskurssianalyysia tiedustelun kontekstissa ja pyrkiä löytämään ne tekijät ja reunaehdot joilla menetelmää voidaan parhaiten hyödyntää tiedusteluanalyysissa.

Tutkimuksen pääkysymys on *miten diskurssianalyysia voidaan soveltaa tiedusteluanalyysin menetelmänä?* Apukysymyksenä on *miten valtion johtajien päätöksen ennustettavuutta voidaan parantaa diskurssianalyttisellä lähestymistavalla?* Tutkimus keskittyy siis tarkasteltavan valtion johdon tietoisesti tekemiin päätöksiin. Diskurssianalyttisellä menetelmällä ei tässä kontekstissa pyritä tunnistamaan niin samottuja *musta joutsen* –tapauksia¹⁴ eikä epärationaalista päätöksenteosta johtuvia kehityskulkuja.

Tutkimusongelmaan pyritään vastaamaan tekemällä diskurssianalyttinen tarkastelu Venäjän Syyrian sotilasoperaation käynnistämiseen liittyvistä *selonteista*¹⁵ ja vertaamaan saatuja havaintoja aikaisempaan tutkimuskirjallisuuteen. Tarkastelun taustalla on oletus siitä, että Venäjän sotilaspoliittisten asioiden ylimmät päätöksentekijät, eli *avainhenkilöt* tekivät päätöksen operaation valmisteleminen ja käynnistämisestä useita viikkoja tai kuukausia ennen Venäjän ilmapommitusten alkamista Syyrian Arabitasavallan alueella 30.9.2015. Samoin on oletettavaa, että avainhenkilöt pyrkivät tietoisesti legitimoimaan tekemänsä päätöksen sekä kotimaassaan, että laajemmin kansainvälisessä kontekstissa. Tässä tutkimuksessa tarkastelen avainhenkilöinä Venäjän Federaation presidenttiä Vladimir Putinia, ulkoministeri Sergei Lavrovia, puolustusministeri Sergei Šoigua sekä yleisesikunnan päällikköä Valeri Gerasimovia.

Avainhenkilöiden tekemä päätös on oletettavasti luonut tunnistetun tarpeen oikeuttaa eli *legitimoida*¹⁶ sotilaallisen voiman käyttö. Tutkimuksen lähtöoletuksena on se, että ulko- ja sotilaspoliittisen päätöksenteon avainhenkilöt pyrkivät eri keinoin vahvistamaan legitimitettiään. Legitimoinnin voidaan olettaa näkyvän avainhenkilöiden antamissa lausunnoissa sekä pyrkimyksenä informaatioympäristön muokkaamiseen. Tutkimuksen *hypoteesina* on se, että nämä legitimointipyrkimykset ilmenevät *diskursiivisena vallankäyttönä*, joka on havaittavissa ja tulkittavissa ajan funktiona.

¹⁴ Termiä *musta joutsen* voidaan käyttää erittäin epätodennäköisestä, mutta suuren merkityksen omaavasta tapahtumasta. Termin tässä yhteydessä esitti filosofi Nassim Taleb vuonna 2007. Taleb, N. N. (2007), *Musta joutsen: Erittäin epätodennäköisen vaikutus*. Terra Cognita.

¹⁵ Tässä yhteydessä ymmärrän selonteon (account) diskurssianalyysin perinteen mukaisesti. Tällaisia ovat erilaiset tekstit, poliitikkojen antamat lausunnot, haastattelut tms.

¹⁶ Sovellan tässä tutkimuksessa *yleisölähtöistä* näkemystä legitimitetistä. Tämän näkemyksen mukaan legitimitetti kumpuaa tietyn toimijan (agent) keskuudessa vallitsevasta konsensuksesta siitä, mitkä toisen toimijan (actor) käyttäytymisen piirteet voidaan lukea hyväksyttäväksi ja toivottavaksi tiettyssä sosiaalisessa kontekstissa. Legitimitetti on siis jatkuvassa muutoksessa ja arvioinnin kohteena, vaikka se oletusarvoisesti olisi institutionaalisoitu tiettyyn asemaan (esim. presidentti) Ks. Zuckerman, E. W. (1999) “The categorical imperative: Securities analysts and the legitimacy discount.” *American Journal of Sociology*, 104: 1398-1438.

Valta ja vallankäyttö ovat keskeisiä tutkimuskohteita tutkittaessa valtioiden ulko- ja sotilaspoliittista toimintaa. Kaikkeen vallankäyttöön liittyy kiinteänä osana myös diskursiivinen vallankäyttö muodossa tai toisessa. Diskursiivinen vallankäyttö yhdessä muun vallankäytön kanssa muodostaa monimutkaisen suhteiden järjestelmän. Vallankäytön muodot voivat olla päällekkäisiä, limittäisiä tai jopa osin toisiaan kiistäviä. Usein diskursiivinen vallankäyttö tukee normatiivista vallankäyttöä¹⁷. Lain tai muun normin perusteella toteutettavan väkivallan oikeutusta vahvistetaan diskursiivisella vallankäytöllä. Tämä suhde toimii myös toisin päin. Normeilla voidaan tukea diskursiivista vallankäyttöä.¹⁸ Vallankäyttö ja erityisesti diskursiivinen vallankäyttö on sidoksissa kontekstiin ja kulttuuriin. Tästä syystä tästä tutkimuksesta saatuja havaintoja venäläisestä diskursiivisesta vallankäytöstä ei sellaisenaan voida soveltaa toiseen kulttuuriympäristöön.

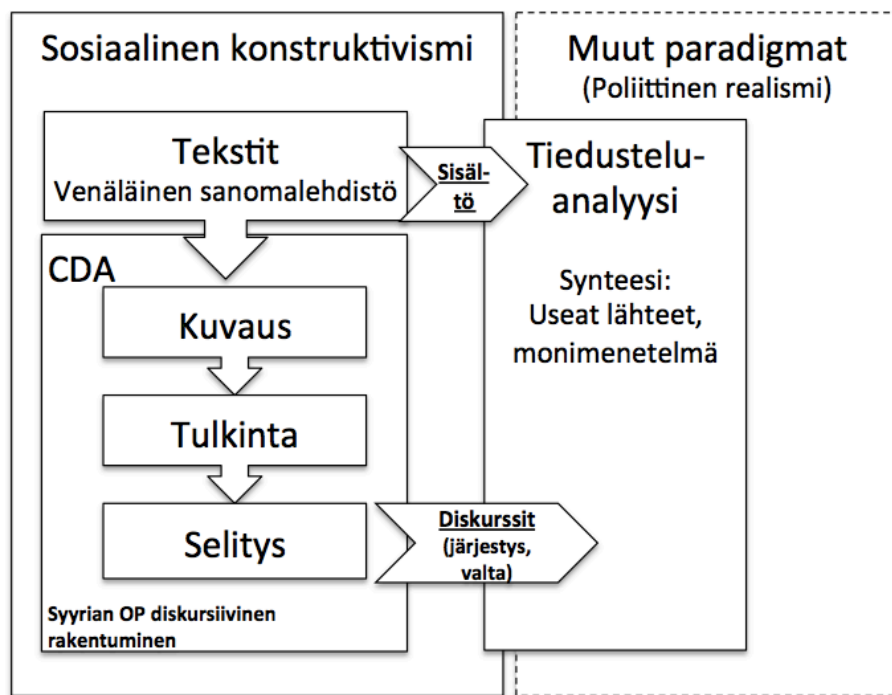
Tutkimuksen diskurssianalyttisen tarkastelun kysymyksenä on se, *millaisilla diskursseilla Venäjän Syyrian operaatiota koskevia ulko- ja sotilaspoliittisia päätöksiä legitimoidaan sanomalehdistössä ja miten sanomalehdistössä representoituva diskurssijärjestys on muodostunut ja muuttuu ajan suhteen?* Tarkastelun tavoitteena on tunnistaa tutkimusmenetelmän soveltamisesta sellaisia elementtejä, jotka ovat parhaiten operationalisoitavissa tiedusteluanalyyseissa sekä tukevat tiedustelutiedon tuottamista. Tutkimuksen empiirisen osin tavoitteena ei siis ole vastata kysymykseen *miksi Venäjä aloitti sotilasoperaation Syyriassa*, vaan tutkia venäläisessä sanomalehdistössä esiintyviä diskursiivisen vallankäytön keinoja operaation legitimoimiseksi. Tutkimus ei myöskään suoraan ota kantaa Venäjän esittämiin perusteisiin operaation oikeutuksesta, vaan pikemminkin pyrkii tuomaan legitimointiprosessin läpinäkyväksi. Tämä tarkastelu rajoittuu venäläiseen sanomalehdistöön, eikä ota suuremmissa määrin kantaa muuhun informaatioympäristöön.

Venäjän Syyrian operaatio on mielenkiintoinen tarkastelukohde diskursiivisen vallankäytön näkökulmasta. Venäjän johto on 2000-luvulla tehokkaasti muokannut informaatiotilaa tavoitteidensa ajamiseksi. Toinen Tšetšenian sota, Georgian sota, Krimin valtaus sekä sotatoimet

¹⁷ Tässä yhteydessä *normatiivinen vallankäyttö* tarkoittaa erilaisten muodollisten tai epämuodollisten normien levittämistä. Esimerkkinä lainsäädäntö.

¹⁸ Esimerkiksi Venäjällä voimassa olevan lainsäädännön mukaan maassa kielletyistä järjestöistä uutisoitaessa tulee uutisen yhteydessä mainita tästä kiellosta. Em. syystä Isisistä uutisoitaessa, järjestön nimeen perään liitetään esim. ”kielletty Venäjän Federaatiossa” -teksti. Määräys perustuu Venäjän joukkotiedotuslain 4§:än ja kiellon noudattamatta jättäminen kriminalisoidaan saman lain 16§:ssä. Закон Российской Федерации «О средствах массовой информации» от 27.12.1991 № 2124-1. Venäjän oikeusministeriö pitää yllä listaa kulloinkin oikeuden päätöksellä kielletyistä järjestöistä. Перечень некоммерческих организаций, в отношении которых судом принято вступившее в законную силу решение о ликвидации или запрете деятельности по основаниям, предусмотренным ФЗ "О противодействии экстремистской деятельности". Министерство Юстиции Российской Федерации. http://minjust.ru/ru/nko/perechen_zapret [viitattu 7.2.2017]

Itä-Ukrainassa on legitimoitu onnistuneesti venäläiselle yleisölle diskursiivisen vallankäytön keinoin. Yhtäältä on rakennettu uhkakuvaa kulloinkin vastustettavasta *radikaalista toiseudesta* ja toisaalta vahvistettu omaa *identiteettiä*. Neuvostoliitto ja sittemmin Venäjä on vuosikymmeniä ollut Syyrian liittolainen ja tukenut sitä sekä poliittisesti että sotilaallisesti. Vuonna 2015 alkanut Syyrian operaatio oli kuitenkin ensimmäinen kerta kun Venäjä käytti suorasti sotilaallista voimaa Lähi-idässä.¹⁹ Samalla operaatio oli vuosikymmeniin ensimmäinen merkittävä venäläisen sotilasvoiman projisointi oman lähialueen ulkopuolelle. Venäjän sotilasoperaation käynnistyminen 30.9.2015 esitettiin länsimaisessa mediassa useimmin jonkin asteisena yllätyksenä. Koetusta ”yllätyksestä” huolimatta viitteitä operaation aloittamisesta ja tulevasta luonteesta oli julkisissakin lähteissä huomattavasti. Tässä julkisessa keskustelussa ja erityisesti tiedotusvälineiden välittämässä tiedossa on valtion kontekstissa aina kyse vallankäytöstä. Joidenkin diskurssien annetaan esiintyä ja nousta hegemoniseen asemaan ja toisia yritetään tietoisesti vaientaa. Tätä diskursiivista vallankäyttöä tarkastellaan tarkemmin luvuissa 2 ja 3. Tutkimuksen viitekehys on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1: Tutkimuksen viitekehys

Akateemisen tutkimuksen kannalta jälkikäteen tehty analyysi on arvokasta itsessään ilmiöiden ymmärtämiseksi. Jälkikäteen tehdyt tutkimukset kuitenkin harvoin palvelevat tiedustelun tarpeita.²⁰ Useimmissa tapauksissa tiedustelulla pyritään arvioimaan tulevia kehityskuluista. Tässä kohtaa tämä tutkimus ottaa tietoisesti riskin. Tutkimustuloksia analysoidessa tiedostetaan

¹⁹ *The Not-So-Great Game in Syria.* Foreign Affairs. 4.11.2015. <https://www.foreignaffairs.com/articles/syria/2015-11-04/not-so-great-game-syria> [viitattu 10.2.2017]

²⁰ Tiedustelua ja sen tietotarpeita käsitellään tarkemmin luvussa 4.

se, että jälkikäteen tehdyissä tarkasteluissa kausaliteetti arvioidaan yleensä liian vahvaksi.²¹ Tämä havainto toistuu lukuisissa tiedustelun epäonnistumisia käsittelevissä tutkimuksissa. Tiedustelu ei kuitenkaan ole ”pisteiden yhdistämistä” kokonaiskuvan muodostamiseksi. Mahdollisten vaihtoehtojen määrä *a priori* johtaa tilanteeseen, jossa syy-seuraus -suhteet eivät ole selkeästi havaittavia.²² Tässä tutkimuksessa tavoitteena ei ole arvioida tiedustelun onnistumista. Empiiristä aineiston avulla havainnollistetaan niitä elementtejä kriittisestä diskurssianalyysistä, joita voidaan mahdollisesti hyödyntää tiedusteluanalyysissa. Yksityiskohtiin perustuvan kausaliteetin tarkastelun sijaan diskurssianalyysi antaa työkaluja erityisesti ideologioiden, kulttuurisen kontekstin ja poliittisten elementtien arviointiin. Näitä käsitellään tarkemmin luvussa 4.

Tutkimuksen aineisto on rajattu julkisiin, vapaasti saatavilla oleviin materiaaleihin. Näin tutkimus rinnastuu avoimista lähteistä kerättyjen tietojen käyttöön (Open Source Intelligence, OSINT) strategisen tiedustelun tasolla. Strategisella tasolla ymmärrän tässä yhteydessä valtion ylimmän johdon välittömän päätöksenteon piiriin kuuluvat asiat. Näitä ovat esimerkiksi päätökset sotilasoperaatioiden tai sotien aloittamisesta sekä poliittisen linjan tai liittolaissuhteiden merkittävät tietoiset muutokset. Tarkastelun kohteena on ajallisesti pidemmät kehityskulut kertaluonteisten tapahtumien sijaan. Taktisella ja operatiivisella tasolla erilaiset strukturoidut kvantitatiiviset ja kvalitatiiviset analyysitekniikat²³ ovat todennäköisesti helpommin sovellettavissa tiedusteluanalyysissa kuin diskurssianalyysi. Diskurssianalyyttisten menetelmien käyttö ei kuitenkaan rajaudu avoimista lähteistä kerättyyn informaatioon, vaan menetelmää voidaan teknisesti soveltaa kaikkiin teksteihin riippumatta siitä, miten ne on kerätty. Tässä tutkimuksessa turvaluokiteltujen aineistojen käyttö on rajattu tarkastelun ulkopuolelle ja käsiteltävät esimerkit ja empiirinen aineisto on kerätty avoimista lähteistä.

Tutkimusasetelma on rakennettu monivaiheiseksi ja johdonmukaisesti eteneväksi. Ensimmäisessä vaiheessa kuvataan työn teoreettiset pohjaoletukset sekä diskurssianalyyttisen menetelmän perusteet. Seuraavassa vaiheessa tarkastellaan venäläisestä sanomalehdistöstä koottua aineistoa tutkimuksen apukysymysten valossa. Kolmannessa vaiheessa saatuja tuloksia verrataan aikaisempaan tutkimuskirjallisuuteen ja tiedusteluanalyysin vaatimuksiin ja rajoituksiin.

²¹ Heuer, (1999). s.161–163

²² Bruce Schneider kuvaa erinomaisessa kirjoituksessaan tätä ongelmakenttää. Hänen mukaansa tapahtumat näyttävät jälkikäteen selkeiltä. Yksi kehityskulki on realisoitunut ja sitä voidaan seurata. Ennen tapahtumaa mahdollisten vaihtoehtojen lukumäärä tekee analyysin kuitenkin erittäin vaikeaksi, eikä kausaliteetti ole selkeä. Schneider, B. (2013). *Intelligence Analysis and the Connect-the-Dots Metaphor*. https://www.schneier.com/blog/archives/2013/05/intelligence_an.html [viitattu 7.2.2017]

²³ Ks. esim. Heuer & Pherson (2010). Heuer ja Pherson esittelevät teoksessaan joukon yleisempiä strukturoituja analyysitekniikoita.

Tutkimuksessa venäjänkielisen aineiston translitterointiin on käytetty suomalaista standardia SFS 4900. Kaikki tutkimuksessa esitetyt käännökset on tehty tutkijan toimesta ja käännöksissä on pyritty korostamaan alkuperäisiä ilmaisuja eikä käännöksiä ole sujuvoitettu luettavuuden näkökulmasta.

1.3 Venäjän tie Syyrian operaatioon

Syyrian monimutkaisen sisällissodan voidaan katsoa alkaneen niin sanotun *arabikevään* tapahtumista. Presidentti Bashar al-Assadin vastaiset mielenosoitukset alkoivat Syyriassa Deeraan kaupungissa maaliskuussa 2011. Kesäkuuhun mennessä sadat tuhannet ihmiset protestoivat ja vaativat presidentti al-Assadin eroa. Opposition edustajat alkoivat hiljalleen aseistautua hallituksen joukkojen vastatoimien varalle. Väkivalta kiihtyi ja vuonna 2012 Syyrian voitiin katsoa olevan sisällissodassa. Useat alueella toimivat ryhmittymät perustivat sotilaallisia organisaatioita hallituksen vastaiseen taisteluun. Samalla sisällissota sai uskonnollis-poliittisia piirteitä kun maan sunni-muslimienemmistö nousi presidentti al-Assadin shiia-muslimeihin kuuluvaa alaviitteja vastaan. Myös vaihtelevan agendan omaavat, radikaalimmat uskonnollisesti motivoituneet ryhmittymät kiihdyttivät toimintaansa muuttuneessa tilanteessa.²⁴

Elokuussa 2013 Damaskoksen esikaupunkialueelle ammuttiin sariini-hermokaasua sisältäneitä raketteja. Al-Assadin hallinto syytti iskusta kapinallisia, mutta kansainvälisen tulkinnan mukaan vain hallituksen joukoilla oli sariinia käytössään. Yhdysvaltojen sotilaallisen väliintulon uhan alla al-Assadin hallinto taipui luovuttamaan kemialliset aseet tuhottavaksi vuonna 2014 operaatiossa, johon Suomikin osallistui.

Kesäkuussa 2014 aikaisemmin al-Qaida –terroristijärjestöön kuulunut ryhmittymä Isis²⁵ julisti Syyriaan ja Irakiin *kalifaatin* ja ulkomaisten vierastaistelijoiden saapuminen alueelle kiihtyi. Isis aloitti alueen laajentamisen ja taistelun myöskin al-Qaidaan sidoksissa olleen al-Nustran rintaman, al-Assadin hallinnon kuin kurditaistelijoita vastaan. Isisin voimistuminen ja nopea laajeneminen johti Yhdysvaltojen johtaman länsimaisen koalition ilmaiskujen aloittamiseen sitä vastaan syyskuussa 2014. Toukokuuhun 2015 mennessä Palmyran valtaamisen jälkeen

²⁴ Rodgers, L. & Gritten, D. & Offer, J. and Asare, P. (11.3.2015) *Syria: The story of the conflict*. BBC News. <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26116868> [viitattu 13.2.2017]

²⁵ Islamic State in Iraq and Syria, tunnetaan myös itse julistamallaan nimellä Islamic State (IS), Islamic State in Iraq and Levant (ISIL) tai arabian kielestä translitteroilulla lyhenteellä Daesh. Käytän tässä tutkimuksessa selkeyden vuoksi ainoastaan lyhennettä *Isis* ja kirjoitusmuotona kotimaisten kielten keskuksen suosittelemaa suomen kielen oikeinkirjoitussääntöjen mukaista isolla alkukirjaimella kirjoitettua muotoa.

Isis piti hallussaan noin puolta Syyrian maapinta-alasta.²⁶ Venäjä kasvatti keväällä ja kesällä 2015 poliittista ja sotilaallista tukeaan al-Assadin hallinnolle ja aloitti ilmaiskut Syyriassa 30.9.2015.²⁷ Noam Chomskyn ja Reese Ehrlichin mukaan Syyrian sisällissodasta tuli välillisen sodankäynnin taistelulenttä, jossa toisella puolella sotii Venäjä ja Iran ja toisella puolella Yhdysvallat, Persianlahden arabimaat sekä jotkin Nato-maista.²⁸

Syyrian sisällissotaa kattavasti käsittelevässä kirjassaan *The Battle for Syria* Lontoon Queen Mary –yliopiston tutkija Christopher Phillips on arvioinut Venäjän roolia Syyriassa ja laajemmin Lähi-idässä. Hänen mukaansa Venäjä tarkastelee Syyrian kriisiä kolmen toisiinsa liittyvän ”linssin” läpi. Nämä ovat geostrateginen, sisäpoliittinen sekä taloudellinen.²⁹

Geostrategisesti hän arvioi Venäjän tavoitteena olevan Yhdysvaltain vaikutuksen tasapainottaminen alueella. Venäjän merivoimien ainoa oman maan ulkopuolella oleva laivasto- ja huoltotukikohta Syyrian Tartuksessa on tämän tavoitteen saavuttamiseksi kriittinen ja sen toiminta on suojattava. *Sisäpoliittisesti* Venäjä kokee jihadismin leviämisen uhkana. Venäjä arvioi, että Bashar al-Assadin hallinnon kaatuminen ja Syyrian valtiojärjestyksen romahtaminen johtaisivat jihadismin uhkan merkittävään kasvuun. Sisäpoliittisesti myös kansan suosio ja tuki presidentti Vladimir Putinille on merkittävässä asemassa arvioidessa Venäjän ulkopoliittisia toimia. *Taloudellisesti* Phillips arvioi, että operaation saama näkyvyys on merkittävästi lisännyt Venäjän asevientä. Erillisessä arvioissa³⁰ kasvuksi on arvioitu 6–7 miljardia dollaria.³¹

1.4 Aineisto

Venäjän johdon avainhenkilöiden ja sanomalehdistön Syyrian operaatioon liittyviä diskursseja tarkastellaan sellaisina kuin ne representoituvat venäläisissä sanomalehdissä. Sanomalehdistö on mielenkiintoinen tutkimuskohde sen monimuotoisuuden vuoksi. Venäjällä tiedotusvälineet ovat voimakkaasti kontrolloituja sekä lainsäädännön että omistuspohjaan liittyvän itesäätelyn vuoksi. Kansainvälisissä sanan- ja lehdistönvapautta mittaavissa tutkimuksissa Ve-

²⁶ Mühlberger, W & Ruohomäki, O. (2017). *Middle Eastern Terror in flux*. The Finnish Institute of International Affairs. s.6

²⁷ Rodgers, L. & Gritten, D. & Offer, J. and Asare, P. (11.3.2015) *Syria: The story of the conflict*. BBC News. <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26116868> [viitattu 13.2.2017]

²⁸ Erlich, R. W. (2014). *Inside Syria : the backstory of their civil war and what the world can expect*. Prometheus Books.

²⁹ Phillips, C. (2016). *The battle for Syria: international rivalry in the new Middle East*. Yale University Press. s. 219 sekä 28–30.

³⁰ Luhn, A. (29.3.2016) *Russia's campaign in Syria leads to arms sale windfall* Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2016/mar/29/russias-campaign-in-syria-leads-to-arms-sale-windfall> [viitattu 7.2.2017]

³¹ Phillips (2016) s. 219–223

näjä on sijoittunut verrattain huonosti.³² Huolimatta lehdistövapauden heikosta tilasta, lehdistö on monimuotoisempi erilaisilla näkökulmillaan kuin esimerkiksi koko valtakunnan alueella näkyvät TV-kanavat. Tämä on mahdollistanut linjaltaan erilaisten lehtien valitsemisen tutkimusaineistoon, mikä osaltaan tuo esiin jännitteitä politiikan legitimointipyrkimysten sekä näiden vastustamisen välille.

Tutkimuksen primääriaineisto koostuu 105 Venäjän sanomalehdistössä 1.7.–31.12.2015 välillä ilmestyneestä Venäjän toimintaa Syyriassa käsittelevästä sanomalehtiartikkelista. Kyseisenä ajanjaksona Venäjä laajensi huomattavasti asevoimiensa toimintaa Syyriassa ja aloitti oman ilmoituksensa mukaisesti Isisin vastaiset ilmapommitukset 30.9.2015. Valittu ajanjakso antaa näin ollen mahdollisuuden tarkastella operaation legitimoinnin diskursiivista rakentamista sekä operaation valmisteluvaiheessa että sen toimeenpanon ensimmäisinä kuukausina. Tutkimuskohteena oleviksi lehdeksi olen valinnut seuraavat vähintään viikoittain ilmestyvät sanomalehdet: *Izvestija (IZ)*, *Kommersant (KOM)*, *Krasnaja Zvezda (KZ)*, *Nezavisimaja Gazeta (NZG)* mukaan lukien sen sotilasaiheita käsittelevä liite *Nezavisimoje Vojennoje Obozrenije (NVO)*, *Novaja Gazeta (NG)*, *Rossijskaja Gazeta (RG)* sekä *Vojenno-promyšlennyi Kurjer (VPK)*.

Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa on tehtävä lukuisia valintoja koko tutkimusprosessin ajan. Käytössä oleva aika ja tutkimuksen laajuus huomioiden ei ole realistista tutkia koko venäläistä sanomalehdistöä. Tästä syystä tutkimuksen aineisto on rajattu mainittuihin seitsemään tunnettuun lehteen ja yhteen viikkoliitteeseen. Valitut sanomalehdet edustavat Venäjän sanomalehdistöä kattavasti ja monipuolisesti ulko- ja sotilaspolitiikan osalta. Lehtiä valittaessa karsittiin ensin pois niin sanotut iltapäivä- ja viihdelehdet (kuten *Argumenty i Fakty*) sekä ilmaisjakelulehdet (kuten *Metro*). Jäljelle jääneistä lehdistä valittiin valtiollinen RG, talousasioihin painottuva KOM, uutislehtiä edustavat IZ ja NZG ja riippumaton NG. Syyrian operaation sotilaallisen luonteen vuoksi mukaan valittiin sotilasasioita käsittelevistä lehdistä asevoimien KZ, NZG:n viikoittainen sotilasaiheita käsittelevä liite NVO sekä sotataloudellista kompleksia edustava VPK. Valtakunnallisen levikin omaavista merkittävistä lehdistä tutkimuksen ulkopuolelle jäivät talouspainotteiset *Vedemosti* ja *RBK Daily*, sekä tabloidi-tyyppiset *Moskovskij Komsomolets* ja *Komsomolskaja Pravda*. Huomioiden tutkimuksen laajuus, ei kaikkien lehtien liittäminen osaksi tutkimusta ollut mielekäästä. Valittu aineisto tarjoaa kattavan läpileikkauksen sanomalehdistöstä Venäjän Syyrian operaatioon liittyvien diskurssien

³² Vuoden 2016 lehdistönvapautta koskevassa vertailussa Venäjä sijoittui sijalle 148/180 tutkituista valtioista. *2016 Press Freedom Index*. Reporters without Borders. <https://rsf.org/en/ranking>. [viitattu 12.2.2017]

analysoimiseksi. Tarkemmin valittuja sanomalehtiä, niiden asemaa venäläisessä mediakentässä ja artikkelien valintaa käsitellään luvussa 3.

Lene Hansen painottaa tutkimusaineiston valinnassa kolmea kriteeriä: valitun aineiston tulisi selkeästi artikuloida identiteettejä ja politiikkaa, aineiston tulisi olla laajasti luettua ja huomioitua sekä aineistolla tulisi olla muodollinen auktoriteetti poliittisen aseman määrittämiseksi. Hansen suosittelee valitsemaan aineiston siten, että suurin osa teksteistä on ajankohtaisia tutkimuksen tarkasteluväliltä. Tätä aineistoa tulisi hänen mukaansa verrata myös historiallisessa perspektiivissä, jotta laajemmat kehityskulut tulisi myös huomioiduksi. Lisäksi aineiston pitäisi sisältää ne tekstit, joihin toistuvasti viitataan ja jotka toimivat täten *intertekstuaalisina solmukohtina*.³³ Tässä tutkimuksessa Hansenin kriteereihin on vastattu keskittymällä aineistoon, jossa joko puhujana tai puhunnan kohteena on joku aikaisemmin määritellyistä avainhenkilöistä ja siinä otetaan selkeästi kantaa Syyrian tilanteeseen Venäjän näkökulmasta. Aineisto on julkista ja laajasti saatavilla olevaa. Aineistona olevien sanomalehtien asemaa venäläisessä mediakentässä on käsitelty tarkemmin luvussa 3.

Diskurssianalyysiin olisi hyvä liittää jonkinlainen kvantifioitavissa oleva elementti.³⁴ Diskurssi ei ole yksi lausunto, vaan lukemattomista toisiinsa kietoutuneista lausunnoista koostuva sosiaalisesti muodostunut verkko. Tietty kvantifiointi voi parantaa diskurssianalyysin laatua ja sitä voidaan käyttää vahvistamaan perustelua diskurssin olemassa ololle. Metodologiaan on sisäänrakennettu tarve tutkijan tekemille valinnoille, jotka väistämättä vaikuttavat johtopäätösten laatuun. Primääriaineistoa valittaessa ja rajattaessa tulee kiinnittää huomiota representaatioiden esiintymistiheyteen. Vaikka hegemonisen diskurssin vaikuttavuuden ja sen representoitumisen välillä ei ole välttämättä suoraa suhdetta, on sillä mahdollisesti jonkinasteinen korrelaatio. Esiintymistiheyden tarkastelu helpottaa dominoivan diskurssin määrittämistä. Diskurssin dominanssi ei määräydy tekstien määrän mukaan, vaan intertekstuaalisuudesta. Tämä voi näkyä muun muassa siinä, kuinka monta kertaa diskurssia toisinnetaan ja käytetään.³⁵

Tämän tutkimuksen aineiston valinnassa ja rajauksissa on kiinnitetty erityistä huomiota aineiston määrään, jotta tehdyt johtopäätökset olisivat mahdollisimman hyvin perusteltavissa. Muutosten havaitseminen diskurssien sisällä ja diskurssijärjestyksessä edellyttää laajaa aineis-

³³ Hansen (2006). s.82–85. Tässä tutkimuksessa tutkimusaineistoa on täydennetty esimerkiksi presidentti Vladimir Putinin pitämällä puheella YK:n yleiskokouksessa 28.9.2015. Puheetta representoitiin laajasti sanomalehdissä. Puheen teksti on saatavilla <http://kremlin.ru/events/president/news/50385>

³⁴ Wilhelmisen, J. (2017). *Russia's securitization of Chechnya: how war became acceptable*, Routledge. s.46 sekä Hansen (2006). s.82

³⁵ Hansen (2006). s.219

toa riittävän pitkältä ajalta. Tätä tutkimusta varten on käyty läpi 1081 venäläistä sanomalehtiartikkelia, mitä on pidettävä työn laajuuteen nähden riittävänä otoksena laadun varmistamiseksi.

Tutkimuksen muu aineisto koostuu tiedustelua, tiedusteluanalyysia ja diskurssianalyysia käsittelevästä tutkimus- ja ammattikirjallisuudesta sekä tieteellisistä artikkeleista. Tutkimuksessa käytettävä aineisto on kaikilta osin julkista ja aineistoa kerättyäessä on pyritty huomioimaan myös muissa kuin angloamerikkalaisissa maissa tehty tutkimus.

1.5 Aikaisempi tutkimus

Tiedustelua ilmiönä ja toimintona on tutkittu melko laajasti. Samoin tiedusteluanalyysin yleisesti käytössä olevista menetelmistä on saatavilla sekä runsaasti tutkimus- että ammattikirjallisuutta. Julkisesti saatavilla oleva materiaali on pääsääntöisesti länsimaista, kuten alan tutkimusperinnekin akateemisessa maailmassa. Tämän työn kannalta merkittävimmät tiedustelua ja tiedusteluanalyysia koskevat teokset ovat Richard Heuerin *Psychology of intelligence analysis*, Wilhelm Agrellin ja Gregory Trevertonin *National intelligence and science* sekä Mark Lowenthalin *Intelligence: From Secrets to Policy*. Robert Clarkin *Intelligence Analysis: A Target-Centric Approach* tarjoaa hyvän kuvauksen tiedusteluanalyysin haasteista. Tiedustelun asemaa ja tiedustelulle kohdistuvia vaatimuksia käsitellään laajasti Peter Gillin, Stephen Marinin ja Mark Phythianin toimittamassa teoksessa *Intelligence Theory: Key questions and debates*.

Tieteellisiä artikkeleita julkaisevat *Intelligence and National Security* sekä *International Journal of Intelligence and Counter-Intelligence* edustavat alan viimeisempää tutkimusta ja akateemista keskustelua. Yhdysvaltain keskustiedustelupalvelun (Central Intelligence Agency, CIA) julkaisema *Studies in Intelligence* -julkaisu sisältää myös monia tämän tutkimuksen kannalta hyödyllisiä tiedusteluanalyysia käsitteleviä artikkeleita.

Suomessa tiedustelua tai tiedusteluanalyysia on tutkittu julkisissa töissä erittäin vähän. Asiaa käsitteleviä väitöskirjoja ei ole. Tiedustelua sivutaan useissa pro gradu –tason töissä. Historian tutkimuksen kontekstissa tiedustelua on tutkittu lähinnä organisaatioiden ja niiden toiminnan näkökulmasta, mutta varsinaista tiedusteluanalyysia käsittelevää suomenkielistä tutkimusta ei ole tehty. Maanpuolustuskorkeakoulun opintoihin liittyvissä viimeaikaisissa diplomitöissä tiedusteluanalyysia ovat käsitelleet Ulla Murtomäki työssään *strukturoidujen analyysimene-*

telmien käytettävyys uhka-arvioiden laadinnassa sekä Aku Antikainen työssään strateginen ennakkovaroitus ja päätöksenteko - haasteet ukrainan kriisin ennakoinnissa.

Diskurssianalyysin tai laajemmin retoristen menetelmien soveltamisesta tiedusteluanalyysissä on tehty hyvin vähän tutkimusta. Gary Mills väittää 2003 julkaistussa kirjoituksessaan *The Role of Rhetorical Theory in Military Intelligence Analysis*, että Foucault'n retorisen teorian operationaalisesti räätälöity sovellus voi tehdä tiedusteluanalyysistä tehokkaampaa.³⁶ Mills'n ajatukset ovat herättäneet myös kritiikkiä, jossa asiaa sivutaan.³⁷ Kriittisen diskurssianalyysin soveltamisesta tiedustelussa on myös kirjoittanut Ruxandra Buluc artikkelissaan *The Role Of Discourse In Intelligence Analysis*.

Lene Hansen muodostaa kirjassaan *Security as practice: discourse analysis and the Bosnian war* diskurssianalyttista teoriaa identiteetin ja ulkopoliitiikan suhteesta. Hansenin mukaan ulkopoliitiikka tarvitsee selonteon ja tarinan ongelmista ja haasteista, joihin sen tulee vastata.³⁸ Hansenin mukaan diskurssianalyysia voidaan käyttää monien ilmiöiden tutkimiseen ulkopoliitikassa ja hän esittelee kirjassaan kolme intertekstuaalista tutkimusmallia, joita on osin sovellettu tässä työssä.

Gunilla Eriksson tarkastelee teoksessaan *Swedish Military Intelligence – producing knowledge* diskurssianalyttisesti tiedon tuottamista ja jakamista tiedustelupalvelun sisällä. Samalla hänen työnsä kuvaa hyvin diskurssien vaikutusta tiedusteluanalyysiin itseensä. Erikssonin tutkimus on toiminut vertailukohtana arvioitaessa diskurssianalyysin soveltuvuutta tiedustelun käyttöön tutkittaessa omasta kulttuurista merkittävästi poikkeavaa kohdetta.

Hank Prunkun käsittelee erinomaisessa teoksessaan *Scientific Methods of Inquiry For Intelligence Analysis* tiedusteluanalyysin suhdetta tieteelliseen tutkimukseen pyrkien löytämään yhtymäkohtia näiden toimintaympäristöjen välille. Samoin Roger Georgen ja James Brucen toimittama teos *Analyzing Intelligence: National Security Practitioners' Perspective* on tarjonnut arvokkaita näkemyksiä erityisesti tiedusteluanalyysin epistemologisiin kysymyksiin.

Julie Wilhelmisen on teoksessaan *Russia's Securitization of Chechnya: How war became acceptable* tutkinut diskurssianalyttisesti Venäjän molempien Tšetšenian sotien legitimointia. Tällä teoksella on vahva liittymäpinta tähän tutkimukseen, vaikka en käsittelekään työssäni

³⁶ Mills, G. (2003). *The Role of Rhetorical Theory in Military Intelligence Analysis: A Soldiers Guide to Rhetorical Theory*. Fairchild Paper. Air University Press. s.1

³⁷ Esim. Bean, H. (2009). "Foucault's Rhetorical Theory and U.S. Intelligence Affairs", *Poroi* 6, Iss. 2. University of Iowa. p. 15-32.

³⁸ Hansen (2006). s.xvi

legitimointia Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisteorian valossa.³⁹ Tietyissä mielessä Wilhelmsenin esittämät turvallistamisen mekanismit ovat havaittavissa Venäjän Syyrian operaation legitimoimisessa.

Olli-Matti Mikkola on väitöskirjassaan *Sotilaspolitiikka Kremlin Olympoksella: Venäjän sotilasreformin diskursiivinen rakentuminen venäläisessä sanomalehdistössä 2008–2012* tehnyt arvokasta työtä diskurssianalyysin soveltamisessa Venäjän sotilaspolitiikan tutkimuksessa. Hänen työllään on ollut merkittävä vaikutus tämän tutkimuksen rakentumiseen erityisesti metodologisten valintojen suhteen.

1.6 Dispositio

Tutkimuksen ensimmäinen luku on johdatus tutkittavaan aiheeseen. Luvussa käsitellään tutkimuksen toteuttamisen periaatteita, rajauksia sekä aiempaa tutkimusta. Toisessa luvussa tarkastellaan tutkimuksen ontologisia ja epistemologisia perusteita sekä tarkastellaan diskurssi-analyysiä tutkimusmenetelmänä keskittyen menetelmän käyttöön tutkittaessa valtion ulko- ja sotilaspoliittista päätöksentekoa sekä vallankäyttöä.

Tutkimuksen kolmannessa luvussa tarkastellaan Venäjän Syyrian sotilasoperaation diskursiivista rakentumista venäläisessä sanomalehdistössä. Painopiste ulko- ja sotilaspoliittisen johdon käyttämissä diskursseissa ja niiden representoitumisessa sanomalehdistössä. Tässä luvussa pyritään tunnistamaan niitä elementtejä diskurssianalyysissa, jotka voivat indikoida päätöksenteon ennustettavuutta ja olla sovellettavissa tiedustelussa.

Tutkimuksen neljännessä luvussa arvioidaan tutkimuskirjallisuuden sekä luvussa 3 saatujen havaintojen valossa diskurssianalyysin käytettävyyttä tiedusteluanalyysissä. Luvussa esitetään perusteltu arvio diskurssianalyysin sovellettavuudesta tiedusteluanalyysin lähestymistapana käytännön esimerkkien kautta.

Tutkimuksen johtopäätökset esitetään luvussa 5. Lisäksi luvussa arvioidaan mahdollisuuksia luoda jäsennelty analyysimalli kriittisen diskurssianalyysin soveltamiseksi tiedusteluanalyysissa. Lopuksi arvioidaan tutkimuksen validiteettia ja reliabiliteettia sekä tarkastellaan jatko-tutkimustarpeita.

³⁹ Turvallistamisteoria on kansainvälisen politiikan tutkimuksen teoria, joka viittaa tapaan tarkastella kaikkia yhteiskunnallisia ongelmia yksinomaan turvallisuusnäkökulmien kautta. Näin esitetty ongelma, usein kriisin muodossa, siirretään niin sanotun normaalin poliittisen päätöksenteon ulkopuolelle.

2 KRIITTINEN DISKURSSIANALYYSI TUTKIMUSMENETELMÄNÄ

2.1 Tieteenfilosofiset lähtökohdat

Diskurssianalyttinen tutkimus pohjautuu oletukseen todellisuuden sosiaalisesta rakentumisesta. Tämän laajemman *konstruktivistisen* suuntauksen ontologia perustuu ajatukseen siitä, että toimija ja rakenteet ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa, jossa yksilöt konstituoituvat rakenteen suhteen toimijoiksi joilla on identiteetti ja intressejä.⁴⁰ Konstruktivistisen suuntauksen mukaan ei ole olemassa objektiivisesti tarkasteltavissa olevaa maailmaa tai asioita. Todellisuus muotoutuu toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa ja rakentuu niiden merkitysten kautta, joita me niille annamme. Näin rakentuneet sosiaaliset realiteetit ovat olemassa vain ihmisten välisessä kommunikaatiossa, toisin kuin materiaalisessa todellisuudessa. Psykologi Kenneth Gergenin mukaan se, mikä on olemassa, on yksinkertaisesti olemassa riippumatta kielellisistä käytänteistä. Mutta heti, kun alamme kertoa siitä, astumme väistämättä diskurssien maailmaan.⁴¹ Konstruktivismi on paitsi ontologinen, niin erityisesti epistemologinen kysymys. Samalla *sosiaalinen konstruktivismi* on kuitenkin nykyisessä tutkimuskentässä nimike, joka on annettu laajalle joukolle aiheita. Tästä syystä tutkimuskenttä on hyvin heterogeeninen, eikä sen sisällä vallitse konsensusta metodeista.⁴²

Konstruktivistinen lähestymistapa on osa laajempaa jälkipositivistista tieteenfilosofista suuntausta. Tutkimuksessa sovelletun *kriittisen diskurssianalyysin* voidaan myös katsoa olevan osa kansainvälisten suhteiden tutkimuksen niin sanottua *kielellistä käännettä*.⁴³ Kielellinen käänne syntyi osaltaan strukturalismin kritiikkinä. Siinä, missä strukturalismi katsoo merkitysten olevan sosiaalisesti tai kulttuurisesti rakennettuja tuotteita, korostaa jälkistrukturalismi sitä että myös tällaisten merkitysten tutkimus itsessään on sosiaalinen ja kulttuurinen tuote. Näin ollen kaikki tulkinnat ovat aina subjektiivisia.

Edellä kuvatun olettaman mukaisesti asioille ei voida antaa merkityksiä, eikä niitä voida väittää ilman kieltä. Kieli on samanaikaisesti lingvistinen, diskursiivinen sekä sosiaalinen järjes-

⁴⁰ Wendt, A. (1999). *Social Theory of International Politics*. Cambridge University Press. s.165

⁴¹ Gergen, K. (2001). ”Psychological Science in a Postmodern Context”, *The American Psychologist*, (2001) 56. s.808

⁴² Vuori, J. (2011). *How to do security with words. A grammar of Securitisation on the People's Republic of China*. Turun yliopisto. s. 35

⁴³ Ks. esim. Vuori, J. (2008). ”Luomisen hurmaa? Konstruktiivinen tiede kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa”, teoksessa Hakovirta, H. & Vuori, J. (toim.) *Tieteenteoriat ja kansainvälisten suhteiden oppialan kehitys*. Uniprint. s. 98–99

telmä. Kielenkäyttö on tavoitteellista toimintaa, joka syntyy moninaisen kontekstin, kielen käyttäjän resurssien sekä tavoitteiden yhdistelmänä.⁴⁴ Merkityksiä ei voida luoda tai toisintaa astumatta diskurssien maailmaan. Ontologisesti diskurssianalyysi on olemassa kielessä ja siten laajemmin määriteltynä ihmisten kyvyssä jäsentää maailmaansa kielen avulla. Maailma on olemassa diskursseille kielen kautta ja sen välityksellä. Vasta toiselle viestitettynä diskurssi tulee todeksi ja olevaksi.⁴⁵

Näitä kielen avulla luotuja merkityksiä välitetään muille ihmisille. Tämä *representatio* voidaan nähdä merkityksen tuottamisena kielen tai muiden merkitysjärjestelmien avulla. Se on ajatusten esittämistä tietyin merkityksin ladatuilla ilmaisuilla.⁴⁶ Diskursseilla on representatiivisen voiman lisäksi kyky rakentaa *identiteettejä*, joita voidaan kuvata kielellä tai muilla semioottisilla järjestelmillä. Samalla kielenkäytön avulla identiteettejä ilmaistaan, kuvataan sekä neuvotellaan.⁴⁷

Ranskalainen filosofi Michel Foucault (1926-1984) viittasi *diskursseilla* niihin kiteytyneisiin, kulttuurisesti jaettuun merkityksellistämisen tapoihin, jotka muokkaavat puhunnan kohdetta. Termillä *diskurssit* (huom. monikko) hän siis tarkoitti kielenkäytössä ilmenevää, kunkin aikakauden ja tilanteet kiteytyneitä ymmärrystä todellisuudesta.⁴⁸ Michel Foucault'n ajatteluun perustuen voidaan sanoa, että kielessä vaikuttaa joukko kielijärjestelmään tai yksittäisiin puhuntoihin palautumattomia sääntöjä, jotka ohjaavat merkitysten muotoutumista. Diskurssilla viitataan juuri näihin kielijärjestelmän ja yksittäisten puhuntojen välissä sijaitseviin sääntöihin ja käytäntöihin.⁴⁹ Foucault'n mukaan diskurssit määrittävät ja rajaavat mahdollisuuksia puhua. Diskurssit sosiaalisena järjestelmänä määrittävät mahdolliset lausumat, jotka voidaan tehdä tietyssä kontekstissa tietynä historiallisena hetkenä.

Lancasterin yliopiston emeritusprofessori ja kriittisen diskurssianalyysin merkittävä kehittäjä Norman Fairclough (1941-) erittelee *diskurssille* kaksi merkitystä. Ensimmäinen on kielitieteissä käytetty näkemys, jossa diskurssi nähdään sosiaalisena toimintana ja vuorovaikutuksena eli ihmisten toimintana todellisissa sosiaalisissa tilanteissa. Toisessa merkityksessä diskurssia käytetään jälkistrukturalistisissa yhteiskuntateorioissa. Tässä yhteydessä diskurssi nähdään

⁴⁴ Pietikäinen & Mäntynen (2009). s.13–14

⁴⁵ Remes, L. (2006). ”Diskurssianalyysin perusteet” teoksessa Metsämuuronen, J. (toim.) (2006). *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. International Methelp ky.

⁴⁶ Pietikäinen & Mäntynen (2009). s.57

⁴⁷ Ibid. s.63–64

⁴⁸ Ibid. s.25–26 sekä Jokinen, A., et al. (1999). s.71

⁴⁹ Koivula, T. (2013). ”Jälkistrukturalistinen turvallisuustutkimus - mahdoton käsite vai käsitteellinen mahdollisuus.” Teoksessa Pekka Sivonen (toim.). *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos Julkaisu-sarja 1: Strategian tutkimuksia No 33. s. 106-107

todellisuuden sosiaalisena konstruktiona, tiedon muotona.⁵⁰ Fairclough käyttää kielentutkijana diskurssia molemmissa merkityksissään ja niiden yhdistelmänä. Tämän tutkimuksen kannalta on mielekkäintä käyttää diskurssia Fairclough'n jälkimmäisen määritelmän suuntaisesti. Diskurssit ovat säännönmukaisten merkityssuhteiden systeemi, joka rakentuu sosiaalisissa käytännöissä ja samalla rakentaa sosiaalista todellisuutta.

Fairclough määrittelee diskurssin edelleen tavaksi, jolla tietty sosiaalinen käytäntö tai sen osa konstruoidaan.⁵¹ Diskurssi voi olla myös merkityksellistämistä, joka on tehty tietystä näkökulmasta.⁵² Diskurssi on se kieli, jolla tietty sosiaalinen käytäntö representoidaan tietystä näkökulmasta. Laajasti ajatellen diskurssit kuuluvat tiedon ja tiedon koostamisen alueelle.⁵³ Diskurssit on tarpeen nimetä, jotta käytetty näkökulma sekä diskurssin ala tarkentuvat.

Diskurssi voidaan funktionaalisesti määritellä toisiinsa liittyvinä teksteinä, sekä niiden tuottamisena, levittämisenä ja vastaanottamisena. Diskurssin käsite, tekstin ja kontekstin käsitteiden lisäksi, sisältää sosiaalisen konstruktionin. Sosiaalista todellisuutta eivät tuota yksittäiset tekstit vaan jäsentyneet tekstikokonaisuudet, jotka voivat sisältää hyvin erilaisia tekstejä. Tekstit kuuluvat diskursseihin ja edustavat niitä. Teksteistä tulee merkityksellisiä toisten tekstien kautta ja suhteessa niihin.⁵⁴ Tiivistäen, ymmärrän diskurssit *vakiintuneiksi puheikäytännöiksi, joiden avulla sosiaalisesti rakennetaan ja tuotetaan sitä ilmiötä, jota diskurssit kuvaavat.*

Diskurssit syntyvät ja ne pysyvät yhteiskunnan ja kulttuurin luomilla legitiimeillä käytännöillä, joiden olemassa olon näkyväksi tekeminen on keskeinen diskurssianalyysin tehtävä. Kun tehdään näkyväksi se, miten toiminta saa legitimitteettinsä, voidaan ymmärtää omaa roolia ja toimintaa kulttuurissa.⁵⁵ Diskurssit ovat siis kulttuurisia tuotteita. Tähän sisältyy myös diskurssianalyysin yksi haasteista. Koska kyseessä on runsaasti tulkintoja edellyttävä ja ymmärtämiseen pyrkivä menetelmä, ovat saadut tulokset valideja vain tietyssä kulttuurisessa kontekstissa. Vaikka valtioiden välisessä ja ei-valtiollisessa kommunikaatiossa on huomattavia samankaltaisuuksia maiden välillä, ovat diskurssit varsinkin tekstuaalisella tasolla sidottuja käytettyyn kieleen. Näin ollen yhdessä kielessä ja kulttuuripiirissä muodostuneet diskurssit

⁵⁰ Fairclough (1997). s.31

⁵¹ Ibid. s.101

⁵² Ibid. s.124

⁵³ Ibid. s.77

⁵⁴ Phillips, N. & Hardy, C. (2002). "Discourse Analysis: Investigating Processes of Social Construction." *Sage University Papers Series on Qualitative Research Methods*, Vol. 50. Sage., sivut 3, 82, 86.

⁵⁵ Remes, L. (2006). "Diskurssianalyysin perusteet" teoksessa Metsämuuronen, J. (toim.) (2006). *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. International Methelp ky.

saatetaan tulkita toisessa kulttuuripiirissä varsin eri tavalla. Itävaltalais-englantilainen filosofi Ludwig Wittgenstein toi tämän ongelman esiin *kielipeli*-käsitteen kautta.⁵⁶

Edellä todetun mukaisesti diskurssit ovat jaettuja ja sosiaalisia. Ne syntyvät vuorovaikutuksesta sosiaalisten ryhmien välillä. Samalla diskurssit järjestyvät sosiaalisin ja yhteiskunnallisin perustein. Tähän perustuu väite diskurssien vallasta. Diskursseilla tuotetaan tiettyä tietoa ja samalla suljetaan toisenlaista tietoa ulkopuolelle.⁵⁷ Tällöin voidaan puhua *diskursiivisesta vallasta*. Diskursseja ohjaamalla ja rajoittamalla pääsyä diskursseihin voidaan vaikuttaa siihen, mistä puhutaan ja mistä vaietaan.

Diskurssit luodaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja ne ovat aina tekstuaalisesti sidoksissa toisiinsa.⁵⁸ Diskurssien pohjana olevat tekstit eivät sinällään ole merkityksellisiä yksittäin. Niiden merkitys syntyy niiden yhteyksistä muihin teksteihin ja niiden tuottamisen tapoihin. Tämä *intertekstuaalisuus* onkin merkittävässä roolissa analysoidessa diskurssien muodostumista ja diskursiivista vallankäyttöä. Lisäksi diskurssit ovat riippuvaisia toisistaan ja muovaavat toisiaan. Tällöin puhutaan *interdiskursiivisuudesta*.⁵⁹ Diskurssit ovat sosiaalisen luonteensa vuoksi jatkuvasti alttiita ihmisten väliselle toiminnalle eli *intersubjektiivisuudelle*. Vaikka diskursseilla itsellään on struktuuri, ne eivät kuitenkaan ole vakaita verkostoja vaan avoimia muutokselle ja historiallisesti riippuvaisia.⁶⁰ Vallan käytön näkökulmasta diskursseja voidaan tietoisesti pyrkiä muovaamaan itselle edullisten merkityssystemien aikaansaamiseksi.

Kriittinen diskurssianalyysi on kielen käytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimusta, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. Käyttäessämme kieltä me *konstruoinne* eli merkityksellistämme kohteet, joista puhumme tai kirjoitamme. Merkityssystemit eivät siis muodostu satumanvaraisesti ihmisen pään sisältä, vaan ne rakentuvat osana sosiaalisia käytäntöjä. Diskurssianalyttinen tutkimus perustuu näin ollen kielenkäytön tavalle rakentaa todellisuutta ja siihen, miten toimijat tekevät asioita ymmärrettäviksi kielenkäytöllään. Sosiaalinen todelli-

⁵⁶ Wittgenstein kuvasi *kielipelin* käsitteellä kielen yksinkertaisia muotoja sekä kielen ja niiden toimintojen kokonaisuutta, johon kieli nivoutuu. Jos kielenkäyttäjä ei noudata kielipelin sääntöjä, hän joko ei pelaa tai hän pelaa väärää peliä. Kommunikaatio ihmisten välillä hankaloituu merkittävästi tai tulee mahdottomaksi, jos osapuolet käyttävät eri kielipelejä. Ks. Wittgenstein, L. (1981, alkup. 1953). *Filosofisia tutkimuksia*. WSOY. s.7, 23, 24–25

⁵⁷ Pietikäinen & Mäntynen (2009). s.58

⁵⁸ Ks. esim. Wilhelmsen (2017). s.22

⁵⁹ Pynnönen (2013). s.14–15

⁶⁰ Milliken, J. (1999). ”The Study of Discourse in International Relations: A Critique of Research and Methods”, *European Journal of International Relations*. Vol 5(2). s.230

suus rakentuu useista rinnakkaisista tai keskenään kilpailevista systeemeistä, jotka merkityksellistävät maailmaa, sen prosesseja ja suhteita eri tavoin.⁶¹

Kriittisellä diskurssianalyysillä pyritään systemaattisesti tutkimaan näitä näkyviä ja piilossa olevia deterministisiä ja kausaalisia suhteita, jotka vallitsevat diskurssien ja laajempien sosiaalisten ja kulttuuristen rakenteiden, suhteiden ja prosessien välillä. Kriittinen diskurssianalyysi pyrkii osoittamaan, miten nämä diskursiiviset käytänteet, tapahtumat ja tekstit syntyvät ja muokkautuvat valtasuhteiden sekä vallantavoittelun mukaan. Samalla pyritään osoittamaan, miten diskurssien ja vallan välinen näkymätön, mutta näkyväksi tehtävä suhde toimii vallan ja hegemonian luojana.⁶²

Diskurssin muotoutumiseen vaikuttavat diskursiiviset käytänteet, jotka ovat syntyneet sosiaalisissa instituutioissa. Instituutioiden ja yhteisöjen sosiaaliset rakenteet puolestaan muovaavat diskursiivisia käytänteitä, jolloin diskurssin ja sosiaalisten rakenteiden suhde on vuorovaikutteinen eli dialektinen. Yksittäisten diskursiivisten tapahtumien ja tilanteiden, instituutioiden sekä niiden sosiaalisten rakenteiden, joissa ne tapahtuvat, välillä on suhde. Yhtäällä tilanne-, institutionaalinen ja sosiaalinen konteksti vaikuttavat diskurssiin ja muovaavat sitä. Toisaalta diskurssit vaikuttavat sosiaaliseen ja poliittiseen todellisuuteen. Diskurssit muodostavat sosiaalista käytäntöä ja toisaalta ovat sen muokkaamia.⁶³

Diskurssia ei voi Fairclough'n mukaan kuvata kuvaamatta sen sisäisiä ja ulkoisia suhteita *objekteihin*. Voimme ymmärtää diskurssia vain analysoimalla näitä suhteita. Nämä suhteet ovat puolestaan dialektisia ja muuttuvia. Diskurssia ei voi määrittää erillään objektista. Fairclough'n mukaan kriittisellä diskurssianalyysillä on kolme perustavan laatuista ominaisuutta. Se on relatiivinen, dialektinen sekä poikkitieteellinen. Relatiivisuus pohjautuu siihen, ettei tutkimuksen kohteena on kokonaisuudet, ihmiset tai asiat itsessään, vaan sosiaaliset suhteet näiden välillä. Sosiaaliset suhteet ovat monimutkaisia ja kerrostuneita. Esimerkiksi *diskurssin* voi yhtäältä katsoa olevan jonkinlainen kokonaisuus tai objekti, mutta toisaalta se on erittäin monimutkainen suhteiden verkosto.⁶⁴

Diskursiivinen tila ei ole anarkinen, vaan diskursseissa on keskinäinen järjestyksensä. Tämä järjestys ei ole pysyvä, vaan dynaaminen. Diskursseilla ei kuitenkaan voida katsoa olevan sel-

⁶¹ Jokinen, A., et al. (1993). *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere. Vastapaino. s.9–10 ja 24

⁶² Pynnönen, A. (2013). *Diskurssianalyysi: tapa tutkija, tulkita ja olla kriittinen*. Jyväskylän yliopiston kauppa-
korkeakoulun Working Paper N:o 379. Jyväskylän yliopisto. s.29

⁶³ de Cillia, R. & Reisigl, M. & Wodak, R. (1999), "The Discursive Construction of National Identities", *Discourse Society* 1999 10: 157

⁶⁴ Fairclough, N. (2010). *Critical discourse analysis: the critical study of language*, Pearson education. s.3

keitä, jyrkkiä rajoja. Diskurssit voivat olla osittain päällekkäisiä ja toisiaan jatkavia. Fairclough'n mukaan *diskurssijärjestys* koostuu tietyn yhteisön diskurssityypeistä ja genreistä. Diskurssijärjestyksen peruskysymyksenä voidaan tutkia sitä, kuinka yhtenäisiä tai vaihtelevia diskursiiviset käytänteet ovat ja miten ne muuttuvat.⁶⁵ Tämän tutkimuksen yhtenä olettamana on, että diskurssijärjestyksessä esiintyy ajan funktiona muutoksia, joita voidaan havainnoida diskurssianalyttisellä tutkimuksella.

Diskurssianalyttisessä perinteessä *narratiivin* käsitteelle ei ole annettu erityistä tutkimusperinteeseen liittyvää merkitystä, eivätkä narratiivit itsessään ole analyysiyksikkö. Käytän tässä tutkimuksessa kuitenkin narratiivin käsitettä kuvaamaan diskurssin sisään kuuluvaa kertomusta tai selitysmallia jonkun tietyn asian tilasta. Narratiivit on täten nähtävä diskurssia pienempinä, mutta yksittäisiä tekstejä laajempina kertomuksina, jotka vaikuttavat diskurssien muotoutumiseen.

2.2 Kriittinen diskurssianalyysin kansainvälisten suhteiden ja politiikan tutkimuksessa.

Sosiaalinen konstruktivismi (tai useammin *konstruktivismi*) on vakiinnuttanut asemansa kansainvälisten suhteiden ja politiikan tutkimuksessa viimeisten vuosikymmenten aikana. Konstruktivismin sisällä on lukuisa joukko erilaisia suuntauksia, jotka jakavat pääosin samat perusolettaman todellisuuden sosiaalisesta rakentumisesta. Poliitiikan ja erityisesti turvallisuuden tutkimuksessa voidaan tehdä jako *perinteisen* konstruktivismin ja *kriittisen* konstruktivismin välillä. Siinä, missä perinteinen konstruktivismi pyrkii selittämään turvallisuuden taustalla olevia vaikutteita, keskittyvät kriittiset teoriat enemmän uhkien, vaarojen ja epävarmuuksien sosiaalisen rakentumisen tutkimukseen.⁶⁶ Kriittinen diskurssianalyysi sijoittuu kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa nimenomaan kriittisiin teorioihin.

Konstruktivistinen suuntaus liittyy vahvasti kylmän sodan päättymiseen ja laajaan vastakainasetteluun perustuneen kaksinapaisen järjestelmän romahtamiseen. Maailman muututtua, kyseenalaistettiin poliittisen realismin eri suuntausten pohjaoletuksena ollut kysymys voimapolitiikasta ja vallan tavoittelusta. Samalla korostui se, etteivät kansainvälisen järjestelmän

⁶⁵ Fairclough (1997), s.77

⁶⁶ Peoples & Vaughan-Williams (2015). s.15–16

rakenteet ole pysyviä vaan ne muotoutuvat inhimillisten käytäntöjen ja uudelleen rakennettavien sääntöjen pohjalta.⁶⁷

Konstruktivismin teorian merkittäjä kehittäjänä pidetty Alexander Wendt kritisoi poliittisen realismin pohjalla olevaa näkemystä kansainvälisten suhteiden anarkisuudesta. Hän argumentoi, ettei tällä anarkisuudella ole mitään logiikkaa. Käytäntö luo yhden identiteetti- ja intressirakennelman jonkin toisen sijaan. Rakenteella ei ole kausaalisuutta lukuun ottamatta itse prosessia, jolla rakenne on muodostunut. Näin valtioiden *itseapu* ja valtapoliittikkakin ovat itsessään instituutioita, eivätkä anarkismin piirteitä. *Anarkia on mitä valtiot tekevät siitä.*⁶⁸ Vallan jakautuminen vaikuttaa valtioiden laskelmiin, mutta käytännössä vallan jakautumiseen vaikuttaa intersubjektiiiviset käsitykset ja oletukset *tiedon jakautumisesta*, joka on *identiteetin ja toiseuden* käsitysten taustalla.⁶⁹

Sosiaalinen konstruktivismi itsessään ei silti ole kansainvälisten suhteiden teoria, vaan ontologinen tai metateoreettinen näkemys siitä, miten subjektiiviset merkitykset muodostuvat intersubjektiiivisiksi faktoiksi, jotka vaikuttavat olevan yhtä todellisia kuin meitä ympäröivä maailma.⁷⁰ Konstruktivismi tai jälkistrukturalismi eivät tarjoa poliittisen realismin kaltaisia yksiselitteisiä menetelmällisiä ratkaisuja tai selitysmalleja. Suuntauksen puitteissa tyypillisesti jopa kyseenalaistetaan tällaisten mallien mahdollisuus ja mielekkyys.⁷¹ Jälkistrukturalismissa tutkimuskohteen (esim. tekstin eli selonteon) monien eri merkitysten ymmärtämiseksi on tarpeen tutkia sekä kohdetta itseään että niitä *tiedollisia järjestelmiä*, jotka ovat tuottaneet tuon kohteen. Tällä tavoin jälkistrukturalismi asemoi itsensä tutkimukseksi siitä, kuinka tietoa tuotetaan.

Tiedon tuottamisessa ja erityisesti jakamisessa on viime vuosikymmenien aikana tapahtunut merkittävä muutos. Samalla, kun kansainvälisten suhteiden tutkimus *kielellisen käänteen* myötä kiinnostui kasvavassa määrin kielestä vallan välineenä, tapahtui yhteiskunnassa laajempi tiedonvälityksen muutos. Tiedon välittämisen ja sitä myötä vallan ja vaikuttamisen kanavat lisääntyivät. Puheisiin ja osin tutkimukseenkin tuli termi *informaatiovallankumous*, jol-

⁶⁷ Ks. esimerkiksi. Lappalainen, T. (2011). *Kamppailu Euroopan ohjuspuolustuksesta*. YEK:n diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu. s. 16-17

⁶⁸ Wendt, A. (1992) "Anarchy is what states make of it: the social construction of power politics", *International Organization*, vol. 46, no. 2. s. 394–395

⁶⁹ Wendt (1992). s.397

⁷⁰ Vuori (2011). s.36–37

⁷¹ Koivula (2013), s. 106

la yleisimmin tarkoitetaan globalisaation ja internetin myötävaikuttamaa merkittävää kasvua pääsyssä tietoon sekä muutoksia tiedon tuottamisessa, taltioimisessa sekä jakamisessa.⁷²

Informaation määrän kasvu ja sen välittämisen nopeutuminen kasvattivat myös mahdollisuuksia kielelliseen vallankäyttöön osin myös kulttuurirajojen yli. Dominoiville tai hallitseville ryhmille ja yksilöille avautui enemmän mahdollisuuksia välittää oman ideologiansa piirissä luotuja merkityksiä ja manipuloida vastaanottajia omaksumaan näitä. Tätä prosessia voidaan tulkita diskursiivisena vallankäyttönä.

Valta on aina ollut kansainvälisten suhteiden tutkimuksen ytimessä tavalla tai toisella. Jälki-strukturalistisessa kontekstissa valta ei ole jotain, mikä vain *on jonkin hallussa*. Foucault'n teorioiden mukaan vallassa on aina kyse ihmisten välisistä suhteista yhteiskunnassa. Vallan tutkimiseksi on siksi välttämätöntä tutkia valtasuhteita tämän vuorovaikutuksen kautta. Sen sijaan, että pohditaan *kuka* on vallassa tulee tarkastella sitä, *miten* valtasuhteet on luotu ja *yläpidetään* tietyssä kontekstissa.⁷³ Valtasuhteen keskeisiä elementtejä ovat⁷⁴:

- a) Koska valtasuhde on olemassa, x:n toiminta määrää y:n mahdollisen toiminnan alaa.
- b) x näkee y:n toimivana ja päätöksiä tekevänä yksilönä (tai ryhmänä).
- c) y on vapaa asettumaan valtasuhdetta vastaan.
- d) y alistuu valtasuhteeseen siinä uskossa, että x tulee voittamaan konfliktin, joka syttyy, jos y ei enää alistu x:n vaatimuksiin ja odotuksiin.
- e) valtasuhteen mahdollistaa x:n ja y:n välinen eriarvoisuuden järjestelmä, jota määrittävät mm. oikeusjärjestelmä, perinteet, asema, etuoikeudet, taloudelliset erot, kielelliset- tai kulttuurierot, kyvykkyys, joita puolestaan valtasuhde vahvistaa.
- f) valtasuhteen olemassaolo riippuu keinoista, jota x voi käyttää sen luomiseen ja ylläpitämiseen, esim. voimankäytöllä uhkaaminen, sanojen vaikutus, taloudellinen epätasa-arvo, valvontamenetelmät, tarkkailu, säännöt.
- g) valtasuhde määrittää osittain x:n ja y:n identiteettiä.

Vallan käsite on erotettava väkivallan käsitteestä. Väkivallan (voimankäytön) erottaa vallasta se, että edellinen ei jätä kohteelle mahdollisuutta valita alistumisen ja alistumattomuuden vä-

⁷² Esimerkiksi Oxfordin sanakirja määrittelee *informaatiovallankumouksen* ”tiedon saatavuuden leviämiseksi sekä siihen liittyviksi muutoksiksi tiedon taltioimisessa ja jakamisessa käyttäen tietokoneita”. Oxford Living Dictionary. https://en.oxforddictionaries.com/definition/us/information_revolution [viitattu 2.5.2017]

⁷³ Peoples & Vaughan-Williams (2015). s.80

⁷⁴ Tontti, J. (1998). ”Tieto, valta ja kontrollipolitiikka – Michel Foucault'n ajatusten tarkastelua”. Rikostutkimus. s. 1-10. sekä Kusch, M. (1993). *Tiedon kentät ja kerrostumat – Michel Foucault'n tieteen tutkimuksen lähtökohdat*. Kustannus Pohjoinen.

lillä. Tämä mahdollisuus vastarintaan tekee valtasuhteesta aina epävarman ja hauraan tasapainotilan, joka voi muuttua yhteentörmäykseksi.⁷⁵ Valtion kontekstissa johtavassa asemassa olevat käyttävät sekä (legitiimiä) väkivaltaa, että muita edellä kuvattuja vallankäytön keinoja asemansa ylläpitämiseen ja tavoitteidensa saavuttamiseen.

Fairclough'n mukaan kieli on keskeinen osa vallankäyttöä. Samalla kielen avulla kamppailaan jatkuvasti vallasta.⁷⁶ Diskursiivisessa kontekstissa valtaa voidaan Fairclough'n mukaan lähestyä kahdesta näkökulmasta: vallasta diskurssissa ja vallasta diskurssin taustalla. *Valta diskurssissa* tarkoittaa sitä, että jollakulla toimijalla on mahdollisuus määrittää diskurssin sisältöä ja siinä esiintyviä suhteita sekä diskurssin tapaa kuvata maailmaa toisia toimijoita tehokkaammin. *Vallalla diskurssin takana* taas tarkoitetaan sitä, että valta synnyttää tiettyjä diskursseja ja ylläpitää määrättyjä diskursseihin liittyviä käytäntöjä.⁷⁷ Nämä käytännöt ja diskursseissa sekä niiden taustalla vaikuttavat valtasuhteet eivät ole pysyviä. Ne säilyvät vain, jos niitä ylläpidetään ja uudistetaan jatkuvasti.

Valtasuhteiden analyysissä kiinnostus kohdistuu siihen, miten valtasuhteet tuotetaan sosiaalisissa käytännöissä. Tällöin painotetaan diskurssien välisiä ja sisäisiä valtasuhteita ja analysoidaan sitä, miten tietyt diskurssit muotoutuvat hegemonisiksi.⁷⁸ *Hegemonisella diskurssilla* tarkoitetaan diskurssia, joka on määräävässä asemassa jäsenettäessä sosiaalista todellisuutta. Tällaisia diskursseja on vaikea kiistä joko niiden käsitetyn totuusarvon tai niiden vakiintuneen aseman vuoksi. Valtasuhde diskursiivisessa vallankäytössä ei ole kuitenkaan yksiselitteisesti *ylhäältä–alas*. Monissa tapauksissa valta sekä vallan väärinkäyttö vaikuttaa olevat yhteisesti tuotettuja vallanpitäjien ja vallan objektien kesken.⁷⁹ Samalla jokainen ihminen sekä harjoittaa valtaa että on vallan harjoituksen kohteena. Valta on koko sosiaalisen kentän kattava verkosto.

Vallalla ja pääsyllä diskursseihin on yhteys. Mitä laajempi pääsy diskursseihin on, sitä enemmän valtaa on käytettävissä. Vastaavasti, mitä rajoitetummat diskurssit ihmisellä on käytettävissä, sitä vähemmän heillä on valtaa tai vaikutusmahdollisuuksia. Koska diskurssin kautta tapahtuva kontrollointi on osa sosiaalisen toiminnan kontrollointia, sitä paremmin valtaa pitävät pääsevät vaikuttamaan siihen, miten ihmisen mieltä ohjataan diskurssin kautta. Myös konteksteihin (esimerkiksi viestintätilanteeseen) vaikuttavat eniten ne, joilla on valtaa.⁸⁰

⁷⁵ Kusch (1993). s.102–104

⁷⁶ Fairclough (2001), s.17

⁷⁷ Fairclough (2001), s.43, 49–68.

⁷⁸ Jokinen et al. (1993). s.75

⁷⁹ Van Dijk, T.A. (1993). *Principles of critical discourse analysis*. Discourse & Society, vol. 4(2): 250. Sage.

⁸⁰ Pynnönen (2013). s.17

Vallankäyttö edellyttää usein jonkinasteista hyväksyntää eli legitimizeettiä. *Legitimointi* onkin tämän tutkimuksen kannalta oleellinen käsite. Kriittisen diskurssianalyysin näkökulmasta se on erilaisten argumentaatiostrategioiden käyttämistä jonkin toiminnan tai sen hyväksyttävyyden perustelemiseen tai oikeuttamiseen.⁸¹ Legitimointi on julkista ja tähtää toiminnan oikeuttamiseen argumentatiivisesti. Toiminta on oikeutettu suhteessa syihin, jotka voivat puolestaan olla oikeutettuja kollektiivisesti hyväksytyinä tai tunnustettuina. Legitimiteetistä puhutaan usein jonkin toiminnan yhteydessä. Jokin toiminta on legitimiä, koska se vastaa tiettyjä normeja tai arvoja, joita me noudatamme.⁸²

Legitimiteetti voidaan saavuttaa luontaisesti, legitimiin instituutioiden kautta (kuten demokraattiset järjestelmät) tai jonkinasteisella manipuloinnilla. *Manipulointi* onkin yksi kriittisen diskurssianalyysin keskeisistä käsitteistä. Manipulointi voidaan määritellä *illegitiimiksi dominoinniksi*, joka vahvistaa sosiaalista epätasa-arvoa. Manipulointi on kognitiivista mielen kontrollointia, jossa puututaan ymmärtämisen prosesseihin, mentaalisten mallien muodostumiseen ja erilaisiin sosiaalisiin representaatioihin (erityisesti tietoon ja ideologioihin). Diskursiivisesti manipulointiin yleensä kuuluu ideologista diskurssia, ”meidän” ja ”niiden” vastakkainasettelua. Manipulointi vaatii sosiaalisten resurssien käyttöä tai pääsyä niihin. Juuri tästä syystä julkisessa keskustelussa hegemoniset vaikuttajat ovat keskeisiä toimijoita.⁸³

Toisaalta kaikki dominointi ei suinkaan ole manipulointia. Teun van Dijkin mukaan sosiaalisen vallan ja dominanssin luonteen ymmärtäminen on ehdoton edellytys kriittisen diskurssianalyysin toteuttamiselle. Sosiaalinen valta perustuu hänen mukaansa pääsyyn sosiaalisesti arvokkaisiin resursseihin; omaisuuteen, tuloihin, asemaan, statukseen, voimaan, ryhmän jäsenyyteen, koulutukseen tai tietoon. Hänen mukaansa dominointi voi tapahtua hyvinkin pehmeästi. Tarkoituksena on saada toinen ihminen tai ihmisryhmä muuttamaan mieltään ja käyttäytymistään vallankäyttäjän intressien mukaan. Siksi kriittisen diskurssianalyysin tulisikin keskittyä niihin diskursiivisiin strategioihin, joilla *legitimoidaan kontrollia* eli normalisoidaan jotain tiettyä sosiaalista järjestystä.⁸⁴ Van Dijkin mukaan kriittinen diskurssianalyysi on erityisen kiinnostunut *vallan väärinkäytöstä*, eli siitä miten valtaa pitävät rikkovat demokratian perusperiaatteita, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta vastaan. Dominanssi ei kuitenkaan

⁸¹ Pynnönen (2013). s.21

⁸² Mikkola, O-M (2014). *Sotilaspolitiikka Kremlin Olympoksella. Venäjän sotilasreformin diskursiivinen rakentuminen venäläisessä sanomalehdissä 2008–2012*. Väitöskirja. Turun Yliopisto. s.24

⁸³ Pynnönen (2013). s.17 sekä van Dijk (2001). s.355

⁸⁴ Van Dijk (1993). s.254

ole ehdotonta, eikä pysyvää. Tästä syystä valta-asetelmia tulee jatkuvasti uudistaa diskurssien sisällä ja niiden avulla.

Yhteiskunnalliset toimijat muodostavat identiteettejä ja henkilöiden välisiä suhteita yhteiskunnallisten ryhmien välillä diskurssien kautta. Lisäksi diskurssit muokkaavat yhteiskuntaa usealla tavalla. Diskursseilla on ratkaiseva merkitys tiettyjen yhteiskunnallisten olosuhteiden muodostamisessa. Siten diskurssit muovaavat kansallista identiteettiä ja vastavuoroisesti diskursseilla voidaan kuvata *toiseutta*. Diskurssit voivat vakiinnuttaa, muuttaa tai oikeuttaa tiettyä yhteiskunnallista tasapainoa (*status quo*), johon kansalliset identiteetit liittyvät. Ne ovat myös keskeisiä tämän tasapainon muuttamisessa. Diskursiivisilla käytännöillä voidaan purkaa tai jopa tuhota tasapaino ja siihen liittyvät kansalliset identiteetit.⁸⁵

Hansenin mukaan jälkistrukturalistisen diskurssianalyysin ontologisena lähtökohtana on politiikan konseptualisointi aina *identiteetin artikuloinnista riippuvana*. Samalla identiteettiä rakennetaan ja uudistetaan politiikan muotoilun ja legitimoinnin kautta. Tutkittaessa ulkopoliitikkaa, identiteetti pitäisi teoretisoida diskursiivisena ja poliittisena käytäntönä.⁸⁶ Samankaltaisiin ajatukseen ovat myös päätyneet myös muut tutkijat.⁸⁷ Poliitiikan ja turvallisuuden tutkimuksen kriittinen suuntaus kiinnittää huomiota siihen, miten identiteettejä ja tietoa tuotetaan poliittisissa prosesseissa ja miten tämä vaikuttaa siihen, miten politiikka ymmärretään ja miten tiedon tuottaminen vaikuttaa poliittisiin päätöksiin.⁸⁸

Valtiot ovat siis riippuvia identiteetistä ja artikuloidusta toiseudesta. Valtioilla on tarve artikuloida uhkia ja radikaalia toiseutta konstruoidakseen omaa identiteettiä. Siksi kansallisen identiteetin ontologiassa on taipumus muuttaa erot toimijoiden välillä muodolliseksi toiseudeksi.⁸⁹ Jälkistrukturalistisessa perinteessä identiteetin representaatio on sidoksissa sen käsitteistämiseen diskursiivisena, poliittisena, suhteellisena ja sosiaalisena. Kun esitetään, että identiteetti on *diskursiivinen* tai *poliittinen*, väitetään samalla että identiteetin representaatiot tarkastelevat ulkopoliittisia asioita tietyn tulkintakehyksen kautta.⁹⁰ Samalla identiteettiä käytetään legitimoimaan poliittisia päätöksiä.

⁸⁵ de Cillia, R. & Reisigl, M. & Wodak, R. (1999). ”The Discursive Construction of National Identities”, *Discourse Society* 1999 10: 157

⁸⁶ Hansen (2006). s.211

⁸⁷ Esimerkiksi de Cillia, R. & Reisigl, M. & Wodak, R. (1999)

⁸⁸ Eriksson (2016) s.9

⁸⁹ Hansen (2006). s.38

⁹⁰ Ibid. s.6

Jos oletetaan, että identiteetit ovat aina läsnä ulkopoliitiikan legitimoimisessa, niin ulkopoliitiikan selittämiseksi on välttämätöntä tarkastella identiteettien muodostamiseen liittyviä prosesseja ja sitä, miten politiikan legitimoimiseen käytetyt ”viralliset”, julkilausutut identiteetit poikkeavat muista tulkinnoista. Jälkistrukturalistinen diskurssianalyysi argumentoi, että ulkopoliittiset päätöksentekijät ovat osa laajempaa poliittista ja yhteiskunnallista kehää ja siten heidän representaationsa ovat muodostuneet laajemman ihmisjoukon, instituutioiden sekä median identiteetin artikuloitien kautta.⁹¹ Analysoidessa diskursiivisesti ulkopoliittista päätöksentekoa ei päätöksentekijöitä voida tarkastella erikseen, vaan osana laajempaa sosiokulttuurista käytäntöä.⁹²

Samalla kun päätöksentekijät omaksuvat ja representoivat muiden tuottamia tekstejä ja näkemyksiä ulkopoliittisista asioista, he osaltaan vahvistavat hegemonisoituneita diskursseja ja vaikuttavat siihen, mitkä representaatiot ovat julkisesti hyväksyttäviä.⁹³ Tähän prosessiin liittyy luonnollisesti myös poliittisen aseman vahvuus, auktoriteetti ja poliitikon kannatus.⁹⁴ Hansen väittää, että identiteetin ja politiikan representaatiot liittyvät toisiinsa diskurssien kautta, mutta niiden välillä ei ole suoraa kausaalista yhteyttä. Identiteetin representaatiot ovat yhtäaikaaisesti politiikan taustalla ja samalla poliittinen artikulointi uudistaa niitä.⁹⁵

Fairclough esittää kriittisen diskurssianalyysin käytännön toteutuksen kolmiportaisena prosessina, jota tässäkin tutkimuksessa sovelletaan. Tässä mallissa portaat ovat tutkimuksen kohteena olevan tekstin⁹⁶ *kuvaus* (description), tekstin ja sosiaalisen vuorovaikutuksen suhteiden *tulkinta* (interpretation) sekä vuorovaikutuksen ja sosiaalisen kontekstin välisen suhteen *selitys* (explanation).⁹⁷ Tämä jaottelu perustuu Fairclough’n aikaisemmin esittämään viestintätilanteiden tulkintakehykseen. Kriittinen diskurssianalyysi erittelee viestintätilanteen kolmen eri puolen – *tekstin*, *diskurssikäytännön* ja *sosiokulttuurisen käytännön* – keskinäisiä suhteita. Tekstit voivat olla kirjallisia tai suullisia, ja suulliset tekstit voivat olla joko puhuttuja tai yhtä aikaa puhuttuja ja visuaalisia. *Diskurssikäytännöllä* Fairclough viittaa tekstin tuotannon ja ku-

⁹¹ Hansen (2006). s.7

⁹² Poliittiset päätöksentekijät eivät useinkaan tunne läpikotaisesti päätöksenteon objekteina olevia kohteita. He ovat riippuvaisia avustajien, virastojen, tiedustelupalveluiden, tutkimuslaitosten ja muiden toimijoiden tuottamista tiedoista ja arvioista. Tästä syystä ulkopoliittisen päätöksenteon tarkastelussa korostuu *intertekstuaalisuuden* analysointi.

⁹³ Hansen (2006). s.7

⁹⁴ Venäjän kontekstissa presidentti Putinin kannatusluvut ovat riippumattomienkin tutkimusten mukaan erittäin korkeita. Tutkimuksen tarkasteluvälillä Putinin keskimääräinen kannatus ja hyväksyntä hänen politiikalleen oli erittäin korkea (vaihteluväli 83–89%). Левада-Центр. *Декабрьские рейтинги одобрения и доверия*. <https://www.levada.ru/2015/12/23/dekabrskie-rejtingi-odobreniya-i-doveriya-5/> [viitattu 6.7.2017]

⁹⁵ Hansen (2006). s.10

⁹⁶ Tässä yhteydessä teksti on ymmärrettävä laajasti lähes minä tahansa kielellisen kommunikaation muotona; kirjoitettuna, puhuttuna, visuaalisena yms.

⁹⁷ Fairclough (2001). s. 21–22 sekä 91–92.

lutuksen prosesseihin. *Sosiokulttuurisella* käytännöllä taas viitataan siihen sosiaaliseen ja kulttuuriseen yhteyteen, jonka osa kyseinen viestintätapahtuma on.⁹⁸ Tämä tulkintakehys on esitetty kuvassa 2.

Kuva 2: Viestintätilanteen kriittisen diskurssianalyysin tulkintakehys⁹⁹

Yllä olevan tulkintakehymen ohella Fairclough asettaa muita kriteerejä sille, mikä erottaa kriittisen diskurssianalyysin muista kielellisen tutkimuksen keinoista. Hänen mukaansa tutkimuksella tulee olla seuraavat ominaispiirteet, jotta se laskettaisiin *kriittiseksi* diskurssianalyysiksi:¹⁰⁰

1. Kyseessä ei ole pelkästään diskurssin analyysi, vaan se on osa laajempaa poikkitieteellistä diskurssin ja muiden sosiaalisen prosessin elementtien suhteiden välistä analyysia,
2. Se ei ole vain diskurssin yleistä kommentointia, vaan sisältää jossain muodossa tekstien systemaattisen analyysin,
3. Tutkimus ei ole ainoastaan kuvailevaa, vaan se on myös normatiivista. Se käsittelee sosiaalisen epäoikeudenmukaisuuden diskursiivisia аспекteja ja mahdollisia keinoja niiden oikaisuun tai vaikutusten vähentämiseen.

⁹⁸ Fairclough (1997). s.78–86

⁹⁹ Ibid. s.82

¹⁰⁰ Fairclough, N. (2010). *Critical discourse analysis: the critical study of language*, Pearson education. s.10–11

Fairclough'n kolmas kriteeri vaikuttaa haasteelliselta sovellettavaksi tiedustelun viitekehyyksessä toteutettavassa ulko- ja sotilaspolitiikan tutkimuksessa, jossa on tärkeää, että tutkimus ei politisoidu. Hän ei silti ole ehdoton kriteerien suhteen ja kannustaakin käyttämään kriittisen diskurssianalyysin elementtejä muissa tutkimuksissa, jota ei välttämättä luokitella kriittiseksi diskurssianalyysiksi.¹⁰¹

Toinen tutkimusmenetelmän soveltamista rajoittava tekijä on menetelmän sidonnaisuus länsimaiseen kontekstiin ja erityisesti uusliberaalin kapitalismin rakenteiden tutkimukseen.¹⁰² Menetelmää on käytetty suhteellisen vähän länsimaisen akateemisen maailman ulkopuolella ja tutkimuskohteena on useimmin ollut länsimainen yhteiskunta. Menetelmällisesti kriittinen diskurssianalyysi ei kuitenkaan rajoitu läntiseen yhteiskuntaan, vaan sitä on menestyksellisesti sovellettu myös muiden yhteiskuntajärjestelmien tutkimiseen.¹⁰³

Kansainvälisen politiikan ja suhteiden tutkimuksessa kriittinen diskurssianalyysi on hyödyllinen metodi, mutta siihen sisältyy useita rajoituksia. Diskurssien tunnistaminen ja niiden asettumisen yksilöinti tekstistä on tulkitseva prosessi, joka on riippuvainen tutkijan kokemuksesta, tulkintoista, ennakoasenteista ja herkkyydestä asianmukaista diskurssijärjestystä kohtaan.¹⁰⁴ Tutkija itse on konstruktivistisen perusolettaman mukaisesti riippuvainen diskurssista sekä tulkitessaan diskursseja, että tuottaessaan tekstiä. Tutkimus on näin ollen voimakkaasti kontekstisidonnaista, eikä saatuja johtopäätöksiä välttämättä voi soveltaa toisessa kontekstissa. Näin ollen sääntöjen ja säännönmukaisuuksien muodostaminen ja tulkitseminen on haasteellista.

Diskurssianalyysia tehdessä tutkijan on tehtävä lukuisia valintoja, rajauksia ja määritelmiä, jotka vaikuttavat analyysin lopputulokseen. Diskurssin tutkijan tulee valita oma merkityskellistämisen tapansa, eli määrittellä, mitä hän diskurssilla milloinkin tarkoittaa.¹⁰⁵ Tehty analyysi on aina subjektiivinen tulkinta. Tutkija ei myöskään voi olla passiivinen havainnoitsija, sillä hän omalla toiminnallaan muokkaa tutkimuksen kohdetta ja tähän liittyviä diskursseja. Tällaisesta yhteiskunnallisesta diskurssianalyttisestä tutkimuksesta esimerkkinä on diskurssianalyysin suuntaukset, jotka tutkimuksella pyrkivät voimaannuttamaan yhteiskunnassa (tutkijoi-

¹⁰¹ Fairclough (2010). s.11

¹⁰² Ibid. s.11–14

¹⁰³ Esim. Mikkola (2014) ja Wilhelmson (2017) ovat soveltaneet kriittistä diskurssianalyysia Venäläisen yhteiskunnan kontekstissa ja Vuori (2011) sivuaa kriittistä diskurssianalyysia Kiinaa käsittelevässä väitöskirjassaan. Wilhelmsonin mukaan diskursiivinen lähestymistapa on ollut erittäin hedelmällistä analysoidessa länsimaiden vastatoimia terrorismiin. Hänen tutkimuksensa tarjoaa syvällisen näkemyksen ”terrorismin vastaisen sodan” venäläiseen versioon. ks. Wilhelmson (2017). s.5

¹⁰⁴ Fairclough (2010). s.212

¹⁰⁵ Pietikäinen & Mäntynen (2009). s. 26

den tulkinnan mukaan) alisteisessa asemassa olevia ryhmiä tuomalla yhteiskunnan valtarakenteita läpinäkyviksi.¹⁰⁶ Kansainvälisen politiikan tutkimuksessa ja erityisesti tiedusteluanalyysissä tällainen aktiiviseen vaikuttamiseen pyrkivä lähestymistapa on ongelmallinen.

Tässä mielessä kriittisen diskurssianalyysin soveltaminen kansainvälisen politiikan tutkimukseen on tietynlainen poikkeus tutkimusperinteestä. Juha Vuori huomauttaa, että useimmat kriittiset lähestymistavat turvallisuuden tutkimiseen pyrkivät jonkinasteiseen vapauttamiseen (l. emansipaatioon). Kriittisiltä tutkimustavoilta puuttuu lisäksi yhteinen näkemys siitä, mitä tämä *emansipaatio* kansainvälisen politiikan kontekstissa tarkoittaa. Vaikka emansipaatio voi olla vapautumista epäoikeudenmukaisista sosiaalisista rakenteista, on se emansipatorisessa tutkimuksessa tyypillisimmillään tiedostamattomien tai normalisoitujen rakenteellisten esteiden ja rajoitteiden purkamista.¹⁰⁷ Emansipatorinen tutkimus ja siihen liittyvä emansipatorinen tiedonintressi¹⁰⁸ voivat olla vaikeasti sovellettavissa tutkimukseen, joka tähtää tiedusteluanalyysin tavoin ulko- ja turvallisuuspoliittisen päätöksenteon tukemiseen.

Jälkistrukturalististen menetelmien soveltamista kansainvälisen politiikan ja turvallisuuden tutkimiseen on kritisoitu. Yksi näkyvimpiä kriitikkoja on ollut Robert Keohane, jonka mukaan jälkistrukturalismi ei tarjoa *vilpitöntä* (bona fide) lähestymistapaa kansainväliseen turvallisuuteen sillä se epäonnistuu *vakuuttavan ja kestäväen tutkimusagendan muodostamisessa*. Osittain tämä kritiikki perustuu jälkistrukturalismin väärintulkintaa. Toisin kuin Keohane antaa ymmärtää, jälkistrukturalismin tavoitteena ei ole muodostaa tarkasti määriteltyä tulkinta-kehystä, vaan se itsessään jopa kiistää tällaisten kehysten olemassa olon. Näin ollen Keohanen vaatimuksella vilpittömyydestä ei ole pohjaa.¹⁰⁹

Hansenin mukaan materiaalien tekijöiden ja diskurssien suhde nousee esiin diskurssianalyysin ja jälkistrukturalistisen tutkimuksen kritiikissä. Kriitikoiden mukaan diskurssianalyysistä voi olla hyötyä ulkopoliittikan tutkimuksessa, mutta sen selitysvoimaa pitää arvioida suhteessa materiaaliin tekijöihin, kansallisiin ja strategisiin intresseihin. Hansen kuitenkin huomauttaa, että kansalliset ja strategiset intressit eivät ole diskursseista riippumattomia. Näin ollen abstrakteja asioita, kuten *kansallinen etu*, *suvereniteetti* yms. tulisi teoretisoida diskursiivisesti rakentuneina.¹¹⁰

¹⁰⁶ Tällaisia ovat esimerkiksi feministinen diskurssianalyysi sekä tietyt marksilaisen tutkimuksen suuntaukset.

¹⁰⁷ Vuori (2011). s.43

¹⁰⁸ Habermans, J. (1976). ”Tieto ja intressi”. Suom. Paavo Löppönen. Teoksessa Tuomela ja Patoluoto (toim.), *Yhteiskuntatieteiden filosofiset perusteet*. Gaudeamus. s.134–136

¹⁰⁹ Peoples & Vaughan-Williams (2015). s.87–89

¹¹⁰ Hansen (2006). s.214–215

Columba Peoples ja Nick Vaughan-Williams ovat esitelleet jälkistrukturalismin kritiikkiä ja vastaavat osin siihen: *Ensinnäkin*, jälkistrukturalistinen lähestymistapa on tulkitsevaa. Kuivainnollisesti se tarjoaa useita diagnooseja kansainvälisten suhteiden tilasta ja kehityksestä. Se ei kuitenkaan lähtökohtaisesti tee yleistyksiä eikä arvioita tilannekehityksestä. Toisaalta jälkistrukturalistiset tutkijat ovat tuoneet poliittisiin analyysihin laajemman näkökulman. *Toiseksi* jälkistrukturalistista lähestymistapaa on kritisoitu länsikeskeiseksi ja eurosentriseksi johtuen suuntauksen kehittymisestä eurooppalaisen akatemian parissa. Tähän voidaan vastata sillä, että tutkimus on syntynyt tarpeesta tarkastella läntisen yhteiskunnan rakenteita kriittisesti, mutta se on menetelmällisesti hyvin sovellettavissa muihinkin kulttuureihin.¹¹¹

Peter Jones kyseenalaistaa lingvistisen analyysin relevanssin yhteiskunnallisten ilmiöiden ja vuorovaikutuksen tutkimuksessa. Jonesin mukaan kriittinen diskurssianalyysi pyrkii antamaan kuvan, että tekstin ideologista suuntautumista voidaan analysoida irrallaan sen poliittisesta tulkinnasta, ikään kuin pelkät semanttiset tai kieliopilliset ominaisuudet heijastaisivat tekstin ideologista suuntautuneisuutta. Näin ollen menetelmä on hänen mukaansa vain tietynlaisten tulkinnallisten preferenssien pukemista näennäisen objektiivisuuden kaapuun.¹¹²

Haasteen diskurssianalyysin soveltamiselle kansainvälisten suhteiden ja politiikan tutkimuksessa asettaa hieman yllättäen myös kieli itsessään. Diskurssianalyysi on syntynyt liberalistisen läntisen maailman kuvaajana sekä sen kritiikkinä. Sitä ei juurikaan ole sovellettu Venäjän kontekstissa.¹¹³ Osittain kyse on varmaankin kansainvälisen politiikan tutkimusperinteestä, mutta toisaalta kielitaito voi olla myös selittävä tekijä. Diskurssianalyysi on hyvin aineistokeskeistä ja intensiivistä. Se edellyttää tutkijalta erittäin syvällistä perehtymistä tutkittavaan kulttuuriin ja käytettyyn kieleen. Fairclough'n mukaan diskurssianalyysiä käytettäessä pitää tekstinäytteitä analysoida *alkuperäisellä kielellä vaikka se hankaloittaa lukukokemusta*. Käännetyin aineiston tekstuaalinen analyysi on toimenpide, johon liittyy vakavia haasteita diskurssianalyysin näkökulmasta.¹¹⁴ Myös Mikkola väittää, ettei Venäjästä voi tehdä laadukasta diskurssianalyysiä muuten kuin venäjänkieliseen aineistoon tukeutuen.¹¹⁵ Diskurssianalyysin tekeminen käännösteksteistä on siis tietyssä mielessä ristiriidassa tutkimusperinteen perusole-
tusten kanssa.

¹¹¹ Peoples & Vaughan-Williams (2015). s.43, 81–89

¹¹² Jones, P. (2007). ”Why there is no such thing as ”critical discourse analysis”. *Language & Communication* 27. s.342 ja 366

¹¹³ Mikkola (2013). s.13

¹¹⁴ Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: the critical study of language*. Longman., s.191

¹¹⁵ Mikkola (2013). s.19

3 SYYRIAN OPERAATION DISKURSIIVINEN RAKENTUMINEN VENÄJÄN SANOMALEHDISTÖSSÄ

Tässä luvussa kuvaan Venäjän sanomalehdistössä ja lehdistön välityksellä tapahtuvaa diskursiivista vallankäyttöä sekä Syyrian operaation diskursiivista rakentumista. Tarkastelun kohteina on Venäjän ulko- ja sotilaspoliittinen johto (luvussa 1 esitellyt avainhenkilöt) sekä tutkimuksen aineistossa olevien sanomalehtien omat diskurssit. Oletuksena on se, että avainhenkilöt pyrkivät saamaan haluamilleen diskursseille mahdollisimman laajasti näkyvyyttä ja samalla kiistämään itselleen epäedullisten diskurssien hegemonisoituminen.

Tarkastelu on toteutettu edellisessä luvussa kuvattujen *legitimiteetin* ja *manipuloinnin* näkökulmasta. Kiinnitän Fairclough'ta mukaillen erityistä huomiota diskurssijärjestyksen muodostumiseen. Sanomalehtien representoimat Syyrian operaatiota legitimoivat ja tätä legitimiteettiä kiistävät diskurssit ovat keskenään jännitteellisiä. Myös tunnistettujen diskurssien sisällä olevia jännitteitä on pyritty tuomaan esiin. Jännitteet ilmenevät erityisesti tilanteissa, joissa samaa diskurssia käytetään perusteena sekä operaation legitimoimiselle, että legitimiteetin kiistämiseksi.

Analyysissa käytetty tulkintakehys perustuu edellisessä luvussa esitettyyn Fairclough'n kolmitasoiseen malliin painottuen *sosiokulttuuristen* käytänteiden tulkintaan. Tarkastelu on siis tehty ensisijaisesti laajemmassa diskurssikäytännön ja sosiokulttuurisen käytännön näkökulmasta. Esitettyjen tekstien tekstuaalinen ja lingvistinen analyysi on aineiston laajuudesta johtuen pääosin sivuutettu. Kielelliset tehokeinot, kielikuvat ja ilmaisut tuodaan kuitenkin esille silloin, kun niillä on huomattavaa merkitystä diskurssin muodostumiselle. Samoin kiinnitetään huomiota yksittäisiin ilmaisiin, joilla huomattava intertekstuaalinen merkitys.

3.1 Diskursiivinen vallankäyttö Venäjän sanomalehdistössä

Venäläisten luottamus joukkotiedotusvälineisiin on kansainvälisesti verrattuna kohtalaisella tasolla. Sosiologisia kyselytutkimuksia tekevän *Levada*-keskuksen mukaan lokakuussa 2015 59% venäläisistä ilmoitti luottavansa täysin tai suurissa määrin television, radion ja lehdistön välittämään informaatioon tarkasteltavana ajankohtana. Paradoksaalisesti 78% venäläisistä on kuitenkin sitä mieltä, että korkeat virkamiehet salaavat totuuden esimerkiksi puhuessaan maan

tilasta.¹¹⁶ Tiedonvälitykseen siis luotetaan, mutta tiedon lähteeseen suhtaudutaan kriittisesti, kun kyseessä ovat maan korkeat virkamiehet. Presidentti Putin muodostaa tähän poikkeuksen. Häntä kohtaan osoitettu luottamus on säilynyt korkealla tasolla. Huhtikuussa 2017 tehdyn kyselyn mukaan 72% venäläisistä luottaa presidenttiinsä. Kymmenen vuotta aikaisemmin vuonna 2007 presidentti Putiniin luotti 80% venäläisistä.¹¹⁷

Huomattavaa venäläisessä mediakentässä on se, että venäläisten tiedonsaanti on hyvin polarisoitunutta. Venäläisistä 92% katsovat televisiota ja 88% pitää sitä pääasiallisena uutislähteenään. Silti uutisia katsoo säännöllisesti vain 45% vastaajista. Noin puolelle venäläisistä televisio on ainoa uutislähde. Median kuluttajina venäläiset eivät ole uutispainotteisia.¹¹⁸ Vaikka Venäjällä ilmestyi tarkasteltavan ajankohtana noin 10 500¹¹⁹ eri sanomalehteä, joiden kokonaislevikki oli 7,7 miljardia¹²⁰ kappaletta, ei 58%¹²¹ väestöstä lukenut käytännössä lainkaan sanomalehtiä. Uutislehtiä tilaa tai lukee säännöllisesti vain 9% venäläisistä ja silloin tällöin 34%. Huomattavaa on myös riippuvuus venäjänkielisestä tiedonvälityksestä ja kotimaisista uutislähteistä. Vain noin 1% venäläisistä seuraa ulkomaisia uutissivustoja.¹²²

Toinen määrittävä piirre venäläisten median käytöstä on riippuvuus valtiollisten tai valtion johtoa lähellä olevien tahojen omistamien tarjoamasta informaatiosta. *Levada*-keskuksen mukaan venäläiset voidaan median käyttäjinä jakaa kolmeen ryhmään, kun tarkastellaan riippumattomia tiedotusvälineitä.¹²³ Noin puolet venäläisistä saa tietonsa vain televisiosta. 30–40% seuraavat joitakin riippumattomia tiedotusvälineitä ja 10–15% seuraavat pääsääntöisesti riippumattomia tiedotusvälineitä.¹²⁴

¹¹⁶ Tutkimus tehtiin lokakuussa 2015. Левада-Центр (2016). *Доверие СМИ и цензура*. <http://www.levada.ru/2016/11/18/doverie-smi-i-tsenzura/> [viitattu 12.2.2017]. Tulokset ovat samansuuntaisia kuin toisen suurehkon kyselytutkimuksia tekevän Фонд «Общественное Мнение» (Fond ”Obšestvennoje Mnenije”) mukaan (57%, elokuu 2015). Фонд «Общественное Мнение» (2015). Доверие российским СМИ. <http://fom.ru/smi-i-internet/12140> [viitattu 12.2.2017].

¹¹⁷ Левада-Центр (2017). *В президенте ценят главнокомандующего*. <http://www.levada.ru/2017/04/24/v-prezidente-tsenyat-glavnokomanduyushhego/> [viitattu 2.5.2017]

¹¹⁸ Левада-Центр (2015). *Демократия в России: установки населения*. http://www.levada.ru/sites/default/files/report_fin.pdf [viitattu 7.2.2017]. s. 19–22 sekä Фонд «Общественное Мнение» (2015). Доверие российским СМИ. <http://fom.ru/smi-i-internet/12140> [viitattu 12.2.2017].

¹¹⁹ *Число поступивших газет (изданий) по субъектам РФ*, Единая межведомственная информационно-статистическая система <http://www.fedstat.ru/indicator/data.do?id=35351> [viitattu 16.1.2016]

¹²⁰ *Общий годовой тираж издания газет (поступивших за отчётный период) по целевому назначению*, Единая межведомственная информационно-статистическая система <http://www.fedstat.ru/indicator/data.do?id=35351> [viitattu 16.1.2016]

¹²¹ Левада-Центр (2015). *Демократия в России: установки населения*. s. 20

¹²² Ibid.

¹²³ Riippumattomiksi Levada-keskus laskee sanomalehdistä *Nezavisimaja Gazetan*, *Vedemostin*, *Novaja Gazetan*, *RBK Dailyn* ja *Novyje Izvestijan*. Левада-Центр (2015). *Демократия в России: установки населения*. s. 22

¹²⁴ Левада-Центр (2015). *Демократия в России: установки населения*. s. 22

Painetulla medialla on painoarvoa erityisesti koulutetun, keskiluokkaisen väestön keskuudessa. Sanomalehtien tilaajahinnat ovat suhteellisen korkeita palkkatasoon nähden, eikä suurin osa väestöstä tilaa säännöllisesti mitään lehtiä. Noin 35% venäläisistä käyttää kirjastojen palveluita.¹²⁵ Kirjastot ja sähköisten artikkelien lukeminen sanomalehtien verkkosivuilta lisää osaltaan tavoitavuutta, mutta kokonaisuudessaan sanomalehdet tavoittavat vain noin kolmasosan venäläisistä.

Mediakentän polarisoituminen ja useimpien uutistoimitusten suora¹²⁶ tai välillinen riippuvuus Venäjän poliittisesta johdosta luo otolliset olosuhteet diskursiiviselle vallankäytölle. Sanomalehtien representoimia diskursseja voidaan osittain kontrolloida joko suoraan, tai sanomalehtien harjoittaman itsesensuurin avulla. Vallanpitäjien kannalta edullisia diskursseja voidaan vahvistaa ja epämieluisia diskursseja voidaan tiettyyn rajaan asti estää representoitumasta erityisesti virallisissa, joukkotiedotuslain piirissä olevissa tiedotusvälineissä.

Institute of Modern Russia -ajatuspajan tutkijan Olga Khvostunovan mukaan Venäjän mediakenttää voidaan luonnehtia *valtio-kaupallistetuksi*.¹²⁷ Tässä tilassa korruptio vaikuttaa sekä institutionaalisella tasolla, että yksilötasolla. Valtion kontrolloidessa poliittista tietoa, on media valjastettu valtion edustajaksi ja sitä käytetään propagandavälineenä. Tämän suoran kontrollin vuoksi median rooli vallan vahtikoirana on olematon.¹²⁸ Tämä näkyy myös Venäjän merkittävän huonoina sijoituksina erilaisissa lehdistön vapautta mittaavissa tutkimuksissa.¹²⁹

Aleksanteri-instituutin tutkija Katja Lehtisaari näkee Venäjän mediakentän olevan dikotominen ja jakautuvan kahteen pääluokkaan. Yhtäällä on taloudellisten intressien ajama kaupallinen media ja toisaalta valtion manipuloima media. Valtiojohdolla on vallan keskittymisen

¹²⁵ Статистика Отрасли Министерства Культуры Российской Федерации. Venäjän Kulttuuriministeriö. 10.4.2017. <http://mkrf.ru/upload/stats-web/index.html>

¹²⁶ Vaikka sanomalehtien omistus on Venäjällä vähemmän keskittynyttä kuin esimerkiksi televisionkanavien, hallitsee merkittävää osaa sanomalehdistöstäkin Venäjän nykyjohtoon läheisesti linkittyneet tahot. Ks. esim. Khvostunova, O. (2014). *A Brief History of the Russian Media*. Fair Observer. <https://www.fairobserver.com/region/europe/brief-history-russian-media-69813/> [viitattu 12.5.2017]

¹²⁷ Valtio-kaupallistetulla (*state commercialized*) Khvostunova tarkoittaa valtion johdon pyrkimyksiä yhtäältä kontrolloida epämiellyttävien aiheiden julkaisua omistuspohjan kautta sekä turvata johdolle suotuisa mielipiideilmasto ja tuki Venäjän johdolle. Toisaalta mediayhtiöiden tarkoituksena on tuottaa voittoja pääosin Venäjän johtajiin sidoksissa oleville omistajilleen. Ks. Khvostunova, O. (2013). *Corruption of the Fourth Power: The Decline of the Russian Media*. Institute of Modern Russia. https://imrussia.org/media/pdf/Research/Olga_Khvostunova__Corruption_of_the_Fourth_Estate.pdf [viitattu 12.5.2017] s.9

¹²⁸ Khvostunova (2013). s.9–10

¹²⁹ Venäjä sijoittui sijalle 148/180 vuoden 2016 lehdistönvapausindeksissä. Suurimpina sijoitusta laskevin tekijöinä *Reporters without Borders* -järjestö näkee lainsäädännön ja valtion kattavan kontrollin sekä omistuspohjan, että muiden mekanismien kautta. Lisäksi kansalaisjournalimien, bloggaajien ja kansalaisjärjestöjen toiminnan rajoittaminen on laajamuotoista. *2016 Press Freedom Index*. Reporters without Borders. <https://rsf.org/en/ranking>. [viitattu 12.2.2017]

myötä merkittävä kontrolli myös kaupalliseen mediaan. Televisio on tiukimmin kontrolloitu, ja internetin puolella on muuhun mediakenttään nähden eniten vapauksia. Printtimedia asemoituu näiden väliin.¹³⁰ Internetissä tapahtuvaa julkaisutoimintaa on silti merkittävästi rajoitettu lainsäädännöllä.¹³¹ Venäjän mediakentän muutoksen trendi on Lehtisaaren mukaan kohti keskitetympää informaation hallintaa. Yhtenä syynä on kaupallisen median ahdinko mainosrahoituksen laskettua talousvaikeuksien myötä. Taloudellisen tilanteen ja kiristyneen, erityisesti mainontaa rajoittavan, lainsäädännön myötä pienten ja riippumattomien mediantuottajien toimintaedellytykset ovat heikkenet.¹³²

Lehtisaari esittää viisi mediakentän muutoksen päätrendiä¹³³:

1. Median omistajuutta ja mainontaa koskevan lainsäädännön kiristyminen johtaa mediantuottajien yhdistymisiin ja pienempien toimijoiden vaikeuksiin. Erityisesti ulkomaiset investoinnit ja omistuspohja vähenevät,
2. omistajuuden keskittyminen jatkuu,
3. poliitikot ja varakkaat liike-elämän toimijat lisäävät omistuksiaan,
4. sosiaalisen median vaikutusvalta kasvaa sen tarjotessa vähemmän rajoitetun alustan kansalaiskeskustelulle,
5. ulkomailla tuotetut, mutta venäjänkieliselle väestölle suunnattu mediantuotanto kasvaa.

Fairclough'n mukaan tiedotusvälineet sijoittuvat yleisten ja yksityisten diskurssijärjestysten välille, sillä media muuntaa lähteenään olevaa julkista diskurssia kotitalouksissa tapahtuvaa yksityistä kulutusta varten. Jotta tiedotusvälineiden diskurssijärjestystä ja sen *sisäisiä* suhteita genreineen ja diskursseineen voitaisiin ymmärtää, on oleellista tarkastella median asemaa välittäjänä sekä niitä *ulkoisia* suhteita, joita tiedotusvälineiden diskurssijärjestyksellä on muihin julkisiin ja yksityisiin diskurssijärjestyksiin.¹³⁴

¹³⁰ Lehtisaari, K. (2015). *Market and political factors and the Russian media*. Working Paper. University of Oxford. s.2, 12

¹³¹ Vuonna 2014 astui voimaan laki, joka määrittää yli 3000:n päivittäisen lukijan omaavia verkkosivustoja ja blogeja rekisteröitymään vastuuhenkilöineen valtion viestintävirastossa Roskomnadzorissa. Ks. Федеральный закон № 97-ФЗ от 5 мая 2014 года «О внесении изменений в Федеральный закон „Об информации, информационных технологиях и о защите информации“ и отдельные законодательные акты Российской Федерации по вопросам упорядочения обмена информацией с использованием информационно-телекоммуникационных сетей» Käytännössä viranomaisten mielenkiinto suuntautuu erityisesti poliittisiin aiheisiin.

¹³² Lehtisaari (2015). s.2

¹³³ Ibid. s. 10

¹³⁴ Fairclough (1997). s.86

Tutkittaessa sanomalehdistöä diskursiivisesti, on oleellista määrittää, kenelle sanomalehdet antavat pääsyn diskursseihin.¹³⁵ Mitkä diskurssit saavat representoitua ja millä mistä diskursseista vaietaan? Vallankäytön tutkimisen näkökulmasta mielenkiintoista on myös tutkia diskurssien välisiä jännitteitä. Osa diskursseista nousee hegemoniseen asemaan suhteissa toisiinsa. Fairclough soveltaa tutkimuksissaan Antonio Gramscin käsitystä *hegemoniasta*. Tämä korostaa pakkovallan sijaan suostumuksen kautta syntyvää valtaa. Tässä käsityksessä tärkeitä ovat vallan kulttuuriset aspektit. Tässä tulkintakehyksessä voidaan kysyä, artikuloituvatko erilaiset diskursiiviset käytännöt diskurssijärjestyksessä yhdessä siten, että ne *kokonaisuudessaan* pitävät yllä valtasuhteita?¹³⁶ Hegemonia on laaja-alaista yhteiskunnassa tapahtuvaa johtajuutta ja dominointia yli taloudellisten, poliittisten, kulttuuristen ja ideologisten alueiden.¹³⁷

Tämän tutkimuksen oletuksena on, että *sanomalehtien diskursiivisen vallankäytön tavoitteena on ulko- ja sotilaspoliittisen johdon legitimitetin vahvistaminen tai heikentäminen toimituksen asettamien ohjeiden mukaan*. Sanomalehdistöä ei siis voida pitää neutraalina tiedonvälittäjä, vaan sanomalehtien toistaessa poliittisten vallanpitäjien sanomia ovat ne osa diskursiivista vallankäyttöä. Samoin sanomalehdistöllä on oma asemansa diskursseissa. Vaikka tämä tutkimus keskittyy ensisijaisesti Venäjän ulko- ja sotilaspolitiikan legitimoimiseen käytettyihin diskursseihin, nousevat sanomalehtien omat diskurssit myös väistämättä tutkimuksen kohteiksi. Tässä tutkimuksessa sanomalehtien diskursseina on käsitelty niitä tekstejä, jotka legitimoivat Venäjän Syyrian sotilasoperaatiota tai kiistävät sen legitimitettiin lehtien omasta näkökulmasta. Tällaisia tekstejä ovat muun muassa kolumnit, mielipidekirjoitukset ja pääkirjoitukset, jotka ottavat kantaa käsiteltävään aiheeseen pelkän uutisoinnin ohella.

Diskursiivisen vallankäytön kannalta oleellista on se, kuka on tämän legitimoimiseen tähtäävän viestinnän kohde (objekti). Onko sanomalehtien viestintä tarkoitettu maan sisäiseen käyttöön, vai huomioidaanko samoilla viesteillä myös ulkomaat ja niissä asuva väestö? Venäjänkielisiä asuu maan rajojen ulkopuolella noin 30 miljoonaa¹³⁸ henkilöä, joista osa seuraa venäläistä mediaa aktiivisesti. Lisäksi kansainväliset uutistoimistot ja muut toimijat seuraavat venäläistä sanomalehdistöä ja sen tilaa aktiivisesti. Useissa Venäjän mediaa ja informaatioympäristöä käsittelevissä tutkimuksissa on havaittu huomattavia eroja sisäisen ja ulkoisen viestinnän välillä.

¹³⁵ Van Dijk, T. A. (2008). *Discourse and Power*. Palgrave Macmillan. s.10 ja 84

¹³⁶ Fairclough (1997). s.92

¹³⁷ Fairclough (1995). s.75–76

¹³⁸ *Российская диаспора за рубежом достигла 30 миллионов человек*. RIA Novosti. 10.4.2017. <https://ria.ru/society/20061012/54757915.html>

nän välillä. Venäjä viestii vieraskielisellä mediatoimituksella eri tavalla ja käyttäen eri narratiiveja kuin pääsääntöisesti kotimaiseen kulutukseen vastaavalla venäjänkielisellä mediallyä.¹³⁹

Venäläisessä mediassa yleisön ja median suhde poikkeaa länsimaalaisesta. Yleisö on siirretty käytännössä uutistuotannon ulkopuolelle johtuen epätavallisista käytännöistä ja vallan epätaisisesta jakaantumisesta. Uutistuotannon rakenteista johtuen medioiden päätoimittajat ovat hyvin keskeisessä asemassa vallankäytössä. Roolinsa ansiosta heillä on käytettävissään informaatiota vallan jakaantumisesta, toimijoiden intresseistä ja mahdollisista sanktioista, mikä takia he joutuvat osallistumaan monimutkaiseen manipulatiiviseen toimintaan. Mediajohtajat toimivat informaation suodattajina, työskentelevät keskellä valtaelinten välisiä suhteita ja tekevät toimintakentästä informatiivisesti läpinäkymätöntä.¹⁴⁰ Tämä läpinäkymättömyys mahdollistaa informaation kontrollin ja koordinoitun informaatiovaikuttamisen. Mediasta onkin tullut merkittävä osa Venäjän nykyjohdon vallankäyttöä.¹⁴¹

Fairclough käyttää käsitettä *piilotettu valta* (hidden power). Mediadiskurssin piilotettu valta ja hallitsevan luokan kyky harjoittaa valtaa on riippuvaisia systemaattisista *tendensseistä* uutisoinnissa ja muissa median toiminnoissa. Yksittäinen teksti itsessään on melko merkitykseltön sillä median vaikutus on kumulatiivinen. Vallankäyttö toimii kausaliteetin ja toimijuuden toiston kautta.¹⁴² Lukija asemoidaan tietyllä tavalla suhteessa käsiteltävään aiheeseen. Tässä vallankäytössä identiteeteillä on merkittävä asema. Diskursiivisella vallankäytöllä rakennetaan kuvaa omasta kansallisesta *identiteetistä* suhteessa vieraaseen ulkomaiseen *toiseuteen*. Kielenkäytöllä tuotetaan valtasuhteita sekä ylläpidetään ja muutetaan niitä.

Sosiologi Lev Gudkovin mukaan yksinkertaistava propaganda toimii kolmesta syystä: ensinnäkin propagandalla kiinnitetään huomio arkipäiväisistä asioista myyttisiin, abstrakteihin asioihin. Kansalliseen identiteettiin ja toiseuteen perustuvilla uhkakuvilla käännetään huomio pois arkipäiväisistä ongelmista. Tästä on esimerkkinä venäläisen nationalismin nousu ja oma kuva saarroitetusta suurvallasta. Asetelma on kääntänyt huomion pois muista arkipäiväisimmistä ongelmista ja samalla legitimoinut olemassa olevia valtarakenteita.¹⁴³

¹³⁹ Esimerkkinä on Venäjän Syyrian operaation viestinnästä tehty tarkastelu, jossa verrattiin englanninkielisen ja venäjänkielisen viestinnän eroja. Ks. Czuperski, M. et al. (2016), *Distract Deceive Destroy: Putin at War in Syria*, Atlantic Council, <http://publications.atlanticcouncil.org/distract-deceive-destroy/> [viitattu 30.4.2017]

¹⁴⁰ Mikkola (2014). s.211

¹⁴¹ *How the Media Became One of Putin's Most Powerful Weapons*. 21.4.2015. The Atlantic. <https://www.theatlantic.com/international/archive/2015/04/how-the-media-became-putins-most-powerful-weapon/391062/> [viitattu 3.5.2017]

¹⁴² Fairclough (2001). s.45

¹⁴³ *Социолог Лев Гудков — Об эффективности пропаганды в России*. The Village.ru. 16.12.2015. <http://www.the-village.ru/village/people/city-news/228271-society>.

Toisena syynä Gudkov mainitsee tunteen luomisen lähestyvistä kriisistä tai yhteiskuntaa kohtaavasta katastrofista. Tällainen tunne lisää pelkoa ja epävarmuutta ja luo valtaapitäville mahdollisuuden esiintyä turvallisuuden tuottajina. Valtaapitävät tekevät tilanteeseen vedoten päätöksiä selittelemättä. Tämä luo tilanteen, jossa kansa on koko ajan jännittyneessä tilassa ja odottaa koko ajan jotain huonoa. Jännittyneisyys lisää riippuvuutta vallasta. Kolmanneksi propagandalla ja disinformaatiolla diskreditoidaan kaikki epäviralliset tiedonlähteet, mikä myös lisää huolestuneisuutta ja riippuvuutta vallanpitäjien tarjoamista diskursseista.¹⁴⁴

Valtioiden kontekstissa tapahtuvaa ja erityisesti ulko- ja sotilaspolitiikkaa koskevaa tiedonvälitystä tarkasteltaessa on kiinnitettävä huomiota myös propagandaan ja tarkoitukselliseen disinformaatioon. Tämän tunnistaminen on diskurssianalyysin kontekstissa haasteellista. Metodologisesti diskurssianalyysi käsittelee kaikkia tekstejä yhtä tosina tai epätosina. Samalla lähestymistapa kiistää *totuuden* olemassaolon tarkkailijoista riippumattomana ilmiönä. Totuus ja todellisuus ovat samojen lakien ja neuvotteluiden alaisia kuin muutkin viestinnän prosesseihin liittyvät asiat. Totuus on erottamattomasti sidottu tietyn ryhmän sisäiseen vallanjakoon ja solidaarisuuteen. Tämän näkemyksen diskurssianalyysi jakaa semiotiikan kanssa.¹⁴⁵ Tästä syystä esitettyjen lausumien *totuusarvoa* tulee tarkastella diskurssianalyysistä erillään käyttäen muita kriteereitä. Olen analyysin yhteydessä vain harvoin ottanut kantaa esitettyjen lausuntojen ja tekstien totuusarvoon. Ilmeiset valehtelutapaukset on tuotu esiin, mutta ne on suhteutettu vallitsevaan hegemoniseen diskurssiin ja pyritty pikemminkin arvioimaan näiden lausumien kontekstia ja sitä, miten ne muuttavat tarkasteltavana olevaa diskurssia.

Aineistossa olevia tekstejä on tulkittu Fairclough'n kolmiportaisen analyysimallin mukaisesti. Yksittäisiä tekstejä (artikkeli, sen osa tai yksittäinen lausunto) tarkasteltaessa on pyritty vastaamaan Fairclough', esittämiin neljään kysymykseen:

- 1) Kuinka teksti on suunniteltu, miksi ja kuinka se olisi voitu suunnitella toisin?
- 2) Kuinka kyseisen kaltaiset tekstit tuotetaan ja millä tavoin niitä todennäköisesti tulkitaan ja käytetään?
- 3) Mitä teksti kertoo tiedotusvälineiden diskurssijärjestyksestä?
- 4) Mihin laajempaan sosiokulttuuriseen yhteyteen teksti kuuluu, mitkä ovat sen yhteiskunnalliset ehdot ja millaisia vaikutuksia sillä todennäköisesti on?¹⁴⁶

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ Hodge, R. & Kress, G. (1988). *Social Semiotics*. Polity Press. s.151

¹⁴⁶ Fairclough (1997). s.74–86

3.2 Tutkimusaineiston sanomalehdet

Tutkimuksen primäärilähteenä käytettyjen sanomalehtien valintaperusteita sivuttiin ensimmäisessä luvussa. Lehdiksi valitut *Izvestija (IZ)*, *Kommersant (KOM)*, *Krasnaja Zvezda (KZ)*, *Nezavisimaja Gazeta (NZG)* mukaan lukien sen sotilasaiheita käsittelevä liite *Nezavisimoje Vojennoje Obozrenije (NVO)*, *Novaja Gazeta (NG)*, *Rossijskaja Gazeta (RG)* sekä *Vojenno-promyšlennyi Kurjer (VPK)* edustavat kattavasti venäläistä sanomalehdistöä, painottuen ulko- ja puolustuspolitiikkaan.

Sanomalehtien näkyvyyttä voidaan mitata levikin ohella Average Issue Readership (AIR) -menetelmällä. Tämä tapa mittaa lehtien yhden numeron keskimääräistä saavuttavuutta väestön keskuudessa ja näin ollen on levikkiä parempi mittari arvioitaessa lehtien vaikuttavuutta. Mediantutkimusyriitys *Mediascope* suorittaa säännöllisiä lukijatutkimuksia. Niiden perusteella syyskuun 2016 ja tammikuun 2017 välisenä aikana päivittäin ilmestyvien sanomalehtien saavuttavuus suurimmasta pienimpään on esitetty taulukossa 1 (tutkimusaineistoon kuuluvat lehdet lihavoituna).¹⁴⁷

Sanomalehti	AIR, tuhatta
Metro	1767,5
Rossijskaja Gazeta	682,9
Moskovskij Komsomolts	658,0
Moskva Vetšernaja	588,2
Sport-Ekspress	359,8
RBK	313,7
Sovetskij Sport	298,0
Izvestija	280,3
Kommersant	219,2
Vedemosti	127,1

Taulukko 1: Venäläisten sanomalehtien saavuttavuus (AIR)

Sanomalehtien näkyvyyttä ja vaikuttavuutta voidaan myös arvioida sen perusteella, kuinka paljon niiden tuottamia uutisia siteerataan muissa tiedotusvälineissä. Venäläisen mediantutkimusyhtiö *Medialogia (Медialogия)* ylläpitää tilastoja eri medioiden vaikuttavuudesta kuukausittain. Sen mukaan *Izvestija* on *Kommersantin* ohella maaliskuussa 2017 ylivoimaisesti siteeratuin sanomalehti. *Rossijskaja Gazeta* on sijalla neljä, *Novaja Gazeta* sijalla viisi sekä *Nezavisimaja Gazeta* sijalla 10.¹⁴⁸ Täältäkin osin voidaan arvioida valitun tutkimusaineiston edustavan riittävän kattavasti venäläistä sanomalehdistöä.

¹⁴⁷ Tutkimusaineistoon kuuluvat sotilasalan lehdet *Krasnaja Zvezda*, *Vojenno-promyšlennyi Kurjer*, *Nezavisimaja Gazeta* ja *Novaja Gazeta* eivät kuuluneet Mediascopen tutkimuksen piiriin. *Читательская аудитория России*. Mediascope. http://mediascope.net/upload/iblock/099/NRS_2017_1_new.pdf [viitattu 4.5.2017]

¹⁴⁸ *Топ-10 самых цитируемых газет в СМИ*. Медialogия. <http://www.mlg.ru/ratings/media/federal/4748/#gazeti> [viitattu 4.5.2017].

Sanomalehtiä lukevien ihmisten osuus Venäjällä sanomalehdittäin jaoteltuna on esitetty taulukossa 2. Iltapäivälehdet ja ilmaisjakelulehdet pois lukien, tutkimusaineistoon valitut julkaisut edustavat hyvin keskimääräistä uutislehtien levikkiä väestön keskuudessa suhteessa sanomalehtien osuuteen tiedonvälityksessä.

Sanomalehti	Lukijoiden osuus (%)
<i>Ei lue lehtiä</i>	45
Argumenty i Fakty	20
Paikallinen kaupunkilehti	19
Komsomolskaja Pravda	11
Metro	9
Moskovskij Komsomolets	5
Rossijskaja Gazeta	5
Vetšernaja Moskva	4
Izvestija	4
Nezavisimaja Gazeta	3
<i>Ei osaa vastata</i>	3
Kommersant	2
Novaja Gazeta	2
Gudok	2
Novyje Izvestija	2
Trud	2
Parlamentskaja Gazeta	1
RBK Daily	1
Vedemosti	1
Moskovskije Novosti	1

Taulukko 2: Sanomalehtiä lukevien osuus (tutkimukseen kuuluvat lehdet lihavoituna)¹⁴⁹

Izvestija (IZ)

Izvestija on laajalevikkinen viisi kertaa viikossa ilmestyvä ehti, joka on ilmestynyt vuodesta 1917 lähtien. Se perustettiin Pietarin vallankumouskomitean lehtenä helmikuun vallankumouksen yhteydessä. Neuvostoaikana lehti toimi maan hallituksen lehtenä. Lehden osakeenemmistön omistaa *Natstsionalnaja Media Gruppa* –niminen holdingyhtiö, jonka merkittävien omistuspohjan enemmistö jakaantuu *Sogaz*-vakuutusyhtiön *Rossija*-pankin ja *Surgutneftgaz* -öljy-yhtiön kanssa.¹⁵⁰ Omistuspohjan puolesta *Izvestijalla* on yhteys presidentti Putinin lähipiiriin ja sen päätoimittajana toimii Kalužskin oblastin entinen varakuvernööri Arseni Oganjesjan.¹⁵¹ Lehden aikaisemman päätoimittajan ja nykyisen johtokunnan puheenjohtajan Aram Gabreljanovin mukaan lehti pyrkii olemaan valtion kontrolloima kilpailija *Kommersan-*

¹⁴⁹ Левада Центр (2015). *Демократия в России: установки населения*. http://www.levada.ru/sites/default/files/report_fin.pdf [viitattu 7.2.2017]. s. 21

¹⁵⁰ Википедия / ”Известия”

¹⁵¹ Редакцию «Известий» возглавил бывший вице-губернатор Калужской области. Лента.ру. 1.2.2016. <https://lenta.ru/news/2016/02/01/oganesyuan/> [viitattu 4.5.2017]

tille ja *Vedemostille*. Hänen mukaansa lehdellä on kolme kiellettyä aihetta, jotka ovat presidentti, pääministeri ja patriarkka.¹⁵² Yleislinjaltaan lehti keskittyy talouteen ja kulttuuriin.

Kommersant (KOM)

Kommersant on vuodesta 1990 lähtien päivittäin ilmestynyt talousasioihin ja politiikkaan painottunut sanomalehti. Saman nimistä sanomalehteä julkaistiin vuosien 1909 ja 1917 välillä ja nykyinen lehti katsoo olevansa tämän perillinen. Lehden omistaa Alšer Usmanov yksityishenkilönä. Usmanov on usein sijoitettu maailman 100 vaikutusvaltaisimman ihmisen joukkoon. Vuonna 2016 taluslehti Forbesin tekemässä vertailussa Usmanov listattiin Venäjän kolmanneksi rikkaimmaksi liikemieheksi.¹⁵³ Lehden päätoimittajana on lehdessä vuodesta 1997 lähtien eri tehtävissä työskennellyt Sergei Jakolev. Olga Khvostunovan mukaan lehti suhtautuu omistuspohjansa vuoksi varovaisesti poliittisiin aiheisiin.¹⁵⁴

Krasnaja Zvezda (KZ)

Krasnaja Zvezda on vuodesta 1923 lähtien ilmestynyt Neuvostoliiton ja sittemmin Venäjän puolustusministeriön omistama kolme kertaa viikossa ilmestyvä sanomalehti. Nykyisellään se on osa niin ikään puolustusministeriön omistamaa *Krasnaja Zvezda* –mediaryhmää. Ryhmään kuuluu myös televisiokanava *Zvezda*. Lehden päätoimittajana on vuodesta 1997 lähtien toiminut eversti Nikolaj Jemifov.¹⁵⁵ Lehti käsittelee pääsääntöisesti asevoimiin liittyviä asioita, kuten sotahistoriaa, asepalvelusta ja sotilastekniikkaa. Lehden levikki rajoittuu pääsääntöisesti sotilasyhteisöön ja lehteä painetaan Moskovassa, Pietarissa, Habarovskissa ja Simferopolissa.

Nezavisimaja Gazeta (NZG) Nezavisimoje Vojennoje Obozrenije (NVO),

Nezavisimaja Gazeta on päivittäin ilmestyvä, vuonna 1990 perustettu sanomalehti, jonka on vuodesta 2005 lähtien omistanut Konstantin Remtšukov. Hän toimii itse myös lehden päätoimittajana. Lehti julkaisee viikoittain ilmestyvää sotilasasioihin ja sotilaspolitiikkaan keskittyvää *Nezavisimoje Vojennoje Obozrenije* -viikkoliitettä, jonka vastaavana toimittajana toimii Viktor Litovkin. Litovkin on myös vuodesta 2014 lähtien toiminut uutistoimisto ITAR-TASS:n sotilasasioiden toimituksen päällikkönä.

¹⁵² Khvostunova (2014).

¹⁵³ Википедия/Усманов, Алишер Бурханович

¹⁵⁴ Khvostunova (2014).

¹⁵⁵ *О газете. Красная Звезда*. <http://www.redstar.ru/index.php/features> [viitattu 4.5.2017]

Novaja Gazeta (NG),

Novaja Gazeta on riippumaton kolme kertaa viikossa ilmestyvä yhteiskuntapoliittinen sanomalehti. Lehden enemmistön omistaa sen henkilökunta ja loput Aleksandr Lebedev sekä Mihail Gorbatšjov. Lehti on linjaltaan kriittinen Venäjän nykyistä johtoa kohtaan. Kuusi lehden toimittajaa, näkyvämpänä Anna Politkovskaja, on murhattu vuoden 2001 jälkeen. Lehden päätoimittajana toimii Dmitri Muratov.¹⁵⁶

Rossijskaja Gazeta (RG)

Rossijskaja Gazeta on Venäjän hallituksen virallinen tiedotuslehti. Se on täysin valtion omistama ja on ilmestynyt vuodesta 1990 alkaen. Lehdessä julkaistaan valtion viralliset ilmoitukset sekä uutisia, reportaaseja ja haastatteluja. Lehden päätoimittajana on vuodesta 2001 lähtien toimitut Vladislav Fronin.¹⁵⁷

Vojenno-promyšlennyi Kurjer (VPK)

Vojenno-promyšlennyi Kurjer on viikoittain ilmestyvä geopolitiikkaan, sotilasasioihin sekä sotateollisuuteen keskittyvä uutislehti. Lehden omistaa sotateollisten yhtiöiden järjestö *Assosiatsija Vojenno-promyšlennyh Kompani*. Lehti on oman ilmoituksensa mukaan suunnattu laajalle joukolle lukijoita ja on Venäjän johtava puolustusteollisia asioita käsittelevä lehti.¹⁵⁸ Lehden päätoimittajana toimii Ruslan Ašurbajli. Lehti julkaisee usein Venäjän yleisesikunnan päällikön Valeri Gerasimovin kirjoituksia.

Yhteenvetona voidaan sanoa, että tutkimusaineistoon kuuluvilla sanomalehdillä on vakiintunut asema venäläisessä mediakentässä. Aihepiirin (Venäjän sotilasoperaatio Syyriassa) vuoksi aineistossa on huomioitu painotetusti sotilasalan julkaisut, jotka eivät sinänsä kuulu johtavien sanomalehtien ryhmään. Lehtien levikki ja saavuttavuus ovat normaaleja ja vaikuttavuuden suhteen lehdet (pl. suppeammat sotilasalan julkaisut) edustavat sanomalehtien kärkipäätä.

¹⁵⁶ www.novaya.gazeta.ru

¹⁵⁷ www.rg.ru

¹⁵⁸ <http://www.pro-pvo.ru/contacts>

3.3 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen primääriaineisto koostuu 105 Venäjän edellä mainituissa sanomalehdissä 1.7.2015–31.12.2015 välillä ilmestyneestä Venäjän toimintaa Syyriassa käsittelevästä sanomalehtiartikkelista. Aineistoon valikoituneiden artikkelien määrä sanomalehdittäin on esitetty taulukossa 3.

Sanomalehti	Artikkelit
Izvestija	15
Kommersant	23
Krasnaja Zvezda	7
Nezavisimaja Gazeta (sis. Nezavisimoje Vojennoje Obozrenije)	26
Novaja Gazeta	9
Rossijskaja Gazeta	18
Vojenno-promyšlennyi Kurjer	7
Yhteensä	105

Taulukko 3: Tutkimusaineiston artikkelit sanomalehdittäin

Artikkelien haku toteutettiin *Integrum*-tietokannassa 16.1.2016–30.3.2016 välisenä aikana. Tietokantahaussa haettiin kyseisten sanomalehtien artikkeleita, jotka sisälsivät sanan *сирия*¹⁵⁹ sekä yhden tai useamman avainhenkilöiksi määritellyn henkilön Путин, Лавров, Шойгу tai Герасимов¹⁶⁰ nimen. Haut toteutettiin käyttäen venäjänkielisiä hakuoperaattoreita tietokannan venäjänkielisessä käyttöliittymässä. Käytännössä haut toteutettiin osissa hakemalla pareittain sanaa *сирия* ja yhtä avainhenkilöiden nimistä. Tämän haun tuloksen on esitetty taulukossa 4.

Наку	IZ	КОМ	KZ	NZG	NG	RG	VPK	YHT
сирия и Путин	108	118	54	250	75	250	38	807
сирия и Лавров	25	67	11	85	20	41	6	264
сирия и Шойгу	7	15	19	48	7	14	11	146
сирия и Герасимов	3	6	8	13	0	2	1	41
Yhteensä	143	206	92	396	102	181	56	1258

Taulukko 4: Tietokantahaun ensimmäinen vaihe

Seuraavaksi luin sanomalehdittäin tietokannan palauttamien artikkelien metadatan sekä tiivistelmän kohdista joiden yhteydessä hakutermit esiintyvät. Metatietojen perusteella määritin alustavan relevanssin. Tutkimuskysymysten kannalta alustavaksi relevantiksi tulkitsevani artikkelit tallensin välittömästi MS Word -tiedostoformaattissa jatkokäyttöä varten. Kaikkiaan tallensin taulukko 5 mukaisen määrän artikkeleita.

¹⁵⁹ Syyria. Kun hakusana kirjoitetaan pienellä, hakee Integrum-tietokanta hakee sekä pienellä, että isolla alkukirjaimella esiintyvät sanat kaikissa taivutusmuodoissaan.

¹⁶⁰ Putin, Lavrov, Šoigu, Gerasimov

Sanomalehti	Artikkelit
Izvestija	113
Kommersant	159
Krasnaja Zvezda	90
Nezavisimaja Gazeta (sis. Nezavisimoje Vojennoje Obozrenije)	396
Novaja Gazeta	97
Rossijskaja Gazeta	182
Vojenno-promyšlennyi Kurjer	44
Yhteensä	1081

Taulukko 5: Tallennetut artikkelit

Avasin tallennetut artikkelit tietokoneella 12.9.2016–11.11.2016 välisenä aikana ja luin tarkemmin artikkelin aiheen sekä sen, missä yhteydessä hakusanat esiintyvät. Tutkimustulosten kannalta relevantit artikkelit tulostin välittömästi tarkempaa analyysia varten. Tulostettujen artikkelien määrä on esitetty taulukossa 6.

Sanomalehti	Artikkelit
Izvestija	40
Kommersant	43
Krasnaja Zvezda	15
Nezavisimaja Gazeta (sis. Nezavisimoje Vojennoje Obozrenije)	59
Novaja Gazeta	20
Rossijskaja Gazeta	49
Vojenno-promyšlennyi Kurjer	14
Yhteensä	240

Taulukko 6: Tulostetut artikkelit sanomalehdittäin

Luin tulostetut artikkelit kertaalleen 19.12.2016–8.1.2017 ja samalla määrittelin tarkemmin artikkeleiden relevanssin tutkimuskysymyksiin nähden sekä artikkeleissa esiintyvät alustavat diskurssit. Määritin relevanssille arvon välillä 0 (ei lainkaan relevantti) – 3 (täysin relevantti). Lukuarvot 2 tai 3 saaneet artikkelit koostin erilliseen Excel-tilaukseen. Samaan taulukkuun koostin myös tutkimuskysymyksen kannalta keskeiset lainaukset artikkeleista. Artikkelien kokonaismääräksi muodostui 105 artikkelia. Luin tutkimusaineistoon valitut artikkelit toiseen kertaan 9.1.2017–15.1.2017 niissä esiintyvien diskurssien ja sanomalehtien diskurssijärjestyksen selvittämiseksi. Tulokset on esitelty seuraavissa alaluvuissa.

Relevantiksi katsoin tekstit, jotka sisältyivät yhteen tai useampaan seuraavista kolmesta kategoriasta:

1. *Syyria esiintyi Venäjän vallankäytön kohteena (objektina)*. Valta tulkittiin laajasti ja luokittelussa huomioitiin niin diskursiivinen vallankäyttö kuin muutkin vallankäytön muodot,

2. *Syyrian tilannetta käytettiin Venäjällä vallankäytön perusteluna.* Luokittelussa huomioitiin sisäpolitiikka (esim. perustelut uusille toimivaltuuksille) sekä Venäjän harjoittama diplomatia ja ulkopolitiikka,
3. *Syyrian ja Irakin alueella toimivia ekstremistejä käsiteltiin suhteessa Venäjään tai sen liittolaisiin.*

3.4 Sanomalehdistössä hegemonisoituneet diskurssit

Tässä alaluvussa esitettävät diskurssit ovat kaikki hegemonisoituneet venäläisessä sanomalehdistössä. Käsittelen luvussa 3.6 tarkemmin vaiettuja diskursseja, joita hegemonisoituneet diskurssit ovat mahdollisesti syrjäyttäneet. Olen määritellyt diskurssit aineistolähtöisesti yksittäisten lausumien ja artikkeleiden kautta. Aineistossa esiintyvät lausumat on jaettu diskursseihin ja tutkin niiden representoitumista ja hegemonisoitumista. Aineistossa olevasta 105 artikkelista tarkastelin tarkemmin 235 yksittäistä lausumaa, joista useaan on viitattu seuraavissa alaluvuissa.

Diskurssien analysoinnin yhteydessä arvioin tutkimuskysymyksen mukaisesti niiden asemoitumista Syyrian operaation legitimitettiin vahvistamiseen. Jaottelin aineistossa olevat lausumat kolmeen luokkaan sen perusteella, legitimoivatko ne operaatiota, ovat neutraaleja, vai pyrkivätkö ne kiistämään operaation legitimitettiin. Legitimitettiin arviointia ei suoraan sitoa käytettyihin diskursseihin. Tunnistetuissa diskursseissa on sisäisiä jännitteitä, jotka mahdollistavat saman diskurssin käyttämisen sekä operaation legitimoimiseen sekä legitimitettiin kiistämiseen.

Tunnistin analyysityön yhteydessä yhteensä 15 erilaista selkeästi määritettävissä olevaa diskurssia. Tällaisen diskurssimäärän kuvaileminen yksityiskohtaisesti ei ole tämän tutkimuksen kannalta mielekäästä. Siksi tutkimuksessa sovelletaan Lene Hansenin näkemystä *perusdiskursseista*. Hansenin mukaan poliittisia debatteja sitoo pieni joukko diskursseja. Tästä syystä on hyödyllistä tunnistaa joitakin perusdiskursseja, joiden avulla hahmotetaan diskurssien välisiä jännitteitä ja mahdollisen hegemonisen diskurssin haastamista. Näihin perusdiskursseihin liittyvät representaatiot kommunikoidaan yleensä muita nopeammin, kun asiasta tulee poliittinen kysymys.¹⁶¹

¹⁶¹ Hansen (2006). s.52–54

Olen jakanut nämä diskurssit Hansenin ajatusta mukaillen neljään laajempaan *perusdiskurssiin*, jotka määrittävät Syyrian operaation viestintää tutkimusaineiston artikkeleissa. Nämä diskurssit ovat *sosiopoliittinen diskurssi*, *uhkadiskurssi*, *Syyria-diskurssi* sekä *asevoimadiskurssi*. Kuvailen näitä diskursseja tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

3.4.1 Sosiopoliittinen diskurssi

Sosiopoliittinen diskurssi rakentuu analyysivaiheessa tunnistettujen diskursseja määrittävien käsitteiden *geopolitiikka*, *ulkopolitiikka*, *sisäpolitiikka*, *kansainvälinen oikeus*, *talous* sekä *Itä-Länsi –vastakkainasettelu* ympärille. Kaikki nämä käsitteet muodostavat Venäjän kontekstissa oman selkeästi määriteltävissä olevan diskurssin. Diskursseissa on paljon päällekkäisyyksiä ja keskinäisriippuvuuksia ja siitä syystä niitä on Syyrian operaatiota tarkasteltaessa mielekäästä käsitellä yhtenä kokonaisuutena. Olen nimennyt tämän *sosiopoliittiseksi* diskurssiksi. Diskurssia määrittää Venäjän poliittinen toiminta ja monin paikoin diskurssi ilmentää vastakkainasettelua muiden toimijoiden, erityisesti Lännen, kanssa. Viittauksia Syyrian kriisin poliittiseen ulottuvuuteen ja erityisesti kriisin merkitykseen Venäjälle on runsaasti koko tarkasteluvälillä.

Sosiopoliittinen diskurssi keskittyy määrittämään nimenomaan Venäjän toimintaa ja sen vaikutuksia kansainväliselle järjestelmälle. Painotus on poliittisen johdon päätöksissä ja niiden legitimoinnissa. Diskurssi käsittelee Syyriaa lähinnä toiminnan kohteena, *objektina*. Syyrialle ei anneta diskurssissa aktiivista toimijuutta, vaikka tätä kansainvälisen politiikan diskurssissa sivutaankin. Tarkemmin Syyriaan itseensä keskittyvät tekstit ja perustelut olen luokitellut pääsääntöisesti *Syyria-diskurssin* alle. Diskurssin sisällä Syyrialla nähdään siis olevan välinearvoa suhteessa Venäjän aktiivisiin toimiin. Diskurssi käsittelee Syyriaa nimenomaan Bashar al-Assadin hallinnon näkökulmasta. Muut Syyriassa olevat toimijat ovat diskurssissa sivuroolissa.

Sosiopoliittinen diskurssi painottui tarkastelujakson alussa voimakkaasti Lännen toimintaan ja sen, Venäjällä tulkittuun, ajatusmaailmaan suhteessa Venäjään. Tällä *Itä-Länsi –narratiivilla*

on pitkät historialliset perinteet venäläisessä kielenkäytössä.¹⁶² Identiteettien valossa Lännestä rakennettiin diskursiivisesti de Cillia (et. al.) tarkoittamaa *toiseutta*¹⁶³, jonka toiminta oli monella tavalla kyseenalaista. Venäjän ulkoministeri Sergei Lavrovin mukaan Yhdysvaltojen tukea oppositioryhmille on *leikkimistä ekstremismin kanssa*. Implisiittisesti viestitään sitä, että Länsi on Isisin synnyn takana. Samalla Lavrov vertaa Lännen toimia Syyriassa sen väitettyyn tukeen ukrainalaisille nationalisteille Kiovan kansannousun aikaan.

*В ходе своего выступления российский министр провел параллель между отношением Запада к националистическим силам, действующим в Киеве, и зарождением экстремистской группировки "Исламское государство" (ИГ, в России деятельность организации запрещена). По его словам, Москва давно предупреждала, что заигрывание с экстремистами для достижения узкокорыстных политических целей до добра не доведет.*¹⁶⁴ (IZ 2.9.2015)

Yleisön (viestinnän vastaanottajan) oletetaan ottavan itsestäänselvyytenä sen, että Länsi on aktiivisesti tukenut radikaaleja nationalisteja Kiovassa. Tämä perusviesti on ollut keskeinen osa Venäjän narratiivia Ukrainan kriisin alusta alkaen.¹⁶⁵ Myös Putin usein representoi Venäjän ja Lännen vastakkainasettelun diskurssia.

*Он заметил, что люди бегут от волны насилия, устраиваемого ИГИЛ, которое появилось из-за бесконтрольной поддержки незаконных вооруженных формирований на территории Сирии.*¹⁶⁶ (IZ 16.9.2015)

Отвечая на вопрос о потоке беженцев в Европу, Владимир Путин, отметив, что ЕС слепо идет на поводу у США, назвал кризис ожидаемым и прямым следствием вмешательства Запада в дела арабских стран. Он заверил, что Россия пытается помочь формированию коалиции против "Исламского государства" (запрещенной в нашей стране организации). Недавно в

¹⁶² Venäläinen filosofi Pjotr Tšaadajev (1794–1856) katsoi, että *Kyse on siitä, että me emme ole koskaan kulkeet muiden kansojen kanssa, me emme kuulu yhteenkään ihmisrodun kuuluisista perheistä, emme Länteen, emmekä Itään, eikä meillä ole yhden eikä toisenkaan perinteitä.* Чаадаев, П.Я. (1991, alkup. 1836). *Философические письма* Полное собрание сочинений и избранные письма. Том 1. Издательство «Наука». Tšaadajev vaikutti merkittävästi venäläisen identiteetin syntyyn läntisestä identiteetistä poikkeavana. Samoihin aikoihin hänen ajatuksensa jakoi diplomaatti ja runoilija Fjodor Tjutšin, joka toi käsitteen *russofobia* kielenkäyttöön. Termin käytöllä oli jo silloin tarkoitus tukea Venäjän silloista diskurssia. Jo tuolloin Venäjän impereriumi esitettiin *rappeutuneen Lännen vastakohtana*. Vaikka Idän ja Lännen vastakkainasetteluun perustuvaa diskurssia on historian saatossa käytetty moniin tarkoituksiin, ovat sen strategiset tavoitteet säilyneet pohjimmiltaan muuttumattomina. *Russofobia* on käsitteenä on poikkeuksetta symbolisoinut kahden kulttuurisen ja sivistyksellisen mallin kamppailua jonka ytimessä on arvojärjestelmä. ks. Darczewska, J. & Żochowski, P. (2015) *Russophobia in the Kremlin's Strategy*. Point of View, Number 56. Centre for Eastern Studies.

¹⁶³ De Cillia et al. käyttää käsitettä *konstruktiivinen strategia* kuvaamaan niitä lingvistisia keinoja, joilla kansallista identiteettiä ja siihen verrattavaa *toiseutta* rakennetaan. de Cillia, Reisigl & Wodak (1999). s.160 Lavrov ja Putin useasti viittaavat läntisiin toimijoihin *meidän kollegoinamme* tai *meidän partnereinamme*. Lingvivistisesti tämä on ristiriidassa ”puhtaan” konstruktiivisen strategian kanssa, mutta tapa on etabloitunut kielenkäyttöön. Samalla kyseisellä ilmaisulla on voimakkaasti diminutiivinen konnotaatio. Ilmaisua on tutkimusmateriaalissa käytetty erityisesti viitattaessa Lännen toimiin, jotka venäläisten lausuntojen mukaan ovat kyseenalaisia.

¹⁶⁴ *Esiintymisensä kuluessa venäläinen ministeri veti yhtäläisyyden Lännen suhteessa Kiovassa toimiviin nationalistisiin voimiin sekä ekstremistisen "Islamilainen valtio" -ryhmän synnyn välillä (Isis, jonka toiminta Venäjällä on kielletty). Hänen sanojensa mukaan Moskova kauan sitten varoitti, että leikkiminen ekstremismin kanssa lyhytaikaisten poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi ei tuo hyvää.* (IZ 2.9.2015)

¹⁶⁵ *Analysis Of Russia's Information Campaign Against Ukraine.* (2015) NATO Strategic Communications Centre of Excellence. s.16–19

¹⁶⁶ *Hän huomautti, että ihmiset pakenevat väkivallan aaltoa, jonka on luonut Isis, joka syntyi kontrolloimattomasta tuesta laittomille aseellisille muodostelmille Syyrian alueella.* (IZ 16.8.2015)

*Москве прошла встреча членов генштабов стран региона, граничащих с территорией, захваченной ИГИЛом.*¹⁶⁷ (IZ 7.9.2015)

Putin käytti Lännen tuesta oppositioryhmille ilmaisua *бесконтрольная* (kontrolloimaton). Diskurssin sisällä luodaan asetelma, jossa vain kansainvälisesti tunnustetut toimijat ovat legitiimejä, eikä muita ryhmittymiä tulisi tukea. Ajatus läntisen tuen kontrolloimattomuudesta toistuu useasti Venäjän viestinnässä eri muodoissaan. Yhdistävä tekijänä on ajatus siitä, että aseellista tukea ei voida valvoa ja, että tuetut ryhmittymät päätyvät Isisin puolelle.

Syyskuussa 2015 Lavrov syytti hyvin suorasanaisesti Länttä ekstremistien tukemisesta presidentti Bashar al-Assadin syrjäyttämiseksi.

*Сейчас Запад пытается то же самое сделать в Сирии с президентом Башаром Асадом, "оказывая мощнейшую неразборчивую поддержку любым силам, включая самые отъявленные экстремистские".*¹⁶⁸ (IZ 2.9.2015)

Venäjän ulko- ja sotilaspoliittisen johdon narratiivissa Länsi ei pelkästään vastuuttomasti tue epämääräisiä kapinallisryhmiä, vaan se ei myöskään taistele Isisiä vastaan tehokkaasti. Ulkoministeriön puhenaisen Marija Zaharovan mukaan lännen taistelu ei ole ollut *todellista*, eikä *täysimääräistä*.

*К сожалению, продолжаем видеть, что в рамках коалиции при заявленной цели борьбы с ИГИЛ фактически эта борьба не является реальной и полномасштабной.*¹⁶⁹ (IZ 24.9.2015)

Samoilla linjoilla on Venäjän tuolloinen YK-suurlähettiläs Vitalij Tšurkin, jonka mukaan Lännen toiminta ISIS:a vastaan on ollut tehotonta.

*Помимо международно-правовых к этой "коалиции" возникает все больше практических вопросов. Хотя ударов с воздуха было уже около 7 тыс., территория под контролем ИГИЛ не уменьшается. Все это показывает, что победить терроризм, а уж тем более такое явление, как ИГИЛ, можно только сообща, объединив силы всех, кто воюет с ИГИЛ "на земле", на основе Устава ООН, при уважении суверенитета и территориальной целостности государств. И без двойных стандартов, деления террористов на "хороших" и "плохих". На это направлена инициатива Владимира Путина о создании широкой коалиции против ИГИЛ и всех прочих террористических групп, орудующих в регионе Ближнего Востока.*¹⁷⁰ (IZ 25.9.2015)

¹⁶⁷ Vastatessaan kysymykseen pakolaisvirrasta Eurooppaan, Vladimir Putin, huomautettuaan, että EU heikosti on USA:n puolella, kutsui kriisiä suoraksi seuraukseksi lännen sekaantumisesta arabimaiden asioihin. Hän vakuutti, että Venäjä yrittää auttaa muodostamaan koaliitiota "Islamilaista valtiota" vastaan (meidän maassamme kielletty organisaatio). Vähän aikaa sitten Moskovassa oli Isisin valtaamia alueita reunustavien maiden yleisesikuntien jäsenten tapaaminen. (IZ 7.9.2015)

¹⁶⁸ Tällä hetkellä Länsi yrittää tehdä presidentti Bashar al-Assadille Syyriassa samaa, "antaessaan voimallista häikäilemätöntä tukea kaikille voimille, mukaan lukien ilmeisen ekstremistiset". (IZ 2.9.2015)

¹⁶⁹ Valitettavasti, näemme edelleen, että Isisin vastaiseksi väitetyn koalition raameissa taistelu ei ole todellista eikä täysimääräistä. (IZ 24.9.2015)

¹⁷⁰ Kansainvälis-oikeudellisten kysymysten lisäksi tätä "koaliitiota" kohtaan nousee enemmän praktisia kysymyksiä. Vaikka ilma-iskuja on ollut jo noin 70000, Isisin kontrolloima alue ei pienenny. Kaikki tämä osoittaa, että terrorismin voittaminen, puhumattakaan tällaisesta ilmiöstä kuin Isis, on mahdollista vain yhdessä, yhdistäen kaikkien Isisiä vastaan "maan päällä" taistelevien voimat, YK:n pohjalta, valtioiden suvereniteettia ja yhtenäisyyttä kunnioittaen. Ja ilman kaksoisstandardeja, terroristien jakoa "hyviin" ja "huonoihin". Tähän tähtää Vladimir Putinin aloite laajan kansainvälisen koalition muodostamisesta Isisiä ja kaikkia vastaavia Lähi-idän alueella toimivia terroristiryhmiä vastaan. (IZ 25.9.2015)

Tšurkin toisintaa Venäjän viestinnän perusargumenttia siitä, että terroristeja ei voida jakaa *hyviin ja huonoihin*. Toisin sanoen Lännän tuki aseistelulle *maltilliselle oppositiolle* on vastuutonta, sillä Venäjän tulkinnan mukaan kyseessä on Syyrian valtiojärjestyksen¹⁷¹ kannalta terroristit.

Itä-Länsi -narratiivi rakentuu legitimoinnin kannalta ajatukselle, että Lännän toiminta on paitsi kyseenalaista, myös laitonta ja epälegitiimiä. Diskursiivisella vallankäytöllä Venäjän johdon avainhenkilöt luovat *vertailukohtaa* omalle toiminnalleen. Ilman YK:n turvallisuusneuvoston mandaattia tai kohteena olevan suvereenin valtion omaa hyväksyntää, sotilaallisen voiman käyttö toisen valtion alueella ei useinkaan ole kansainvälisen oikeuden näkökulmasta legitiimiä.¹⁷² Tähän pohjautuu Venäjän sotilasoperaation oman legitimitietin rakentaminen. Yhtäällä Lännestä rakennetaan kuvaa vastuuttomana toimijana ja toisaalta korostetaan hyvinkin voimakkaasti oman toiminnan oikeutusta nimenomaan kansainvälisen oikeuden näkökulmasta.

Useita viikkoja ennen operaation aktiivisen vaiheen alkua Venäjän ulkoministeri Sergei Lavrov avasi Venäjän lähestymistapaa konfliktin ratkaisuun ja korosti sen eroja Lännän valitsemasta tavasta.

*Если Штаты делают ставку на свою армию и войска стран НАТО, в первую очередь отдавая предпочтение ударам с воздуха, то концепция России - объединить против общего врага силы, уже сражающиеся с "Исламским государством" на местах. "Уже сейчас на земле с террористами воюют сирийская армия, иракская армия, курды и даже отряды вооруженной сирийской оппозиции, опирающиеся на поддержку извне, - пояснил глава МИД РФ Сергей Лавров на днях. - Речь лишь о том, чтобы скоординировать всех, чтобы они видели главную свою задачу - бороться с терроризмом". [...] План Москвы по созданию коалиции, базирующийся на объединении вооруженных подразделений на местах, хорошо знакомых с обстановкой и особенностями войны в специфических условиях Сирии и Ирака, выглядит весьма продуманным и многообещающим.*¹⁷³ (RG 14.8.2015)

Diskursiivisen vallankäytön kannalta on huomattavaa Venäjän ehdotuksen viestinnässä on nimenomaan sen suhteuttaminen alusta alkaen Yhdysvaltojen tekemiin toimiin. Näin huomio kiinnittyy ehdotuksen mielekkyyden arvioinnista itsessään sen arvioimiseen verrattuna Yh-

¹⁷¹ Valtiojärjestystä ja sanomalehdistössä representoitunutta Syyria-diskurssia käsitellään tarkemmin luvussa 3.4.3.

¹⁷² Yhdistyneiden kansakuntien peruskirja, 2 artikla kohta 4: *Kaikkien jäsenten on pidätyttävä kansainvälisissä suhteissaan väkivallalla uhkaamisesta tai sen käyttämisestä minkään valtion alueellista koskemattomuutta tai poliittista riippumattomuutta vastaan tai menettelemästä muulla tavalla, joka on ristiriidassa Yhdistyneiden Kansakuntien päämäärien kanssa.*

¹⁷³ *Jos [Yhdys]vallat tekevät panostuksen armeijansa ja Naton maiden joukkojen varaan antanen etusijan ilmaiskuille, on Venäjän konsepti - yhdistää yhteistä vihollista vastaa voimia, jotka jo kamppailevat "Islamilaista valtiosta" vastaan alueella. "Jo tällä hetkellä maan päällä terroristeja vastaan soti Syyrian armeija, Irakin armeija, kurdit ja jopa Syyrian aseistetun opposition osastot, jotka saavat tukea ulkoa, -selvensi Venäjän UM:n päämies Sergei Lavrov näinä päivinä. -Puhe on ainoastaan siitä, että koordinoidaan kaikki, jotta ne tekisivät tärkeimmän tehtävänsä - taistelisivat terrorismia vastaan". [...] Moskovan suunnitelma koalition muodostamisesta paikan päällä taistelevien, tilanteen ja Syyrian ja Irakin sodan erityispiirteiden tuntevien perustalle näyttää läpikotaisin harkitulta ja lupaavalta. (RG 14.8.2015)*

dysvaltojen johtaman koalition toimiin. Toinen huomionarvoinen asia on ehdotuksen tarjoama mahdollisuus *aseistetun opposition* ottamisesta mukaan Isisin vastaiseen taisteluun jos se *kielättyy ulkoisesta tuesta*.

Lopulta presidentti Putin kuitenkin vihjaa varsin clausewitzilaisittain kansainvälisten sopimusten olevan alisteisia realismille. Hän toteaa *sotilasvoiman säilyvän kansainvälisen vastakkainasettelun ratkaisun instrumenttina* vaikka se ihmisjärjelle onkin vastenmielistä Lev Tolstoi mukaille.

Владимир Путин напомнил мысль Льва Толстого о противности войны человеческому разуму, но заметил, что война остается инструментом разрешения противоречий, который зачастую применяют, нарушая международное право. [...] - Военная сила, конечно, остается и долгое время будет инструментом международной политики, хорошо или плохо, это факт жизни. Другое дело, по международным правилам будет применяться сила или кулаки будут пускать по любому поводу, просто чтобы напомнить, кто в доме хозяин, - заметил президент России.¹⁷⁴ (IZ 23.10.2015)

Putinin Tolstoi-lainaus ja ilmeinen viittaus Carl von Clausewitzin ajatuksiin eivät ole merkityksettömiä. Ennen nousua presidentiksi ja valtakautensa alkuvaiheissa Putin tuli tunnetuksi varsin rahvaanomaisesta, jopa vulgaarista kielenkäytöstä. Lentäväksi lauseeksi muodostui tuolloin Putinin kommentti terroristien *tappamisesta vaikka huusseihin* (mочить в сортире). Tämä tyyli ja kansanomaiset ilmaukset ovat hyvin kaukana korkeatyyllisistä Tolstoi-lainauksista.

Käsite *geopolitiikka* on representoitunut tutkimusaineistossa vain yksipuolisesti. Länttä on osana *Itä-Länsi*-diskussia syytetty geopolitiittisten intressien ajamisesta ja samalla omien vaikuttimien on kiistetty olevan geopolitiittisia. Venäjän sitomista geopolitiittisen vallankäytön diskurssiin on avainhenkilöiden lausunnoissa pyritty vaimentamaan ja aineistosta löytyy *Novaja Gazetaa* lukuun ottamatta vähän tekstejä, jotka toisintaisivat geopolitiittista diskurssia Venäjän toimien näkökulmasta. Venäjän Merivoimien huoltotukikohdan strateginen ja samalla geopolitiittinen merkitys toki tunnustetaan.

Однако если американский Шестой флот базируется в комфортных портах Барселоны или Неаполя, то наши корабли вынуждены находиться в море и стоять там на якоре. И база в Тартусе просто необходима, чтобы развернуть ремонтные заводы и быть подспорьем для кораблей, находящихся в Средиземном море.¹⁷⁵ (IZ 15.9.2015)

¹⁷⁴ Vladimir Putin muistutti Lev Tolstoin ajatuksesta sodan vastenmielisyydestä ihmisjärjelle, mutta huomautti, että sota pysyy vastakkainasettelun laajentamisen instrumenttina, jota usein käytetään rikkojen kansainvälistä oikeutta. [...] - Sotilasvoima, tietenkin, on ja pitkään pysyy kansainvälisen politiikan instrumenttina, hyvä tai huono, mutta se on elämän fakta. Eri asia on käyttää voimaa kansainvälisten sääntöjen mukaan kuin nostaa nyrkkiä jokaisesta tekosyystä vain muistuttaakseen, kuka talossa on isäntä, -huomautti Venäjän presidentti. (IZ 23.10.2015)

¹⁷⁵ Toisaalta, jos Amerikan kuudes laivasto tukeutuu Barcelonan ja Napolin mukaviin satamiin, niin meidän laivamme ovat pakotettuja olemaan merellä ja seisomaan siellä ankkurissa. Tartuksen tukikohta on välttämätön, jotta korjaustehtaita hajautetaan ja olla Välimerellä sijaitsevien laivojen turvapaikka. (IZ 15.9.2015)

Edellä olevassa *Izvestija* toimittajan tekstissä huomioitavaa näkemys siitä, että *Venäjä on pakotettu* olemaan merellä ja että Tartuksen tukikohta on välttämätön Välimerellä olevien laivojen korjaamiseksi. Toimittaja sivuuttaa geopolittiset tai muut perustelut sille, miksi Venäjän laivojen on purjehdettava Välimerellä. Tosin viittaus Yhdysvaltojen kuudenteen laivastoon antaa siitä viitteitä. Yhdysvaltojen sotilaallinen dominanssi ja sen vastustaminen näkyy myös *Nezavisimaja Gazetan* toimittajan arvioissa siitä, että Venäjä suunnittelee sotilastukikohdan perustamista Syyriaan nimenomaan Yhdysvaltojen dominanssin vastustamiseksi.

*Его задача – установить, с какой целью Россия наращивает военное присутствие в Сирии. [...] Предположений на этот счет высказывается масса. Мол, Москва хочет создать постоянную военную базу в Латакии, чтобы российская группировка служила противовесом доминированию шестого флота США в Средиземноморье. Москва хочет подпереть режим Башара Асада – свою единственную опору на Ближнем Востоке. И хочет подтолкнуть США к совместным действиям против запрещенной в РФ террористической группировки «Исламское государство».*¹⁷⁶ (NZG 21.9.2015)

Sama lehti uutisoi aikaisemmin, että *Venäjän viranomaiset puhuvat tukikohdan perustamisesta vältellen*. Tällöin lehti viittasi keskusteluunsa Yleisesikunnan päällikön ensimmäisen sijaisen, kenraaliviersti Nikolaj Bogdanovskin kanssa, jonka mielestä tukikohdan perustaminen on mahdollista. Tässä yhteydessä toimen geopolittisestä merkityksestä vaiettiin.¹⁷⁷

*Российские официальные лица о возможности участия наших военных в боевых действиях на стороне Башара Асада говорят уклончиво. Однако первый заместитель начальника Генштаба Вооруженных сил РФ Николай Богдановский в беседе с журналистами допустил возможность создания военной базы в Сирии.*¹⁷⁸ (NZG 18.9.2015b)

Vastaaminen Yhdysvaltojen vaikutusvaltaan ja laajempi *Itä-länsi* -vastakkaisasettelu on yleisin näkemys geopolittisesta diskurssista tutkimusaineistossa olevissa sanomalehdissä. Poikkeuksen muodostaa *Nezavisimaja Gazetan* sotilasasioihin keskittynyt viikkoliitteen *Nezavisimoje Vojennoje Obozrenije*, jonka toimittaja puolestaan näkee yhtäläisyyksiä Venäjän ja Syyrian geopolittisten intressien välillä.

*Москва, наоборот, заинтересована в дружественных связях с официальным Дамаском. В основе этой дружбы – общие экономические и геополитические интересы. Они противоречат интересам некоторых других арабских государств, в первую очередь Катара, начавшего финансировать сирийскую оппозицию после того, как Доха не договорилась с Дамаском о прокладке своего газопровода в Европу через территорию Сирии.*¹⁷⁹ (NZG-NVO 18.9.2015a)

¹⁷⁶ *Sen tehtävä - selvittää mitä varten Venäjä kasvattaa sotilaallista läsnäoloa Syyriassa. [...] Arveluita tähän suuntaan on runsaasti. Ehkäpä, Moskova haluaa muodostaa sotilastukikohdan Latakiaan, jotta venäläinen ryhmittymä toimisi vastapainona USA:n kuudennen laivaston dominoinnille Välimerellä. Moskova haluaa tukea Bashar al-Assadin regimiä - sen ainoa tukea Lähi-idässä. Ja se haluaa tönäistä USA:a yhteisiin toimiin Venäjällä kiellettyä terroristiryhmään "Islamilaista valtiota" vastaan.* (NZG 21.9.2015)

¹⁷⁷ Latakian lentotukikohdan rakennustyöt olivat olleet tällöin käynnissä jo useita viikkoja.

¹⁷⁸ *Venäjän viranomaiset puhuvat vältellen mahdollisesta meidän sotilaidemme osallistumisesta Bashar al-Assadin puolella. Kuitenkin Venäjän asevoimien yleisesikunnan päällikön ensimmäinen sijainen Nikolaj Bogdanovskij keskustelussa lehtimiesten kanssa lausui mahdollisuudesta perustaa sotilastukikohta Syyriaan.* (NZG 18.9.2015b)

¹⁷⁹ *Moskova päinvastoin on kiinnostunut ystävällisistä suhteista virallisen Damaskoksen kanssa. Tämän ystävyysperustana ovat yhteiset taloudelliset ja geopolittiset intressit. Ne ovat ristiriidassa muutamien arabimaiden intressien kanssa, ennen kaikkea Qatarin, joka aloitti Syyrian opposition rahoittamisen sen jälkeen, kun Doha ei*

Erityisesti *Rossijskaja Gazeta* huomioi geopolitiikan, joskin varsin yksipuolisesti. Lehden syyskuussa 2015 julkaisemassa artikkelissa syytetään Länttä suoraan geopolitiittisten intressien ajamisesta.

*По мнению Белого дома, оказав поддержку Асаду, Москва "выполняла бы задачи противоположные" действиям проамериканской коалиции. Иными словами, мешала бы реализации американских геополитических планов в регионе. Правда, то, что интересы России и Сирии "не полностью противоречат интересам остального мира", пресс-секретарь Обамы все же признал.*¹⁸⁰ (RG 16.9.2015)

Samanaikaisesti *Novaja Gazeta* pyrkii haastamaan tämän narratiivin. Lehden mukaan on ilmeistä, että Putin tarkastelee [*Syyrian*] konfliktia geopolitiittisesta näkökulmasta. Huomioitavaa on se, että lehti viittaa saksalaisen sanomalehden *Frankfurter Allgemeine Zeitungin* aikaisempaan artikkeliin. Vaikka *Novaja Gazeta* on usein kriittinen Venäjän nykyhallintoa kohtaan, käyttää sekin Venäjän johdon kannalta kiusallisista asioista uutisoimiseen mieluiten ulkomaisia lähteitä.

*Обозреватель газеты считает, что Россия могла бы сыграть полезную роль в этом конфликте, потому что у нее есть общие с Западом интересы, особенно в борьбе с терроризмом. Она могла бы содействовать уходу Асада. Но пока не показывает готовности к этому. Очевидно, Путин смотрит на конфликт с геостратегической точки зрения и представляет его как борьбу за влияние в регионе с американцами.*¹⁸¹ (NG 14.9.2015)

Huomattavaa geopolitiittisessä diskurssissa osana laajempaa sosiopoliittista diskurssia on sen representoitumisen *tiheys* ennen varsinaisten sotatoimien alkua 30.9.2015. Geopolitiittista diskurssia sivuttiin tutkimusaineistossa myöhemminkin, mutta tämä diskurssi oli varsin hegemonisoituneessa asemassa tarkastelujakson alkupäässä. Sosiopoliittisessä diskurssissa vetoaminen kansainväliseen oikeuteen syrjäytti geopolitiikan sekä negatiivisessa, että positiivisessa käyttötavassa. Geopolitiikan merkitys tunnustettiin, mutta avainhenkilöt käyttivät sitä ainoastaan negaationa, eli kiistivät geopolitiittisten pyrkimysten olemassaolon. Putin toi tämän näkökulman vahvasti esille YK:n yleiskokouksessa pitämässä puheessaan, josta *Izvestija* uutisoi seuraavasti.

päässyt sopimukseen Damaskoksen kanssa kaasuputken vetämiseksi Syyrian halki Eurooppaan. (NZG-NVO 18.9.2015a)

¹⁸⁰ Valkoisen talon mukaan, osoittaessaan tukea al-Assadille, Moskova "toteuttaisi amerikkalaisen koalition vastaisia tehtäviä". Toisin sanoen häiritsisi amerikkalaisien geopolitiittisten suunnitelmien toimeenpanemista alueella. Totuus on, että Venäjän ja Syyrian intressit "eivät täysin ole muun maailman intressien vastaisia", Obaman lehdistösihteeri kuitenkin tunnusti. (RG 16.9.2015)

¹⁸¹ Lehden edustaja lukee, että Venäjä voisi pelata positiivista roolia tässä konfliktissa, sillä on lännen kanssa yhteisiä intressejä, erityisesti taistelussa terrorismia vastaan. Venäjä voisi edistää al-Assadin lähtöä. Mutta toiseksi se ei ole osoittanut valmiutta tähän. On ilmeistä, että Putin tarkastelee konfliktia geopolitiittisesta näkökulmasta ja näkee sen taisteluna amerikkalaisten kanssa vaikutusvallasta alueella. (NG 14.9.2015)

*Владимира Путина возмутило, что как только Россия попыталась способствовать разрешению сирийского кризиса, ее сразу обвинили в растущих амбициях. Это при том, что другие страны уже всю наносят удары по объектам в Сирии и Ираке.*¹⁸² (IZ 29.9.2015)

Samoin presidentinhallinnon päällikkö Sergei Ivanov kiisti geopoliittiset ambitiot useissa yhteyksissä.

*У России при проведении военной операции в Сирии нет никаких внешнеполитических амбиций. Об этом заявил глава президентской администрации Сергей Иванов в интервью проекту ТАСС "Первые лица". Также он рассказал о приоритетах импортозамещения, методах борьбы с безответственными чиновниками и своей работе в разведке.*¹⁸³ (RG 20.10.2015)

Geopoliittikan rooliin suhtauduttiin myös kriittisesti operaation alkamisen jälkeen. *Nezavisimaja Gazeta*n pääkirjoituksessa 2.10.2015 todettiin, että Syyrian operaatio ei ole Venäjälle geopoliittinen voitto, toisin kuin televisiossa uutisoidaan.

*Российское ТВ рапортует о нашей геополитической победе. Однако решить проблему ИГ, не завершив гражданскую войну в Сирии, невозможно. Столь же нереальным кажется завершение гражданского противостояния путем фактической поддержки Асада и сохранения за ним президентского кресла. Только если усиление Асада – способ выторговать для него выгодные условия ухода, у России есть шанс избежать прямого участия в длительной, непопулярной и бесперспективной войне.*¹⁸⁴ (NZG 2.10.2015)

Yhtäältä tämä vahvistaa avainhenkilöiden viestiä siitä, että Venäjällä ei ole Syyriassa geopoliittisia tavoitteita. Toisaalta pääkirjoitus kyseenalaistaa Venäjän vaikutusvaltaisimmassa mediassa, televisiossa, esitettyä narratiivia Syyrian operaation geopoliittisesta merkityksestä.

Vojenno-promyšlennyi Kurjer lehden toimittaja Andrej Kolesnikov esittää näkemyksen, että Venäjä esittää geopoliittista suurvaltaa sisäpoliittisista syistä.

*В глазах российской аудитории, которая уже запаслась темными очками и биноклями, как на авиашоу, российский президент а) «сделал» Барака Обаму; б) подтвердил, что статус великой державы действительно восстановлен, – Россия играет по своим правилам там, где захочет, и так, как захочет, за тысячи километров от собственных границ и с криком «А ну разойдись!»; в) заслужил тем самым следующий президентский срок.*¹⁸⁵ (VPK 14.10.2015b)

¹⁸² Vladimir Putinia hämmensi se, että heti kun Venäjä yrittää toimia Syyrian kriisin ratkaisemiseksi, sitä syytetään kasvavista ambitioista. Tämä sillä välin, kun muut valtiot jo kaikkialla iskevät kohteisiin Syyriassa ja Irakissa. (IZ 29.9.2015)

¹⁸³ Venäjällä ei ole sotilasoperaation toteuttamisen aikana Syyriassa minkäänlaisia ulkopoliittisia ambitioita. Tästä ilmoitti presidentinhallinnon päällikkö Sergei Ivanov TASS:n "Kärkikasvot"-projektin haastattelussa. Lisäksi hän kertoi tuontivaihdon prioriteeteista, taistelusta vastuuttomia virkamiehiä vastaan sekä työstään tiedustelussa. (RG 20.10.2015)

¹⁸⁴ Venäjän TV raportoi meidän geopoliittisesta voitosta. Kuitenkin Isisin ongelman ratkaiseminen ilman Syyrian sisällissodan päättämistä on mahdotonta. Niin epärealistiselta vaikuttaa kansalaisten vastarinnan päättäminen al-Assadia faktisesti tukemalla ja säilyttämällä hänet presidentin valtaistuimella. Vain, jos al-Assadin vahvistaminen on keino ostaa hänen lähdölleen paremmat olosuhteet, Venäjällä on mahdollisuus välttää suora osallistuminen tähän pitkäaikaiseen, epäsuosittuun ja näköalattomaan sotaan. (NZG 2.10.2015)

¹⁸⁵ Venäläisen kuulijakunnan silmissä, joka jo nukahti tummin silmin ja kiikarein, kuten lentonäytöksessä, Venäjän presidentti a) "teki" Barak Obaman, b) vahvisti, että suurvallan status on todellakin palautettu, -Venäjä pelaa omilla säännöillään siellä, missä haluaa ja siten kuin haluaa, tuhansin kilometrien päässä omilta rajoiltaan "hajaantukaa"-huudoin; c) ansaitsi itselleen samalla seuraavan presidenttikauden. (VPK 14.10.2015b)

Sosio poliittisen diskurssi merkitys operaation legitimoinnissa on luoda laajempi konteksti, jonka valossa operaatio näyttää paitsi legitimitä, niin myös täyttävän kansainvälisen oikeuden perusvaatimukset sotilaalliselle väliintulolle. Kohdeyleisönä tämän diskurssin rajaamille teksteille vaikuttaa olevan ensisijaisesti ulkomaiset toimijat. Suurin osa diskurssia muotoilevista teksteistä on alkujaan avainhenkilöiden tai heidän lähipiirinsä tuottamia. Samalla diskurssin representointi tiedotusvälineissä on kohtalaisen suoraviivaista. Avainhenkilöiden lausuntoja (esimerkiksi Vladimir Putinin puhe YK:n yleiskokouksessa) siteerataan monin paikoin sellaisenaan.

Sosio poliittisen diskurssin rajaamia tekstejä ei kuitenkaan käytetty pelkästään operaation legitimoimiseen. Vastaavilla argumenteilla perusteltiin myös operaation legitimitettä kiistäviä näkökulmia. Legitimointi ei siis ole diskurssia määrittävä tekijä sellaisenaan. Esimerkiksi *Nezavisimaja Gazeta*n toimittaja Vladimir Razuvaev käyttää diskurssia operaation legitimitetin kiistämiseen. Hänen mukaansa geopoliittinen aspekti on ilmiselvä, ja *se on turvallisuuden logiikan yläpuolella*.

Другими словами, геополитическая логика все-таки преобладает над логикой безопасности. Кроме того, она, по-видимому, имеет определенную гибкость. Есть понимание, что персонально за Асада мы не держимся и что итогом нашего «сирийского похода» должен быть политический процесс, в результате которого Асад все-таки уйдет (впрочем, непонятно когда). Зато он останется жив, Россия покажет, что не бросает союзников, а в той хотя бы относительно мирной политической системе, которая со временем сложится в стране (опять же непонятно как), российское влияние останется очень весомым.¹⁸⁶ (NZG 3.11.2015)

Operaation legitimitettä kiistää kaikista selvimmin *Novaja Gazeta* –lehti. Lehti konstruoi sosio poliittista diskurssia erityisesti sisäpolitiikan osalta. Lehden mukaan operaation ulkopoliitikassa saavutetuista eduista maksetaan sisäpoliittinen hinta, jonka lehti katsoo olevan sidoksissa Venäjän sisällä esiintyvään terrorismiin ja täten uhkadiskurssiin.

В целом же, вступая в войну в Сирии, Россия получает заметные внешнеполитические дивиденды, чего не скажешь о внутривнутриполитической составляющей. Здесь сплошные риски. У нас у самих в стране существуют джихадистские ячейки, и далеко не только на Кавказе, а в том числе и в крупных городах центра и севера России. В Сирии воюет несколько тысяч выходцев из российских регионов (преимущественно кавказцы, но не только). И вступление России в войну, в соответствии с джихадистской картиной мира, дает боевикам полное моральное право на асимметричную реакцию. Закрывать на глаза на подобное эти принципиальные ребята теперь вряд ли станут. По их терминологии, Россия сейчас присоединилась к «крестовому походу», а значит, против нее теперь все средства хороши.¹⁸⁷ (NG 2.10.2015)

¹⁸⁶ Toisin sanoin, geopoliittinen logiikka kuitenkin ylittää turvallisuuden logiikan. Sen lisäksi, se, näemmä, omaa määritetyn joustavuuden. On ymmärrys siitä, että emme tue al-Assadia henkilökohtaisesti ja että tämän meidän "Syriian retken" seurauksena tulisi olla poliittinen prosessi, jonka seurauksena al-Assad kuitenkin lähtee (muuten, käsittämätöntä milloin). Hän jää kumminkin henkiin ja Venäjä osoittaa, että se ei hylkää liittolaisiaan kun taas vaikkakin suhteellisen rauhallisessa poliittisessä järjestelmästä, joka aikanaan muodostuu maahan (taas ei tiedossa milloin), Venäjällä on painava vaikutus. (NZG 3.11.2015)

¹⁸⁷ Kokonaisuudessa, ryhtyessään sotaan Syyriassa Venäjä saa merkittäviä ulkopoliittisia voittoja, mitä ei voi sanoa sisäpolitiikassa. Tässä on loputtomia riskejä. Meillä omassa maassa on jihadistisia soluja eikä ainoastaan Kaukasuksella, vaan myös Keski- ja Pohjois-Venäjän suurissa kaupungeissa. Syyriassa sotii useita tuhansia Ve-

Huomattavaa on se, että vaikka *Novaja Gazeta* suhtautuu operaatioon pääsääntöisesti negatiivisesti tavalla, ei se sosiopoliittisen diskurssin valossa aidosti kiistä operaation legitimitettä. Lehden narratiivin mukaan operaatio on hyväksyttävä, mutta siihen liittyy riskejä. Lehden mukaan Kreml tavoitteli *pienää voitokasta sotaa* joka lähentäisi sitä Lännen kanssa.

Кроме того, новая «маленькая победоносная война» в Сирии затмила украинский кризис, где по странному совпадению наметился спад военной активности. Она задала Евросоюзу, как и Западу в целом, другие приоритеты. Россия полагает, что под новые приоритеты и заявку на сотрудничество можно выторговать отмену экономических санкций. А что?»¹⁸⁸ (NG 5.10.2015)

Myöskään operaation edellyttämät taloudelliset järjestelyt eivät juurikaan merkittävästi vaikuttaneet diskurssin sisältöön. Hieman yllättävästi operaation edellyttämiin resursseihin ja operaation hintaan kriittisesti suhtautuu nimenomaan geopolitiikkaan ja sotilasasioihin suuntautunut *Vojenno-promyšlennyi Kurjer*. Kaksi viikkoa operaation alkamisen jälkeen, lehti kysyy artikkelissaan, *riittävätkö rahat?*

Наконец, есть и практический вопрос: а хватит ли денег? Даже если предположить, что Москва ограничится только отправкой своей авиации и не будет разворачивать наземные силы в Сирии, то это все равно будет достаточно затратным для казны мероприятием. Причем война с ИГИЛ может продлиться не месяцы, а годы. На этом фоне не совсем ясно, способна ли российская экономика, переживающая не самые лучшие времена и несущая на себе бремя как санкций, так и украинского конфликта, справиться еще и с сирийским вызовом.¹⁸⁹ (VPK 14.10.2015)

Yllättävää lehden linjassa on se, että lehti edustaa puolustustarviketeollisuuden yrityksiä, joiden voi olettaa välillisesti hyötyvän sotilasmenojen kasvusta ja Syyrian tarjoamasta tuotekehitys- ja testausalustasta. Teksti kuitenkin korreloi lehden kriittisen linjan kanssa. Venäjän johdosta pääministeri Dmitri Medvedev vakuutti talousasioiden olevan kunnossa ja operaation olevan kuormittavuudeltaan varsin pientä. Putin, Lavrov, Šoigu tai Gerasimov eivät käsitelleet talousasioita tutkimusaineistossa olevissa teksteissä.

Что же касается финансовой стороны, то у России, безусловно, есть экономические отношения и с Сирией, и с другими арабскими странами, однако глобальных целей Москва там не преследует. "Да, мы поставляем туда оружие, но это тоже не фантастические суммы, это, может быть, сотни миллионов долларов. А вы знаете, что весь портфель наших заказов составляет 15 миллиардов долларов? То есть иными словами у

näjän eri alueita lähtenyttä (pääsääntöisesti kaukasialaisia, muttei pelkästään). Venäjän ryhtyminen sotaan suhteessa jihadistejen maailman kuvaan antaa taistelijoille täyden moraalisen oikeutuksen asymmetriseen reaktioon. Nämä periaatteelliset ihmiset tuskin sulkevat tältä silmiään. Heidän terminologiansa mukaan Venäjä liittyy nyt "ristiretkeen", eli sitä vastaan kaikki keinot ovat hyviä. (NG 2.10.2015)

¹⁸⁸ *Sen lisäksi, että uusi "pieni voitokas sota" Syyriassa vaimensi Ukrainan kriisiä, jossa merkittävänä yhteensattumana oli lasku sotilaallisessa aktiivisuudessa. Se antoi EU:lle, kuten lännelle kokonaisuutena toisia prioriteetteja. Venäjä ajattelee, että uusien prioriteettien valossa ja yhteistyöhakemuksessa voidaan tehdä kauppa taloudellisista sanktioista. Entä sitten? (NG 5.10.2015)*

¹⁸⁹ *Lopulta, on käytännöllinen kysymys: riittävätkö rahat? Jos vain katsomme, että Moskova rajoittuu ainoastaan ilmavoiman lähettämiseen, eikä lähetä maanpäällisiä voimia Syyriaan, niin se joka tapauksessa tulee kassalip-paalle kalliiksi toimenpiteeksi. Sillä sota Isisin kanssa voi jatkua ei kuukausia, vaan vuosia. Mutta tällä alalla ei ole täysin selkeää kykeneekö Venäjän talous, parhaat päivänsä elänyt ja kantaen sekä sanktioita, että Ukrainan konfliktia vielä selviämään Syyrian kutsusta. (VPK 14.10.2015)*

нас нет каких-то сверхъестественных экономических интересов", - заявил премьер.¹⁹⁰
(RG 5.10.2015)

Ajallisesti sosiopoliittinen diskurssi esiintyi läpi koko tarkastelujakson. Diskurssin sisällä on kuitenkin muutosta painotuksissa. Esimerkiksi geopolitiittinen ja itä-länsi –narratiivi esiintyvät huomattavasti useammin tarkastelujakson alkupäässä ennen operaation näkyvän vaiheen toimeenpanoa. Syyrian kriisiin liittyvän sosiopoliittisen diskurssin voidaan katsoa saavuttaneen niin voimakkaan aseman, ettei sen haastaminen ole mahdollista. Diskurssi on näin ollen hegemonisoitunut. Kremlin politiikkaan kriittisestikin suhtautuvat sanomalehdet representoivat diskurssia melko laajasti.

3.4.2 Uhkadiskurssi

Uhkadiskurssi rakentuu Venäjää uhkaavien ulkopuolisten toimijoiden ja niiden tekojen ja ai-keiden pohjalle. Diskurssin keskeisiä elementtejä ovat *ekstremismi* ja *terrorismi* sekä näiden aiheuttama uhka Venäjän *kansalliselle turvallisuudelle*.¹⁹¹ Diskurssia määrittää Syyrian kon-tekstissa terrorismi ja erityisesti terroristijärjestö Isis, mutta siihen liittyy myös muut Venäjän laajan turvallisuuskäsityksen¹⁹² mukaiset uhkakuvat. Uhkadiskurssin sisällä keskeisin narra-tiivi on Isisin ja terrorismin leviäminen Venäjälle. Perusteluina käytetään erityisesti Venäjältä tai IVY-maista lähtöisin olevien Isis-taistelijoiden palaamista kotimaahansa, mutta Syyrian operaation yhteydessä korostuu myös *informaatio*. Informaatioulottuvuus, propaganda ja di-sinformaatio nähdään ja tuodaan esille Venäjää uhkaavina asioina. Diskurssilla on laaja inter-diskursiivinen liittymäpinta *sosiopoliittiseen diskurssiin* ja tietysti mielessä uhkadiskurssi voidaan operaation legitimoinnin kannalta nähdä alisteisena *sosiopoliittiselle diskurssille*. So-siopoliittisen diskurssin muutoksilla on vaikutusta myös uhkadiskurssiin ja uhkadiskurssin

¹⁹⁰ Mitä tulee finassipuoleen, niin Venäjällä, ehdottomasti on taloudelliset suhteet Syyriaan ja muihin arabimai-hin, kuitenkin mitään globaaleja tavoitteita Moskova ei siellä jahtaakaan. "Kyllä, me toimitamme sinne aseita, mut-ta se ei ole mikään fantastinen summa, se, voi olla, on muutamia miljoonia dollareita. Tiedättekö, että meidän ti-laussalkun koko on 15 miljardia dollaria? Näin ollen toisin sanoen meillä ei ole mitään ylikuonnollisia taloudelli-sia intressejä", ilmoitti pääministeri. (RG 5.10.2015)

¹⁹¹ Termi *kansallinen turvallisuus* keskeinen osa sekä identiteetin rakentamista että turvallisuustoimien, kuten Syyrian sotilasoperaation, perustelemista. Venäjän kansallisen turvallisuuden strategia määrittelee kansallisen turvallisuuden yksilöiden, yhteiskunnan ja valtion suojautumisen tilaksi sisäisiltä ja ulkoisilta uhkilta, jossa tur-vataan perustuslaillisten oikeuksien realisoituminen ja Venäjän Federaation kansalaisen vapaus, heidän elä-mänsä riittävä laatu ja taso, suvereniteetti, itsenäisyys, valtiollinen ja alueellinen koskemattomuus sekä Venäjän Federaation kestävä sosiaalis-taloudellinen kehitys. Kansallinen turvallisuus sisältää maan puolustamisen ja kaikki Venäjän Federaation perustuslain ja lainsäädännön tarkoittamat turvallisuuden muodot, ennen kaikkea valtiollisen, yhteiskunnallisen, informaatio-, energia- ja henkilöturvallisuuden. Стратегия национальной безопасности Российской Федерации, 31.12.2015. I, 6.

¹⁹² Venäjän turvallisuuskäsitys itsessään on debatin aihe kansainvälisen politiikan tutkimuksessa. Tässä yhtey-dessä viitataan *laajalla turvallisuuskäsityksellä* edellä kuvattuun Venäjän kansallisen turvallisuuden strategian kansallisen turvallisuuden käsitteen määritelmään.

muutoksilla on välineellistä merkitystä sosiopoliittiseen diskurssin muovaavan politiikan kannalta.

Diskurssin ytimessä ovat erilaiset *ekstremismiin* ja *terrorismiin* liittyvät tekstit. Terrorismilla ilmiönä ja sen vastaisilla toimilla on vakiintunut asema venäläisessä kielenkäytössä. Vaikka neuvostoaikoina terrori-iskuja ei ollut tai niitä ei ainakaan tilastoitu, on Neuvostoliiton romahuttamisen jälkeistä aikaa Venäjän näkökulmasta leimannut terrorismin lisääntyminen.¹⁹³ Hallitseva piirre tutkimusaineiston teksteissä on se, että ekstremismi ja terrorismi esiintyvät lähes poikkeuksetta instrumentaalisina. Venäjän johdon avainhenkilöt viittaavat ekstremismiin yleensä sitoen johonkin omia intressejään palvelemaan kontekstiin. Näitä ovat erityisesti sitominen *Itä-Länsi* -diskurssiin. Näissä tapauksissa ekstremismi esitetään Lännen aiheuttamana tai vähintäänkin edesauttamana.

Retorisesti avainhenkilöt ovat pyrkineet luomaan narratiivin, jossa Länsi toimii moraalittomasti ekstremismin suhteen. Samoin Venäjän ja Lännen lähestymistavat esitetään merkittävästi eroavina. Tämän narratiivin peruselementit viestittiin kevään ja kesän 2015 kuluessa niin tehokkaasti, että myös Venäjän johdon toimiin pääosin kriittisesti suhtautuva liberaali *Novaja Gazeta* representoi tätä narratiivia. Ennen YK:n yleiskokousta, 23.9.2015 julkaistussa artikkelissa lehti ennakoii näin jälkikäteen tarkasteltuna tulevia Venäjän toimia yllättävän selvänäköisesti.

Очевидно, почва для визита Путина в Америку подготовлена. На днях в Душанбе на саммите ОДКБ Путин, насколько можно судить, зачитал основные тезисы будущей речи на Генассамблее ООН: о том, что надо всем отбросить всякие геополитические амбиции, двойные стандарты и сплотиться в "широкую коалиция" против ИГ, вместе подержав Асада как естественную альтернативу исламистскому злу.¹⁹⁴ (NG 23.9.2015)

Venäjän johdon käyttämällä ilmaisulla *двойной стандарт* (kaksoisstandardi) suhteessa terroristeihin on laaja historiallinen konteksti venäläisessä kielenkäytössä. Venäjä katsoi jo 2000-luvun alussa Lännen käsittelevän terroristeja kaksilla standardeilla. Venäjän johdossa närrää on aiheuttanut erityisesti joidenkin länsimaisten toimijoiden moraalinen tuki tšetšeenimilitanteille, joiden Venäjä tulkitsee yksiselitteisesti olevan terroristeja. Beslanin kouluiskun jälkeen Putin vaati kansainvälisesti hyväksytyä määritelmää terrorismille, joka

¹⁹³ Simons, G. (2006). *The Use of Rhetoric and the Mass Media In Russia's War On Terror*. Working Papers No. 98. Uppsala University. s.6–8, 11

¹⁹⁴ *On selvää, alusta Putinin vierailulle Amerikassa on pohjustettu. Näinä päivinä Dušanbessa ODKB:n kokouksessa Putin, sikäli kuin voidaan arvioida, luki tulevan YK:n yleiskokouksen teesit: siitä miten kaikkien pitää heittää sivuun geopoliittiset ambitiot, kaksoisstandardit ja kokoontua "laajaan koalitioon" Isistä vastaan, yhdessä tukea al-Assadia islamistisen pahan luonnollisena vaihtoehtona.* (NG 23.9.2015)

edistäisi kaksoisstandardeista luopumusta siinä kuitenkaan onnistumatta.¹⁹⁵ Tutkimusmateriaalissa olevissa teksteissä *kaksoisstandardi*-termiä käytti erityisesti Vladimir Putin.

Нужно отложить в сторону геополитические амбиции, отказаться от так называемых двойных стандартов, от политики прямого или косвенного использования отдельных террористических группировок для достижения собственных конъюнктурных целей, в том числе смены неудобных кому бы то ни было правительств и режимов, - заявил Владимир Путин.¹⁹⁶ (IZ 16.9.2015)

Puhuessaan terroristeista Syyrian kontekstissa avainhenkilöt, erityisesti Putin ja Lavrov, käyttivät hyvin suoraviivaisia ilmauksia. Tämä ilmenee lukuisissa yhteyksissä, joissa perustellaan, kuinka on edullisempää käsitellä terroristiongelmia Isisin valtaamalla alueilla kuin odottaa että Venäjältä lähteneet taistelijat palaavat kotiin. Ensimmäisessä operaation aktiivisen vaiheen aloittamista seuranneessa tiedotustilanteessa Putinin puhui terroristien *tuhoamisesta*.

Позже по ситуации высказался и сам Владимир Путин. "Единственно верный путь борьбы с международным терроризмом -- а в Сирии и на территории соседних стран бесчинствуют именно банды международных террористов -- это действовать на упреждение, бороться и уничтожать боевиков и террористов на уже захваченных ими территориях, не ждать, когда они придут к нам",-- сказал он на совещании с членами правительства.¹⁹⁷ (КОМ 1.10.2015a)

Päivää aikaisemmin hän oli verrannut kansainvälisen terrorismin pahuutta natsien pahuuteen ja piti tätä vertausta oikeutettuna.

"Сравнение с нацистами, думаю, ни у кого не вызывает удивления", - сказал он. Ведь боевики сжигают людей заживо и уничтожают памятники. "Разве не напрашивается эта параллель с нацистами - именно так они себя и вели в свое время", - заключил он.¹⁹⁸ (RG 30.9.2015a)

Putinin aikaisemmassa retoriikassa tämä niin sanottu *natsikortti* otettiin käyttöön ensimmäistä kertaa voitonpäivän paraatissa 9.5.2007. Tällöin Putin piikitteli puheessaan Viroa ja Euroopan unionia patsaskiistan jälkimainingeissa. Tämä jäi kuitenkin useiksi vuosiksi ainoaksi kerraksi, jolloin Putin käytti vertausta. Seuraavan kerran vastaavaan retoriikkaan turvauduttiin Ukrainan kriisin alkuvaiheissa vuonna 2014.¹⁹⁹ Tämän jälkeen venäjän avainhenkilöt ja erityisesti heitä tukeva media on turvautunut vastaavaan retoriikkaan huomattavan usein. Retorisena keinona vertaus Natsi-Saksaan toimii ilmeisen hyvin Venäjän sisäpoliittisessa diskurssissa.

¹⁹⁵ Simons (2006). s.23–24

¹⁹⁶ Täytyy laittaa sivuun geologiset ambitiot ja kieltäytyä niin sanotuista kaksoisstandardeista sekä politiikasta, jossa suoraan tai välillisesti käytetään erillisiä terroristiryhmittymiä omien tavoitteiden saavuttamiseen mukaan lukien itselle sopimattomien hallintojen ja regiimien vaihdot, -sanoi Venäjän johtaja. (IZ 16.9.2015)

¹⁹⁷ Myöhemmin tilanteesta lausui myös itse Vladimir Putin. "Ainoa varma tapa taistella kansainvälistä terrorismia vastaan -- Syyriassa ja sen naapurimaissa tekee tuhojaan nimenomaan kansainväliset terroristit -- on toimia ennaltaehkäisevästi, taistella ja tuhota taistelijoita ja terroristeja heidän jo valtaamallaan alueilla, eikä odottaa, milloin he tulevat meidän luoksemme", sanoi hän hallituksen jäsenten kokouksessa. (KOM 1.10.2015a)

¹⁹⁸ "Vertailu natsihin, luulen, ei hämmästyttä ketään", sanoi hän. Nämä taistelijathan polttavat ihmisiä elävältä ja tuhoavat muistomerkkejä. "He kerjäävät vertailua natsien kanssa - juuri näinhän hekin käyttäytyivät aikanaan", päätti hän. (RG 30.9.2015a)

¹⁹⁹ Toimittaja Mihail Zygari käsittelee Putinin kielen- ja vallankäyttöä arvostetussa teoksessaan *Putinin sisäpiiri*. Ks. Zygari, M. (2015). *Putinin sisäpiiri. Nykyvenäjän lyhyt historia*. Otava. s.193—194

Vastakkainasettelu oikeamielisen Venäjän ja absoluuttisen pahan – natsismin – välillä on syvällä venäläisessä kulttuurihistoriassa. Vaikka vertausta käytetään varsin kevein perustein, on sen oletettu vaikuttavuus huomattava.

Operaation jo käynnistettyä presidentin hallinnon päällikkö Sergei Ivanov totesi, että on parempi tehdä niin, ettei Isisistä kukaan palaakaan Venäjälle ja kaikki taistelijat jäävät makaamaan Syyrian maahan.

По сути, ту же самую причину в качестве одной из главных для переброски российской авиагруппы в Сирию назвал и глава президентской администрации Сергей Иванов. «Как вы, очевидно, слышали, в рядах ИГИЛ воюют тысячи выходцев из России и стран СНГ, – заметил он. – Прикажете ждать, пока они там потренируются и спокойно вернутся домой?» По словам Иванова, российская сторона в этой ситуации старается «сделать так, чтобы в Россию никому было ехать из ИГИЛ и все боевики остались лежать в земле Сирии».²⁰⁰ (NZG-NVO 23.10.2015)

Siinä missä läntinen poliittinen retoriikka usein keskittyy terrorismin [käsite] ja sen uhkan neutralisoimiseen tai poistamiseen, käsitellään venäläisestä retoriikassa terroristien [henkilö] tuhoamista. Tutkimusaineistossa terroristien muodostamaan uhkaan pyritäänkin vastaamaan aktiivisilla, voimapolitiittisilla toimilla. Aineistossa ei juurikaan käy ilmi muut mahdolliset tavat, joilla Syyriasta kumpuavaa terrorismin uhkaa Venäjälle voitaisiin pienentää. Diskurssin sisällä ratkaisukeinot rajautuvatkin joko Venäjän suoran toiminnan legitimoimiseen tai Syyria-diskurssissa tarkemmin kuvailtuun Syyrian valtion väkivaltakoneiston tukemiseen terrorismin vastaisessa taistelussa.

Venäjän johdon retoriikka sai hyväksyntää sanomalehdistössä. *Kommersant* julkaisi 1.10.2015 Putinin operaation alkua koskevasta lehdistötilaisuudesta artikkelin, jossa toimittaja kehui Putinin *puhuvan oikeilla nimillä* siteeratessaan Putinin lehdistötilaisuutta.

Господин Путин в этот день называл вещи своими именами, что, конечно, подчеркивало историчность дня: -- Общеизвестно, что в рядах террористической организации, какой является так называемое "Исламское государство"... и хочу еще раз подчеркнуть, что это не имеет ничего общего с настоящим исламом... сегодня находятся тысячи выходцев из европейских государств, России (на этот раз он не пугал Россию Европой, и наоборот: просто не до условностей сейчас.-- А. К.) и постсоветских стран (эти и так все время крайние во всех смыслах.-- А. К.). Не надо быть специалистом по этим вопро-

²⁰⁰ *Ise asiassa, tämän saman syyn, joka on yksi tärkeimmistä syistä Venäläisen lento-osaston lähettämiseen Syyriaan lausui myös presidentinhallinnon päällikkö Sergei Lavrov. "Kuten te, selvästi, olette kuulleet, Isisin riveissä sotii tuhansia Venäjältä ja IVY-maista saapuneita, -huomautti hän. Käskettekö odottaa, sillä välin he siellä harjoittelevat ja rauhallisesti palaavat kotiin?" Ivanovin mukaan, venäläinen osapuoli yrittää tässä tilanteessa "tehdä kaiken, jotta Venäjälle ei pääsisi yksikään Isisistä ja että kaikki taistelijat makaisivat Syyrian maaperässä". (NZG-NVO 23.10.2015)*

*сам, чтобы понять: если они достигнут успеха в Сирии, то неминуемо вернутся в свои страны, придут и в Россию.*²⁰¹ (KOM 1.10.2015b)

Samassa artikkelissa on huomioitava myös toinen retorinen erityispiirre. Toimittaja vertasi ilmoitusta operaation aloittamisesta *sodanjulistukseen*.

*Вчера президент России Владимир Путин перед началом встречи с членами кабинета министров рассказал о том, почему Россия вступает в третью мировую войну. На этот раз -- с мировым терроризмом.*²⁰² (KOM 1.10.2015b)

Vaikka uhkadiskurssissa terrorismi esitetään eksistentiaalisena ja suorana uhkana ja diskurssin sisällä sitä kohdellaan suorin, jota raaoin ilmaisin, representoituu käsite *sota* erittäin vähän. Tutkimusaineiston perusteella ei voida katsoa *sota*-diskurssin olevan hegemonisoitunut. Päinvastoin, sekä avainhenkilöt, että sanomalehdistö pyrkivät välttämään operaation rinnastamista sotaan. Tässä yhteydessä Venäläinen retoriikka poikkeaa huomattavasti esimerkiksi yhdysvaltalaisesta *terrorismin vastainen sota* -retoriikasta.

Uhkadiskurssi muodostui välittömästi iskujen alkamisen jälkeen tärkeimmäksi operaatiota legitimoivaksi diskurssiksi. Venäjän tukea Bashar al-Assadin hallinnolle perusteltiin erityisesti sosiopoliittisella diskurssilla sekä Syyria-diskurssilla, mutta Venäjän asevoimien käytön legitimoinnin kannalta uhkadiskurssi on merkittävin. Tarkasteluaikana diskurssia on muovannut ja representoinut erityisesti Vladimir Putin. Puheessaan Kollektiivisen turvallisuusjärjestön²⁰³ Dušanbessa syyskuussa 2015 pidetyn kokouksen yhteydessä Putin korosti nousevaa uhkaa.

*"Положение дел очень серьезное,-- обозначил масштабы угрозы президент РФ.-- ИГ контролирует значительные территории Ирака и Сирии. Террористы говорят, что замахиваются уже на Мекку, на Медину. В их планах -- распространение активности на Европу, Россию, Центральную и Юго-Восточную Азию".*²⁰⁴ (KOM 16.9.2015)

Isisin laajentumispyrkimyksiä Putin perusteli erityisesti vierastaistelijoiden palaamisella kotimaihinsa.

²⁰¹ Herra Putin tänään kutsui asioita oikeilla nimillä, joka, tietysti, alleviivasi päivän historiallisuutta. –On yleisesti tiedossa, että ”Islamilaiseksi valtioksi” kutsutun terroristijärjestön riveissä...ja haluan tässä yhteydessä vielä kerran korostaa, että sillä ei ole mitään yhteistä todellisen islamin kanssa... on nykyään tuhansia eurooppalaisista valtioista ja Venäjältä (tällä kertaa hän ei sekoittanut Venäjää Eurooppaan, vaan päinvastoin: yksinkertaisesti ei sopimukseen asti nyt. –A.K.) ja entisistä neuvostomaista (jotka tuskin ovat koko aikaa kaikissa mielessä. –A.K.) saapuneita. Ei tarvitse olla asiantuntija näissä kysymyksissä, jotta ymmärtää: jos he saavuttavat menestystä Syyriassa, niin välittömästi palaavat omiin maihinsa, saapuvat Venäjälle. (KOM 1.10.2015b)

²⁰² Eilen Venäjän presidentti Vladimir Putin ennen ministerineuvoston tapaamisen alkua kertoi siitä, miksi Venäjä lähtee kolmanteen maailmansotaan. Tällä kertaa - kansainvälistä terrorismia vastaan. (KOM 1.10.2015b)

²⁰³ Организация Договора о коллективной безопасности. Venäjän, Valko-Venäjän, Armenian, Kazakstanin, Kirgisian ja Tadžikistanin muodostama liittouma.

²⁰⁴ "Tilanne on erittäin vakava, --osoitti uhkan mittakaavaa Venäjän presidentti, -- ISIS kontrolloi merkittävää aluetta Syyriassa ja Irakissa. Terroristit puhuvat, että pyrkivät Mekkaan ja Medinaan. Heidän suunnitelmiaan -- toiminnan laajentaminen Eurooppaan, Venäjälle, Keski- ja Kaakkois-Aasiaan." (KOM 16.9.2015)

Президент напомнил, что в рядах ИГ проходят "идеологическую обработку и военную подготовку" боевики из многих стран мира, в том числе и членов ОДКБ -- а значит, есть опасность их возвращения на родину.²⁰⁵ (KOM 16.9.2015)

Näillä puheilla Putin ei kuitenkaan tuolloin pyrkinyt legitimoimaan Venäjän suoraa voimankäyttöä. Sen sijaan puheessa pyrittiin luomaan kannatuspohjaa Venäjän poliittisille pyrkimyksille laajan Isisin vastaisen koalition muodostamiselle. Tämän koalition oleellisena osana tuli Venäjän lausuntojen mukaan olla Bashar al-Assadin hallinto. Uhkadiskurssilla voidaan siis katsoa olevan instrumentaalista arvoa Venäjän muiden ulkopoliittisten tavoitteiden suhteen vaikka avainhenkilöt säännöllisesti korostivat, ettei Venäjällä ole geopoliittisia intressejä Syyriaan liittyvissä toimissa.

Venäjän johto korosti useassa yhteydessä Venäjän halukkuutta toimintaan Isisiä vastaan. Tavatessaan arabimaiden edustajia Qatarissa elokuussa 2015, ulkoministeri Lavrov ilmoitti että Venäjä on valmis jakamaan *käytännöllisiä neuvoja* Isisin vastaisessa taistelussa *Lännen ja Idän* kanssa mutta varsinainen asevoiman käyttö pyrittiin legitimoimaan vasta operaation alettua.

В ходе визита в Катар 3 августа на встречах с арабскими коллегами глава МИД России Сергей Лавров дал понять, что Россия готова поделиться практическими советами по борьбе с ИГ "с Западом и Востоком" и предложила план создания новой коалиции.²⁰⁶ (RG 5.8.2015)

Vaikka terrorismi esitettiin vakavana ja selkeänä uhkana Venäjän valtiolle koko tarkastelujakson aikana, ei sen esitetty vaativan suoria sotilaallisia ennen Venäjän sotilasoperaation alkua. Vielä muutama päivä ennen operaation alkua Putin kiisti suunnitelmat sotilasoperaatiosta.

"Россия не будет участвовать ни в каких войсковых операциях на территории Сирии или в других государствах, во всяком случае, на сегодняшний день мы этого не планируем", - подчеркнул глава государства. "Более двух тысяч боевиков - выходцев из бывшего Советского Союза находятся на территории Сирии. Есть угроза, что они к нам вернуться. Чем ждать, пока они к нам вернуться, лучше помочь Асаду бороться с ними там, на территории Сирии. Вот это самый главный побуждающий мотив, который подталкивает нас к тому, чтобы оказать Асаду содействие. В целом мы, конечно, не хотим, чтобы ситуация в регионе "сомализировалась", - пояснил президент.²⁰⁷ (RG 29.9.2015)

²⁰⁵ *Presidentti muistutti, että Isisin riveissä on käynnissä "ideologinen työstäminen ja sotilaskoulutus" monista maailman maista, mukaan lukien Kollektiivisen turvallisuusjärjestön maista tulleiden taistelijoiden toimesta -- tämä tarkoittaa sitä, että on vaara näiden paluusta synnyinmaahan. (KOM 16.9.2015).*

²⁰⁶ *Qatarin vierailunsa yhteydessä 3. elokuuta tavatessaan arabialaisten kollegoiden kanssa Venäjän UM:n päämies Sergei Lavrov antoi ymmärtää, että Venäjä on valmis jakamaan käytännöllisiä neuvoja taistelussa Isisiä vastaan "lännen ja idän kanssa" ja ehdotti suunnitelmaa uuden koalition muodostamisesta. (RG 5.8.2015)*

²⁰⁷ *"Venäjä ei tule osallistumaa mihinkään sotilaallisiin operaatioihin Syyrian alueella, eikä muissakaan valtioissa, joka tapauksessa nykyään emme sellaista suunnittele", -korosti valtion päämies. "Yli kaksi tuhatta taistelijaa - entisen Neuvostoliiton alueilta lähtenyttä sijaitsee Syyrian alueella. On riski, että nämä palaavat. Miksi odottaa sitä kun he palaavat meille, parempi auttaa al-Assadia taistelemaan niiden kanssa siellä, Syyrian alueella. Kokonaisuutena, tietenkin, emme halua että tilanne alueella "somalisoituisi", selvitti presidentti. (RG 29.9.2015)*

Hän representoi uhkadiskurssia, mutta diskurssin tuella legitimoit pikemminkin Venäjän tukea Syyrialle kuin suoranaista sotilasoperaatiota. Sen sijaan aseteollisuuden intressejä heijasteleva *Vojenno-promyšlennyi Kurjer* käsitteli 9.9.2015 Venäjän suoraa osallistumista sotatoimiin nimenomaan uhkadiskurssin näkökulmasta.

*Более спорным и сложным вопросом является возможность прямого участия ВС РФ в боевых действиях на Ближнем Востоке. Понятно, что идти на такой шаг очень не хочется из-за неизбежных потерь. Но лучше потерять сейчас тысячу военных в Сирии, чем через пять лет 100 тысяч мирных граждан на собственной территории. Вопрос стоит именно так, поскольку если «халифат» победит хотя бы в одной Сирии, к нам он придет неизбежно и очень скоро.*²⁰⁸ (VPK 9.9.2015)

Tällöin päätös operaation aloittamisesta tai ainakin sen edellytysten luomisesta oli todennäköisesti jo tehty. On mahdollista, että sotateollisen kompleksin toimintaan ja sotilaspolitiikkaan erikoistuneilla toimittajilla oli oma aavistuksensa asiasta, mutta tämä näkemys ei levinnyt laajemmin venäläiseen sanomalehdistöön.

Operaation alkamisen jälkeen uhkadiskurssin sisällä korostui terrorismin suora ja välitön uhka venäläiselle yhteiskunnalle. Tässä mielessä lehdistön ja erityisesti avainhenkilöiden representoima diskurssi muuttui sisäisesti tarkastelujaksolla. Terrorismin välillinen ja osin etäiseksi kuvattu uhka muuttui välittömäksi ja eksistentiaaliseksi. Pääministeri Medvedev kommentoi yhdessä harvoista operaatiota käsittelevissä lausunnoissaan syitä operaation käynnistämiseen.

*Глава кабмина считает подобные предположения чистой конспирологией. По его словам, исчерпывающую оценку причин, по которым было принято решение по Сирии, дал президент Владимир Путин, объяснивший, что Россия в этом случае защищает себя. "Мы защищаем народ России от угрозы терроризма. Потому что лучше это делать за границей, чем бороться с терроризмом внутри страны. Поэтому ни убавить, ни прибавить к этим оценкам я ничего не могу, они исчерпывающие, абсолютно точные", - отметил Дмитрий Медведев.*²⁰⁹ (RG 5.10.2015)

Operaation alun jälkeen tämä näkemys oli dominoiva. Hieman yllättäen *Nezavisimaja Gazeta* pyrki kiistämään argumentin uskottavuuden. Sen mukaan operaatiota edelsi kuukausien mittainen propaganda Venäjään kohdistuvasta uhkasta, jonka vuoksi erityistä *mediavalmistelua* tätä operaatiota varten ei tarvittu. Toimittaja sitoo Syyrian operaation laajempaan informaatiovaikuttamisen ja propagandan kontekstiin. Artikkelit eivät kuitenkaan tuo konkreettisesti esiin, millaista tämä propaganda on ollut.

²⁰⁸ *Kiistanalaisempaa ja vaikeampaa kysymyksenä on Venäjän asevoimien suora osallistuminen taistelutoimiin Lähi-idässä. On ymmärrettävää, että tällaista askelta ei haluta ottaa johtuen väistämättömistä tappioista. Mutta on parempi menettää nyt tuhat sotilasta Syyriassa kuin viiden vuoden päästä 100 tuhatta siviiliä omalla maaperällä. Kyse on nimen omaan siitä, että jos "kalifaatti" vaikka vain Syyriassa, se tulee väistämättä meille ja erittäin nopeasti.* (VPK 9.9.2015)

²⁰⁹ *Ministerineuvoston päämies katsoo tällaiset ehdotukset puhtaasti salaliittologiikaksi. Hänen mukaansa tyhjentävät perusteet, joiden mukaan tehtiin päätös Syyriasta, antoi presidentti Vladimir Putin, täsmentäessään, että Venäjä tässä tapauksessa suojaaa itseään. "Me suojaamme venäjän kansaa terrorismin uhalta. Koska tämä on parempi tehdä ulkomailla, kuin taistella terrorismia vastaan maan sisällä. Siksi en voi lisätä tähän arvioon mitään, se on läpikotainen ja absoluuttisen tarkka", huomautti Dmitri Medvedev.* (RG 5.10.2015)

*Российская пропаганда, месяцами внедряя в массы образ великой окруженной врагами державы, сделала достаточно для того, чтобы любое решение руководства получало поддержку в народе. В связи с этим специальная медийная подготовка населения к войне против ИГ не потребовалась.*²¹⁰ (NZG 2.10.2015)

Uhkadiskurssilla on laajempi liittymäpinta myös Syyria-diskurssiin ja erityisesti Bashar al-Assadin hallinnon tukemiseen. Osana uhkadiskurssia, avainhenkilöt esittävät al-Assadin hallinnon ainoana todellisena voimana, joka voi vastustaa Isistä alueella.

*Президент Владимир Путин выразил уверенность, что пока единственная реальная сила, которая может противостоять ИГИЛ, - это вооруженные силы Сирии, которую возглавляет Башар Асад.*²¹¹ (IZ 16.9.2015)

Novaja Gazeta liikkui myös diskurssien rajapinnassa. Lehti otti positiivisen kannan itse sotilasoperaatioon, mutta suhtautui erittäin kriittisesti al-Assadin hallinnon tukemiseen. Tämä näkemys on tutkimusaineiston sanomalehdissä harvinainen. Lähes kaikki muut sanomalehdet suhtautuivat al-Assadin tukemiseen positiivisesti tai neutraalisti.

*С одной стороны, Россия присоединилась к войне Запада против кошмара для западной цивилизации - ИГИЛ (деятельность данной организации запрещена на территории РФ. - Ред). И это хорошо. С другой - она вступилась за Асада, который для Запада - преступник, утративший легитимность, и может быть лишь частью проблемы, но не частью решения. И это плохо. Поддержка разных противоборствующих сторон получила в новейшей истории несимпатичное название <войны по доверенности>.*²¹² (NG 5.10.2015)

Tietyn poikkeuksen tähän tekee *Vojenno-promyšlennyi Kurjer*. Lehden yleinen linja operaatiota kohtaan on varsin skeptinen. Vaikka lehti suhtautuu al-Assadin hallinnon tukemiseen ymmärtäväisesti, tuo se avoimesti esiin epäkohtia avainhenkilöiden narratiivissa ilma-iskujen tarkoituksesta. Toimittaja Nikolaj Kožanov kirjoittaa, miten *jopa venäläisillä eksperteillä on epäilyksiä Venäjän ilmaiskujen maaleista*. Lehden mukaan Venäjä on määritellyt *melko laveasti parametrit*, joilla se määrittelee eri ryhmittymät terroristeiksi.

*Во-первых, российское фактическое военное присутствие в Сирии значительно повышает шансы режима на выживание. Даже у российских экспертов нет сомнений в том, что при необходимости Москва может применить авиацию против оппозиционных сил, не относящихся к ИГИЛ. Россия достаточно размыто определяет параметры, которые позволяют отнести ту или иную сирийскую группировку к разряду террористических.*²¹³ (VPK 14.10.2015a)

²¹⁰ *Venäläinen propaganda on kuukaudesta toiseen massamaisesti luonut kuvaa meitä suurta valtakuntaa ympäröivistä vihollisista ja teki riittävästi sitä varten, että hallinnon mikä tahansa päätös sai kansan tuen. Tähän liittyen kansalaisten erityistä mediavalmistelua sotaan Isistä vastaan ei tarvittu.* (NZG 2.10.2015)

²¹¹ *Presidentti Vladimir Putin ilmaisi varmuutensa siitä, että ainoa reaalinainen voima, joka pystyy vastustamaan Isisiä, -- on Syyrian asevoimat, joita johtaa Bashar al-Assad.* (IZ 16.9.2017)

²¹² *Yhtäältä Venäjä liittyi lännen sotaan läntisen sivistyksen painajaista - Isistä vastaan (tämän organisaation toiminta on kielletty Venäjän alueella. -Toim.). Tämä on hyvä. Toisaalta - se ryhtyi sotaan al-Assadin puolesta, joka on lännelle - legitimiteetin kadottanut rikollinen. Näin Venäjä voi tulla osaksi ongelmaa, ei osaksi ratkaisua. Ja tämä on huono. Vastakkain taistelevien osapuolisen tukeminen on saanut nykyhistoriassa nimityksen "väkivaltainen sota".* (NG 5.10.2015)

²¹³ *Ensinnäkin Venäjän faktinen sotilaallinen läsnäolo Syyriassa lisää merkittävästi regimin selviämismahdollisuuksia. Jopa venäläisillä eksperteillä on epäilyksiä siitä, että tarvittaessa Moskova voi käyttää ilmavoimaa Isisiin kuulumattomia oppositiovoimia vastaan. Venäjä määrittelee melko laveasti parametrit, jotka mahdollistava iskemään yhtä jos toistakin syyrialaista terroristiksi luokitettu ryhmää vastaan.* (VPK 14.10.2015a)

Informaatioympäristö ja informaation käyttö esiintyi tutkimusaineiston teksteissä pääsääntöisesti uhkan näkökulmasta. Venäjän kasvattaessa sotilaiden määrää Syyriassa todettiin *Izvesti-jassa* Venäjän olevan informaatio-operaation kohteena. Yhdysvallat esitettiin olevan tämän operaation toimeenpanijana.

Продолжается информационная спецоперация американцев против России. Имя сей операции "Действующая русская армия в Сирии". Первый этап операции - якобы пять российских истребителей-бомбардировщиков прилетели в Дамаск и готовы бомбить ИГИЛ (организация, запрещенная в России). - "Известия"). Министерство обороны России опровергло эту неправду.²¹⁴ (IZ 15.9.2015)

Toisaalta Venäjän virallisessa lehdessä *Rossijskaja Gazetassa*, Venäjän Syyriassa olevien joukkojen kasvua koskevia tietoja vähäteltiin.

Почему в Вашингтоне столь ревниво отреагировали на то, что давно было хорошо известно американским спецслужбам? Ведь, по словам министра иностранных дел Сергея Лаврова, Москва никогда не скрывала, что оказывает и будет оказывать сирийскому руководству военно-техническую поддержку для борьбы с терроризмом.²¹⁵ (RG 16.9.2015)

Novaja Gazeta suhtautui viikkoa ennen operaation alkua myös vähättelevästi Venäläisten joukkojen keskittämiseen Syyriaan. Lehden mukaan on mahdollista, että Venäjä pyrki luomaan paljon melua tyhjästä ja joukkojen siirtoa koskevilla paljastuksilla luomaan kuvaa merkittävästä edessä olevasta operaatiosta.

А сегодня в Сирию, по самым смелым оценкам, отправлена пара сотен морпехов, контрактников, специалистов, несколько единиц новой техники и, может, с десяток самолетов и вертолетов, а всевозможных утечек и шуму - на весь мир, будто там уже стоят готовые к бою дивизии.²¹⁶ (NG 23.9.2015)

Пожоже, Москва пытается всеми силами создать видимость подготовки массовой наступательной войсковой операции в Сирии, которая должна повернуть вспять неудачный для режима президента Башара Асада и его шиитских союзников ход гражданской войны. Вполне возможно, что некоторые из многочисленных утечек, о российских военных и технике в Сирии, были специально организованы или спонсированы - как часть информационного обеспечения дерзкой стратегической диверсии, которая должна спасти давнего сирийского союзника и одновременно снизить общий уровень противостояния с Западом.²¹⁷ (NG 23.9.2015)

²¹⁴ Amerikkalaisten informaatioerikoisoperaatio Venäjää vastaan jatkuu. Tämän operaation nimi on "Venäjän toimiva armeija Syyriassa". Operaation ensimmäinen vaihe on, että muka viisi venäläistä hävittäjä-pommittajaa lensi Damaskokseen ja ovat valmiina pommittamaan Isisiä (organisaatiota, joka on kielletty Venäjällä). - "Izvestija". Venäjän puolustusministeriö osoitti tämän vääräksi. (IZ 15.9.2015)

²¹⁵ Miksi Washington niin vihaisesti reagoi siihen, mikä oli kauan amerikkalaisten tiedustelupalveluiden tiedossa? Sillä, ulkoministeri Sergei Lavrovin sanojen mukaan Moskova ei ole koskaan salannut, että se on tukenut ja tukee Syyrian hallintoa sotilas-tekniisellä tuella terrorismin vastaista taistelua varten. (RG 16.9.2015)

²¹⁶ Tänäpä Syyriaan, rohkeimpien arvioiden mukaan, on suunnattu pari sataa merijalkaväen sotilasta, sopimus-sotilaita, spesialisteja, muutama yksikkö uutta tekniikkaa [ajoneuvoja] ja mahdollisesti kymmenisen lentokonetta ja helikopteria kun taas mahdolliset vuodot ja melu - koko maailmalle, ikään kuin divisioona olisi valmiina taisteluun. (NG 23.9.2015)

²¹⁷ Vaikuttaa siltä, että Moskova yrittää kaikin voimin luoda kuvaa valmistautumisesta massiiviseen hyökkäys-operaatioon Syyriassa, jollaisen tulisi kääntää presidentti al-Assadin ja hänen shiia-liittolaistensa epäonnisen sisällissodan kulku. On täysin mahdollista, että monilukuiset vuodot venäläisistä joukoista ja kalustosta Syyriassa, oli tarkoituksellisesti järjestetty tai sponsoroitu - osana röyhkeän strategisen harhautuksen informaatioturvaamista, jonka tulisi pelastaa pitkäaikainen syyrialainen liittolainen ja samanaikaisesti vähentää vastakainasettelun yleistä tasoa lännen kanssa. (NG 23.9.2015)

Diskursiivisesti asetelma on mielenkiintoinen. Vaikka *Novaja Gazeta* pyrkii monin paikoin kiistämään Venäjän johdon narratiivia, tässä yhteydessä se nimenomaan vahvistaa ja osin representoi sitä vaikkakin eri näkökulmasta. Yhteistä narratiiveille on pyrkimys esittää Venäjän Syyriassa olevat joukot pienempinä kuin ne todellisuudessa olivatkaan.

Vaikka informaatioympäristö esitettiin tutkimusaineistossa pääsääntöisesti Venäjää uhkaavana asia, huomautti *Kommersant* heti operaation alkamisen jälkeen Venäjän mahdollisuuksista omaan informaatio-operaatioon valtaamalla Palmyran historiallinen kaupunki.

*Идеальным вариантом с точки зрения пропагандистского эффекта могло бы стать освобождение от ИГ Пальмиры с ее античными развалинами.*²¹⁸ (KOM 1.10.2015a)

Uhkadiskurssi pysyi aikaisemmin kuvatun operaation aloitukseen liittyvän muutoksen jälkeen vakaana. Tarkastelujakson loppupuolella siinä ei tapahtunut suuria muutoksia ja sanomalehdet representoivat sitä säännöllisesti. Tarkastelujakson loppupuolella presidentti Putin summasi operaatiota ja vahvisti entisestään narratiivia eksistentiaalisesta uhkasta.

*Выходцы из России - и не только с Северного Кавказа, но из различных регионов, причем представители разных этнических групп - не только принимают активное открытое участие в боевых действиях, но еще и браврируют своим участием в карательных акциях (имеется в виду Анатолий Землянка, убивший выходца из России. - "Известия"). Всё это - прямая угроза России, и наши военные служащие в Сирии прежде всего защищают свою страну. Наши действия там не продиктованы какими бы то ни было непонятными абстрактными геополитическими интересами, не продиктованы желанием потренироваться и испытать новые системы вооружения, что само по себе, конечно, тоже важно. Но главное - не в этом. Главное - предотвратить угрозу для самой Российской Федерации, - сказал военным глава государства.*²¹⁹ (IZ 14.12.2015)

Kuten tästä lausunnosta käy ilmi, on avainhenkilöiden perusviesti säilynyt käytännössä muuttumattomana operaation alun jälkeen. Putin lisäksi tätä perusviestiä ovat toistaneet kaikki mainitut avainhenkilöt. Yleisesikunnan päällikkö Valeri Gerasimov toisti narratiivia lähes täysin samankaltaisena. Intertekstuaalisesti lausunnot korreloivat huomattavasti.

*В настоящее время обстановка в мире характеризуется дальнейшим нарастанием проблем глобальной и региональной безопасности. В первую очередь это связано с расширением масштабов международного терроризма и радикального экстремизма. Именно угроза со стороны боевиков запрещённой в России террористической организации "Исламское государство", подчеркнул генерал армии Валерий Гerasимов, "заставила нас начать военную операцию в Сирии".*²²⁰ (KZ 16.12.2015)

²¹⁸ *Ideaalinen vaihtoehto propagandaefektin näkökulmasta voisi olla Palmyran antiikkisten raunioiden vapauttaminen Isisistä.* (KOM 1.10.2015a)

²¹⁹ *-Venäjältä lähteneet, - ja ei pelkästään Pohjois-Kaukasukselta, vaan myös muilta alueilta, mukaan lukien eri etnisten ryhmien edustajia - eivät pelkästään osallistu aktiivisesti ja avoimesti taistelutoimiin, vaan myös uhmaavat osallistumisellaan rangaistustoimia (tarkoittaa Anatoli Zamljankia, kuollutta Venäjältä lähtenyttä. - "Izvestija"). Kaikki tämä - on suora uhka Venäjälle ja meidän sotilaspalvelus Syyriassa suojelee ennen kaikkea maataamme. Meidän toimiamme siellä ei sanele mitkään käsittämättömät, abstraktit geopolitiittiset intressit eikä halu harjoitella ja testata uusia asejärjestelmiä, joka itsessään on toki tärkeää. Mutta tärkein ei ole siinä. Tärkein - ehkäistä uhkaa itse Venäjän Federaatiolle, -sanoi sotilaille valtion päämies.* (IZ 14.12.2015)

²²⁰ *Tällä hetkellä tilannetta maailmassa kuvaa globaalien ja alueellisen turvallisuuden kasvavat ongelmat. Ensimmäisessä jassassa tämä liittyy kansainvälisen terrorismin ja radikaalin ekstremismin laajeneviin mittakaavoihin. Nimen-*

3.4.3 Syyria-diskurssi

Syyria-diskurssi keskittyy aikaisemmin esitetyistä diskursseista poiketen selkeästi Syyriaan itseensä. Diskurssin ytimen muodostaa Syyrian *valtiojärjestys*²²¹ ja sen tukeminen. Diskurssilla on interdiskursiivinen rajapinta sosiopoliittiseen diskurssiin, mutta tässä diskurssissa Syyria, ei niinkään Venäjä on keskiössä. Syyrian valtio sijoittuu diskurssin sisällä usein objektin asemassa eli se esitetään Venäjän toimien kohteena. Vaikka diskurssia käytetään legitimoimaan Bashar al-Assadin hallintoa ja Syyrian valtiota, käsitellään Syyriaan osin jopa alentavasti. Syyrian suvereniteettia korostetaan sosiopoliittisen diskurssin tapaan, mutta samalla Syyria esitetään riippuvana ulkoisten valtioiden päätöksistä.

Diskurssin sisällä Syyrian valtiojärjestyksen ylläpitämistä ja tukemista perustellaan sekä valtion *suvereniteetilla* että niillä seurauksilla, joita Bashar al-Assadin hallinnon kaatuminen aiheuttaisi. Ensimmäisessä tapauksessa diskurssi linkittyy vahvasti laajempaan sosiopoliittiseen diskurssiin ja jälkimmäisessä tapauksessa uhkadiskurssiin.

Avainhenkilöt esittävät Syyrian valtiojärjestyksen säilymisen tarpeen sekä pragmaattisena, että erityisesti *symbolisena*. Usein avainhenkilöt ja osa sanomalehdistä vertaavat Syyrian tilannetta Libyaan ja Muammar Gaddafin hallinnon romahtamiseen vuonna 2011. Vertauksilla on huomattava symbolinen merkitys Venäjän julkilausumassa maailmankuvassa. Samalla Vertaukset sitovat Syyrian tilanteen Venäjän arvovaltaan. Syyskuussa 2015 Sergei Lavrovin mukaan Venäjän tulee tukea Syyriaa ja varustaa Syyrian armeijaa, jotta Libyan *surulliset tapahtumat* eivät toistuisi. Samalla hän vihjaa, että tuki on tarpeen estämään *läntisten kumppaneiden* malttamattomuutta vaihtaa epämieluisia hallintoja.

[...] Сергей Лавров, объяснил, что Россия помогла и продолжает помогать сирийскому правительству в оснащении сирийской армии, чтобы она не допустила ливийского сценария и других печальных событий, которые происходили в этом регионе «из-за одержимости некоторых наших западных партнеров идеями смены неугодных режимов». ²²² (NZG-NVO 18.9.2015)

Voimakasta symboliikkaa edustaa myös *Nezavisimaja Gazetan* elokuussa 2015 julkaistu artikkeli, jossa Syyrian valtiojärjestyksen säilyminen sidotaan suoraan presidentti Putinin arvo-

omaan Venäjällä kielletyn "Islamilaisen valtion" taistelijoiden aiheuttama uhka, korosti armeijankenraali Valeri Gerasimov, "sai meidät aloittamaan sotilasoperaation Syyriassa". (KZ 16.12.2015)

²²¹ Käytän tässä yhteydessä termiä *valtiojärjestys* kuvaamaan venäjänkielistä ilmaisua *государственность*, jonka voi myös kääntää *valtiojärjestelmäksi* tai *valtiollisuudeksi*. Termi viittaa valtiollisiin rakenteisiin ja instituutioihin, hallintoon ja valtion johtamiseen. Syyrian kontekstissa käytettynä termillä on myös konnotaatio valtion olemassaoloon ja suvereniteettiin.

²²² [...] Sergei Lavrov täsmensi, että Venäjä auttoi ja tulee auttamaan Syyrian hallitusta Syyrian armeijan varustamisessa jotta se ei joutuisi Libyan kaltaiseen skenaarioon ja muihin surullisiin tapahtumiin, jotka tapahtuivat alueella "joidenkin meidän läntisten kumppaneiden malttamattomuudesta vaihtaa epäsovivia hallintoja". (NZG-NVO 18.9.2015)

valtaan. Artikkelissa haastateltu Venäjän tiedeakatemian jäsen Georgij Mirskij toteaa, että Putin ei halua rinnastua Medvedeviin ja luovuttaa *al-Assadia* [Lännelle].

*Во-первых, Дмитрий Медведев, будучи президентом, дал команду не накладывать вето на резолюцию по Ливии, что привело к гибели Муаммара Каддафи. И так как некоторые стали говорить: «Медведев содал Каддафи», – президент РФ Владимир Путин ни в коем случае не хотел бы, чтобы фраза получила продолжение: «А Путин содал Асада».*²²³ (NZG 14.8.2015)

Vaikka lausunto korreloi vahvasti aiemman uutisoinnin kanssa²²⁴, voi tämän artikkelin tulkita olevan myös sanomalehden diskursiivista vallankäyttöä avainhenkilöitä kohtaan. Toisaalta tämän vuorovaikutuksen osoittaminen on useimmissa tapauksessa erittäin vaikea, sillä päätöksentekijät harvoin representoivat mediassa julkaistuja tekstejä sellaisinaan. Päätöksenteon ja median suhde on kuitenkin dialektinen.²²⁵

Putin näyttää lausunnoissaan itse ottaneen myös näkökulman, jossa Lähi-idän valtioiden vaaka riippuu Venäjän tuesta niille.

*Наконец, финальный аргумент был приведен от обратного: президент Путин упомянул страны, где Москва не "держалась" за сохранение действующего режима,-- Ливию, Ирак, Йемен, Афганистан. "Не мы разрушали и разрушаем там государственные институты власти, создавая вакуум, который немедленно заполняется террористами",-- намекнул Владимир Путин.*²²⁶ (KOM 16.9.2015)

Viikkoa myöhemmin vieraillessaan Israelissa Putin väheksyi Syyrian asevoimien (ja siten välillisesti Venäjän asevoimien) aiheuttamaa uhkaa Israelille ja muille lähivaltioille. Putin puhui siitä, että *Syyrian on pelastettava oma valtiojärjestyksensä*.

*"Что касается Сирии, то мы с вами понимаем: сегодня сирийская армия и Сирия в целом в таком состоянии, что ей не до открытия второго фронта, - ей бы спасти собственную государственность", - не согласился российский лидер.*²²⁷ (RG 22.9.2015)

Vaikka valtiojärjestys itsessään kuvataan avainhenkilöiden lausunnoissa tärkeäksi, esiintyy lähempänä operaation alkua useammin lausuntoja, joissa valtiojärjestyksen romahtaminen esiintyy uhkana. Venäjän ulkoministeriön puhehenkilö Marija Zaharova toi tämän selkeästi esiin 21.9.2015 annetussa lausunnossa.

²²³ Ensinnäkin, Dmitri Medvedev, tuleva presidentti, antoi käskyn olla käyttämättä veto-oikeutta Libyan päätöslauselmassa, joka johti Muammar Gaddafin kuolemaan. Siten jotkut alkoivat puhumaan: "Medvedev luovutti Gaddafin", -Venäjän presidentti Vladimir Putin ei missään tapauksessa halua, että lause saisi jatkoa: "ja Putin luovutti al-Assadin". (NZG 14.8.2015)

²²⁴ Medvedevin ja Putinin erimielisyyksistä Libyan politiikan suhteen kirjoittaa mm. Zygar (2015).

²²⁵ Lehtien diskursseilla voi olettaa olevan vaikutusta avainhenkilöiden käyttämiin diskursseihin. Ks. esim. Hansen (2006). s.7

²²⁶ Lopulta, loppuargumentti on otettu päinvastaisesta.: Putin muistutti maista, joissa Venäjä ei "tuenut" toimivan hallituksen säilyttämistä, -- Libya, Irak, Jemen, Afganistan. "Me emme tuhonneet, emmekä tuhoa valtiollisia vallan instituutioita luoden tyhjiön, joka täytyy välittömästi terroristeilla", -- huomautti Vladimir Putin. (KOM 16.9.2015)

²²⁷ "Mitä tulee Syyriaan, niin me ymmärrämme kanssanne: Tänään Syyrian armeija ja Syyria kokonaisuudessaan on sellaisessa tilassa, että siitä ei ole toisen rintaman avaamiseen, -sen täytyy pelastaa oma valtiojärjestyksensä", -oli Venäjän johtaja eri mieltä. (RG 22.9.2015)

*"Государственность Сирии, а не персонально президент Башар Асад нуждается в поддержке,-- парировала Мария Захарова в интервью телеканалу "Россия 24".-- Если эта страна превратится во вторую Ливию, ситуация будет в несколько раз сложнее, чем положение после свержения Муаммара Каддафи. Взрыв Сирии изнутри приведет к катастрофическим последствиям для региона". А это, по ее словам, прямая угроза национальной безопасности России.*²²⁸ (KOM 21.9.2015)

Tämä sanomalehti *Kommersantin* representoima lausunto oli myös tutkimusaineistossa ajallisesti ensimmäinen lausunto, jossa Syyrian valtiojärjestyksen romahtamisen seuraukset esitettiin suorana uhkana Venäjän kansalliselle turvallisuudelle. Tältä osin Zaharovin lausunto pohjusti myöhemmin hegemonisoituneen, jopa dominoivan aseman ottanutta uhkadiskurssia, jossa Syyrian tilanne esitetään suorana uhkana Venäjälle.

Voimakkain yksittäinen narratiivi Syyria-diskurssin sisällä on se, kuinka avainhenkilöiden lausunnoissa Syyrian arabiarmeija ja muut viranomaiset esitetään ainoana tahona, joka uskottavasti pystyy estämään ekstremismin leviämisen. Tämä narratiivi esiintyi koko tarkastelujakson ajan lähes muuttumattomana, vaikka diskurssin sisällä ja erityisesti diskurssin käyttämisessä Venäjän sotilasoperaation legitimointiin tapahtuikin ajallisia muutoksia. Elokuussa 2015 *Kommersant* representoi ulkoministeri Lavrovin lausuntoa, jossa Bashar al-Assadin hallinto esitettiin ainoana uskottavana vastavoimana Isisille.

*Москва же, настаивал Сергей Лавров, уверена, что лишь Башар Асад удерживает Сирию от немедленного перехода под контроль ИГ, и возражает против его смещения, тем более насильственного.*²²⁹ (KOM 12.8.2015)

Sama narratiivi toistui myöhemmin useissa Venäjän johdon antamissa lausunnoissa, joita sanomalehdet kautta linjan representoivat.

*Россия намерена поддерживать официальный Дамаск и дальше. Пресс-секретарь президента РФ Дмитрий Песков вчера заявил, что Россия считает целесообразным оказывать поддержку сирийской армии, так как других «организованных дееспособных сил», способных бороться с ИГ, там просто нет. При этом он отказался назвать число российских военных специалистов, находящихся сейчас в Сирии.*²³⁰ (NZG 11.9.2015a)

А Владимир Путин заявил, что Россия "поддерживает правительство Сирии в противостоянии террористической агрессии, оказывает и будет оказывать ему необходимую военно-техническую помощь". "Призываем присоединиться к нам другие страны",-- до-

²²⁸ "Syyrian valtiojärjestelmä, eikä presidentti Bashar al-Assadin persoona, tarvitsee tukea, --kuvaili Marija Zaharova televisiokanava "Rossija 24:n" haastattelussa. -- Jos tämä maa muuttuu toiseksi Libyaksi, tilanne tulee olemaan useita kertoja vaikeampi kuin tilanne Muammar Gaddafin kukistamisen jälkeen. Syyrian repeäminen sisältä johtaa katastrofaalisiin seurauksiin alueelle". Ja tämä hänen sanojensa mukaa on suora uhka Venäjän kansalliselle turvallisuudelle. (KOM 21.9.2015)

²²⁹ Moskova, väitti Sergei Lavrov, on varma, että ainoastaan Bashar al-Assad estää Syyrian välittömän joutumisen Isisin kontrolliin, ja vastustaa [al-Assadin] syrjäyttämistä väkivallasta puhumattakaan. (KOM 12.8.2015)

²³⁰ Venäjän aikoo jatkossakin tukea virallista Damaskosta. Venäjän presidentin lehdistösihteeri Dmitri Peskov ilmoitti eilen, että Venäjä katsoo tarkoituksenmukaiseksi antaa tukea Syyrian armeijalle sillä muita "organisoituja toimintakykyisiä voimille", jotka ovat kykenevät taistelemaan Isisiä vastaan siellä ei yksinkertaisesti ole. Samalla hän kieltäytyi kertomasta venäläisten Syyriassa sijaitsevien sotilasasiantuntijoiden määrää. (NZG 11.9.2015a)

бавил он, напомнив о российской инициативе объединения всех региональных сил (включая армию Башара Асада) в борьбе с "Исламским государством".²³¹ (КОМ 21.9.2015)

"Сирийский народ практически в одиночку оказывает сопротивление, борется с международным терроризмом уже в течение нескольких лет, несет серьезные потери, но в последнее время и добивается серьезных положительных результатов в этой борьбе", -- оценил в ходе встречи с Асадом ситуацию в Сирии Владимир Путин.²³² (КОМ 22.10.2015)

Presidentti Putinin YK:n yleiskokouksessa pitämää puhetta koskevassa uutisessa valtion virallinen sanomalehti *Rossijskaja Gazeta* otti voimakkaasti kantaa Syyrian valtiollisten instituutien säilyttämisen puolesta. Lehti syyllisti Syyrian oppositiota tukevia tahoja ja puolusti Syyrian laillisen hallinnon toimia.

Те, кто поддерживает вооруженную оппозицию и главным образом террористические организации только для того, чтобы свергнуть Башара Асада, не заботятся о том, что будет со страной после полного уничтожения ее государственных институтов. "Вы все время, неоднократно, с настойчивостью, которая достойна лучшего применения, говорите о том, что сирийская армия борется со своим народом", - заметил Путин. Но 60 процентов территории Сирии контролирует либо ИГИЛ, либо другие террористические организации.²³³ (RG 29.9.2015)

Sotilasoperaation alkamisen jälkeen presidentti Putin vielä erikseen korosti Syyrian valtiojärjestyksen säilyttämistä ja samalla rakensi Lännestä radikaalia toiseutta. Hän korostaa Venäjän toimivan säilyttävästi, siinä missä USA:n ja Naton voimankäyttö väitetysti pyrkii hallintojen kumoamiseen *Rossijskaja Gazetan* julkaisemassa artikkelissa.

Российское участие в Сирии, конечно, имеет как минимум одно принципиальное отличие от действий США и НАТО с начала 2000-х гг. - Москва стремится не сменить действующую власть, а сохранить и укрепить ее.²³⁴ (RG 7.10.2015)

Rossijskaja Gazeta esittää muutamaa päivää myöhemmin Venäjän tehtäväksi Syyriassa *laillisen vallan vakauttamisen*. Tältä osin lehden käyttämä narratiivi on ristiriidassa avainhenkilöiden lausuntojen kanssa. Avainhenkilöt ovat päinvastoin pyrkineet legitimoimaan Syyrian hallinnon tukemista sen välillisten vaikutusten kautta.

Задача России в Сирии: стабилизировать законную власть и создать условия для поиска политического компромисса.²³⁵ (RG 12.10.2015)

²³¹ *Kun taas Vladimir Putin ilmoitti, että Venäjä "tukee Syyrian hallitusta terroristisen aggression vastustamisessa, on tukenut ja tulee tukemaan sitä tarvittavalla sotilas-teknisellä avulla". "Kutsumme muita maita liittymään meihin", lisäsi hän, muistuttaen venäläisestä aloitteesta yhdistää kaikki alueelliset voimat (mukaan lukien Bashar al-Assadin armeija) taisteluun "Islamilaista valtiota" vastaan. (KOM 21.9.2015)*

²³² *"Syyrian kansa käytännössä yksinään vastustaa ja taistelee kansainvälistä terrorismia vastaan jo usean vuoden sekä kärsii vakavia tappioita, mutta viime aikoina on myös saavuttanut merkittäviä positiivisia tuloksia tässä taistelussa", -- Arvioi Vladimir Putin Syyrian tilannetta tapaamisessa al-Assadin kanssa. (KOM 22.10.2015)*

²³³ *Ne, jotka tukevat aseellista oppositiota ja pääsääntöisesti terroristisia organisaatioita ainoastaan kammetakseen Bashar al-Assadin vallasta eivät huolehdi siitä, mitä tapahtuu maalle sen valtiollisten instituuttien täydellisen tuhoamisen jälkeen. "Te koko ajan, useasti, sitkeydellä, joka kestää, puhutte siitä, että Syyrian armeija sotii kansaansa vastaan", huomautti Putin. Mutta 60:tä prosenttia Syyrian alueesta kontrolloi joko Isis tai muut terroristiset organisaatiot. (RG 29.9.2015)*

²³⁴ *Venäjän osallistumilla Syyriaan on vähintään yksi periaatteellinen ero USA:n ja Naton toimiin lähtien 2000-luvun alusta. Moskova ei pyri muuttamaan toimivaa valtaa, vaan säilyttämään sen ja vahvistamaan sitä. (RG 7.10.2015)*

Toisaalta *Vojenno-promyšlennyi Kurjer* suhtautui al-Assadin hallinnon tukemiseen varsin analyttisesti todetessaan, että Venäjä pyrkii säilyttämään Syyrian valtiolliset instituutiot, mutta samalla tunnistaa välttämättömiksi muutokset maan poliittisessa järjestelmässä.

В целом принятое Москвой решение прекрасно укладывается в рамки более широкой стратегии российского руководства на сирийском направлении. Ее цель – урегулировать конфликт в Сирии в соответствии с видением Кремля. Москва хоть и признает необходимость изменений в политическом строе этой страны, но последовательно настаивает на том, что любые перемены должны проходить в форме постепенной трансформации существующих госинститутов, а не за счет их немедленного демонтажа силовым или каким-либо иным методом.²³⁶ (VPK 14.10.2015a)

Tämä avoin kysymys siitä, tulisiko Bashar al-Assadin hallintoa tukea itsessään vai välillisten syiden vuoksi jatkui koko tarkastelujakson ajan. Positiivisimmin hallinnon tukemiseen suhtautuivat *Rossijskaja Gazeta*, *Kommersant* ja *Izvestija*. Eniten kritiikkiä osoitti *Novaja Gazeta*, *Nezavisimaja Gazeta* sekä *Vojenno-promyšlennyi Kurjer*. *Nezavisimaja Gazeta*n marraskuussa julkaistussa artikkelissa lehti arvioi Venäjän johdon julkilausumien prioriteettien olevan ristiriidassa todellisen toiminnan kanssa.

В официальной трактовке российские действия в Сирии – это превентивный удар по запрещенному в России «Исламскому государству» (ИГ) и другим террористическим группировкам, несущим угрозу России. Далее в официальном изложении следует тезис о поддержке сирийского президента Башара Асада как единственной силы, имеющей легитимное право, готовность и при этом физическую способность бороться с ИГ «на земле». [...] Официальная версия, по-видимому, меняет местами настоящие приоритеты: главной целью скорее можно считать поддержку Асада, а уже вторичной – борьбу с джихадистами.²³⁷ (NZG 3.11.2015)

3.4.4 Asevoimadiskurssi

Asevoimadiskurssi rakentuu Venäjän asevoimien käytön ympärille. Diskurssissa käsitellään voimankäyttöä Syyriassa nimenomaan Venäjän asevoimien näkökulmasta, joko yksin tai yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Diskurssin sisällä suurimmat jännitteet ovat asevoimien käytön syissä ja mahdollisissa seurauksissa. Samalla diskurssiin kohdistuu merkittävä muu-

²³⁵ *Venäjän tehtävä Syyriassa: vakauttaa laillinen valta ja luoda olosuhteet poliittisen kompromissin etsimiselle. (RG 12.10.2015)*

²³⁶ *Kokonaisuutena Moskovan tekevä päätös hienosti osuu Venäjän johdon laajempaan strategiaan Syyrian suunnalla. Sen tarkoitus, hallita Syyrian konfliktia Kremlin näkemyksen mukaisesti. Vaikka Moskova kutsuu välttämättömiksi muutoksia maan poliittisessa järjestelmässä, niin se huolehtii siitä, että mitkä tahansa muutokset tulee tapahtua valtiollisten instituutioiden asteittaisen transformaation kautta, eikä niiden välittömän purkamisen kautta, voimalla tai muullakaan metodilla. (VPK 14.10.2015a)*

²³⁷ *Virallisen tulkinnan mukaan venäläisten toiminta Syyriassa on ennaltaehkäisevä isku Venäjällä kiellettyä "Islamilaista valtiota" (Isis) ja muita Venäjälle uhkan aiheuttavia terroristiryhmiä vastaan. Lisäksi virallisista selvityksistä käy ilmi teesi presidentti Bashar al-Assadin tukemisesta ainoana voimana, jolla on legitiimi oikeus ja valmius täten fyysisesti edistämään taistelua "Isisiä" vastaan "maan päällä". [...] Virallinen versio, näemmä, vaihtaa todellisten prioriteettien paikkaa, tärkeimmäksi tavoitteeksi voisi pikemmin lukea al-Assadin tukemisen ja vasta toiseksi - taistelun jihadisteja vastaan. (NZG 3.11.2015)*

tospaine sanomalehdistön itsensä ja ulkomaisten toimijoiden tahoilta. Osa mediasta mediasta (erityisesti *Novaja Gazeta*) pyrki ennen operaatiota kiistämään avainhenkilöiden väitteet Venäjän asevoimien läsnäolosta ja tavoitteista Syyriassa, kun taas osa puolusti avainhenkilöiden narratiivia. Diskurssilla on vahva interdiskursiivinen rajapinta *Syyria*-diskurssin ja *uhkadiskurssin* kanssa. Asevoimien käyttöä käsittelevät tekstit itsessään ovat kuitenkin tutkimusaineistossa huomattavan laaja, monipuolinen ja dynaaminen kokonaisuus, jonka luokittelu muiden diskurssien sisään ei ole tarkoituksenmukaista.

Asevoimadiskurssin sisällä Venäjän asevoimien osallistuminen Syyrian operaatioon esitetään materialistisesti. Asevoimien käytön eettiset ja muut immateriaaliset aspektit eivät juuri representoidu tämän diskurssin sisällä. Vaikka operaation alun jälkeen ilmaantuivat syytökset siiviliuhreista ja siitä, että Venäjä ei iske kohteisiin joihin se väittää iskevänsä, säilyi diskurssi eräänlaisena *juupas–eipäs* –väittelynä avainhenkilöiden ja niitä tukevan median sekä operaatioon kriittisesti suhtautuvien tahojen välillä. Tämä ilmeni diskurssin sisällä myös asevoimien käyttöön liittyvän keskustelun vivahteiden puutteena.

Ennen operaation alkua sekä avainhenkilöiden julkilausumat että sanomalehdet antavat ymmärtää Venäjän tulevan ennemmin tai myöhemmin käyttämään asevoimaa Syyriassa. Debatti keskittyi lähinnä siihen, onko käyttö jo alkanut ja missä laajuudessa. Tarkasteluajankohtana avainhenkilöt vetosivat siihen, että *on ennenaikaista* puhua asevoimien käytöstä tai että asevoimien käyttö *ei ole päiväjärjestyksessä* ylläpitäen mahdollisuutta asevoiman käyttöön.

Эту инициативу поддержали уже многие государства, заявил в минувшую пятницу Владимир Путин. При этом в беседе с представителями СМИ он подчеркнул, что говорить о возможности участия России в военных операциях против ИГ преждевременно. «Мы рассматриваем разные возможности, но пока то, о чем вы сказали (участие в военных операциях. – «НГ»), еще у нас на повестке дня не стоит», – сказал глава государства, отвечая на вопрос журналистов.²³⁸ (NZG 7.9.2015)

...президент Владимир Путин назвал "преждевременными" заявления о том, что Россия готова к военным действиям против ИГ. "Мы и так оказываем Сирии достаточно серьезную поддержку и техникой, и подготовкой военнослужащих",-- сказал он.²³⁹ (KOM 8.9.2015)

²³⁸ Tätä aloitetta tuki jo monet valtiot, ilmoitti viime perjantaina Vladimir Putin. Tässä yhteydessä keskustelussa tiedotusvälineiden edustajien kanssa hän korosti, että puheet Venäjän mahdollisesta osallistumisesta Isisin vastaiseen sotilasoperaatioon ovat ennenaikaisia. "Me tarkastelemme eri vaihtoehtoja, mutta toistaiseksi se, josta teille sanoin (osallistuminen sotilasoperaatioon. -"NG", ei ole päiväjärjestyksessä", sanoi valtion päämies vastatessaan journalistien kysymyksiin. (NZG 7.9.2015)

²³⁹ ...presidentti Vladimir Putin kutsui "ennenaikaiseksi" ilmoituksia siitä, että Venäjä on valmis sotilaallisiin toimiin Isisistä vastaan. "Me annamme Syyrialle melko vakavaa tukea kalustossa ja sotilaiden koulutuksessa", -- sanoi hän. (KOM 8.9.2015)

Что же касается разговоров о возможном прямом военном вмешательстве России во внутрисирийский конфликт, то, как завершила накануне представитель МИД РФ Мария Захарова, такой вопрос "на повестке дня не стоит".²⁴⁰ (KOM 12.9.2015)

Jälkimmäisessä kommentissa Venäjän ulkoministeriön tiedottaja Marija Zaharova puhui, että *suora sotilaallinen sekaantuminen Syyrian sisäiseen konfliktiin ei ole päiväjärjestyksessä*. Tätä lausuntoa voidaan pitää ristiriitaisena huomioiden uhkadiskurssin kehittyminen. Toisaalta diskursiivisesti luodaan kuvaa Syyrian sisäisestä asiasta, mutta myöhemmin operaatiota legitimoidaan uhkadiskurssilla, jonka ytimessä on ajatus suorasta uhkasta Venäjälle.

Havainnot joukkojen määrän kasvusta perusteltiin sotilaallisen kaluston toimittamisella Syyrian hallituksen joukoille sekä siihen liittyvänä asiantuntija- ja koulutusapuna. Samanaikaisesti kuitenkin merkittävä sotilaallisen voiman kasvu ja sen käyttö taistelutoimiin Syyriassa kiistettiin useaan otteeseen.

Ранее в западных СМИ появилось множество статей (в том числе и с фотографиями), которые якобы подтверждают присутствие российских военных и новейших вооружений в Сирии и их участие в боевых действиях. Накануне, правда, президент России Владимир Путин данные утверждения опроверг.²⁴¹ (NZG 7.9.2015)

Пресс-секретарь президента России Дмитрий Песков отрицает участие российских ВВС в конфликте в Сирии, а официальные представители НАТО пока хранят молчание. Ситуация вокруг российского военного присутствия технически напоминает начало гибридной войны на территории Украины.²⁴² (NG 7.9.2015)

Президент Путин заявил, что в Сирии нет русской действующей армии.²⁴³ (IZ 15.9.2015)

Lehdistä *Novaja Gazeta* suhtautui skeptisimmin Venäjän johdon vakuutteluihin, eikä pitänyt joukkoja koskevien tietojen kieltämistä yllättävänä. Samalla lehti kuitenkin huomautti, että Venäjän johto ei pitänyt joukkojen käyttöä Syyriassa *periaatteessa mahdottomana*.

То, что Москва отвергла обвинения в прямом военном участии в Сирии, никого в мире не удивило. Но, с другой стороны, Кремль не говорит, что это в принципе невозможно. «Слишком рано говорить, что мы готовы это сделать», - заявил Владимир Путин на прошлой неделе, когда его спросили, готова ли Россия принять участие в боевых действиях в Сирии. «Мы уже предоставляем серьезную поддержку Сирии вооружениями и

²⁴⁰ *Mitä tulee keskusteluihin mahdollisesta suorasta Venäjän sekaantumisesta Syyrian sisäiseen konfliktiin, niin kuten vakuutti toissapäivänä Venäjän UM:n edustaja Marija Zaharova, tällainen kysymys "ei ole päiväjärjestyksessä". (KOM 12.9.2015)*

²⁴¹ *Aikaisemmin läntisissä tiedotusvälineissä ilmestyi monia artikkeleita (joiden joukossa myös valokuvia), jotka muka vahvistavat venäläisten sotilaiden ja uuden kaluston läsnäolon Syyriassa ja niiden osallistumisen taistelutoimiin. Toissapäivänä, todellakin, Venäjän presidentti Vladimir Putin kiisti tällaiset väitteet.*

²⁴² *Venäjän presidentin lehdistösihteeri Dmitri Peskov kumoaa Venäjän ilmavoimien osallistumisen Syyrian konfliktiin, kun taas Naton viralliset edustajat jatkavat vaikenemista. Tilanne Venäjän sotilaallisen läsnäolon ympärillä muistuttaa teknisesti hybridisodan aloitusta Ukrainan alueella. (NG 7.9.2015)*

²⁴³ *Presidentti Putin ilmoitti, että Syyriassa ei ole toimivaa venäläistä armeijaa. (IZ 15.9.2015)* Putinin käyttämä termi *русская действующая армия* (venäläinen toimiva armeija) on mielenkiintoinen. Venäläisessä kielenkäytössä sillä viitataan siihen *osaan valtion sotavoimista, joita käytetään sota-aikana sotilastoimiin* (Военный энциклопедический словарь. Военное издательство, 1984). Termi on historiallinen eikä sitä juurikaan yleisesti käytetä. Suomalainen vastine termille on *kenttäarmeija*. Putin viittaa termillä mahdollisesti siihen, että Venäjä ei osallistunut aktiivisiin taistelutoimiin. Termin käyttöä voidaan kuitenkin pitää poikkeuksellisenä.

военной подготовкой», - цитирует президента РФ издание Bloomberg View.²⁴⁴ (NG 11.9.2015)

Novaja Gazeta myös ennakoi operaation alkamisen huomattavan tarkkanäköisesti ja toi analyysinsä julkisuuteen 21.9.2015 julkaistussa artikkelissa.

*Основная идея заключается в том, чтобы накануне либо сразу после речи президента России Владимира Путина на Генассамблее ООН 28 сентября осуществить некое действие, подтверждающее серьезность намерений России. Рассматриваются варианты ракетного удара авиации, локальная наземная операция сирийских войск с поддержкой современных средств войны, обслуживающихся нашими военными (рейд, захват важного объекта и т.д.), серия артиллерийских обстрелов. Главное и непереносимое условие - эффективность и наглядность, а не масштаб.*²⁴⁵ (NG 21.9.2015)

Sotilasoperaation aloittamisella spekulointia voidaan pitää poikkeuksellisen Venäjän mediakentässä ja *Novaja Gazeta* olikin ainoa lehti, joka toimi näin. *Izvestija* ja *Krasnaja Zvezda* pidättäytyivät kokonaan spekuloidusta Venäjän sotilaallisesta läsnäolosta ja muut lehdet itse eivät ottaneet ennen operaatiota kantaa operaation aloittamiseen. Sen sijaan ne representoivat avainhenkilöiden julkilausumia.

Operaation aloittaminen muutti asevoimadiskurssia aikaisemmin dominoineen yhteistyö-narratiivin. Venäjä yritti pitkään sitoa asevoimien käyttöä laajemman koalition piiriin. Koalition kokoonpanon olisi tullut sisältää kaikki alueella jo olevat Isisistä vastaan taisteluun kykenevät voimat.

*Ведь еще в июне президент России Владимир Путин заявил, что для эффективной борьбы с терроризмом надо объединять усилия всех стран ближневосточного региона, признавая сложность создания такой коалиции, с учетом тех исторических и религиозных разногласий, которые существуют между соседними странами.*²⁴⁶ (RG 5.8.2015)

Tällaisen koalition osallistuminen olisi ollut vuotta aikaisemmin Isisin vastaiset ilmaiskut aloittaneelle Yhdysvalloille poliittinen mahdottomuus. Ajatus koalition hyödyllisyydestä levisi kuitenkin laajalle sanomalehdistössä.

Невозможно воевать с исламистами без взаимодействия с коалицией: нужны координированные действия, авиаудары, общая стратегия, в том числе работа с населением, точечные удары по лидерам ИГ. А пока у США и РФ принципиально разные позиции по по-

²⁴⁴ Se, että Moskova kielsi syytökset suorasta sotilaallisesta osanotosta Syyriassa, ei yllättänyt ketään maailmassa. Mutta, toisaalta, Kreml ei sanonut, että tämä olisi periaatteessa mahdotonta. "On liian aikaista puhua siitä, että olisimme valmiit tekemään sen", -ilmoitti Vladimir Putin viime viikolla, kun häneltä kysyttiin, onko Venäjä valmis osallistumaan taistelutoimiin Syyriassa. "Me olemme jo merkittävästi tukeneet Syyriaa aseistuksessa ja sotilaskoulutuksessa", siteeraa presidenttiä Bloomberg View. (NG 11.9.2015)

²⁴⁵ Perusidea on siinä, että joko Venäjän presidentin YK:n yleiskokouksessa 28. syyskuuta pitämän puheen aattona tai heti sen jälkeen tapahtuu jokin toiminta. Joka vahvistaa Venäjän aikeiden vakavuuden. Tarkastelussa on on vaihtoehtoisesti ilmavoimien raketti-isku tai paikallinen maanpäällinen Syrian joukkojen operaatio jota tuetaan nykyaikaisilla sotavälineillä ja joka palvelee meidän joukkojamme (isku, tärkeän kohteen valtaaminen tms.) tai sarja tykistöiskuja. Tärkein ja ehdoton ehto - tehokkuus ja näkyvyys, ei mittakaava. (NG 21.9.2015)

²⁴⁶ Jo kesäkuussa presidentti Vladimir Putin ilmoitti, että tehokkaassa terrorismin vastaisessa taistelussa täytyy yhdistää kaikkien Lähi-idän maiden voimaponnistukset, tunnustaen tällaisen koalition muodostamisen vaikeuden huomioiden historialliset ja uskonnolliset erimielisyydet, joita maiden välillä on. (RG 5.8.2015)

*воду режима Асада: Россия настаивает на его участии и включении его в переходный процесс, а сирийская оппозиция и поддерживающие ее страны - против.*²⁴⁷ (NG 9.9.2015)

*По словам главы МИД Сергея Лаврова, идея российского лидера в том, что создается единый фронт по борьбе с ИГИЛ, который объединит усилия всех воюющих с террористами и усилия тех стран, которые могут оказать поддержку.*²⁴⁸ (IZ 24.9.2015)

Kun laajempi yhteistyö osoittautui mahdolliseksi ja Venäjä aloitti Bashar al-Assadin tukemisen, muuttui diskurssi asevoimien käytöstä. *Vojenno-promyšlennyi Kurjer* kirjoitti operaation olevan menestys ja Venäjän *toimivan vastuullisesti*.

*В отличие от всех прогнозов Россия действовала скрытно, быстро и эффективно. Чего в принципе можно было ожидать, анализируя ее действия в Осетии и Крыму. Она была чрезвычайно вежлива и конструктивна, но твердо предложила всем желающим либо сотрудничать на ее условиях, либо уйти с дороги и не мешать ей воевать с террористическими группировками там и таким способом, как она полагала необходимым.*²⁴⁹ (VPK 7.10.2015)

Yllä olevassa lausunnossa operaation valmisteluiden salaamiseen suhtaudutaan positiivisesti. Sitä voidaankin pitää normaalina sotilaallisena käytäntönä, kuten presidentti Putin myös asian ilmaisi.

*"Мы заранее предупредили наших партнеров: и американских партнеров, и многих наших других партнеров, особенно из стран региона, о наших намерениях... Кто-то говорит, что мы сделали это слишком поздно, но хочу обратить ваше внимание на то, что нас вообще никто и никогда при планировании операций подобного рода не предупреждает, - сказал Путин. - А мы это сделали. Из доброй воли и исходя из соображений целесообразности, и из желания показать, что мы открыты для совместной работы".*²⁵⁰ (RG 12.10.2015)

3.5 Diskurssijärjestyksen rakentuminen

Diskurssit eivät ole keskenään samanarvoisia vaan ne järjestyvät hierarkkisesti sosiaalisin ja yhteiskunnallisin perustein. Käsitteen *diskurssijärjestys* voi siis määritellä usealla tavalla. Termi on alun pitäen Michel Foucault'n määrittelemä, mutta sitä käytetään diskurssianalyysin

²⁴⁷ *On mahdotonta sotia islamisteja vastaan ilman yhteistyötä koalition kanssa: täytyy koordinoida toiminta, ilmaiskut, yhteinen strategia, mukaan lukien työ asukkaiden kanssa, täsmäiskut Isisin johtajia vastaan. Toistaiseksi USA:lla ja Venäjällä on perustavanlaatuisesti erilaiset asemat suhteessa al-Assadin hallintoon.: Venäjä kehottaa sen osallistumiseen ja sen liittämiseen vallansiirtoprosessiin, kun taas Syyrian oppositio ja sitä tukevat maat ovat tätä vastaan.* (NG 9.9.2015)

²⁴⁸ *Venäjän UM:n päämiehen Sergei Lavrovin mukaan, Venäjän johtajan idea on siinä, että perustetaan yhtenäinen rintama taisteluun Isisiä vastaan, johon liitetään kaikkien terroristeja vastaan taistelevien voimat ja niiden maiden voimat, jotka voivat osoittaa tukea.* (IZ 24.9.2015)

²⁴⁹ *Vastoin kaikkia ennusteita, Venäjän toimi salassa, nopeasti ja tehokkaasti. Mitä periaatteessa pystyi odottamaan analysoidessa sen toimia Osetiassa ja Krimillä. Se oli poikkeuksellisen kohtelias ja rakentava, mutta vanhasta ehdotti kaikille halukkaille joko tehdä yhteistyötä sen ehdoilla tai mennä pois tieltä, eikä häiritä sen sotaa terroristiryhmiä vastaan siellä ja siten, kun se katsoo välttämättömäksi.* (VPK 7.10.2015)

²⁵⁰ *"Me etukäteen varoittimme kumppaneitamme: niin amerikkalaisia kumppaneita, kuin monia muita kumppaneitamme, erityisesti alueen maita, aikomuksistamme... Joku puhuu, että me teimme tämän liian myöhään, mutta haluan kiinnittää huomionne siihen, että meitä ei kukaan ole koskaan varoittanut vastaavien operaatioiden suunnittelusta, -sanoi Putin. -Mutta me teimme niin. Hyvästä tahdosta ja lähtien päämäärätietoisuuden saavuttamisesta ja halusta näyttää, että me olemme avoimia yhteistyölle."* (RG 12.10.2015)

eri perinteissä eri merkityksissä. Tässä yhteydessä ymmärrän sen *tietyn yhteisön tavanomaisen kielenkäyttötapojen verkostoksi*. Keskeisimmät diskurssijärjestyksiä määrittävät elementit ovat *diskurssit, genret ja tyylit*. Nämä elementit kontrolloivat kielen vaihtelevuutta tietyn sosiaalisen elämän alueella. Elementit valitsevat tiettyjä kielen rajaamia mahdollisuuksia ja samalla sulkevat toisia pois. Siten diskurssijärjestyksen voi nähdä *sosiaalisena organisaationa sekä kielellisen vaihtelun kontrollointina*.²⁵¹ Diskurssijärjestykseen kytkeytyy myös näkemys diskurssin vallasta. Diskurssit, niiden keskinäiset järjestykset, yhteenliittymät ja poissulkemiset muodostavat juuri tietynlaista tietoa ja sulkevat toisenlaista tietoa ulkopuolelle.²⁵²

Diskurssijärjestys ei ole pysyvä vaan jatkuvasti liikkeessä ja diskurssintutkimuksen kannalta kiinnostavaa on juuri diskurssien liikehdintä, vaihtelu ja muutokset, joita voidaan kuvata vaikiintuneiden järjestysten sekoittumisena. Sosiaaliset ja kulttuuriset muutokset ilmenevät usein diskursiivisesti siten, että diskurssijärjestyksen sisäiset ja keskinäiset rajat määritellään tai määrittyvät uudelleen. Nämä rajat ovat toisinaan myös konfliktin aihe. Vallassa olevat ryhmät pyrkivät varmistamaan ja pitämään yllä tietyt rakenteet diskurssijärjestyksissä ja diskurssien välillä.²⁵³

Tutkin diskurssijärjestyksiä Hansenin ja Wilhelmssenin esittämien²⁵⁴ kvantifiointia koskevien ajatusten valossa eri diskurssien representoimisen osuutena sanomalehdittäin. Metodologisesti on huomioitava se, että yksi lehti, artikkeli tai yksittäinen tekstikin (esim. lausunto, virke tms.) saattaa yhdenaikaisesti toisintaa useita diskursseja. Samoin koko aineisto on tutkijan aikaisemmin tekemien rajausten ja valintojen vuoksi vaikeasti tulkittavissa tilastotieteellisin menetelmin. Kvantifioinnissa ei olekaan tässä yhteydessä kyse vertailukelpoisen, tilastollisesti validin tarkastelun suorittamisesta. Pikemminkin pyrin kvantifioinnilla osoittamaan tunnistettujen diskurssien suhteellisia osuuksia tutkimusaineistoon valikoiduissa artikkeleissa. Tästä syystä esitetyt diskurssien esiintymistiheydet ovat approksimaatioita, eivät eksakteja prosentiosuuksia. Ne on saatu laskemalla analyysitaulukosta eri diskurssien esiintymisen osuus suhteessa kyseisen lehden tutkimusaineistossa olevien artikkeleiden kokonaismäärään.

Pelkkä esiintymistiheys ei kuitenkaan anna riittävää selitysvoimaa diskurssille. Luotetun auktoriteetin asemassa olevan henkilön tai sanomalehden representoima diskurssi voi saada huomattavasti suuremman vaikuttavuuden, kuin pelkkä esiintymistiheys antaisi ymmärtää. Tästä syystä arvioitaessa lehtien diskurssijärjestyksiä ja niissä hegemonisoituneita sekä vaiettuja dis-

²⁵¹ Fairclough (2003). s.24

²⁵² Pynnönen (2013). s.19

²⁵³ Pietikäinen & Mäntynen (2009). s.58 sekä Fairclough (1997). s.77

²⁵⁴ Wilhelmssen (2017). s.46 sekä Hansen (2006). s.82

kursseja, ole kiinnittänyt erityistä huomiota kulloisenkin puhujan sosiopoliittiseen asemaan venäläisessä yhteiskunnassa. Seuraavassa on esitetty tämän analyysin tulokset, eli diskurssi-järjestyksen muotoutuminen sanomalehdittäin.

Izvestija ei tarkasteluajankohtana julkaissut sotilasoperaatioon selkeästi negatiivisesti suhtautuvia kirjoituksia. Kirjoitukset olivat sävyiltään avainhenkilöiden selontekoja tukevia tai neutraaleja. Lehti representoi selkeästi eniten sosiopoliittista diskurssia. Tutkimusaineistoon kuuluvista lehden artikkeleista noin neljä viidesosaa käytti *sosiopoliittista* diskurssia. Tämä on huomattavasti enemmän kuin tutkimusaineistossa keskimäärin. Lehti painottui tarkastelemaan Syyrian konfliktia erityisesti Venäjän yhteiskunnan näkökulmasta. Yleistä linjaa voidaan pitää avainhenkilöiden viestintää tukevana. Tyylillisesti lehti käytti paljon suoria lainauksia, joita se täydensi toimittajan tai toimituksen kommenteilla. Erityisesti ulkoministeri Lavrovin ja presidentti Putinin lausunnot saivat runsaasti näkyvyyttä.²⁵⁵

Yhteiskunnallisista teemoista erityisesti *geopolitiikka* ja *informaatioulottuvuus* korostuivat *Izvestijan* artikkeleissa. Käsitettä *geopolitiikka* käytettiin avainhenkilöiden lausuntojen kaltaisesti pääsääntöisesti negaationa, eli useassa yhteydessä kiistettiin Venäjän mahdollisten geopolitiittisten intressien olemassaolo. Ainoastaan mielipidekirjoituksessa²⁵⁶ kirjailija Aleksandr Prohanov toi esille geopolitiikan tarpeen tai välttämättömyyden kautta. Artikkelissa perusteltiin Syyrian liittolaisuuden ja erityisesti Tartuksen sataman merkitystä Venäjälle geopolitiittisesti. Informaatioulottuvuutta käsiteltiin myös monessa yhteydessä negaation kautta. Toisin sanoen esitettiin Venäjä Lännen jatkuvan informaatio-operaation kohteena. Tällä rakennettiin toisaalta uhkadiskurssia, mutta toisaalta muokattiin omaa informaatiotilaa kiistämällä muun muassa ulkomaisten tiedostusvälineiden uutiset Venäjän asevoimien kasvaneesta läsnäolosta Syyriassa.

Uhkadiskurssi ei noussut merkittävään asemaan sanomalehden julkaisemissa artikkeleissa. Diskurssia representoitiin selkeästi alle puolessa tutkimusaineiston artikkeleista, eikä siitä osin muista lehdistä poiketen muodostunut *Izvestijassa* pääasiallista diskurssia operaation alettua. Useimmiten uhkadiskurssi representoitui avainhenkilöiden lausuntojen kautta. Koska sanomalehden toimitus on päättänyt julkaista nämä lausunnot, voidaan katsoa myös sanomalehden representoivan kyseistä diskurssia. Myöskään Syyria-diskurssi ei noussut merkittävään asemaan ja sen representoituminen oli samankaltaista uhkadiskurssin kanssa. *Asevoimadiskurssia* lehti ei käytännössä toisintanut lainkaan.

²⁵⁵ Osaltaan tähän luonnollisesti vaikutti tutkimusasetelma. Tutkimusaineisto valittiin juuri siitä näkökulmasta, miten avainhenkilöiden selonteot representoituvat sanomalehdistössä. Ks. luvut 1.4 ja 3.3.

²⁵⁶ IZ 15.9.2015

Kommersant suhtautui *Izvestijan* tavoin operaatioon ymmärtäväisesti. Se ei julkaissut operaatioon kriittisesti suhtautuvia artikkeleita, mutta se representoi ulkomaisia lähteitä erityisesti koskien Venäjän ilmaoperaation kohteita Syyriassa.²⁵⁷ *Kommersant* representoi tässä tutkimuksessa tunnistettuja diskursseja tasaisesti. Yksikään diskurssi ei lehdessä noussut dominoivaan asemaan. Verrattaessa muihin sanomalehtiin, esiintyi *Kommersantissa* silti suhteellisesti eniten uhkadiskurssia. Uhkadiskurssia esiintyi erityisesti ekstremismin leviämistä koskevilla lausunnoilla ja lehti tuki pääsääntöisesti avainhenkilöiden näkemyksiä ekstremismin muodoista ja leviämisestä.

Lehti representoi Syyria-diskurssia huomattavan paljon *ennen* operaation alkua. Tämä ilmeni useina Syyrian valtiojärjestyksen ja Syyrian *laillisen hallituksen* säilyttämistä tukevana kannanottoina. Pääsääntöisesti lehti uutisoi avainhenkilöiden lausumia ja kommentoi niitä avainhenkilöiden diskurssia tukevasti.²⁵⁸ Lehti oli tutkimusaineistossa ajallisesti ensimmäinen, joka rinnasti Syyria-diskurssin uhkadiskurssiin. Syyskuussa lehti julkaisi Marija Zaharovin lausunnon, jossa Syyrian valtiorakenteiden romahtaminen katsottiin suoraksi uhkaksi Venäjän kansalliselle turvallisuudelle.²⁵⁹

Sosiopoliittinen diskurssi ilmeni *Kommersantissa* erityisesti Itä–Länsi -vastakkainasettelun kautta. Lehti tuki avainhenkilöiden näkemyksiä ekstremismin kasvusta Lännen syynä ja piti Venäjän operaation alkamista seuranneita tapahtumia onnistuneena *diplomaattisena hyökkäyksenä*, joka *yllätti Lännen*.²⁶⁰ Toisaalta lehti korosti myös avainhenkilöiden tapaan kansainvälisen oikeuden normien noudattamista Venäjän toiminnassa.²⁶¹

Asevoimadiskurssia representoitiin lehdessä suhteellisen vähän. Uutisoinnissa huomioitiin Venäjän joukkojen kasvu ja Latakian lentokentän laajentaminen ennen operaation alkua, mutta lehti ei spekuloinut asevoimien käytöllä. Päinvastoin lehti pyrki korostamaan Venäjän ja Syyrian kansainvälisten sopimusten sitovuutta. Lehti uutisoi venäläisille sanomalehdille epä-

²⁵⁷ 1.10.2015 julkaistussa uutisessa julkaisi USA:n esittämän kritiikin ensimmäisten ilmaiskujen kohteista. Tämän suhteen lehti otti kannan, jonka mukaan *kritiikki kuulosta oudolta* ottaen huomioon, että USA itse *ei ole rajoittunut yhteen [terroristiseen] ryhmittymään*. Vaikka lehti siis representoi operaatiolle kriittisen näkökulman se itse kommenteissaan puolusti Venäjän toimia (KOM 1.10.2015a). Samankaltainen tilanne toistui 2.10.2015, jolloin lehti entistä selkeämmin toi esiin ristiriitaiset näkemykset ilmaoperaation kohteista ja mahdollisista siviiliuhreista, mutta voimakkaasti representoi Venäjän puolustusministeriön ja ulkoministeri Lavrovin nämä tiedot kiistävät lausunnot (KOM 2.10.2015).

²⁵⁸ KOM 12.8.2015, KOM 14.8.2015, KOM 8.9.2015, KOM 10.9.2015, KOM 16.9.2015 ja KOM 21.9.2015

²⁵⁹ KOM 21.9.2015

²⁶⁰ KOM 22.10.2015

²⁶¹ Ks. esim. KOM 4.8.2015, KOM 10.9.2015, KOM 1.10.2015a sekä KOM 1.10.2015b

tyypillisesti omiin lähteisiinsä viitaten venäläisten joukkojen määrän kasvusta Syyriassa.²⁶² Muut sanomalehdet (ja myös *Kommersant* muissa artikkeleissaan) viittasivat lähtökohtaisesti länsimaisiin lähteisiin uutisoidessaan Venäjän asevoimien valmistautumisesta sotilasoperaatioon.

Krasnaja Zvezdassa uhkadiskurssi oli dominoivimmassa asemassa, joskaan sen ilmentymistä ennen operaation alkua ei tutkimusaineiston rajauksista johtuen voitu täysin todentaa. Lehti julkaisi avainhenkilöiden lausuntoja usein ilman merkittävää omaa kannanottoa tai toimituksellista linjaa. Silti lehden artikkeleiden voidaan kokonaisuudessaan katsoa tukevan sotilasoperaation aloittamista Syyriassa. Tutkimusaineistossa ei ollut operaatioon negatiivisesti suhtautuvia artikkeleita, eikä lehti representoinut sellaisia lausuntoja. Asevoimadiskurssia lehti representoi asemaansa nähden vähän. Asevoimien lehden voisi olettaa keskittyvän operaation sotilaallisesta näkökulmasta, ja näin olikin operaation alettua. Lehti julkaisi useita operaatioon liittyviä artikkeleita, jotka kuitenkin rajautuivat tutkimusaineiston ulkopuolelle relevanssinsa vuoksi. Tutkimusaineistoon valituissa artikkeleissa asevoimadiskurssi esiintyi operaation jo alettua 7.10.2015 julkaistussa artikkelissa, jossa käsiteltiin operaatioon valmistautumista *Tsentr-2015* harjoituksessa.²⁶³ Sosiopoliittinen diskurssi ei representoitunut tutkimusaineistossa, mutta tästä ei voida tehdä merkittäviä johtopäätöksiä artikkelien vähäisen määrän vuoksi.

Novaja Gazeta suhtautui Venäjän johdon päätöksiin odotetun kriittisesti. Lehti ei juurikaan representoinut sellaisenaan avainhenkilöiden lausuntoja eikä heidän diskurssejaan, vaan muodosti oman muista sanomalehdistä poikkeavaa diskurssiaan. Se representoi ja samalla muovasi eniten asevoimadiskurssia. Lehti esitti asevoimien käytön todennäköisenä koko tarkastelujakson ajan. Vaikka lehti antoi asevoimien käytölle pääsääntöisesti negatiivisen konnotaation, se silti katsoi Syyrian alueella voimistuvan ekstremismin ongelmaksi, johon on pohjimmiltaan legitiimiä vastata sotilaallisin keinoin. Uutisointi asevoimien keskittämisestä Syyriaan ja suunnitelmat niiden käytöstä korreloivat länsimaisen uutisoinnin kanssa enemmän kuin muiden tutkimusaineiston sanomalehtien. Lehti oli myös käytännössä ainoa, joka käytti Syyria-diskurssia negaationa.

Huomattavaa *Novaja Gazetan* uutisoinnissa on intertekstuaalisuuden vähäinen määrä muiden sanomalehtien ja avainhenkilöiden lausumisen kanssa. Avainhenkilöiden lausunnot eivät juurikaan vapaasti representoituneet lehden artikkeleissa. Suoria lainauksia käytettiin vähän ja

²⁶² KOM 21.9.2015

²⁶³ KZ 7.10.2015

avainhenkilöiden lausunnot esitettiin kommentoituina. Sen sijaan lehti käytti muihin tutkittuihin sanomalehtiin nähden paljon ulkomaisia lähteitä. Lehti loi Venäjän johdon kanssa kilpailevaa narratiivia muun muassa rinnastamalla asevoimien käytön tavoitteet Venäjän Ukrainan operaatioon ja hybridisodankäyntiin.²⁶⁴

Nezavisimaja Gazeta suhtautui sotilasoperaation toteuttamiseen vaihtelevasti. Muista sanomalehdistä poiketen se julkaisi sekä operaatiota selkeästi legitimoivia, että legitimizeettii kiistäviä artikkeleita. Lehden viikoittain ilmestyvä sotilasliite *Nezavisimoje Vojennoje Obozrenije* puolestaan julkaisi pääsääntöisesti operaatiota legitimoivia artikkeleita. Ennen operaation alkua sosiopoliittinen diskurssi ja Syyria-diskurssi olivat keskeisimmät representoidut diskursit. Uhkadiskurssi alkoi representoitumaan vasta operaation alettua, vaikkakin lehdessä esitettiin näkemys Lännen disinformaation aiheuttamasta uhkasta Venäjälle.²⁶⁵

Operaation käynnistyttyä uhkadiskurssi nousi merkittävimpään rooliin. Uhkadiskurssia representoitiin avainhenkilöiden lausuntojen kautta, mutta myös selkeästi lehden toimituksellisenä linjana.²⁶⁶ Lehden toimittaja omissa kannanotoissaan vahvistivat uhkadiskurssia sekä intertekstuaalisesti, että omilla teksteillään. Lehden sotilasasioihin keskittyvä viikkoliite *Nezavisimoje Vojennoje Obozrenije* representoi eniten Syyria-diskurssia. Asevoimadiskurssi puolestaan ei representoitunut tutkimusaineistossa olleissa artikkeleissa.

Rossijskaja Gazeta valtion virallisena lehtenä odotetusti legitimoii operaatiota. Tyyliiltään lehti selkeästi ”haukkamaisin” ja osin karkea ilmaisuissaan. Lehti seurasi avainhenkilöiden ydinviestejä. Lisäksi lehti julkaisi paljon suoria lainauksia, joita se artikkeleissaan täydensi erilaisilla avainhenkilöiden narratiivia tukevilla asiantuntijalausunnoilla. Lehti ei juurikaan käyttänyt ulkomaalaisia lähteitä, mutta viittasi ajoittain eri ulkomaisten poliitikkojen lausuntoihin.

Lehti representoi eniten uhkadiskurssia. Huomattavaa on silti se, että lehti ryhtyi representoimaan tätä diskurssia laajasti vasta operaation käynnistyttyä. Ennen operaation käynnistymistä uhkadiskurssin esiintyminen lehdessä oli vähäistä. Sen sijaan lehti käytti sosiopoliittista diskurssia ja Syyria-diskurssia legitimoimaan Venäjän toimia suhteessa Syyriaan. Lehden linja ei juurikaan poikennut avainhenkilöiden linjasta. Silti tekstuaalisesti lehden kielenkäyttö oli viivahteikkaampaa ja ivallisempaa kuin itse avainhenkilöiden julkilausumat.

²⁶⁴ Mm. NG 7.9.2015 ja NG 2.10.2015

²⁶⁵ NZG 22.9.2015

²⁶⁶ Ks. esim. NZG 19.10.2015, NZG 22.10.2015

Vojenno-promyšlennyi Kurjer representoi tutkimusaineiston lehdistä suhteellisesti eniten asevoimadiskurssia. Tässä suhteessa lehti muodosti poikkeuksen eräänlaiseen verrokkiinsa *Krasnaja Zvezdaan*. Siinä, missä asevoimien lehti lähes vaikenä asevoimadiskurssista, representoi asevoimien avoimesti sidoksissa oleva VPK asevoimadiskurssia hyvin avoimesti. Lehden yleinen linja operaatiota kohtaan oli pääsääntöisesti kriittinen ja sen voidaan katsoa kiistävään operaation legitimitettiin. Huomattavaa on lehden kielenkäytön *teknisyys*. Lehden artikkelit sisälsivät runsaasti sotilassanastoa ja ammattikieltä. Samoin operaatiota tarkasteltiin usein teknisen toteutuksen näkökulmasta. Lehti representoi Syyrian operaation liittyviä Venäjän sisäpoliittisia kysymyksiä samankaltaisesti kuin *Novaja Gazeta*.²⁶⁷

Lehti nosti esille muutamia asiakokonaisuuksia esiin näkökulmasta, joita muut lehdet eivät representoineet. Yksi näistä asiakokonaisuuksista oli talous. Lehti suhtautui avainhenkiöiden kannalta varsin kriittisesti operaation taloudellisiin järjestelyihin todeten, että Syyrian operaatio tulee kestämään mahdollisesti vuosia, eikä ole selvää kestääkö Venäjän talous sitä.²⁶⁸ Tämä oli ainoa kerta tutkimusaineistossa, jossa operaation taloudellinen rasite representoitiin.²⁶⁹

3.6 Johtopäätöksiä

Esitin luvussa 2.2 Fairclough'n mukaelman kriittisestä diskurssianalyysistä kolmiportaisena prosessina, jossa tutkimusaineistossa olevaa tekstiä *kuvataan* tekstuaalisella tasolla, *tulkitaan* diskurssikäytäntöjen tasolla sekä muodostetaan *selitys* sosiokulttuurisen käytännön tasolla.²⁷⁰ Fairclough analyysin viitekehyksessä tulkintatasot ovat sisäkkäin ja niillä on toisiinsa nähden dialektinen luonne.

Tekstit. Sekä avainhenkilöiden, että sanomalehtien diskurssissa Syyrian operaatiosta käytettiin neutraalia termiä *военная операция* (sotilasoperaatio). Termiä käytettiin myös useimmissa lehdissä korostetun virallisella tyylillä. Avainhenkilöt sekä heitä tukeva sanomalehdistö, erityisesti *Rossijskaja Gazeta*, viittasi Venäjän asevoimien Syyriassa oleviin joukkoihin termillä *вооруженный контингент, воинский контингент* tai *группировка войск* (aseis-

²⁶⁷ 14.10.2015 julkaistussa artikkelissa lehti katsoi Venäjän esittävän geopolittista suurvaltaa sisäpoliittisista syistä. Samassa artikkelissa lehti varoitti, että tämä *PR-projekti voi olla lyhytaikainen*. Lehden mukaan operaation nostattama isänmaallinen aalto ei välttämättä kanna vaaleihin asti (VPK 14.10.2015). Samankaltainen ajattelu esiintyi myös *Novaja Gazetan* aikaisemmin julkaistussa artikkelissa, jossa lehti katsoi, että vaikka Venäjä voi saada Syyriassa ulkopoliittisia voittoja, liittyy operaatioon sisäpoliittinen riski. (NG 2.10.2015b)

²⁶⁸ VPK 14.10.2015

²⁶⁹ Aikaisemmin Venäjän hallinto oli vakuuttanut, että taloudelliset kysymykset on otettu huomioon (IZ 1.10.2015), eikä Venäjällä itsellään ole taloudellisia tavoitteita operaation suhteen (RG 5.10.2015)

²⁷⁰ Fairclough (2001). s. 21–22, 91–92.

tettu kontingenti, sotilaskontingenti, joukkoryhmä). Termiä *военный контингент* käytettiin vähän. Todennäköisesti tämä oli tietoinen valinta konnotaationsa vuoksi. Termi assosioituu Neuvostoliiton epäonniseen sotaan Afganistanissa.

Venäläisille joukoille ei pääsääntöisesti annettu mitään arvottavia määreitä, vaan niitä kuvattiin neutraaleilla ilmaisuilla kuten *российские летчики, авиационная группировка* tai *российские самолеты* (venäläiset lentäjät, ilmaosasto, venäläiset lentokoneet). Kuitenkin sekä avainhenkilöiden julkilausumissa, että sanomalehtien kielessä itse toimintaa kuvattiin positiivisilla adjektiiveilla kuten *высокопрофессиональный* tai *высокоточный* (erittäin ammattitaitoinen, erittäin tarkka).

Avainhenkilöt viittasivat operaatioon usein myös termillä *упреждающий удар* (ennakoiva isku), jonka käytöllä korostettiin Venäjään itseensä kohdistuvaa uhkadiskurssin mukaista suoraa ja eksistentiaalista uhkaa. Samalla operaation toteuttamista kuvattiin optimistisilla ilmaisuilla kuten *решительный* (päätäväinen). Avainhenkilöiden kielenkäytössä kuvaa rakennettiin myös *teesi – antiteesi* rakenteiden kautta. Näitä ovat esimerkiksi ajalliset kuvaukset, joissa kuvataan tilannetta *ennen operaatiota – operaation jälkeen*. Kyse ei ole pelkästään objektiivisista havainnoista, vaan näillä rakenteilla pyritään osoittamaan muutosta tilanteessa ja siten legitimoimaan operaatiota.

Samoin *teesi – antiteesi* –rakenteita käytettiin useasti verrattaessa Venäjän toimintaa Naton ja Yhdysvaltojen toimintaan. Toisaalta avainhenkilöt käyttivät Natosta ja Yhdysvalloista säännönmukaisesti ilmaisuja *партнеры* ja *коллеги* (kumppanit, kollegat). Tämä on pitkään jatkunut erityisesti Putinin ja Lavrovin kielenkäyttöön kuuluva piirre. Yhtäältä tällä korostetaan kansainvälistä oikeutta ja Venäjän asemaa maailmanjärjestyksessä, mutta toisaalta termit ovat saaneet avainhenkilöiden kielenkäytössä negatiivisen konnotaation.

Avainhenkilöiden diskurssia dominoi Venäjän toimien korostamien legitimeiksi (oman kansallisen turvallisuuden vuoksi), laillisiksi sekä oikeudenmukaisiksi. Avainhenkilöt odotetusti välttivät käsitteen *война* (sota) suoraa käyttöä. Sen sijaan sanomalehdistö kuvasi välillisesti operaatiota *sodaksi / sodanjulistukseksi terrorismia vastaan*.²⁷¹

Syyrian hallituksen joukkoja kuvataan korostetun neutraaleilla ilmaisuilla. Yleisin käytetty termi on *сирийская армия* (Syyrian armeija). Toisinaan erityisesti *Rossijskaja Gazeta* ja *Izvestija* käyttivät termiä *законные силы* Sen sijaan heidän vastustajistaan käytetään

²⁷¹ Esim. KOM 1.10.2015a

halventavia ilmaisuja, kuten *так называемая умеренная оппозиция* (niin kutsuttu maltillinen oppositio). Ilmaisuihin avainhenkilöt korostavat julkilausumaansa linjausta, ettei ole olemassa²⁷² maltillista oppositiota ja kaikki Syyrian laillista hallitusta vastaan taistelevat joukot ovat terroristeja. Huomioitavaa on myös termin *сирийцы* (syyrialaiset) käyttö kuvaamaan al-Assadin puolella taistelevia. Kansallisuuden sitominen yhteen osapuoleen on voimakas retorinen keino rakentaa identiteettiä ja samalla sulkea pois hallituksen joukkoja vastaan taistelevat tämän ryhmän ulkopuolelle.

Isisistä ja muista Syyriassa al-Assadin hallintoa vastaan taistelevista ryhmittymistä käytetään yleisesti termejä *экстремисты, террористы, бандиты* tai *боевики*²⁷³ (ekstremistit, terroristit, bandiitit, taistelijat). Jälkimmäisellä *боевик* sanalla on vahvasti epäsäännöllisissä, laitomissa joukoissa taistelevaan henkilöön viittaava merkitys. Termiä käytetään yleisesti esimerkiksi Tšetšenian alueella taistelevista kapinallisista. Sama kielellinen rinnastus näkyy vastustajien johtajista käytetyissä termissä *полевой командир* (kenttäkomentaja), joka vahvasti assosioituu tšetšenisien johtajiin. Tällä tavoin operaation legitimointi saa uuden kielellisesti rakennetun lisän. Isisin jäsenet epäinhimillistettiin koko aineistossa. Erityisesti avainhenkilöiden kielenkäytössä sekä sanomalehtien representoimissa virallisissa ilmoituksissa Isisin puolella taistelevat oli riisuttu inhimillisistä piirteistä. Heidät kuvattiin maaleina, jotka *likvidoitiiin, tuhottiin* tai *olivat pommituksen kohteena*.

Diskurssikäytäntö. Sanomalehtien diskurssikäytäntö on itsessään vakiintunut ja institutionaalisoitunut.²⁷⁴ Oletan, että tämä institutionaalisoituminen pätee myös venäläiseen sanomalehdistöön Fairclough'n väitteen mukaisesti, sillä aineistosta ei ole havaittavissa poikkeavia tapoja tuottaa uutissisältöä. Sanomalehtien *genret*²⁷⁵ ovat vakiintuneita, eikä niissä ollut havaittavaa muutosta tarkkailujaksolla. Koska diskurssikäytäntö on vakiintunut, kohdistuu analyysin mielenkiinto kohdistuu diskurssikäytännön ”luonteeseen” sekä siihen, miten sanomalehtien viestintätilanne perustuu normatiivisesti tai luovasti diskurssijärjestykseen ja muuttaa sitä.²⁷⁶

Diskurssijärjestyksen ymmärtämiseksi on ensin hyödyllistä tarkastella eri sanomalehtien yleisiä linjaa suhteessa tutkittavaan asiaan. Tarkastelin sanomalehdittäin niiden suhtautumista

²⁷² Esim. KOM 4.8.2015

²⁷³ Erotuksena positiivisen konnotaation omaavan, yleensä omiin joukkoihin viittaavaan termiin *боец* (taistelija, soturi)

²⁷⁴ Fairclough viittaa diskurssikäytännöllä tekstin tuottamisen ja kuluttamisen käytäntöihin. Koska tutkimusaineistossa olevat sanomalehdet ovat vakiintuneita ja oletettavasti lukijakuntakin on oletettavasti ainakin paperipainosten osalta melko vakioitunut, voi tiedotusvälineiden tekstin tuottamisen tulkita institutionaalisoituneeksi prosessiksi. Fairclough (1997). s.81

²⁷⁵ Esim. uutinen, reportaasi, pääkirjoitus, artikkeli, kolumni, kommentti, pakina jne.

²⁷⁶ Fairclough (1997). s.82

Syyrian operaatioon, niiden toimituksellista linjaa sekä asemoitumista operaation legitimointiin diskursiivisesti. Tutkimusaineiston sanomalehtien voidaan yleisesti tulkita pyrkineen legitimoimaan Syyrian operaatiota avainhenkilöiden tavoitteiden mukaisesti muutamien myöhemmin esiteltävin poikkeuksin. Tehdyn analyysin perusteella tutkimusaineistona olleiden sanomalehtien asemoituminen yleinen muutos tarkasteluvälillä on esitetty kuvassa 3.

Sanomalehti	1.7.2015	31.12.2015
Izvestija		Neutraalista legitimoivaan
Kommersant		Legitimoivasta neutraaliin
Krasnaja Zvezda		Legitimoiva
Novaja Gazeta		Neutraalista kiistävään
Nezavisimaja Gazeta		Vaihteleva (N->L>N>K)
Nezavisimoje Vojennoje Obozrenije		Legitimoiva
Rossijskaja Gazeta		Neutraalista legitimoivaan
Vojenno-promyšlennyi Kurjer		Neutraalista kiistävään

Kuva 3: Sanomalehtien suhtautuminen operaation legitimointiin

Aikaisemmin esitetyn²⁷⁷ sanomalehtien diskurssijärjestyksen perusteella voidaan todeta, että operaatiota legitimoivat sanomalehdet pyrkivät saavuttamaan operaatiolle maksimaaliseen hyväksyntään. Tälle vaikuttaa olevan venäläisen yhteiskunnan autoritaarisesta luonteesta huolimatta olevan aito tarve, vaikka omistusjärjestelyjen, itsesensuurin ja mahdollisen suoran ohjauksen kautta informaatioympäristö näyttäytyy vallanpitäjien kannalta positiivisena.

Sanomalehtien diskurssikäytäntöön liittyi voimakas polarisoituminen. Venäjän johtoa tukevat sanomalehdet (erityisesti *Rossijskaja Gazeta* ja *Izvestija*) tuottivat tekstejä samankaltaisen ideologisen prisman läpi kuin avainhenkilöt. Vastakkaisista näkökulmista joko vaiettiin, tai niistä tehtiin naurunalaisia viittaamalla vastapuolen oletettuun ideologiaan ja tavoitteisiin. Tekstin tuottamisen käytäntöihin vaikutti myös käytännölliset ja juridiset kiellot. Isisin toiminnasta uutisoimiselle tai sen näkökulman (esim. Isisin propagandamateriaali) esille tuonnille on merkittäviä lainsäädännöllisiä rajoitteita. Läntisten tutkijoiden, asiantuntijoiden ja poliitikkojen kommentit pääsääntöisesti sivutettiin, eikä niitä juurikaan representoitu. Poikkeuksena oli uutisointi venäläisten joukkojen keskittämisestä Syyriaan. Lehdistö viittasi ennen ope-

²⁷⁷ Luku 3.5

raatiota ulkomaisiin lähteisiin uutisoidessaan aiheesta. Tämän voidaan olevan linjassa Mikkolan havaintojen kanssa²⁷⁸.

Avainhenkilöiden politiikkaan yleisen kriittisesti suhtautuva *Novaja Gazeta* tuotti odotetusti operaation legitimizeettii kiistäviä tekstejä. Huomioitavaa on sotateollisuutta edustavan *Vojenno-promyšlennyi* -lehden huomattavan kriittinen suhtautuminen operaation ja sen toteuttamiseen. Lehti itse ilmoittaa yleisesti edustavansa sotilasteknistä sekä geopolittista näkökulmaa²⁷⁹ ja tämä lehden ilmoittama linja korreloi artikkelien teeman kanssa. Lehden julkaisemat operaation legitimizeettii kiistävät tekstit painottuivat operaation tekniseen toteuttamiseen sekä uhkadiskurssiin. Avainhenkilöistä poiketen lehti esitti näkemyksen, jonka mukaan terrorismin uhka Venäjää kohtaan pikemminkin kasvaa operaation myötä. Kielenkäytöllisesti asevoimien *Krasnaja Zvezdassa* ja VPK:ssa oli runsaasti samankaltaisuutta. Molemmat käsittelivät operaatiota varsin teknisesti ja käyttivät ilmaisuissaan paljon sotilaskielen ja sotilasdiskurssiin kuuluvaa sanastoa.

Valtiollinen *Rossijskaja Gazeta* oli ilmaisutyyliltään ja toimitukselliselta linjaltaan aggressiivinen ja haukkamainen. Lehden kielenkäyttö ja tapa kommentoida erityisesti avainhenkilöiden diskurssiin sopimattomia tietoja poikkesi selvästi muista julkaisuista. Tekstuaalisesti RG käytti huomattavan paljon suoria lainauksia ja antoi teksteissään paljon tilaan avainhenkilöiden näkökulmille.

Helposti verifioitavissa olevaa valehtelua representoitiin teksteissä suhteellisen vähän. Merkittävä osa ennen operaation alkua olevista valheista ja kiistämisistä voidaan myös katsoa olevan osa sinällään normaalia operaatioturvallisuuden takaamista. Huolimatta Venäjän pitkistä perinteistä salaamisen ja harhautuksen käytöstä, esiintyi Syyriaan liittyvässä uutisoinnissa ennen operaatiota hyvin vähän suoranaista disinformaatiota. Tämä muuttui ilma-iskujen alettua, jonka jälkeen Venäjä useasti ilmoitti iskeneensä eri kohteisiin, kuin jälkikäteen oli todennettavissa.²⁸⁰ Venäjän harhauttaminen on esitetty liittyvän siihen, että Venäjä halusi tuhota al-Assadin ainoan ei-jihadistisen vastustajan ja siksi esitti lähtevänsä operaatioon terrorismin vuoksi.²⁸¹

Puolustusministeri Sergei Šoigu ja yleisesikunnan päällikkö Valeri Gerasimovin julkilausumat esiintyivät vain harvoissa artikkeleissa tämän tutkimuksen kannalta relevantissa konteks-

²⁷⁸ Mikkola (2014)

²⁷⁹ www.vpk-news.ru

²⁸⁰ Czuperski et al. (2016). s.10–18

²⁸¹ Ibid.

tissa. Kummankin lausuntoja representoitiin vain kolmessa artikkelissa.²⁸² Tätä on pidettävä erittäin vähäisenä määränä ottaen huomioon artikkelien kokonaismäärän. Sanomalehdistä *Izvestija*, *Novaja Gazeta*, *Rossijskaja Gazeta* ja *Vojenno-promyšlennyi Kurjer* eivät representoineet heitä kertaakaan. Diskursiivisesti heillä oli lähinnä tekninen rooli ilmoittaa asioita presidentille jonkin tilaisuuden yhteydessä. Heille ei annettu tai he eivät edes pyrkineet ottamaan aktiivista puhujan roolia.

Puolustusministerin ja yleisesikunnan päällikön toimijuuden puuttuminen korostaa diskursiivisen vallankäytön keskittymistä. Käytännössä ainoastaan ulkoministeri Lavrov ja presidentti Putin määrittelivät Venäjän johdon julkiset kannat. Heitä tuki joukko virkamiehiä omilla avainhenkilöiden perusviestejä resonoivilla lausunnoillaan. Keskeisimmät lehdistössä representoituneet puhujat olivat Putinin lehdistösihteeri Dmitri Peskov, ulkoministeriön lehdistösihteeri Marija Zaharova sekä silloinen presidentin hallinnon päällikkö Sergei Ivanov.

Sosiokulttuurinen käytäntö. Operaatiota tukevien sanomalehtien tärkeimpänä tavoitteena oli muodostaa Venäjän sotilasoperaatiosta dynaaminen kuva, joka on vapaa negatiivisista konnotaatioista. Tällä kuvalla vaikutettiin yleisön mielipiteeseen huomattava onnistuneesti. Erityisesti sosiopoliittisessa diskurssissa ja uhkadiskurssissa mekanismi toimi identiteetin ja toisuiden rakentamisen kautta. Sosiopoliittisessa diskurssissa Lännestä rakennettiin kuvaa *egoistisena*, *epäoikeudenmukaisena* ja *epäonnistuneena* suhteessa Syyriaan ja Isikseen. Venäjän omaa identiteettiä vahvistettiin korostamalla *oikeudenmukaisuutta*, *laillisuutta* ja *avoimuutta*. Avainhenkilöiden kielenkäyttö sisälsi paljon symboliikkaa ja viittauksia historiallisiin tapahtumiin, kuten Libyaan ja Kosovoon. *Kyvykkyys* voimankäyttöön ja *suorituskyvyt* korostuivat asevoimadiskurssissa. Samalla asevoimien suorituskykyä käytettiin osoittamaan Venäjän kyky projisoida voimaa ja siten parantaa geopoliittista asemaansa.

Vastustaja epäinhimillistettiin onnistuneesti. Voimakkaalla stigmatisoinnilla saavutettiin tilanne, jossa vihollisella ei ollut ääntä eikä oikeuksia. Tutkimusaineistossa ei käytännössä kertaakaan viitattu Isisin tuottamaan materiaaliin tai lausuntoihin. Uutisoinnissa Isisin ja terroristeiksi kuvatun maltillisen opposition roolina oli tuhoutua. Voimankäytön oikeutusta Isistä vastaan ei kiistetty. Sama päti pääsääntöisesti oppositioryhmittymiin, joiden rooli ei *Novaja Gazetan* lisäksi juuri representoitunut sanomalehdistössä. Samalla operaatiota tukevat sanomalehdet loivat operaatiosta kliinistä kuvaa nykyaikaisena informaatioajan sotatoimena. Mediassa esitettiin runsaasti kuva ja videomateriaalia operaatiosta. Samalla operaatio represen-

²⁸² Artikkelien vähäistä määrää osaltaan selittää tutkimusaineiston rajaukset, jotka on kuvattu luvussa 3.3. Kaiken kaikkiaan Šojgun nimi esiintyi 146 ja Gerasimovin 41 artikkelissa aikavälillä 1.7.–31.12.2015. Näistä suurin osa oli irrelevantteja tutkimuskysymysten kannalta eivätkä ne päätyneet lopulliseen tutkimusaineistoon.

toitui teknisenä ja etäisenä. Inhimillinen ulottuvuus ja sen merkitys jäi käytännössä puuttumaan. Tutkimusaineistossa ei käytännössä lainkaan viitattu humanitääriin kriisiin, eikä syyrialaisiin itseensä. Näin ollen voidaan väittää, että *humanitäärinen diskurssi* ei lainkaan representoitunut sanomalehdistössä.²⁸³

Humanitäärisen diskurssin representoituminen olisi ristiriidassa Venäjän voimapolitiittisten tavoitteiden kanssa ja siten sen yleistyminen olisi kiistänyt operaation legitimitettä. Humanitääriin liittyy myös vastakkainasettelun aspekti. Läntiset toimijat käyttivät humanitääristä diskurssia perustelemaan välttämättömyyttä al-Assadin luopumiseen vallasta. Humanitäärisen diskurssin representoituminen olisi siis diskursiivisen vallankäytön näkökulmasta hyödyttänyt Lännen ajamia tavoitteita. Venäjän johto rakentaa aktiivisesti identiteettiä Itä–Länsi –vastakkainasettelun kautta ja pyrkii välttämään diskursseja, jotka heidän näkökulmastaan ovat polarisoituneita Lännen eduksi. Humanitäärisen diskurssin lisäksi *geopolitiikka* representoitui avainhenkilöiden kielenkäytössä lähes poikkeuksetta negaationa. Geopolitiittisten tavoitteiden olemassa olo kiistettiin, sillä julkinen keskustelu asiasta olisi ollut Venäjälle epäedullista.

Itä–Länsi –vastakkainasettelu on voimakas diskursiivisen vallankäytön väline, jolla on pitkä historia venäläisessä kielenkäytössä. Silti, huolimatta retorisesta vastakkainasettelusta, Venäjän operaatio näyttää tutkimusaineiston valossa huomattavan samankaltaiselta kuin läntinen tapa käyttää asevoimaa. Avainhenkilöt esittivät voimankäytön kriisinhallinnan kaltaisena, suoraa taistelukontaktia välttävänä²⁸⁴, omia tappioita minivoivana, paikallisia joukkoja tukevana sekä laillisena, legitiiminä ja hyödyllisenä koko maailmanyhteisön kannalta. Pelkästään voimankäytön kuvauksia tutkiessa asevoimadiskurssissa on Venäjän ja Lännen välille enemmän yhtäläisyyksiä, kuin eroja.

Edellä esitetyn diskurssianalyysin valossa voidaan todeta, että operaatiota legitimoitiin ensisijaisesti *uhkadiskurssilla*. Diskurssijärjestyksen ajallisen muodostumisen ja muuttumisen analyysi osoitti, että vaikka uhkadiskurssi oli tärkein operaatiota legitimoiva diskurssi, nousi se dominoivaan asemaan tutkimusaineistossa vasta operaation käynnistyttyä. Ennen operaation käynnistymistä legitimitettä Venäjän toimille haettiin Syyria-diskurssilla ja laajemmalla sosiopoliittisella diskurssilla.

²⁸³ Humanitääristä diskurssia representoi tutkimusaineistossa ainoastaan Duuman puhenainen Valentina Matvienko väittäessään, ettei Venäjä voinut *kieltäytyä Syyrian presidentiltä ja katsoa, kuinka naiset ja lapset kuolevat ja kuinka historiallisia sekä kulttuurisia muistomerkkejä tuhotaan*. (IZ 1.10.2015).

²⁸⁴ *бесконтактная война, дистанционная война* (kontaktiton sota, etäsota)

Uhkadiskurssissa oli merkittäviä sisäisiä jännitteitä ja se muuttui huomattavasti tarkastelujakson aikana. Vielä paria viikkoa ennen operaatiota uhkadiskurssi oli geneerinen. Isis, terrorismi ja ekstremistit yleensä esiteltiin uhkana, mutta uhkaa ei diskurssin sisällä sidottu suoraan Venäjään. Vasta välittömästi ennen operaation alkua ja operaation ensimmäisenä operaation diskurssi muuttui. Diskurssin nopea muutos ja läpitukenkuvuus on merkittävää. Uhkadiskurssi oli operaation alun jälkeisessä muodossaan niin hegemonisoitunut, ettei sen kiistäminen käytännössä ollut mahdollista, eikä tutkimusaineiston sanomalehdet pyrkineekään sitä kiistämään riippumatta niiden yleisestä toimituksellisista linjasta suhteessa operaation legitimitettiin.

Uhkadiskurssin sisällä avainhenkilöiden lausunnot saivat siis representoitua vapaasti ja sanomalehdet toistivat niitä suhteellisen kriitikittömästi. Venäjän sisäpoliittinen tilanne ja kotoinen islamistinen ekstremismi todennäköisesti toimivat katalyyttinä uhkadiskurssin muutokselle ja toisaalta edisti sen hyväksyttävyyttä. Julie Wilhelmsen kirjoitti Venäjän Tšetšenian sotien legitimoitua käsittelevässä tutkimuksessaan, että *terrorismin esittäminen eksistentiaalisena uhkana on voimakas väline, sillä se resonoi laajojen venäläisessä yhteiskunnassa esiintyvien diskursiivisten rakenteiden kanssa*. Hän myös totesi, että terrorismin esittäminen eksistentiaalisena uhkana oli keskiössä myös Venäjän Syyrian operaation legitimoinnissa.²⁸⁵ Tässä tutkimuksessa saadut tulokset tukevat tätä väitettä.

Venäjän diskursiivisen vallankäytön mekanismi näyttöytyi Syyrian operaation legitimoinnissa samankaltaisen kuin Wilhelmsenin tutkimassa Tšetšenian sotien legitimoinnissa. Avainhenkilöt ja heitä representoivat sanomalehdet luovat kuvaa laajasta ja eksistentiaalisesta *toiseuden* muodostamasta uhkasta ja samalla uudelleenartikuloivat kuvaa uhatusta venäläisestä identiteetistä. Wilhelmsen esittääkin, että Tšetšenia toimi testilaboratoriona sille, miten sota tehdään hyväksyttäväksi venäläisessä yhteiskunnassa diskursiivisella vallankäytöllä.²⁸⁶ Venäjän avainhenkilöiden näkökulmasta operaation legitimoitua voidaan pitää onnistuneena. Sisäpoliittisesti edellä esitetyt diskursiiviset vertaukset Tšetšeniaan tekivät uhkadiskurssista helposti hyväksyttävän Venäjän väestölle.

²⁸⁵ Wilhelmsen (2017). s.3–4

²⁸⁶ Ibid s.4

Sosiopoliittinen diskurssi korreloi Venäjän pitkän kansainvälistä oikeutta korostavan retorikan kanssa. Diskurssi sai voimaa erityisesti vastakkainasettelusta Lännen kanssa. Voidaankin tulkita, että sosiopoliittisen diskurssin pääasiallinen tarkoitus avainhenkilöiden kielenkäytössä on nimenomaan oman identiteetin vahvistaminen suhteessa Lännen toiseuteen. Kansainvälistä oikeutta käytettiin diskurssin sisällä tämän eron korostamiseen. Samalla sosiopoliittinen diskurssi sivuutti täysin Venäjän toimien oikeutuksen Ukrainassa ja aikaisemmin Georgiassa. Siinä, missä Lännen sotilaallista voimankäyttöä käsiteltiin historiallisten esimerkkien (Kosovo, Irak, Libya) kautta, vaiken diskurssi Venäjän omista kansainvälisen oikeuden näkökulmasta kyseenalaisista toimista.

4 DISKURSSIANALYYSIN SOVELTAMINEN TIEDUSTELUSSA

Tässä osiossa tarkastelen tiedusteluanalyysia ja sen roolia tiedustelun kokonaisuudessa sekä esitän aikaisemman luvun havaintoihin perustuen mahdollisuuksia diskurssianalyysin soveltamiselle tiedustelussa.

Viitataan tässä luvussa tiedustelua harjoittaviin tahoihin geneerisellä termillä *tiedustelupalvelu*, tiedostaen samalla, että *tiedustelu* käsitteenä ja toimintona ei välttämättä ole sidoksissa valtiollisiin toimijoihin, eikä edes järjestöihin tai organisaatioihin. Tiedustelupalvelut voidaan nähdä *instituutioina, jotka tuottavat perustavanlaatuista tietoa politiikan tekemiseen ja päätöksentekoon koskien kansallista turvallisuutta ja ulkopoliittikkaa*.²⁸⁷

Tiedustelutietoa määrittää tasapainottelu tiedon tuottamiseen käytettävissä olevan ajan, tiedon tarkkuuden ja sen ymmärrettävyyden välillä.²⁸⁸ Informaatioympäristön muutos kohti jatkuvaa informaatiotulvaa on myös muuttanut päätöksentekijöiden suhtautumista tietoon. Päätöksentekijöillä on käytettävissään enemmän informaatiota kuin koskaan aikaisemmin. Samalla sosiaalinen media on muuttanut pääsyä ajankohtaiseen tietoon. Tämä näkyy erityisesti tavassa, joilla merkittäviä tapahtumia voidaan seurata lähes reaaliajassa ympäri maapallon. Tämä kilpailu päätöksentekijöiden huomiosta on muuttanut myös tiedustelua itseään.²⁸⁹

Vaikka tiedustelu ilmiönä on ikivanha ja esiintyy muodossa tai toisessa kaikissa yhteiskunnissa, on sen asema suhteessa tieteisiin hankalasti määritettävissä. Tiedustelun teoriaa ryhdyttiin julkisesti tutkimaan toisen maailmansodan kokemusten myötä ja liikkeelle panevana voimana oli Sherman Kentin teos *Strategic Intelligence for American World Policy*.²⁹⁰ Ilmiötä *tiedustelu* on akateemisessa maailmassa pyritty määrittelemään useiden vuosikymmenien ajan. Kuitenkaan mitään yleisesti hyväksyttyä määritelmää ei tiedustelulle ole yrityksistä huolimatta saatu muodostettua.

Tietynlaisena lähtökohtana käsitteen määrittelylle voidaan pitää yhdysvaltalaisen historioitsijan David Khanin näkemystä: *Tiedustelu on laajasti määriteltynä informaatiota*. Khan argumentoi, että tiedustelun juuret ovat lähes biologisia. Jokaisella eläimellä on jokin mekanismi, jolla se ottaa vastaan stimulaatioita. Sanojen ja puheen kehitys ovat vain mahdollistaneet tie-

²⁸⁷ Eriksson (2016). s.10

²⁸⁸ Rathmell (2002). s.99

²⁸⁹ Rovner, J. (2013). "Intelligence in the Twitter Age", *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 26(2), 260-271

²⁹⁰ Kent, Sherman (1949). *Strategic Intelligence for American World Policy*. Princeton University Press.

don jakamisen tehokkaalla tavalla. Khan linkittää tiedustelun myös päätöksentekoon, mutta toteaa samalla, ettei tiedustelulla ollut merkittävää asemaa sodankäynnissä tai valtioiden välisessä kanssakäymisessä ennen massa-armeijoiden aikakautta. Aikaisemminkin hallitsijat toki käyttivät tiedustelua. Faarao Ramses II hakkautti sotavankeja, jotta nämä olisivat paljastaneet armeijoidensa sijainnin, Mooses lähetti vakoojia Kaanaan maahan ja Sun Tzu ohjeisti hallitsijaa vakoilun ja tiedustelutiedon merkityksestä. Kuitenkin vasta massa-armeijoiden synty edellytti yksityiskohtaisten suunnitelmien laatimista ja aikaisemmin yhdentekevät asiat muuttuivat merkityksellisiksi. Keskiaikaiselle ruhtinaalle oli melko yhdentekevää, paljonko hiiltä tai rautaa vastapuoli kykenee tuottamaan. Maailmansotien aikaan sotataloudellisella kapasiteetilla oli puolestaan ratkaiseva merkitys.²⁹¹

Khanin mukaan modernin maailman mukanaan tuoma ympäristö loi uusia kohteita tiedustelulle. Hän jakaa ilmiön fyysiseen ja verbaaliseen tiedusteluun. *Fyysinen tiedustelu* on informaatiota asioita, jotka pystyy näkemään. Tämä puoli mullistui ilma-elementin ja kameran kehittymisen myötä. *Verbaalinen tiedustelu* puolestaan tarkoittaa informaatiota suullisista ja kirjallisista lähteistä. Jälkimmäinen mullistui massa-armeijoiden, lehdistön ja kirjallisen tiedonvaihdon myötä sekä nosti tiedustelun merkitystä.²⁹²

Khanin näkemyksen mukaan fyysinen tiedustelu *vakauttaa johtamista* ja verbaalinen tiedustelu *lisää voimaa*. Näin ollen Khan tekee seuraavat johtopäätökset:²⁹³

- *Tiedustelu optimoi resursseja*. Carl von Clausewitzin mukaan epävarmuus lisää reservien käyttöä. Jos komentaja ei voi optimoida resursseja, tulee hänen varautua reserveillä
- *Tiedustelu on sodankäynnissä avustavassa osassa, ei pääroolissa*. Tiedustelu ei voita taisteluita, siihen tarvitaan miehiä, aseita, älyä ja tahtoa.
- *Tiedustelu on välttämätöntä puolustuksessa – ei hyökkäyksessä*. Puolustautuminen on vaikeaa, jos ei tiedä hyökkäyksen tulevan. Aloitteellisuus hyökkäyksessä puolestaan vähentää epävarmuutta ja sitä kautta tarvetta tiedustelulle.

Kristian J. Wheaton ja Michael Beerbower puolestaan määrittelevät, että tiedustelu on *ulkoisesti keskittynyt ja kaikista lähteistä saatavaa tietoa käyttävä prosessi, joka on suunniteltu vähentämään epävarmuutta päätöksenteossa*. Näin ollen tiedustelu olisi enemmän kuin infor-

²⁹¹ Kahn, D. (2009). "An historical theory of intelligence" teoksessa Gill, P. & Marrin, S. & Phythian, M., eds. (2009), *Intelligence Theory: Key questions and debates*. Taylor & Francis Ltd. s. 4-13.

²⁹² Ibid.

²⁹³ Ibid.

maatiota. Tiedon lisäksi tiedustelu on myös jotain konkreettista, mikä tapahtuu; prosessi tai toiminto. Lyhyesti ilmaistuna tiedustelu *vähentää epävarmuutta sekä luo suhteellista etua.*²⁹⁴

Jennifer Sims korostaa tiedustelun merkitystä nimenomaan päätöksenteon tukena. Simsin mukaan tiedustelu pitää sisällään vuorovaikutuksen päätöksentekijän ja hänen alaisensa välillä. Jos politiikka nähdään taisteluksi vallasta, voidaan tiedustelu ymmärtää *prosessiksi, jolla toimijat parantavat päätöksentekoaan suhteessa vastustajiinsa.* Tiedustelulla on merkitystä nimenomaan kilpailutilanteessa. Tiedustelulla haetaan *suhteellista etua*, joka voidaan saavuttaa joko parantamalla omaa tai heikentämällä vastustajan päätöksentekokykyä.²⁹⁵

Päätöksentekoa voi parantaa monella muullakin tapaa, kuten tutkimuksella. Itse asiassa merkittävä osa valtioiden tuottamasta informaatiosta tähtää juuri tähän. Miksei siis kaikki tutkimus ole määritelmällisesti tiedustelua tai päinvastoin? Tätä problematiikkaa käsittelee Len Scott yhdistäessään *salaisuuden* vahvasti tiedusteluun. Monet asiat helpottavat päätöksentekoa, mutta tiedustelu pyrkii tekemään sen salassa vastustajalta. Vanhan sanonnan mukaisesti tiedustelu pyrkii selvittämään sen, minkä toinen yrittää salata. Salaisuutta erottelevana tekijänä korostaa myös Mark Lowenthal.²⁹⁶

Tiedusteluanalyysin professori Wilhelm Agrell Lundin yliopistosta puolestaan argumentoi, että *jos kaikki on tiedustelua, mikään ei ole tiedustelua.* Hänen mukaansa tiedustelun ytimessä oleva *tiedusteluanalyysi* ei ole pelkästään tiedon prosessointia. Analyysin keskiössä on *epävarmuuksien käsittely* ja niiden mahdollinen hyödyntäminen. Kuten muissakin kansainvälisissä suhteissa, myös tiedustelussa epävarmuuksien hallinta on enemmänkin taito kuin tiede.²⁹⁷

Peter Gill ja Mark Phythian sen sijaan näkevät tiedustelun *valvonnan* (surveillance) *osana, joka käsittelee turvallisuutta, salaisuutta sekä vastarintaa.* Gillin ja Phythianin määritelmän ytimessä on *turvallisuus.* Heidän mukaansa tiedustelu *koostuu useista aktiviteeteista aina suunnittelusta tiedon keräämiseen, analysointiin ja jakamiseen suoritettuna salassa ja suunnattuna suhteellisen turvallisuuden ylläpitämiseen tai parantamiseen tuottamalla ennakkovaroitus uhkista siten, että vastatoimien käyttö on mahdollista mukaan lukien salattu toiminta.*

²⁹⁴ Wheaton, K. & Beerbower, M. (2006). "Towards a definition of intelligence", *Stanford Law & Policy Review*, 17(2), 319-331.

²⁹⁵ Sims, J. (2008). "Defending adaptive realism: intelligence theory comes of age", teoksessa Gill, P. & Marrin, S. & Phythian, M., eds. (2009), *Intelligence Theory: Key questions and debates.* Taylor & Francis Ltd. s. 155–156

²⁹⁶ Scott, L. (2004). "Secret Intelligence, Covert action and Clandestine Diplomacy." Teoksessa Scott, L. (ed.) & Jackson P. (ed.) *Understanding Intelligence in the Twenty-First Century: Journeys in Shadows.* Routledge. s.162–163

²⁹⁷ Agrell, W. (2002). "When everything is intelligence - nothing is intelligence", *The Sherman Kent Center for Intelligence Analysis, Occasional Papers: Volume 1, Number 4.* CIA.

Tiedustelu ei näin ollen tuota pelkästään ennakkovaroitusta uhkien torjumiseen, vaan pyrkii luomaan olosuhteet, joissa uhkat torjutaan. Salaisuus erottaa myös heidän mukaansa tiedustelun muista päätöksentekoa tukevista toimista.²⁹⁸

Historioitsija Michael Warner kyseenalaistaa Khanin määritelmän tiedustelusta pelkkänä informaationa ja lisää prosessinäkökulman. Hänen mukaansa aiheen tutkijat ovat jakaantuneet kahteen leiriin. Toisen leirin mukaan *tiedustelu on tietoa päätöksentekoa varten* (informaatio) ja toisen mukaan se on *sodankäyntiä toisin keinoin* (toiminto). Warner näkee myös käsitteen *tiedustelu* pysyvyyden verraten käyttäen vertailukohtana William Shakespearen tuotantoa (esim. Kuningas Juhana). Warner toteaa sen perusteella tiedustelun tarkoittavan suunnilleen samaa kuin satoja vuosia sitten eli *etuoikeutettua informaatiota sekä aktiviteetti tämän tiedon hankkimiseksi, prosessoimiseksi sekä mahdollisesti toimimiseksi sen perusteella*.²⁹⁹

Warner huomauttaa myös, että tiedustelun tuoma turvallisuus on aina suhteellista ja riippuu vastustaja vastatoimista. Tiedustelu myöskin auttaa johtajia toimimaan kontrolloidakseen tai parantaakseen toimintaympäristöään. Yhteenvetona Warner itse määrittelee tiedustelun *palveluksi tai vuorovaikutukseksi johtajien kanssa helpottamaan heitä hallitsemaan, etuoikeutetuin keinoin, riskejä joita he kohtaavat ollessaan tekemisissä kilpailevien voimien kanssa*. Tästä määritelmästä voidaan johtaa, että tiedustelu ei välttämättä *keskity valtioihin, vaan suvereniteetteihin*, joita erottaa toisistaan niiden kilpailullinen halu käyttää väkivaltaa pitääkseen tai saavuttaakseen kontrollin väestön, alueen tai resurssin suhteen.

Tässä tutkimuksessa ymmärrän tiedustelun ja erityisesti tiedusteluanalyysin Agrellin määritelmän suuntaisena toimintona. Laajempaan tiedon tuottamisen tapana, prosessin tai toiminnon sijaan. Se on *omankaltaisensa tapa määrittää ongelmia, strukturoida dataa, muodostaa ja testata selityksiä ja hallita epävarmuuksia päätöksenteon ja päätösten toimeenpanon sosiaalisessa kontekstissa*.³⁰⁰

4.1 Tiedusteluanalyysi ja tiede

Tiedusteluanalyysistä on useissa vaiheissa yritetty muovata perinteistä positivistista tieteenalaa. Tarve tälle tunnistettiin Yhdysvalloissa kylmän sodan alkuvuosina. Kuitenkin vielä puoli

²⁹⁸ Gill, P. & Phythian, M. 2006. *Intelligence in an Insecure World*. Polity. s.7 ja 29

²⁹⁹ Warner, M. (2009). "Intelligence as risk shifting", teoksessa Gill, P. & Marrin, S. & Phythian, M., eds. (2009), *Intelligence Theory: Key questions and debates*. Taylor & Francis Ltd. s. 29

³⁰⁰ Agrell & Treverto (2015). s.3–4

vuosisataa myöhemmin, tiedusteluanalyysin epistemologinen perusta ei ole mitenkään vakiintunut.³⁰¹ Kylmä sota itse asiassa loitonsi tiedettä ja tiedustelua toisistaan tiedustelun painopistot useissa maissa oli tiedon teknisessä keräyksessä, eikä tiedusteluanalyysi noussut merkittävään rooliin.³⁰²

Siinä, missä tieteen yleinen kehitys ja erityisesti kansainvälisen politiikan tutkimus on ottanut askeleen kohti konstruktivismia, on länsimaisessa tiedustelussa siirrytty analyysimenetelmissä positivismiin suuntaan. Mallia on otettu lääketieteistä ja erilaiset hypoteesien (vrt. diagnoosi) muodostaminen ja niiden testaus on usein tiedusteluanalyysin keskiössä.³⁰³ Samalla erityisesti angloamerikkalaisen tiedustelun piirissä on pyritty kehittämään *strukturoiduja analyysimenetelmiä*, jotka voimakkaasti nojaavat positivismiin.³⁰⁴

Positivistista kehitystä edustaa myös Yhdysvaltojen tiedusteluyhteisön Kansallisella tiedeakatemiolla teetättämä tiedusteluanalyysia ja analyysitoimintaa laajasti tarkasteleva tutkimussarja. Työtä varten perustettu komitea julkaisi kaksi tiedusteluanalyysia käyttäytymis- ja yhteiskuntatieteiden näkökulmasta tarkastelevaa monialaista tutkimusraporttia.³⁰⁵ Raporttien ydinhavaintona oli, että tiedusteluanalyysin kannattaa siirtyä lähemmäksi *todistepohjaista* lähestymistapaa. Samalla komitea suositteli tiiviimpää yhteistyötä akatemian ja tiedustelun välillä, sekä tieteellisesti vakiintuneiden tutkimusmenetelmien käytön lisäämistä tiedusteluanalyysissa.³⁰⁶ Tiedusteluanalyysin apulaisprofessori Hank Prunckun jakaa tämän ajatuksen. Hänen mukaansa tiedustelun tulee tuottaa todistepohjaisen tutkimuksen perusteella puolustettavina pidettäviin johtopäätöksiin pohjautuvaa tietoa.³⁰⁷

Tiedusteluanalyysin epistemologista ongelmakenttää voi lähestyä Robert W. Coxin tekemän jaottelun kautta. Hän jakaa kansainvälisen politiikan tutkimuksen kahteen episteemiseen kategoriaan tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti. Nämä kategoriat ovat *ongelman ratkaisu* -teoria (problem-solving theory) sekä *kriittinen teoria*. Ongelman ratkaisu -teoria käsittelee maail-

³⁰¹ Agrell & Treveron (2015). s.7

³⁰² Ibid. s.20–21

³⁰³ Manjikian (2013). s.565

³⁰⁴ Esimerkiksi Heuerin ja Phersonin strukturoituja analyysimenetelmiä käsittelevässä käsikirjassaan esittelemät menetelmät perustuvat lähes yksinomaisesti positivistiseen oletamaan. Heuer & Pherson (2010).

³⁰⁵ National Research Council. (2011). *Intelligence Analysis: Behavioral and Social Scientific Foundations*. Committee on Behavioral and Social Science Research to Improve Intelligence Analysis for National Security. Board on Behavioral, Cognitive, and Sensory Sciences, Division of Behavioral and Social Sciences and Education. Washington, DC: The National Academies Press. Sekä National Research Council. (2011). *Intelligence Analysis for Tomorrow: Advances from the Behavioral and Social Sciences*. Committee on Behavioral and Social Science Research to Improve Intelligence Analysis for National Security, Board on Behavioral, Cognitive, and Sensory Sciences, Division of Behavioral and Social Sciences and Education. The National Academies Press.

³⁰⁶ *Intelligence Analysis for Tomorrow: Advances from the Behavioral and Social Sciences*. s.85–92

³⁰⁷ Prunckun, H. (2015). *Scientific Methods of Inquiry for Intelligence Analysis*. Rowman & Littlefield. s.44

maa sellaisena kuin se teorian valossa on. Vallitsevat sosiaaliset suhteet ja valtasuhteet sekä niiden pohjalta organisoidut instituutiot luovat kehyksen toiminnalle. Teorialla rajataan ongelma tarkasti ja pyritään ratkaisemaan se tutkimuksella. Tutkimuksella ei lähtökohtaisesti kyseenalaisteta instituutioita ja valtasuhteita sinänsä. Lähtöoletusten pysyessä vakioina (ns. *ceteris paribus* –oletus) teorian tuottamat säännönmukaisuudet ja kausaalisuudet vaikuttavat paikkaansa pitäviltä, vaikka ne ovat todellisuudessa riippuvaisia alkuoletuksista.³⁰⁸ *Ongelman ratkaisu*-tyyppisen tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa *käytännöllistä tietoa* (practical knowledge), jota voidaan hyödyntää jonkun toiminnan kautta.³⁰⁹

Toinen Coxin tarkoittama teoriatyypin *kriittinen teoria* puolestaan hylkää alkuoletukset sellaisenaan annettuina. Teoria huomioi sen, miten vallitseviin instituutioihin ja valtarakenteisiin päädyttiin ja miten ne muuttuvat. Näin kriittinen teoria arvioi sosiaalista ja poliittista kontekstia itsessään kokonaisuutena.³¹⁰ Siinä missä *ongelman ratkaisu* -teoria johtaa ongelman analyttiseen pilkkomiseen ja siitä seuraaviin rajoituksiin, pyrkii *kriittinen teoria* konstruoimaan laajempaa kuvaa kokonaisuudesta jonka yhtenä osana tarkasteltava asia on. Näin se pyrkii ymmärtämään muutostekijöitä, joihin sekä kokonaisuus että sen osat ovat osallisena.

Tiedustelun tiedonintressit vastaavat tyypillisesti Cox'in teoretisoiman kansainvälisen politiikan tutkimuksen *problem solving* –tutkimustyyppiä. Tutkimuskohteet ovat usein rajattuja on tavoitteena on käytännöllinen tieto, jota voidaan käyttää päätöksenteon tukena suunniteltaessa omia toimia. Tiedonintressit ovat siis laajemman tiedustelun määritelmän mukaisesti *teknisiä*. Tiedustelun tuottamalle tiedolle pyritään päätöksenteossa löytämään käytännön sovellutus, eli Jürgen Habermasia mukaillen tiedonintressi on *saada teknistä tietoa luonnon objektien manipuloimiseksi*.³¹¹

Kriittinen diskurssianalyysi sen sijaan lähtökohtaisesti noudattaa Habermansin jaottelussa joko hermeneuttista tiedonintressiä, emansipatorista tiedonintressiä tai näiden yhdistelmää.³¹² Vaikka oletus käytännöllisestä tiedosta ei rajoita tiedustelun kohteita eikä menetelmiä, poikkeavat tiedustelun ja laajemman kansainvälisen politiikan tutkimuksen ja yhteiskuntatieteiden kriittisen suuntauksen tiedonintressit merkittävästi toisistaan. Tilanne on kuitenkin hiljaa muuttumassa.

³⁰⁸ Cox, R. (1981) ”Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory” *Millennium – journal of International Studies*, Vol. 10, No. 2 pp. 126–155. s.128–129

³⁰⁹ Ibid. s.126

³¹⁰ Ibid. s.129

³¹¹ Habermans (1976). s.134

³¹² Ibid. s.134–136 sekä Pynnönen (2013). Taulukko 1, s.38

Uhkakuvien moninaistumisen ja turvallisuusympäristön muutoksen vuoksi on paine muuttaa tiedusteluanalyysia. Yhtenä kehityssuuntana on kylmän sodan päättymisen jälkeen voimakkaasti kehittyneet strukturoidut analyysitekniikat.³¹³ Toinen kehityssuunta on perinteisen tieteellisten menetelmien laajempi käyttö tiedusteluanalyysissa. Agrellin ja Trevertonin mukaan uhkien monimuotoistuminen edellyttää nimenomaan tiedusteluanalyysin menetelmällistä lähestymistä tieteessä vakiintuneiden menetelmien kanssa. Heidän mukaansa tiedustelu on sekä tarkoituksella, että tahattomasti tulossa *tieteellisemmäksi*. Samaan aikaan monet tieteenalat kehittyvät tiedustelun suuntaan käsitellessään todennäköisyyksiä, riskiarvioita ja ennakkovaroituksia. Uusin tieteenalojen syntymisen myötä on noussut tarve tieteenalojen rajat ylittävälle monitieteelliselle tutkimukselle. Esimerkiksi ilmastonmuutoksen tutkimus on monin paikoin yhdistelmä luonnontieteitä ja yhteiskuntatieteitä ja hyödyntää menetelmiä molemmista tieteenoaloista.³¹⁴

Myös Prunckun näkee tiedusteluanalyysista tieteenä. Hänen mukaansa tiedusteluanalyysi ei ole mikään selvänäön laji, vaan *eksakti tiede, joka pohjautuu [...] kvalitatiivisiin ja kvantitatiivisiin tutkimusmenetelmiin*.³¹⁵ Vaikka tiedusteluanalyysi poikkeaa muista tutkimuksen aloista, pysyvät tieteellisen tutkimuksen ominaispiirteet samoina. Tiedusteluanalyysissa muun tutkimuksen tavoin esitetään hypoteeseja selittämään ilmiöitä ja suunnitellaan metodologisia lähestymistapoja tosielämän ongelmien ratkaisemiseksi. Samalla Prunckun kuitenkin huomauttaa, ettei tiedusteluanalyysissa päästä salassapitovaatimusten vuoksi samanlaiseen vertaisarviointiin ja itsekorjautuvuuteen kuin muilla tutkimuksen aloilla.³¹⁶

Agrell ja Treverton pohtivat erityisesti sitä, miten tiedusteluanalyysi sekä tiede käsittelevät relevanssia ja epävarmuuksia. Puutteellisesta tiedosta ja tulevaisuuteen suuntautuvista arvioista johtuen epävarmuudet pysyvät todennäköisesti tiedusteluanalyysin ytimessä. Tiedusteluanalyysin suurin haaste onkin, miten *käyttää epätäydellistä tietoa tosielämän ilmiöiden ymmärtämiseen*. Epätäydellinen ja usein keskenään ristiriitainen tieto voi toisaalta edellyttää tieteellisten menetelmien käyttöä tiedusteluanalyysissa. Patrick Walshin mukaan kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien käyttö voi auttaa tunnistamaan tietoaukkoja tiedon keräämisessä ja analyysissa. Hän näkeekin tiedusteluanalyysin yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen muotona, jossa on vaikutteita politiikan tutkimuksesta, taloustutkimuksesta, kriminologiasta sosiologiasta

³¹³ Vaikka, usein kvantitatiivisesta tai kvalitatiivisesta tutkimuksesta lainattuja, jäsenneltyjä menetelmiä (esim. sisällönanalyysi, tyypittely, teemoittelu, luokittelu) on jossain määrin aina käytetty tiedusteluanalyysin tukena, edesauttoi Richard Heuer merkittävästi niiden kehitystä. Ks. esim. Heuer (2009) sekä Heuer & Pherson (2010).

³¹⁴ Agrell & Treverton (2015). s.7–8

³¹⁵ Prunckun (2015). s.2

³¹⁶ Ibid. s.68

ja psykologiasta.³¹⁷ Ralf Lillbackan mukaan tiedusteluanalytiikot todennäköisesti käyttäisivät mielellään mitä tahansa epistemologiaa, jolla voitaisiin vähentää epämääräisyyttä. Samalla hän kuitenkin painokkaasti väittää, että konstruktivisista menetelmistä ei ole siihen.³¹⁸

Mitkä sitten ovat niitä vaatimuksia, joihin tiedusteluanalyysin on vastattava? Tiedustelussa tiedolla on aina *instrumentaalinen funktio*. Tietoa ei käytännössä koskaan tutkita sen itsensä takia, vaan toiminnan luonteesta johtuen sitä pyritään aina hyödyntämään jotenkin. Mitä alemmalla organisaatiosalla tiedustelua harjoitetaan, sitä suuremmaksi tämän vaatimuksen merkitys kasvaa. Tämä asettaa erityisiä vaatimuksia tuotettavan tiedolle. Minimivaatimus on se, että tiedustelutiedon tuottaja ja tiedon kuluttaja³¹⁹ ymmärtävät tiedon samalla tavalla. Tieto pyrkii joillakin kriteereillä määritettyyn *totuudenmukaisuuteen*. Tiedustelutiedon totuudenmukaisuus saattaa kuitenkin olla toissijainen asia arvioitaessa tiedon laatuja ja käytettävyyttä. Usein tieto, joka tulee ajoissa ja jonka perusteella päätöksentekijä tekee oikeansuuntaisia päätöksiä toimenpiteistä, on riittävää. Tiedustelutiedon ei siis välttämättä tarvitse olla absoluuttisesti oikeaa, eikä tarkkaa, vaan kyse on pikemminkin on tiedustelun ja päätöksenteon välillä vallitsevasta dynamiikasta. Tähän suhteeseen kulminoituu myös useimmat tiedustelun epäonnistumisiksi tulkitut tapahtumat.

Tiedusteluanalyysi on Mark Lowenthalin ja Ronald Marksinkin mukaan ensisijaisesti älyllinen prosessi. Keskiössä on kyky lukea, ajatella ja kirjoittaa kriittisesti. Vaikka tiedonkäsittelyä tiedustelupalveluiden sisällä on pyritty strukturoimaan, ei itse analyysi ole mekanistista. Johtuen tiedusteluanalyysin kohteena olevien asioiden luontaisesta monimutkaisuudesta, ei mikään kaava, resepti tai metodologia itsessään tuota toivottua lopputulosta joka kerta. Eri menetelmät voivat helpottaa tutkija työtä, mutteivät ne muuta tiedusteluanalyysin ydintä.³²⁰

Myöskään Agrell ja Treverton eivät näe tiedusteluanalyysia menetelmäsidoonaisuena. Vaikka tiedusteluanalyysissä voidaan hyödyntää monia menetelmiä, ei yksikään menetelmä itsessään ole riittävän perusteellinen ja samalla spesifinen käytettäväksi tiedustelussa ainoana menetelmänä. Pragmaattisuus vaikuttaa olevan luonnehtiva tekijä analyysimenetelmää valittaessa.

³¹⁷ Walsh, P. F. (2013). *Applying qualitative social research designs and methodologies to improve the rigour of strategic intelligence analytical practice*. Paper presented at Panel Intelligence Analysis, the Social Sciences and History: Understanding and Explaining International Actors and Outcomes—San Francisco (2 April 2013).

³¹⁸ Lillbacka, R. (2013). "Realism, Constructivism, and Intelligence Analysis". *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* 26(2). s.313

³¹⁹ Asiakas, useimmiten poliittinen tai sotilaallinen päätöksentekijä

³²⁰ Lowenthal, M. & Marks, R. (2015). "Intelligence Analysis: Is It As Good As It Gets?" *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* 28(4). s. 665

Tilanne sanelee käytettävän menetelmän.³²¹ Tiedusteluanalyysia voikin pitää monitieteellisenä.

James Brucen mukaan tiedustelu on tähtää *tiedon tuottamiseen* ja siksi tiedusteluanalyysi tulee käsittää tiedon ja arvioiden tuottamiseen tähtäävänä toimintana. Analyysin parantaminen edellyttää ymmärrystä epistemologiasta. Samalla hän myös huomauttaa, ettei epistemologia juurikaan ole ollut tiedustelun tutkimuksen kohteena. Bruce väittää, että tiedustelun arvioiden laatu korreloi suoraan sisällön faktuaalisten sisällön, luotettavan epistemologian tai molempien kanssa. Toisin sanoen, jos faktuaalinen sisältö on vähäistä, riippuu arvion luotettavuus voimakkaasti epistemologiasta. Brucen mukaan tiedustelussa tulee soveltaa tieteellistä menetelmää analyysin episteemisten haasteiden voittamiseksi.³²² Hänen kirjoituksena implisiittisenä olettamana on tuotettavan tiedon totuudenmukaisuus. Konstruktivistisen taustaoletuksen mukaisesti tiedon totuusarvo itsessään on kuitenkin toissijaista. Miten siis kriittinen diskurssi-analyysi epistemologisesti soveltuu tiedustelun maailmaan?

Kansainvälisen politiikan tutkimuksessa konstruktivismilla on kiistaton jalansija perinteisempien poliittisen realismin eri suuntauksien ohella luvussa 2.2 esitetyllä tavalla. Koska tiedusteluanalyysi puolestaan erityisesti strategisen tiedustelun tasolla pohjautuu pitkälti kansainvälisen politiikan tutkimuksen teorioihin, vaikuttaisi yhteys itsestään selvältä. Ongelman muodostaa kuitenkin tiedonintressi, eli se miksi tietoa tuotetaan. Tommi Koivulan mukaan kriittisen turvallisuustutkimuksen tuottaman tiedon instrumentaalista relevanssi on usein katsottu vähäiseksi. Kriittiseen turvallisuustutkimukseen liittyy oleellisesti vallan käytön ja valtarakenteiden tutkimus.³²³ Kriittisillä menetelmillä tuotettua tietoa ei lähtökohtaisesti tuoteta siis Habermasin tarkoittaman teknisen tiedonintressin vuoksi, vaan pikemminkin emansipatorisesti. Perusoletuksien tasolla tämä muodostaa haasteen kriittisen tutkimuksen hyödyntämisessä tiedustelussa.

Ristiriita ei kuitenkaan ole ylitsepäasemätön. Vaikka epistemologialla on ratkaiseva merkitys teoreettisesti, voi käytännön sen merkitys vähäisempi. Woodrow Kuhns väittää, että arvioitaessa tulevaa mikään epistemologinen lähestymistapa ei tarjoa keinoa tietää etukäteen mitkä arviot ovat paikkaansa pitäviä.³²⁴ Toisaalta, riippumatta käytettävästä metodologiasta, on tie-

³²¹ Agrell & Treverton (2015). s.157

³²² Bruce, J. (2014). "Making Analysis More Reliable: Why Epistemology Matters to Intelligence" teoksessa George R. & James B. (eds.) (2014) *Analyzing Intelligence. National Security Practitioners' Perspective*. Georgetown University Press. s.135–137 ja 150–151

³²³ Koivula (2013). s. 106

³²⁴ Kuhns, W. (2003). "Intelligence Failures: Forecasting and the Lesson of Epistemology," teoksessa Betts, K. & Mahnken, T. (eds.) *Paradoxes of Strategic Intelligence*. Frank Cass. s.89

dusteluanalyysi sidottu kielelliseen kommunikaatioon. Näin ollen se on väistämättä, tietoisesti tai tiedostamatta, sidottu diskursseihin.³²⁵ Diskurssien vaikutuksen ymmärtäminen vähentää kognitiivisiin vinoumiin liittyviä riskejä sekä parantaa analyysin laatua.³²⁶

Seuraavissa alaluvuissa on esitetty mahdollisuuksia kriittisen diskurssianalyysin soveltamisesta tiedusteluanalyysin lähestymistapana käytännöllisten esimerkkien kautta. Esimerkeissä on pyritty sitomaan edellä esitetyt ontologiset, epistemologiset ja institutionaaliset rajoitteet luvussa 3 esitettyihin tutkimustuloksiin. Näkökulmana on kriittisen diskurssianalyysin soveltaminen nimenomaan kriittisen tiedusteluanalyysin soveltaminen tiedustelupalveluiden raameissa tehtävässä tiedusteluanalyysissa.

4.2 Perustutkimus

Aikaisemmissa kappaleissa tiedustelutietoon liitettiin määrittävänä tekijänä tietty *ennakoivuus*. Kuitenkin merkittävä osa tehdystä tutkimuksista myös tiedustelun piirissä käsittelee jo tapahtuneita asioita, eli historiaa. Hank Prunckunin mukaan tiedustelutiedon ei välttämättä tarvitse olla ennakoivaa. Hän jakaa tiedustelun taksonomisesti neljään kategoriaan: perustiedusteluun, taktiseen, operatiiviseen sekä strategiseen tiedusteluun. *Perustiedustelulla* (basic intelligence) Prunckun tarkoittaa historiallisten tapahtumien tutkimista tiedusteluanalyysin tarpeisiin. Perustiedustelu tuottaa hänen mukaansa tietoa, jota voidaan käyttää eri tutkimusprojekteihin sekä operatiivisiin tarkoituksiin. Perustiedustelu tarjoaa tietopohjan muulle analyysille.³²⁷

Merkittävä osa tiedustelupalveluiden työstä onkin perustutkimusta tilannekuvan ylläpitämiseksi ja toimintaympäristön hahmottamiseksi. Tässä suhteessa tiedustelupalveluiden tekemä analyysi ei merkittävästi poikkea muun tiedemaailman tekemästä tutkimuksesta. Merkittävimpänä erona on tiedustelun keskittyminen substanssiin teorian kehittämisen kustannuksella. Tässä mielessä tiedusteluanalyysi rinnastuu soveltavaan tutkimukseen ja tutkimuksella pyritään ratkaisemaan tosielämän ongelmia.³²⁸ Teoreettinen viitekehys³²⁹ on tehtyjen analyysien taustalla, mutta usein sitä ei erityisesti tuoda esiin tiedustelun tuotteissa.

³²⁵ Tämän ovat osoittaneet useat tutkijat. Ks. esim Eriksson (2016) s.21 sekä Buluc (2014)

³²⁶ Buluc (2014). S.114

³²⁷ Prunckun (2015). s.22–23

³²⁸ Ibid. s.43

³²⁹ Useimmiten poliittinen realismi, kuten luvussa 4.1 on esitetty.

Koska perustiedustelun käsittelemä ja tuottama tieto on yksilöiden tuottamaa sosiaalisessa kontekstissa, on tämän kontekstin ymmärtäminen keskeistä. Kaikki tiedustelupalveluiden tuottama tieto tuotetaan strukturoidusti tiettyjen organisaation sääntöjen, rajoitusten ja perinteiden mukaisesti.³³⁰ Tämä pätee myös diskursiiviseen vallankäyttöön organisaatioissa. Sekä Gunilla Eriksson että Ruxandra Buluc kiinnittävät huomiota diskurssien analysointiin ja huomioimiseen organisaatioiden *sisällä* niiden tuotteiden ja prosessien kehittämiseksi. Erikssonin mukaan tiedustelun arvioissa vallitseva poliittisen realismin ontologinen näkökulma jättää myös aukkoja analyysiin. Aukot liittyvät yleensä luonteeltaan ylivaltiollisiin ilmiöihin kuten globalisaatioon.³³¹ Samoin ei-valtiolliset toimijat jäävät vähemmälle tarkastelulle, vaikkakin viimeisten parin vuosikymmenen ajan esimerkiksi terroristijärjestöt ovat enenevässä määrin olleet tarkastelun kohteena eri tiedustelupalveluissa.³³²

Vuonna 1971 Harvardin yliopiston professori Graham T. Allison julkaisi kriisinhallintaa ja päätöksentekoa koskevan kirjansa *Essence of Decision. Explaining the Cuban Missile Crisis*. Kirjassaan Allison esitteli kolme teoreettista mallia, ulkopoliittisen päätöksenteon analysoimiseksi. Ensimmäinen malli oli rationaalisen päätöksenteon malli, jossa oletuksena oli, että valtiot toimivat rationaalisesti yrittäen maksimoida hyötyjä ja minimoida riskejä. Valtiot tekevät rationaalisia valintoja eri strategioiden välillä. Toinen malli oli organisaatiollisen prosessin malli, joka myös olettaa päätöksien teon tapahtuvan rationaalisesti, mutta organisaatioiden tasolla. Valintoja ei tehdä strategioiden välillä, vaan organisaatioissa ja byrokratiassa. Organisaatiot tuottavat tarvittavat päätökset. Tällöin ensimmäisen mallin kaltaisen keskitetyn rationaalisen päätöksenteon etsiminen on turhaa ja harhaanjohtavaa. Kolmannessa mallissa keskitytään alaryhmiin ja niiden välisiin valta-asetelmiin.³³³ Kriittisellä diskurssianalyysillä kyetään menetelmällisesti pureutumaan näihin valta-asetelmiin ja niiden ilmenemiseen kielenkäytössä laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa.

Gary Mills väittää 2003 julkaistussa kirjoituksessaan *The Role of Rhetorical Theory in Military Intelligence Analysis* että retorisen teorian operationaalisesti räätälöity sovellus voi tehdä tiedusteluanalyysistä tehokkaampaa.³³⁴ Buluc laajentaa tätä näkemystä. Hänen mukaansa kriittinen diskurssianalyysi voi parantaa tiedusteluanalyysia kahdella tapaa; se antaa keinoja paljastaa diskurssien taustalla olevia ideologioita ja toiseksi se on lingvistinen työkalupakki, joka voi johtaa parempien, tarkempien ja autenttisempien ja luotettavampien tiedusteluraport-

³³⁰ Eriksson (2016). s.21

³³¹ Ibid. s. 136

³³² Ibid. s. 136 sekä Prunckun (2015) . s.xi

³³³ Allison, G. & Zelikow, P. (1999). *Essence of Decision. Explaining the Cuban Missile Crisis*. Longman.

³³⁴ Mills (2003). s.1

tien syntymiseen.³³⁵ Perustutkimuksen kannalta tarkastelen tässä yhteydessä Bulucin ensimmäistä väitettä.

Fairclough näkee ideologian *merkitykseksi, joka on vallan palveluksessa*. Ideologiat ovat väittämiä, jotka käyvät tekstistä ilmi epäsuorasti ja esiintyvät yleensä alkuoletuksissa.³³⁶ Avainhenkilöiden ja tiedotusvälineiden kieli toimii ideologisesti ja eri ideologioiden representoituminen tiedonvälityksessä vaikuttaa valtasuhteisiin yhteiskunnallisen järjestelmän sisällä.³³⁷ Jotta merkitysten ideologisuus voidaan osoittaa, on osoitettava miten ne palvelevat valtasuhteita. Luvussa 3 esitettyjen diskurssien perusteella Venäjän avainhenkilöiden diskurssit ovat huomattavan latautuneita ideologisesti. Uhkadiskurssin muovaamaa kuvaa Venäjää uhkaavasta islamistisesta terrorismista luodaan ulkoinen uhka, vaikka Venäjän kontekstissa kyse on ensisijaisesti sisäisestä ongelmasta. Uhkadiskurssin ideologisuus välittyy myös muihin diskurssihin ja tämä merkitysten luonti ylläpitää Venäjän valtiojohton legitimitettä. Vallankäytön näkökulmasta sama ilmiö esiintyy myös pyrkimyksessä muodostaa laajempaa *Venäjän ideaa*. Valtiollinen ideologia vaikuttaa tiedon muodostamiseen koko yhteiskunnassa.³³⁸ Tiedustelun kannalta tutkittavan yhteiskunnan ideologiset rakenteet ovat tärkeitä kohteita arvioitaessa poliittista päätöksentekoa.

Ole Wæverin mukaan diskurssianalyysi käsittelee julkisia tekstejä. Se ei pyri selvittämään toimijoiden *ajatuksia, motiiveja, salaisia aikomuksia* tai *suunnitelmia*. Hänen mukaansa kiinnostuksen kohteena ei ole se, mihin yksittäiset päätöksentekijät oikeasti uskovat, eikä se mitä nämä uskomukset on. Sen sijaan keskiössä on kysymys siitä, mitä koodeja päätöksentekijät käyttävät näiden uskomusten välittämisessä.³³⁹ Tämä tukee tutkimuksen viitekehyyksessä tekemääni oletusta siitä, että tekstien varsinainen substanssi tulee käsitellä tiedusteluanalyysissä omana kokonaisuutenaan. Metodologisesti on myös ristiriitaista tehdä suoraan oletuksia ulko- ja sotilaspoliittisten päättäjien motiiveista ja aikomuksista diskurssianalyysin perusteella.

Mikkola kirjoittaa venäläisten sanomalehtitekstien käyttämisen lähteenä vaativan harjaantunutta medialukutaitoa. Samalla hän katsoo, että *Venäjän asevoimia ja sotilaspolitiikkaa kos-*

³³⁵ Buluc (2014). s.114

³³⁶ Fairclough (1997). s.25

³³⁷ Ibid. s.23

³³⁸ Venäläiset tutkijat Andrei ja Pavel Tsygankov käsittelevät Venäjän tapaa luoda identiteettiä ja toiseutta kolmen näkökulman kautta. He väittävät, että pyrkimys *Venäjän idean* muodostamiseen ideologisenä kehiksenä on ollut voimakkaassa kasvussa. Vaikka Venäjä ei ole ideologisesti homogeeninen, vaikuttaa valtiollisesti muodostettu ideologia tiedon muodostamiseen tarjoamalla koherentin tulkintakehiksen historiallisille tapahtumille. Ks. Tsygankov, A. & Tsygankov, P. (2010). ”National ideology and IR theory: Three incarnations of the ‘Russian idea’”, *European Journal of International Relations* 16(4): 663-686.

³³⁹ Wæver, O. (2001). ”Identity, communities and foreign policy.” *European Integration and National Identity: The challenge of the Nordic States* eds. Lene Hansen, Ole Wæver, Routledge. s.26–27

kevaa uutisointia on ongelmallista tarkastella ilman diskurssikäytäntöjen huomiointia.³⁴⁰ Tämä näkökulma on helposti laajennettavissa koskemaan myös tiedustelun kontekstissa tapahtuvaa tutkimusta. Venäläisen median kielenkäytön tavat ja samalla uutiskieli poikkeaa merkittävästi suomalaisesta. Samoin median kuluttamisen käytännöt poikkeavat.³⁴¹ Nämä tekijät ovat osa diskurssikäytäntöjä, joita analysoimalla voidaan tehdä päätelmiä sisällön relevanssista ja sen vaikutuksesta venäläisessä tiedonvälityksessä.

4.3 Kognitiivisten vinoumien välttäminen

Kognitiiviset vinoumat ovat ajatusvirheitä, jotka johtuvat ihmismielen yksinkertaistetuista tiedonkäsittelyprosesseista. Nämä vinoumat ovat pääsääntöisesti tiedostamattomia ja usein johdonmukaisia ja ennakoitavissa olevia. Amos Tversky ja Daniel Kahneman esittelivät kognitiivisen vinouman käsitteen klassikoksi muodostuneessa artikkelissaan *Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases*.³⁴² Vinoumat tulkitaan ajatusvirheiksi, sillä ne ovat systemaattisia poikkeamia rationaalisesta arvioinnista, jolloin toisista ihmisistä ja tapahtumista tehdään päätelmiä epäloogisella tavalla.³⁴³ Kognitiiviset vinoumat ovat tyypillisiä kaikille ihmisille ja ne voivat johtua kognitiivisista rajoitteista, motivaatiotekijöistä tai adaptaatiosta ihmisen normaaliin ympäristöön. Kognitiivisia vinoumia esiintyy erityisesti *heurestiikaksi* kutsutun puutteellisilla tiedoilla tehdyn, epäformaalin ongelmanratkaisun yhteydessä.³⁴⁴ Koska puutteelliset tiedot, aikapaine, epävarmuus ja todennäköisyyksien käsittely määrittävät tämän luvun alussa kuvatulla tavalla tiedusteluanalyysia, on pyrkimys vinoumien välttämiseen keskeinen tiedusteluanalyysin kannalta.

Erilaisia kognitiivisia vinoumia on tunnistettu ja luokiteltu kymmeniä, ellei satoja.³⁴⁵ Vinoumien listaaminen ja kehittäminen itsessään ei ole kovinkaan mielekästä tiedustelun kannalta. Tärkeämpää on ymmärtää niiden lainalaisuuksia ja syntymekanismeja. Ensinnäkin, vinoumat eivät ole satunnaisia, vaan systemaattisia. Toiseksi, vinoumia esiintyy kaikilla ihmisillä riip-

³⁴⁰ Mikkola (2014). s.237

³⁴¹ Ks. luku 3.1

³⁴² Tversky A. & Kahneman, D. (1974). "Judgement under Uncertainty: Heuristics and Biases", *Science* vol 185, No 4157. American Association for the Advancement of Science. s. 1124-1131

³⁴³ Haselton, M. G.; Nettle, D. & Andrews, P. W. (2005). "The evolution of cognitive bias." Teoksessa D. M. Buss (Ed.), *The Handbook of Evolutionary Psychology*. John Wiley & Sons Inc. s. 724-746.

³⁴⁴ Wilke A. & Mata R. (2012) "Cognitive Bias." Teoksessa V.S. Ramachandran (ed.) *The Encyclopedia of Human Behavior*, vol. 1, s. 531-535. Academic Press.

³⁴⁵ Buster Benson on luokitellut kaikkiaan 175 erilaista kognitiivista vinoumaa, jotka hän jakaa neljään pääkategoriaan sen perusteella, mikä aiheuttaa vinouman. Ks. Benson, B (2016) *Cognitive Bias Cheat Sheet* <https://betterhumans.coach.me/cognitive-bias-cheat-sheet-55a472476b18> [viitattu 18.6.2017]

pumatta taidoista ja kokemuksesta. Kolmanneksi ne ovat luonteeltaan pysyviä sekä *vastustavat* pyrkimyksiä niiden kiertämiseen.³⁴⁶

Tiedusteluanalyysin teorian pioneereihin kuuluva Richards Heuer käsittelee tiedusteluanalyysin kannalta merkittävimpiä vinoumia ja keinoja niiden välttämiseen kirjassaan *Psychology of Intelligence Analysis*. Heuer määrittelee kognitiivisen vinouman Tverskya ja Kahnemania mukaillen *ajatusvirheiksi*. Hän vertaa vinoumia optisiin illuusioihin. Virhe on hallitseva ja läsnä, vaikka olisikin täysin tietoinen sen olemassa olost.³⁴⁷

Osa kognitiivisista vinoumista voidaan välttää, muttei läheskään kaikkia.³⁴⁸ Tiedusteluanalyysissa vinoumia pyritään välttämään strukturoiduilla analyysimenetelmillä, jotka tähtäävät tiedon systemaattiseen käsittelyyn. Monet muun muassa Heuerin ja Phersonin esittelemistä menetelmistä pohjautuvatkin kvalitatiivisen aineiston käsittelytapoihin³⁴⁹ ja säännönmukaisuuksiin. Hypoteesien muodostaminen eri menetelmillä ja niiden testaus aineistoa vasten ovat tiedustelun heuristisen ongelmanratkaisun ytimessä.³⁵⁰

Tiedusteluanalyytikkojen oletetaan lähtökohtaisesti olevansa tutkimansa asian suhteen asiantuntijoita tai pyrkivän asiantuntijuuteen. Tutkittaessa vieraita kulttuureja ja vieraiden valtioiden poliittista ja sotilaallista päätöksentekoa, tämän asiantuntijuuden oleellinen osa on riittävä ymmärrys tutkittavan kohteen kielestä ja kulttuurista. James Bruce ja Roger George katsovat, että tiedusteluanalyytikon ammattitaito koostuu tästä asiantuntijuudesta³⁵¹ sekä tiedusteluun itseensä liittyvistä taidoista. He väittävät, että tiedusteluanalyytikon erottaa muista vastaavaan

³⁴⁶ National Research Council. (2011). *Intelligence Analysis: Behavioral and Social Scientific Foundations*. Committee on Behavioral and Social Science Research to Improve Intelligence Analysis for National Security. Board on Behavioral, Cognitive, and Sensory Sciences, Division of Behavioral and Social Sciences and Education. Washington, DC: The National Academies Press. s.117–118

³⁴⁷ Heuer (1999). s.111–112

³⁴⁸ Daniel Kahnemanin mukaan vinoumia ei voi kokonaan välttää johtuen ihmisen ajatusjärjestelmistä. Hän jakaa järjestelmät kahteen päätyyppiin Järjestelmä 1 on nopea, intuitiivinen, emotionaalinen ja pääasiallisesti tiedostamaton. Järjestelmä 2 on hitaampi, harkitsevampi ja loogisempi. Koska ongelmanratkaisussa järjestelmä 1 on alkuvaiheissa dominoiva erityisesti muistissa jo olevan tiedon vuoksi, on vinoumien välttäminen haastavaa ja vaatii runsaasti ponnisteluja. Ks. Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow*. Farrar, Straus and Giroux. s.19–30

³⁴⁹ Luokittelu, tyypittely, teemoittelu.

³⁵⁰ Tarkemmin strukturoiduista analyysimenetelmistä (Structured Analytic Techniques, SAT) ks. Heuer & Pherson (2010). Vaikka strukturoidut analyysitavat vähentävät joidenkin vinoumien todennäköisyyttä, eivät ne itsessään takaa analyysin laatua. Ne ovat keinoja oletusten, informaation ja hypoteesien systemaattiseen (samalla tavalla toistuvaan) käsittelyyn ja arviointiin. Ks. esim. George, R. (2010): ”Beyond Analytic Tradecraft”, *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 23:2. s.303

³⁵¹ Subject Matter Expertise, SME

aiheeseen perehtyneistä substanssiosaajista juuri ammatilliset taidot, joiden oleellisena osana on tietoinen pyrkimys kognitiivisten ongelmien välttämiseen.³⁵²

Jack Davis näkee tiedusteluanalyysin ennen kaikkea älyllisenä ja sosiaalisena prosessina. Tämän vuoksi voimakas psykologinen vaikutus kohdistuu analyytikkoihin, jotka tekevät arvioita runsaan epävarmuuden vallitessa. Vinoumien vaikutusten hallinta on välttämätöntä ja vähintäänkin yhtä merkityksellistä kuin varsinainen asiantuntijuus tutkittavan kohteen suhteen.³⁵³

Toisaalta Mercyhurstin yliopistossa vuonna 2014 tehdyssä kokeessa saatiin päinvastaisia tuloksia. Apulaisprofessori Kristan Wheaton osoitti suppeahkossa kokeessa, että vinoumien välttäminen ei välttämättä paranna tulevaisuudesta tehtyjen arvioiden tarkkuutta. Hän päinvastoin väittää, että vinoumien vähentäminen tiedusteluanalyysissä ei ole riittävää ja on mahdollisesti tarpeetonta ainakin jos arviointikriteerinä käytetään tehtyjen ennusteiden paikkansa-pitävyyttä.³⁵⁴ Vaikka strukturointi vähentää virhetulkintojen mahdollisuutta tutkittaessa jo tapahtuneita asioita, ei se välttämättä johda tarkempiin arvioihin tulevasta.

Kriittinen diskurssianalyysi soveltuu epistemologiansa vuoksi huonosti strukturoitavaksi. Päinvastoin se tiedostaa tutkijan osallisuuden ja roolin diskurssin muokkaajana. Koska lähestymistapa on tilanne- ja kontekstisidonnainen, olisi pyrkimys ehdottomiin säännönmukaisuuksiin epäloogista. Siksi sen käyttö vinoumien välttämässä tuleekin perustua toisenlaisiin mekanismeihin. *Väitän*, että kriittistä diskurssianalyysia voidaan käyttää vinoumien välttämiseen ilman pitkälle vietyä strukturointia.³⁵⁵ Tarkastelen tässä yhteydessä seuraavia vinoumia, joiden välttämistä diskurssianalyyttisten lähestymistapa voi edistää. Näitä ovat *peilikuvantaminen*³⁵⁶, *vahvistusvinouma*³⁵⁷ ja *ankkurointivaikutus*³⁵⁸. Lista ei ole luonnollisesti ole kattava,

³⁵² Asiantuntijuuteen Bruce ja George katsovat kuuluvan riittävän *substanssiosaamisen tutkittavasta kohteesta, yhteiskuntatieteiden tutkimusmenetelmien riittävän hallinnan sekä tutkimuksellisen mielikuvituksen ja tieteellisen sinnikkyyden hypoteesien muodostamiseksi ja testaamiseksi*. Tiedustelun taitoihin he puolestaan laskevat mm. ymmärryksen tiedonkeräysmenetelmistä, tiedusteluanalyysiin liittyvien kognitiivisten prosessien ymmärtämisen, hämäryksen ja harhautuksen tunnistamisen, käytännössä oppimisen sekä yhteistyön. Bruce, J. & George, R. (2014). "Intelligence Analysis: What Is It—and what Does It Take" teoksessa George R. & James B. (eds.) (2014) *Analyzing Intelligence. National Security Practitioners' Perspective*. Georgetown University Press. s.5

³⁵³ Davis, J. (2014). "Why Bad Things Happen to Good Analysts", teoksessa George R. & James B. (eds.) (2014) *Analyzing Intelligence. National Security Practitioners' Perspective*. Georgetown University Press. s.121

³⁵⁴ Wheaton, K. (2014). *Reduce Bias In Analysis: Why Should We Care? (Or: The Effects Of Evidence Weighting On Cognitive Bias And Forecasting Accuracy)*. Sources and Methods. <http://sourcesandmethods.blogspot.fi/2014/03/reduce-bias-in-analysis-why-should-we.html> [viitattu 4.7.2017]

³⁵⁵ Tiedustelua tekevissä organisaatioissa lienee silti tarve vakioida (l. strukturoida) diskurssianalyysilla ja muilla analyysimenetelmillä tutkittavan aineiston keräämistä (esim. julkiset lähteet, tietoliikennetiedustelu ym.) sekä luokittelua. Organisaation kannalta on edullista, että samaa aineistoa voidaan hyödyntää tarvittaessa monella tavalla. Tässä suhteessa tietokantojen rakenne ja aineiston laatu voi rajoittaa diskurssianalyysin toteuttamista.

³⁵⁶ Eng. Mirror-imaging. Suomenkielinen termi on vakiintumaton, eikä juuri esiinny tutkimuskirjallisuudessa.

³⁵⁷ Eng. Confirmation bias

³⁵⁸ Eng. Anchoring bias

mutta riittävä tiettyjen kriittisen diskurssianalyysin tuottaman tiedon lainalaisuuksien osoittamiseen.

Kuten aikaisemmin tässä luvussa on osoitettu, perustuu läntisten ja oletettavasti myös muiden tiedustelupalveluiden *maailmankuva* ainakin löyhästi poliittiseen realismiin. Samalla jokainen tiedusteluanalyytikko väistämättä on oman kulttuurinsa tuote niin koulutuksen kuin yhteiskunnassa vallitsevien ajattelutapojenkin puitteissa. Tämä *ethosentrisyys* heijastuu väistämättä analyysiin. Analyytikon tiedostamaton käsitys omasta kulttuuristaan, uskomuksista ja käyttäytymismalleista johtaa kausaalisuuden ylikorostamiseen omien ja muiden tekojen analysoinnissa. Ethosentrisyys on yleistä ja monissa tapauksissa institutionalisoitunutta. Esimerkiksi psykologian tutkimuksessa kohdehenkilöinä on käytetty helposti saatavilla olevia yliopistopiskelijoita, mutta tuloksissa on kuitenkin pyritty yleistettävyyteen. Kuitenkin yliopistopiskelijat ovat melko kaukana keskivertoväestöstä. Näin ollen tutkijoiden tekemät johtopäätökset todennäköisesti kuvastavat heidän itsensä tai kaltaistensa henkilöiden ajattelua, eivätkä ole sovellettavissa koko populaatioon.³⁵⁹

Peilikuvantamisella tarkoitetaan kognitiivista vinoumaa, jossa ihminen heijastaa omia tai omaan kulttuuriinsa kuuluvia piirteitä ominaisuuksia perusteettomasti tutkittavan kohteen ominaisuuksiksi. Tutkittavaa kohdetta pidetään perusteettomasti analyytikon kaltaisena sisältäen oletuksen, että kohde tekee päätöksiä samojen lainalaisuuksien mukaisesti kuin analyytikko. Tiedustelun kontekstissa hyvä esimerkki on vieraan valtion johdon päätöksenteon analysointi. Vieraiden valtioiden johtajien tekemät päätökset voivat vaikuttaa epärationaalista, eikä niitä ole pystytty ennakoimaan. Päätöksentekijä on kuitenkin todennäköisesti tehnyt päätöksen rationaalisesti omien lähtökohtiensa ja rajoitteiden puitteissa.

Peilikuvantaminen on erittäin vaikeasti vältettävissä. Analyytikolla ei ole koskaan täsmälleen samaa informaatiota päätöksenteon analysoimiseksi, mitä itse päätöksentekijällä on. Tällöin hän vaistonvaraisesti pyrkii paikkaamaan puutteet tiedossa ja ymmärryksessä omilla kokemuksillaan. Analyytikko ei useimmissa tapauksissa pysty analysoimaan saati ymmärtämään myöskään ympäristöä (fyysinen, informaatio- ja kulttuuri-), joissa päätöksiä tehdään.³⁶⁰

³⁵⁹ National Research Council. (2011). s.122

³⁶⁰ Heuer (1999). s.33, 70–71 sekä 181. Heuerin mukaan ymmärtääkseen ulkomaisen johtajan päätöksentekoanalyytikon tulee ymmärtää heidän arvojaan ja oletuksiaan sekä heidän virhetulkintojaan ja väärinymmärryksiä. Tehty päätös voi vaikuttaa irrationaaliselta ulospäin, vaikka se olisi tehty täysin rationaalisesti vallitsevien premissien valossa.

Peilikuvantamista voidaan pyrkiä välttämään esimerkiksi palkkaamalla analyytikkoja tutkittavan kohteen kulttuuripiiristä. Tämä kuitenkin vain siirtää ongelmaa kommunikaatioon tiedusteluorganisaation sisällä sekä tiedustelun ja päätöksentekijän välille. Analyytikkojen palkkaaminen itselleen vihamielisistä valtiosta saattaa myös olla mahdotonta tietoturvallisuuden vuoksi.³⁶¹

Kriittisellä diskurssianalyysillä pyritään tekemään vallankäyttöä ja valtarakenteita läpinäkyviksi kielellisen vallankäytön näkökulmasta. Valtarakenteiden tunteminen ja tulkitseminen oikein omassa kontekstissaan on edellytys vallankäytön kielellisen puolen analysoimiseksi. Luvussa 3 esitetty nopea diskursiivisen vallankäytön muutos Syyrian operaation legitimoimiseksi on vaikea ymmärtää tuntematta Venäjän sisäisiä valtarakenteita. Uhkadiskurssin käyttöön päädyttiin todennäköisesti sisäpoliittista syistä. Vaikka Venäjän informaatioympäristössä esiintyy paljon disinformaatiota, ylitulkitsevat ulkopuoliset tutkijat herkästi sen ja propagandan merkitystä sivuuttaen samalla Venäjän johdon aidon tarpeen legitimoida toimintansa sekä maan sisällä että liittolaisiilleen.³⁶² Valtarakenteet edellyttävät vallan jatkuvaa legitimointia diskursiivisesti, mikä on havaittavissa myös tämän tutkimuksen luvun 3 tuloksista.

Kriittinen diskurssianalyysi lähestymistapana edellyttää syvällistä paneutumista tutkittavaan kohteeseen liittyviin diskurssi- sekä sosiokulttuurisiin käytäntöihin. Diskurssikäytäntöjä ei voida sivuttaa, sillä oletettavasti huomattava osa strategisen tiedustelun käyttämästä aineistosta on diskurssianalyttisessä mielessä tekstiä³⁶³. Lähestymistavan mukaisesti analyytikko on pakotettu paneutumaan tekstin takana oleviin tekstin tuottamisen ja kuluttamisen käytäntöihin.³⁶⁴ Näiden käytänteiden syvälinen tunteminen samalla lisää ymmärrystä tutkittavan kohteen kulttuurista ja oleellisesti vähentää peilikuvantamisen todennäköisyyttä. Samalla kriittinen diskurssianalyysi opettaa analyytikkoja alhaalta ylös –lähestymistapaan, jossa tutkija konstruoii kohteen ideologian diskurssista löytyvistä todisteista. Ulkomaisten diskurssien huolellinen tutkiminen auttaa tunnistamaan niiden taustalla olevat ideologiset ja konseptuaaliset kehykset. Niiden tunnistaminen helpottaa tutkijaa välttämään peilikuvantamisvinoumaa.³⁶⁵

Vahvistusvinoumalla psykologi Raymond Nickerson viittaa *ihmisen tahattomaan valikoivuuteen tiedon hankkimisessa ja käyttämisessä*. Ihminen luokittelee jatkuvasti käyttämäänsä tie-

³⁶¹ George, R. (2010). s.303

³⁶² Tästä hyvänä esimerkkinä on yhdysvaltalaisen Atlantic Council ajatushautomon sinänsä ansiokas raportti *Distract Deceive Destroy: Putin at War in Syria*. Raportti käsittelee hyvin informaatiovaikuttamista, mutta sivuuttaa lähes täysin operaation sisäpoliittisen legitimoinnin. Czuperski et. al. (2016).

³⁶³ kirjoitus, puhe, keskustelu, kuvat ym.

³⁶⁴ Fairclough (1997). s.78–86

³⁶⁵ Buluc, R. (2014). "The Role Of Discourse In Intelligence Analysis", *Strategic Impact*, Issue 4/2014. s.108–110

toa ja valikoi sitä tietoisesti motivaationaan puolustaa omia uskomuksiaan. Vahvistusvinoumalla viitataan pääsääntöisesti tämän ilmiön tiedostamattomaan puoleen, jossa ihminen painottaa eri todisteita tahattomasti eri tavalla.³⁶⁶ Tiedustelussa tätä on pyritty välttämään osin erittämällä tiedon kerääminen analyysista ja toisaalta systemaattisesti luokittelemalla lähteiden luotettavuutta ja tiedon paikkansapitävyyttä.

Kriittisestä diskurssianalyysista on todennäköisesti suoraan melko vähän apua vahvistusvinouman välttämiseen. Vaikka diskurssianalyysi on korostetun aineistolähtöistä, on monissa sen sovellutuksissa (ja siten tutkimusperinteessä) taustalla jokin metahypoteesi. Kriittistä diskurssianalyysia käytetään esimerkiksi yhteiskunnassa oletetusti alisteisessa asemassa olevan ihmisryhmän voimaannuttamiseen. Tällöin jo tutkimuksen lähtöoletuksena on tämä koettu yhteiskunnallinen asema. Vaikka tutkimus, tiedusteluanalyysi mukaan lukien, rakentuu olemassa olevan tiedon päälle, voi tällainen perusoletus tiedustelussa voimistaa vahvistusvinoumaa vaarallisella tavalla menetelmän selektiivisyyden vuoksi. Kriittisessä diskurssianalyysissa tutkija joutuu tekemään lukemattomia valintoja, jotka väistämättä johtavat tiedostamattomiin valintoihin.

Toisaalta organisaatiossa diskurssit vaikuttavat tiedusteluanalyysiin useilla tasoilla. Analyytikko on riippuvainen oman kielensä ja tutkittavan ilmiön kielen rajoista.³⁶⁷ Mikäli tutkija epäonnistuu tunnistamaan diskurssit ja niiden taustalla olevat ideologiat, hän helposti rajaa tiedostamatta omia lähteitään.³⁶⁸ Tästä syystä kriittisen diskurssianalyysin käyttö vahvistusvinouman välttämiseen edellyttää aidosti aineistolähtöistä lähestymistapaa, jossa käytettävä aineisto rajataan organisaatiossa osin tutkijasta itsestään riippumattomalla tavalla. Tällöin analyysi on edullista tehdä erillään muista analyysimenetelmistä ja korreloida saatuja tuloksia muilla menetelmillä tehtyihin johtopäätöksiin kokonaiskuvan muodostamiseksi. Kriittisen diskurssianalyysin käyttäminen vahvistusvinouman välttämiseen tuli olla organisaation, ei niinkään yksittäisen analyytikon työkalu.

Ankkurointivaikutuksesta Nickerson käyttää termiä *ensisijaisuusvaikutus* (primacy effect). Tällä viitataan siihen, että ihmiset usein muodostavat mielipiteen hyvin varhaisessa vaiheessa ja sittemmin arvioivat uusia tietoja tätä mielipidettä vasten. Tämä ensiarvio on myös erittäin pysyvä. Ihmiset tyypillisesti käsittelevät vain yhtä hypoteesia kerrallaan, joka korostaa ankkurointivaikutusta.

³⁶⁶ Nickerson, R. S. (1998). "Confirmation bias: An ubiquitous phenomenon in many guises." *Review of general psychology*, 2(2). s.175–176

³⁶⁷ Buluc (2014). s.106–107

³⁶⁸ Hatlebrekke, K. A. and M. L. R. Smith (2010). "Towards a New Theory of Intelligence Failure? The Impact of Cognitive Closure and Discourse Failure", *Intelligence and National Security* 25(2). s.181

rointivaikutuksen merkitystä.³⁶⁹ Vinoumalla on vahva liittymäpinta vahvistusvinoumaan ja tiettyssä mielessä kyse on samasta kokonaisuudesta, jossa ihminen valitsee mieleisensä tietolähteen ja *ankkuroituu* löytämäänsä näkökulmaan. Heuerin mukaan ankkurointivaikutus vaikuttaa erityisesti todennäköisyyksien arvioitiin. Ihmiset valitsevat jonkin aloituskohdan ensimmäiselle approksimaatiolle ja suhteuttavat uudet tiedot tätä vasten. Heuerin mukaan tämä tapahtuu alitajuisesti helpottamaan arvioiden tekemistä.³⁷⁰

Ankkurointivaikutukseen liittyy kiinteästi *ennenaikainen päätäntä*³⁷¹-vinouma ja osin tutkimuskirjallisuudessa käsitteet esiintyvät lähes päällekkäisinä. Robert Clark käyttääkin termiä lähes edellä kuvatussa merkityksessä. Hänen mukaansa vinouma johtaa joko johtopäätösten tekeminen ennen kaiken relevantin tiedon arviointia tai vastaavasti johtopäätösten tekeminen aikaisempien arvioiden tai organisaation kulttuurin mukaisesti.³⁷² Jos tiedustelupalvelu linnoittautuu valittuun tulkintakehykseensä, tulevat sen tekemät johtopäätökset kriitikittömästi hyväksytyiksi yhteisön sisällä.³⁷³ Tiettyssä mielessä vinoumassa on siis kyse kognitiivisesta laiskuudesta. Toisaalta tiedusteluyhteisössä vallitseva aikapaine voi johtaa ennenaikaisten johtopäätösten tekemiseen.

Tiedustelupalvelussa työskentelevä analyytikko ei täysin voi välttää ankkurointiefektiä. Todennäköisesti monista analyysin kohteena olevista asioista on olemassa organisaation aikaisemmin tekemiä arvioita, jotka toimivat tällaisena ankkurointipisteenä. Heuerin mukaan ankkurointivinouman syitä ei tunneta tarkasti. Hän esittää, että vinoumaa voi pyrkiä välttämään sivuuttamalla tietoisesti aikaisemmat arviot aloituskohtana uudelle analyysille. Samalla hän kuitenkin huomauttaa, ettei ole olemassa todisteita, jotka vahvistaisivat tämän tekniikan toimivuuden.³⁷⁴ Wilken ja Matan mukaan on epäselvää, mitä heuristisia elementtejä ihmiset käyttävät kussakin tilanteessa. Selittäväksi tekijäksi he esittävät ihmisen muistia. Kun ihminen joutuu tekemään arvioita, hän hakee muististaan aikaisemman lähellä olevan arvion ja samalla mekanismin, miten päätyi tähän arvioon. Molemmat vaikuttavat uuden arvion tekemiseen.³⁷⁵

Ankkurointivaikutuksen välttäminen saattaa siis vaatia muutosta tiedustelupalvelun organisaatiokulttuurissa. Kriittisen diskurssianalyysin käyttö tiedusteluanalyysissa voi auttaa purkamaan tiettyyn tulkintakehykseen liittyviä rajoituksia. Gunilla Eriksson on kirjassaan osoit-

³⁶⁹ Nickerson (1998). s.187, 211

³⁷⁰ Heuer (1999), s.147–148

³⁷¹ Eng. premature closure bias

³⁷² Clark (2010). s.138–139

³⁷³ Herbert, M. (2006). “The Intelligence Analyst as Epistemologist”, *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* 19, no. 4. s.678

³⁷⁴ Heuer (1999). s.152

³⁷⁵ Wilke & Mata (2012). s.531 ja 535

tanut hyvin sen, kuinka tiedusteluanalyytikot pohjaavat maailmankuvansa ja siten ennakkoletuksensa poliittiseen realismiin.³⁷⁶ Kriittinen diskurssianalyysi voi tarjota organisaation sisällä kilpailevan tulkintakehyksen. Vaikka selitysmallien asettaminen hierarkkiseen järjestykseen ”hyvyytensä” perusteella on mahdotonta, tuo uusi näkökulma ja ajattelutavan laajentaminen silti etuja. Tiedusteluanalyysin ei ole pakko dogmaattisesti hyväksyä yhtä selitysmallia, vaan se pystyy pragmaattisesti yhdistämään eri elementtejä ja eri menetelmillä muodostettuja kilpailevia selitysmalleja ja vertailla niitä keskenään. Kriittinen diskurssianalyysi voi siis toimia tiedustelupalvelussa uutena tapana tehdä analyysia ja siten kiertää aiempien arvioiden ankkurointivaikutus. Rajoittavana tekijänä tässä on tiedustelupalveluiden koko ja käytettävissä oleva aika. Varsinkin pienemmissä tiedustelupalveluissa ei analyytikkojen jako metateoreettisten koulutuntien mukaan ole todennäköisesti järkevää.

4.4 Diskurssijärjestyksen muutos ajan funktiona

Diskurssijärjestys on tietyn yhteisön tavanomaisten kielenkäyttötapojen verkosto. Tietyn yhteiskunnallisen instituution tai tietyn sosiaalisen osa-alueen diskurssijärjestys rakentuu kaikista niistä diskurssityypeistä, joita siinä käytetään. Esimerkiksi poliitikkojen diskurssijärjestys rakentuu tyypillisistä poliittisen kielenkäytön diskurssityypeistä. Diskurssijärjestyksen rakennusosina on kaksi keskeistä diskurssityyppien kategoriaa: *diskurssit* ja *genret*.

Diskurssijärjestykseen kytkeytyy myös näkemys diskurssin vallasta. Diskurssit, niiden keskinäiset järjestykset, yhteenliittymät ja poissulkemiset muodostavat juuri tietynlaista tietoa ja sulkevat toisenlaista tietoa ulkopuolelle. Diskursiivinen valta toimii siten myös järjestyksen kautta: millaiset diskurssit pääsevät ääneen, millaiset hiljennetään tai vaiennetaan, unohdetaan tai marginalisoidaan.³⁷⁷

Diskurssijärjestys ei ole pysyvä vaan jatkuvasti liikkeessä ja kriittisen diskurssianalyysin kannalta kiinnostavaa on juuri diskurssien liikehdintä, vaihtelu ja muutokset. Näitä voidaan kuvata vakiintuneiden järjestysten sekoittumisena. Sosiaaliset ja kulttuuriset muutokset ilmenevät usein diskursiivisesti siten, että diskurssijärjestyksen sisäiset ja keskinäiset rajat määritellään tai määrittyvät uudelleen. Nämä rajat ovat toisinaan myös konfliktin aihe. Vallassa olevat

³⁷⁶ Eriksson (2016)

³⁷⁷ Pietikäinen & Mäntynen (2009). s.58

ryhmät pyrkivät varmistamaan ja pitämään yllä tietyt rakenteet diskurssijärjestyksissä ja niiden välillä.³⁷⁸

Jotta diskurssijärjestystä voidaan analysoida ajan funktiona, tulee ensin muodostaa kuva *diskursiivisesta normaalitilasta*. Tämä edellyttää kohteen pitkäaikaista seuranta ja sen kulttuurin, identiteettien sekä yhteiskunnan rakenteen syvällistä tuntemusta ja kuvaamista. Tiedustelupalveluiden kannalta kyse on luvussa 4.2 tarkoitettusta perustutkimuksesta. Merkittävä osa akateemisen tutkimuksen piirissä tehdystä kriittisestä diskurssianalyysistä tähtää myös tähän emansipatoristen tavoitteidensa ohella.

Normaalitilan selvittämisen jälkeen voidaan diskursseissa itsessään ja diskurssijärjestyksessä tapahtuvia muutoksia havainnoida. Laajojen kehityskulkujen ohella mielenkiinto kohdistuu anomaliaihin. Erityisesti poikkeukset, joilla on huomattava intertekstuaalinen merkitys esimerkiksi historiallisen kontekstinsa vuoksi ovat kiinnostavia. Muutokset diskursiivisessa vallankäytössä toimivat indikaatioina yhteiskunnallisista muutoksista. Luvussa 3 tutkittiin Venäjän sanomalehdistön representoimaa diskursiivista normaalitilaa. Vaikka kyseessä oli suppea esimerkki kriittisen diskurssianalyysin soveltamisesta ulko- ja sotilaspoliittisen päätöksenteon tutkimiseen, antoi nimenomaan diskurssijärjestyksen muutos mielenkiintoisia havaintoja.

Uhkadiskurssin muuttuminen geneerisestä yksityiskohtaiseksi ja samalla Syyriaan liittyvän uhkadiskurssin samankaltaisuudet Tšetšeniaan liittyvään uhkadiskurssiin³⁷⁹ paransivat ymmärrystä diskursiivisen vallankäytön luonteesta venäläisessä yhteiskunnassa. Samalla diskursien analysointi tarjosi kilpailevan selityksen Venäjän avainhenkilöiden tavalle käyttää informaatiota. Venäjän avainhenkilöillä oli diskursien valossa todellinen tarve legitimoida operaatiota venäläisille, vaikka monet läntiset lähteet ylenkatsovatkin tätä tarvetta.

Tiedustelun kehityksessä kriittisesti nousee aikapaine. Asiakkaat kaipaavat yksityiskohtaista ajantasaista tietoa nopeasti. Analyysiin ei ole käytettävissä samaa aikaa ja vapautta kuin akateemisessa tutkimuksessa. Tästä syystä analyytikko voi pyrkiä saamaan tarvitsemansa tiedon teksteistä itsessään sivuuttaen tekstin takana olevat merkityssysteemit. Kriittinen diskurssi-analyysi on intensiivinen lähestymistapa, joka vaatii aikaa. Tästä syystä kriittinen diskurssi-analyysi ei tarjoa apua pintatilanteen analysointiin. Pikemminkin se on hyvä havainnoimaan ja indikoimaan *laajoja yhteiskunnallisia muutoksia*. Toisaalta autoritäärinen, kontrolloitu yh-

³⁷⁸ Pietikäinen & Mäntynen (2009). s.58, 115 sekä Fairclough (1997). s.77

³⁷⁹ Ks. tarkemmin Wilhelmssen (2017).

teiskunta ei välttämättä ole julkisen tiedonvälityksen kautta herkkä representoimaan riittävästi indikaattoreita muutoksen analysoimiseksi.

Samalla sanomalehtien ja muun median omien diskurssien ja diskurssijärjestyksen analysointi voi tiedustelun kontekstissa johtaa epätoivottuun lopputulokseen. Kontrolloidussa mediaympäristössä media ei välttämättä pyri kyseenalaistamaan vallanpitäjien diskursseja. Toisaalta tiedustelun arvioiden pohjaaminen sanomalehtien diskursseihin ei kerro kuvasta vallanpitäjien tapaa käyttää diskursiivista valtaa. Tiedustelupalveluiden on resurssiensa ja kriittisen diskursianalyysin menetelmällisen raskauden vuoksi myös käytännössä mahdotonta tehdä kattavaa analyysia tutkittavan valtion koko mediaympäristöstä, eikä tämä useinkaan olisi mielekästä huomioiden tiedustelun tietotarpeet.

4.5 Syötteitä strategiseen kommunikaatioon ja informaatio-operaatioihin

Strateginen kommunikaatio on viestintää, joka korostaa kansallisen narratiivin ja sen mukaisien tekojen tärkeyttä sekä sanojen ja tekojen kokonaisvaltaista, proaktiivista luonnetta.³⁸⁰ Strategisessa kommunikaatiossa ei ole kyse propagandasta, vaan sellaisten mielikuvien rakentamisesta ja ylläpitämisestä, jotka houkuttavat muut toimijat tarkastelemaan kriittisesti omia identiteettirakenteitaan, ottamaan esimerkkiä ja toimimaan kommunikoija haluamalla tavalla.³⁸¹ Sosiaalisen konstruktivismiin näkökulmasta strategisella kommunikaatiolla rakennetaan *totuudenmukainen ja houkutteleva malli yhteiskunnassa ja viestitetään se kohdeyleisölle.*³⁸²

Strategisessa kommunikaatiossa ei tarvitse olla nimettyjä valtiollisia kohderyhmiä eikä välttämättä valtiollisia vaikutuskanavia. Kommunikaation vaikuttavuus kuitenkin edellyttää pääsyä kohteen tiedonvälitykseen ja diskursseihin. Tämä puolestaan edellyttää syvällistä ymmärrystä kohteen identiteettirakenteista viestinnän kohdentamiseksi. Valtiollisen vaikuttamisen perusongelma on se, että kohdeyleisö ei ehkä halua kuulla epämiellyttävää informaatiota, koska se ei ymmärrä tai halua ymmärtää omaa kulttuuritaustaansa peilaten kyseisen informaation sisältöä.³⁸³

³⁸⁰ Sirén, T & Huhtinen A-M, & Toivettula, M. (2011). ”Informaatiosodankäynnistä kokonaisvaltaiseen strategiseen kommunikaatioon”, teoksessa *Strateginen kommunikaatio ja informaatio-operaatiot 2030*. Maanpuolustuskorkeakoulu.

³⁸¹ Sirén, Huhtinen Toivettula (2011). s.20

³⁸² Hirvelä, A. & Huhtinen, A. (2012). ”Strateginen kommunikaatio informaatioyhteiskunnan kansallisten tavoitteiden edistämiseksi – realismista sosiaaliseen konstruktion.” *Tiede ja ase*. Vol 70.

³⁸³ Sirén, Huhtinen Toivettula (2011). s.17

Informaatio-operaatiot tarkoittaa käsitteenä ei-tappavien suorituskykyjen suunnittelun, rakentamisen ja käytön koordinoitua. Informaatio-operaatiot on käsitteenä korvannut informaatio-sodankäynnin pehmeiden vaikutuskeinojen yläkäsitteenä. Informaatio-operaatiot korostaa kokonaisuutta, jossa pehmeämmät suorituskyvyt (esim. psykologiset operaatiot, julkisuussuhteiden hoito) korostuvat.³⁸⁴ Informaatio-operaatioiden osana olevissa *psykologisissa operaatioissa* pyritään vaikuttamaan nimettyihin yksilöihin, sosiaalisiin ryhmiin tai valtioihin.³⁸⁵ Psykologisilla operaatioilla pyritään vaikuttamaan nimetyn kohdeyleisön *identiteettirakenteisiin*, sekä *tahtoon, tilannetietoisuuteen ja toimintakykyyn* ei-tappavien menetelmin.³⁸⁶

Strateginen kommunikaatio ja informaatio-operaatiot muodostavat erityisen haasteen tiedustelun kannalta. Yhtäältä tiedustelutiedon tulisi osaltaan edesauttaa omaa suojautumista vastustajan vaikuttamispyrkimyksiltä ja toisaalta tiedustelun tulisi kyetä analysoimaan omien informaatio-operaatioiden kohdetta syvällisesti halutun vaikutuksen aikaansaamiseksi. Tiedusteluorganisaatioihin onkin viime vuosina liitetty erityinen *maalittamisen tuki* –toiminnallisuus.

Andrew Rathmell esittää, että paras keino disinformaation paljastamiseen on käyttää monita hoista lähestymistapaa, jossa tarkasteltava aihe dekonstruoidaan lingvistiksi sekä sosiologisesti kohteen ymmärtämiseksi. Sama pätee pyrkimykseen vaikuttaa kohteeseen. Tässä yhteydessä Rathmell tuo esiin, että tämänkaltainen tutkimus on painottunut siviilisektorille. Strateginen kommunikaatio edellyttää laajaa, reaaliaikaista informaatioympäristön seuraamista. Täällä edellyttää hänen mukaansa laajaa tiedonvaihtoa siviilisektorin kanssa.³⁸⁷

Tiedusteluorganisaatioilla on yleensä suhteellisen pieninä toimijoina taipumus hyödyntää akateemisen maailman tietoa sekä tutkimuksen, että henkilöstön suhteen. Rathmell pohjaa väitteensä angloamerikkalaisesta näkökulmasta sekä tiedonvälityksen muutokseen, että kylmän sodan päättymisen aiheuttamaan muutokseen. Jälkimmäinen voidaan myös assosoida laajempaan postmoderniin kehitykseen *suurien narratiivien* lopusta. Kylmän sodan aikainen suhteellisen lineaarinen ja vakaa viitekehys on pirstaloitunut ja [läntisten] tiedusteluorganisaatioiden on ollut pakko suunnata mielenkiintonsa merkittävästi laajemmalle aihealueelle.³⁸⁸

³⁸⁴ Sirén, Huhtinen Toivettula (2011). s.18

³⁸⁵ Sirén, T. (2011). ”Psykologiset operaatiot osana informaatio-operaatioita 2030”, teoksessa *Strateginen kommunikaatio ja informaatio-operaatiot 2030*. Maanpuolustuskorkeakoulu.

³⁸⁶ Ibid. s.199

³⁸⁷ Rathmell (2002). s.100

³⁸⁸ Ibid. s.91 ja 95–96

Informaatio-operaatioiden mahdollistaminen vaatii Rathmellin mukaan pitkäaikaista, syvällistä ja oikea-aikaista *kulttuurisen, psykologisen sekä poliittisen tiedon* hallintaa.³⁸⁹ Tähän kriittinen diskurssianalyysi soveltuu erinomaisesti. Diskursiivinen vallankäyttö pyrkii legitimoimaan ja ylläpitämään vallitsevia valtarakenteita sekä vallanpitäjien tekemiä päätöksiä. Kriittisellä diskurssianalyysillä voidaan tehdä läpinäkyviksi nämä kielelliset valtarakenteet, oman informaatio-operaation³⁹⁰ pohjalle. Hyökkäyksellisen informaatio-operaation tavoitteena diskursiiviselta kannalta on muuttaa kohteena olevassa yhteiskunnassa olevaa diskurssijärjestystä ja siinä esiintyvien diskurssien sisältöä oman toiminnan kannalta suotuisaksi.

Mekanismi tiedon tuottamiseksi voi muistuttaa huomattavasti emansipatorista diskurssianalyysia, mutta eri näkökulmasta. Hyökkäyksellisessä informaatio-operaatioissa voidaan esimerkiksi pyrkiä voimaannuttamaan kohteena olevan yhteiskunnan tai yhteisön jotain osaa, joka tukee informaatio-operaation toteuttajan tavoitteita. Toisaalta informaatio-operaatiolla voidaan kiistää päätöksentekijöiden legitimitettiin pyrkimällä muuttamaan yhteiskunnan diskursiivisia rakenteita. Tällöin pyritään heikentämään hegemonisoituneita ja dominoivia diskursseja ja toisaalta nostamaan esiin diskursseja, joita vallanpitäjät pyrkivät vaimentamaan.

Luvun 3 esimerkkien mukaisesti esimerkiksi Syyrian tapauksessa informaatio-operaatiolla voitaisiin vahvistaa humanitääristä diskurssia ja siten vaikuttamaan diskurssin representoitumiseen kohdeyleisön keskuudessa. Vaikutukset on pyrittävä saavuttamaan Fairclough'n tarkoittamalla metatasolle, eli sosiokulttuurisen käytännön tasolla. Diskursiivisen todellisuuden muuttaminen on usein pitkäaikainen prosessi. Vaikka psykologisilla operaatiolla pystytäisiin vaikuttamaan hetkellisesti vastustajan johtajien päätöksentekoon, on kokonaisen yhteiskunnan diskursiivisen todellisuuden muokkaaminen valtava haaste.

³⁸⁹ Rathmell (2002). s.99

³⁹⁰ Tässä yhteydessä käsittelen *informaatio-operaatiota* tarkoituksellisesti suppeasti, lähinnä viestinnän ja tekstuaalisen informaation kannalta. Informaatio-operaatio voidaan myös toteuttaa kineettisesti tai monialaisesti.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa kokoan yhteen tutkimuksen tärkeimmät huomiot ja teen johtopäätöksiä. Ensimmäiseksi tarkastelen Venäjän Syyrian operaatiosta saatuja havaintoja operaation legitimoinnin näkökulmasta. Toiseksi arvioin kriittisesti diskurssianalyysin soveltamismahdollisuuksia tiedusteluanalyysin lähestymistapana. Lisäksi arvioin mahdollisuuksia luoda jäsennelly analyysitekniikka kriittisen diskurssianalyysin soveltamiseksi tiedustelussa. Viimeiseksi pohdin tutkimusmenetelmän rajoituksia, tutkimuksen validiteettia ja reliabiliteettia sekä jatko-tutkimusmahdollisuuksia.

Tutkimuksessa on vastattu tärkeimpään tutkimuskysymykseen siitä, *miten kriittistä diskurssi-analyysia voidaan soveltaa tiedusteluanalyysin menetelmänä?* Tarkastelu keskittyi Norman Fairclough'n teoretisoimaan kriittiseen diskurssianalyysiin, jonka soveltamista tiedustelu-analyysissa on tutkittu erittäin vähän. Tässä suhteessa tämä tutkimus on suomenkielisessä tiedustelun tutkimuksessa toistaiseksi ainutlaatuinen ja kansainvälisestikin harvinainen. Tutkimustuloksia ja myöhemmin esiteltävää analyysitekniikkaa voidaan soveltaa tiedusteluanalyysissa sekä analyytikkojen koulutuksessa.

Tutkimuksessa esitetty diskurssianalyttinen tulkintakehys Venäjän Syyrian operaation legitimoinnista osoitti käytännön esimerkkien kautta venäläisen diskursiivisen todellisuuden rakentumisen sanomalehdistössä. Tutkimuskysymykseen siitä, *millaisilla diskursseilla Venäjän Syyrian operaatiota koskevia ulko- ja sotilaspoliittisia päätöksiä legitimoidaan sanomalehdistössä ja miten sanomalehdistössä representoituva diskurssijärjestys on muodostunut ja muuttuu ajan suhteen* on vastattu tutkimuksen laajuus huomioiden kattavasti luvussa 3. Sanomalehdistö on monipuolisuudestaan huolimatta vain yksi pienehkö osa venäläisen yhteiskunnan tiedonvälitystä, eikä sen tutkiminen yksistään tarjoa kattavaa kuvaa kokonaisuudesta. Tarkasteltaessa mahdollisia diskursiivisen vallankäytön vaikutuskanavia, vaikuttaa television osuus olevan merkittävä. Venäläinen sanomalehdistö ei kuitenkaan ole merkityksetön tiedonvälittäjä. Sen intertekstuaalinen merkitys on huomattava ja myös television uutistuotanto myös viittaa usein sanomalehdissä esitettyihin näkökulmiin.

Venäjän Syyrian sotilasoperaatiota legitimoitiin *sosiopoliittisella diskurssilla, uhkadiskurssilla, Syyria-diskurssilla ja asevoimadiskurssilla*. Näistä uhkadiskurssi oli dominoivin ja laajasti hyväksytyin. Myös operaatioon kriittisesti suhtautuneet sanomalehdet representoivat uhkadiskurssia Venäjän ulko- ja sotilaspoliittisen johdon tapaan. Diskurssijärjestyksen muutosten ajallinen tarkastelu osoitti, ettei uhkadiskurssia voida läpituokevuudestaan huolimatta pitää

vilpittömänä. Sen representointi sanomalehdistössä alkoi käytännössä vasta välittömästi ennen operaatiota, jolloin päätös operaation toimeenpanosta oli todennäköisesti jo tehty. Tämä havainto tukee johdannossa tekemääni hypoteesia operaation *tietoisesta* legitimoinnista. Uhkadiskurssilla oli voimakas liityntäpinta muihin venäläisessä yhteiskunnassa esiintyviin uhkadiskursseihin. Tämän vuoksi diskurssi saavutti nopeasti laajan hyväksynnän ja dominoivan aseman. Diskurssin hegemonisoitumista ei pystytty kiistämään, eikä mikään taho aktiivisesti pyrkinyt siihen.

Tarkasteltaessa Syyrian operaatioon liittyvää diskursiivista vallankäyttöä, voidaan tehdä seuraavat johtopäätökset. *Ensinnäkin*, informaatiotilan valmistelu ennen operaatiota ja sen aikana on tarpeen. Operaatio olisi voitu käynnistää ja toimeenpanna ilman sitä, mutta arvaamattomin poliittisiin seurauksiin. Syyrian operaation legitimointi oli johdonmukaista uhkadiskurssissa. Väitetty vastustaja [Isis] nostettiin uhka-asteikon kärkeen legitimoinnin saavuttamiseksi.

Toiseksi, legitimoinnin diskursiivisella sisällöllä on väliä. Legitimointi on pääsääntöisesti onnistunut vain, jos se intertekstuaalisesti pohjautuu kulttuuriin syöpyneisiin kielellisiin rakenteisiin ja erityisesti radikaalin toiseuden tai uhkan ilmaisuihin. Tämän valossa Venäjän avainhenkilöiden tietoinen valinta legitimoida operaatio uhkadiskurssilla on ymmärrettävä. Legitimointi Syyria-diskurssilla tai väljemmällä sosiopoliittisella diskurssilla ei olisi sisäpoliittisesti johtanut haluttuun lopputulokseen. Mielipidetutkimukset Syyrian operaatiosta vahvistavat tätä johtopäätöstä.³⁹¹

Kolmanneksi, legitimointiin osallistuu aina huomattava määrä toimijoita. Legitimointia ei voi tarkastella vain avainhenkilöiden tasolla, vaan tarkastelun ja analyysin kohteena tulee olla avainhenkilöiden ja yhteiskunnan vuorovaikutus. Huolimatta kontrolloidusta mediaympäristöstä, ei legitimointi onnistu ilman laajan joukon myötävaikuttamista. Median ja hallintokoneiston rooli on merkittävä. Media ei pelkästään hyväksy legitimointiprosessia vaan sen omat representaatiot ovat oleellinen osa onnistunutta radikaalin toiseuden rakentamista. Näin ollen pelkän avainhenkilöiden diskurssin ja intertekstuaalisuuden lisäksi tiedotusvälineiden diskursseilla on huomattava merkitys.

³⁹¹ Levada-keskuksen kyselyssä tammikuussa 2016 venäläisiltä kysyttiin, miksi Venäjä aloitti operaation Syyriassa. 53% vastaajien mielestä syynä oli terrorismin uhka Venäjälle. 24% katsoi syyksi USA:n tukeman väri vallankumouksen vastustamisen ja 23% katsoi, että operaatiolla oli taloudelliset intressit. Tuolloin iskujen jatkamista tuki 59% vastanneista. Левада-Центр (2016). *Участие России в сирийском конфликте*. <http://www.levada.ru/2016/02/15/uchastie-rossii-v-sirijskom-konflikte-2/> [viitattu 9.2.2017]. Välittömästi ennen operaatiota vain 14% venäläisistä kannatti sotilasoperaation aloittamista. Левада-Центр (2015). *Россияне выступают против ввода войск в Сирию*. <http://www.levada.ru/2015/09/29/rossiyane-vystupayut-protiv-vvoda-vojsk-v-siryu/> [viitattu 16.5.2017]. Legitimoinnilla oli siis mielipidekyselyiden valossa huomattava vaikutus yleiseen mielipiteeseen.

Legitimointi diskurssien välityksellä väistämättä muovaa kohteen lisäksi myös yleisöä. Radikaalin toiseuden kuvaaminen vahvistaa oman identiteetin yhtenäisyyttä. Uhkan kohteeksi argumentoitu identiteetti artikuloidaan uudestaan kriisin jatkuessa. Tämä identiteetin uudelleenargumentointi tapahtuu usein negaation kautta. Tuodaan esille se, millaisia *emme ole*, eikä yritetä argumentoida sitä mitä itse asiassa *olemme*. Identiteetti tulee legitimoinnin myötä siis uudelleenmääritetyksi ja koherentimmaksi. Tämä samalla muuttaa sosiokulttuurisessa käytännössä esiintyviä valtarakenteita usein pitkäkestoisesti.

Ydinkysymys arvioitaessa diskurssianalyysin soveltuvuutta ulko- ja sotilaspolitiikan tutkimiseen tiedustelun raameissa on *käsitys vallasta*. Tulkintakehys väistämättä vaikuttaa tutkimuksen validiteettiin ja tulosten sovellettavuuteen. Kyse ei ole pelkästään siitä, miten tiedustelupalvelu käsittää vallan, vaan myös siitä miten asiakkaana oleva päätöksentekijä sen käsittää ja miten hän saamaansa tiedustelutietoa käyttää. Asevoimien komentaja käsittää todennäköisesti vieraan yhteiskunnan valtarakenteet eri tavoin kuin toisen taustan omaava ulkoministeri. Lisäksi on oletettavaa, että asiakas haluaa helposti sovellettavissa olevaa tietoa tiedustelun teknisen tiedonintressin mukaisesti.

Edellä esitetyn perusteella *väitän*, että kriittinen diskurssianalyysi soveltuu tiedusteluanalyysin lähestymistavaksi luvussa 4 esitetyllä tavalla tietyin rajoituksin. *Ensinnäkin* lähestymistapa edellyttää analyytikoilta kattavaa syvällistä perehtymistä tutkimusmenetelmään kielitaidon sekä kulttuurin tuntemuksen ohella. *Toiseksi* lähestymistavan soveltaminen edellyttää tiedustelupalvelulta sopeutumista kriittisen diskurssianalyysin tuottamaan tietoon valtarakenteista ja diskursiivisesta todellisuudesta. Ilman organisaation sopeutumista lähestymistapaan, eivät analyytikon ajatukset avaudu kollegoille tai asiakkaille riittävällä tavalla. Kriittisen diskurssianalyysin soveltaminen edellyttää myös *kulttuuritulkausta* lähtökielen diskurssien ja tiedusteluorganisaation tuotteiden diskurssien välillä. Lähtökielen diskursseja on käytännössä mahdollista ilmaista toisella kielellä *täysin* samassa merkityksessä. Mark Lowenthal puhuikin erilaisista *heimokielistä* analyytikon ja asiakkaan välillä.³⁹² Tiedustelun vaikuttavuuden vuoksi tiedustelupalvelun ja asiakkaan tuleekin, Wittgensteinia lainatakseni, pelata samaa kielipeiliä.

Kriittisen diskurssianalyysin käyttöön tiedusteluanalyysissä liittyy myös lähestymistapaan itseensä liittyviä rajoitteita. Ensinnäkin lähestymistapa on altis ylitulkintoihin sanomalehtien

³⁹² Lowenthal, M. (1992), "Tribal tongues: Intelligence Consumers, Intelligence Producers." *Washington Quarterly* 15, no. 1. s.157-168.

representaatioista. Analysoidussa representaatiossa saattaa kyse olla sattumasta, toimittajan virheestä, ajattelemattomasta sanavalinnasta tai lauserakenteesta, joiden perusteella jokin lausuma on liitetty tiettyyn diskurssiin.³⁹³ Toinen tiedustelun kannalta merkittävä rajoite on aika. Olen aikaisemmissa luvuissa kiinnittänyt huomiota tiedustelun ja päätöksenteon dynamiikkaan. Kriittinen diskurssianalyysi melko työläänä lähestymistapana ei parhaiten sovellu aikakriittiseen tutkimukseen. Aikapaineen helpottamiseksi, tulee aineiston luokittelun ja analyysin olla strukturoitua organisaation sisällä.

Tiedustelutietoon liittyy oleellisena osana tulevaisuuden arviointi ja todennäköisyyksien hallinta luvussa 4 kuvatulla tavalla. Tämän tutkimuksen apukysymyksenä ollut *miten valtion johtajien päätöksien ennustettavuutta voidaan parantaa diskurssianalyttisellä lähestymistavalla* jäi saavutettujen havaintojen valossa osin vastaamatta. Kriittinen diskurssianalyysi soveltuu hyvin laajojen yhteiskunnallisten muutosten havaitsemiseen ja sen piilossa olevien valtarakenteiden tekemiseen läpinäkyväksi. Menetelmä ei kuitenkaan tarjoa kattavaa analyysimallia ulko- ja sotilaspolitiikan *selittämiseksi*. Kuten Lene Hansen toteaa, *diskurssianalyysi keskittyy politiikan legitimointiin identiteettien rakentamisen kautta. Tämä viittaa siihen, että metodologisesti diskurssianalyysi ei pysty selittämään ulkopoliittikkaa.*³⁹⁴ Tästä syystä diskurssianalyysiä tulee käyttää täydentämään muita tiedusteluanalyysin menetelmiä ja tekniikoita. Toisaalta tiedustelutiedon ei tarvitse perustua Hansenin tarkoittamaan ulkopoliitiikan selittämiseen. Ennakkovaroituksen tai laajemman yhteiskunnallisen muutoksen havaitsemiseen voi riittää niin sanottu *heikko signaali*.³⁹⁵ Muutokset ja anomaliat diskursiivisessa todellisuudessa voivat kenties toimia tällaisina indikaattoreina edessä olevasta muutoksesta.

Tiedusteluanalyysi on nyt ja näkyvillä olevassa tulevaisuudessa *elektiivistä*. Vaikka merkittävään metateoria tiedusteluanalyysin takana on useimmissa tapauksissa poliittinen realismi eri muodoissaan, ei analyytikoille eikä organisaatiolle ole mielekästä lukittautua yhteen selitysmalliin. Metateorian ohella tämä pätee metodeihin ja analyysitekniikoihin. Näin ollen kriittiseen diskurssianalyysiin perustuvalle jäsennellylle analyysitekniikalle on löydettävissä käytännön sovellus. Olen koostanut liitteeseen 1 alustavan version tällaisesta analyysitekniikasta. Tekniikka pohjautuu Fairclough'n kriittisen diskurssianalyysin tulkintakehykseen ja tiedustelun yleiseen sykliseen malliin³⁹⁶. Esitetty malli ei ole sidoksissa mihinkään tiettyyn organisaatioon, mutta tarkastelun näkökulmana on strategista tiedustelua toteuttava tiedustelupalvelu.

³⁹³ Mikkola (2014). s.236

³⁹⁴ Hansen (2006). s.219

³⁹⁵ Lesca Humbert ja Lesca Nicolas käsittelevät heikkoja signaaleja liikeyritysten strategisen tiedustelun kontekstissa. Heidän mukaansa signaalien havaitseminen on metodologiakysymys. Humbert, L. & Nicolas, L. (2011). *Weak Signals for Strategic Intelligence, Anticipation Tool for Managers*. Wiley USA.

³⁹⁶ Ns. *tiedusteluympeyrä*.

Analyysimalli itsessään ja sen soveltaminen edellyttää empiiristä jatkotutkimusta analyysitekniikan tarkemman sovellettavuuden arvioimiseksi.

Tätä tutkimusta laadittaessa on noussut esille useita kysymyksiä, joihin olisi hyödyllistä hakea vastauksia myöhemmissä tutkimuksissa. Tutkimus oli empiirisestä osuudesta huolimatta teoriapainotteinen. Lisäksi monen diskurssianalyttisen tutkimuksen tapaan tämäkin tutkimus oli yhden tutkijan subjektiivinen tulkinta. Tähän kiteytyy menetelmän sekä tämän työn reliabiliteettiin liittyvä haaste. Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa on aina kyse *tulkinnasta*. Eri tutkijat voivat päätyä samaa aineistoa tutkiessaan huomattavan erilaisiin tutkimustuloksiin riippuen tutkijan omasta tavasta luoda ja tulkita merkityksiä. Sama ongelma esiintyy useimmissa kvalitatiivisissa tutkimusmenetelmissä, mutta erityisen korostetusti diskurssianalyysissa. Samoin tasapainoiluun kahden kielen ja kulttuurin rajapinnassa liittyy haasteita ja riski tahattomasta väärinymmärryksestä. Esimerkiksi tämän tutkimuksen avainhenkilöiden antamat erityisesti symboliset merkitykset eri asioille eivät täysin voi olla ulkopuolisen ymmärrettävissä samalla tavalla.

Olen pyrkinyt lisäämään tutkimuksen reliabiliteettia aineiston systemaattisella ja laajalla analyysillä sekä tuomalla kriittisesti esiin epäkohtia käyttämissäni menetelmissä. Venäjän diskursiivisesta vallankäytöstä saadut havainnot korreloivat huomattavasti aikaisemman tutkimuksen kanssa. Tätä ei tietenkään voida reliabiliteetin kannalta käsitellä vain positiivisena asiana. Vaikka useampi tutkija on aineistolähtöisessä tutkimuksessa päätenyt samankaltaisiin johtopäätöksiin, voi kyseessä olla laajempi kulttuuritaustaan ja koulutukseen liittyvä kognitiivinen vinouma. Pidän kuitenkin tämän mahdollisen vinouman merkitystä melko pienenä tutkimustulosten laatuun nähden mutta ajatusta mahdollisuutta ei voida sivuuttaa.

Kokonaan toinen kysymys on diskurssianalyysistä tiedusteluanalyysin lähestymistapana tehdyt havainnot. Vaikka tämä osa perustui kirjallisuuskatsauksen ja sisällönanalyysin ohella aikaisemmin esiteltyihin empiirisiin havaintoihin Venäjän diskursiivisesta vallankäytöstä, ei menetelmää voida pitää yleispätevänä ilman validointia. Kehitetyn analyysitekniikan validiteettiin tarkastelu edellyttää usean kohdehenkilön kontrolloitua testiä, jossa ennalta kerätystä lähdeaineistosta tehdään diskurssianalyttinen tarkastelu diskurssijärjestyksen tutkimiseksi. Vain laajemmalla tutkimuksella eri soveltamisvaihtoehtoihin voidaan lisätä ymmärrystä tekniikan soveltuvuudesta. Samalla laajempi kokemus todennäköisesti kykenee osoittamaan epäkohtia teoreettisessa lähestymistavassa. Kyseessä on kuitenkin asia, mistä on olemassa vähän teoreettista tutkimusta empiirisen tutkimuksen puuttuessa kokonaan.

Venäjän diskursiivisen vallankäytön ja yhteiskunnan valtarakenteiden tutkimukselle myös historiallisesta aineistosta on tarve. Kyseeseen voisi tulla esimerkiksi Venäjän vuoden 2008 Georgian vastaiseen sotaan³⁹⁷ liittyvät diskurssit. Tällainen tutkimus loisi myös vertailupohjaa tämän tutkimuksen ja Wilhelmisenin tutkimuksen välillä. Siinä missä Tšetšenian ja Syyrian tapauksissa Venäjä perusteli sotavoiman käyttöä terrorismilla, poikkeaa Georgian sota tästä huomattavasti. Georgian sodan diskursiivinen tarkastelu lisääisi ymmärrystä Venäjällä esiintyvistä diskursiivisesta vallankäytöstä ja auttaisi edelleen kehittämään kriittistä diskurssianalyysia tiedusteluanalyysin lähestymistapana.

³⁹⁷ Käytän tarkoituksella termiä *sota*. Venäjän avainhenkilöt kutsuvat sotaa yleisemmin *rauhanpakottamisoperaatioksi*.

AINEISTO

Tutkimusaineisto

Izvestija (Известия)		Naettu
IZ 2.9.2015	Сергей Лавров сравнил "Исламское государство" с экстремистами в Киеве	20.3.2016
IZ 7.9.2015	"Говорить об участии в коалиции против ИГИЛ преждевременно"	20.3.2016
IZ 15.9.2015	Москва, Дамаск - рубежи обороны	20.3.2016
IZ 16.9.2015	Для борьбы с ИГИЛ надо забыть о геополитических интересах	20.3.2016
IZ 24.9.2015	США должны отозвать подпись под Женевским коммюнике	20.3.2016
IZ 25.9.2015	"Победить ИГИЛ можно только сообща и "на земле"	20.3.2016
IZ 29.9.2015	"Попытки расшатать авторитет ООН являются крайне опасными"	20.3.2016
IZ 1.10.2015	Россия поможет Сирии в борьбе с ИГИЛ	20.3.2016
IZ 7.10.2015	С Россией без любви	20.3.2016
IZ 21.10.2015	С терроризмом будут бороться в России и за ее пределами	20.3.2016
IZ 23.10.2015	"Если драка неизбежна, бить надо первым"	20.3.2016
IZ 17.11.2015	"Мы должны объединить усилия в борьбе с террором"	20.3.2016
IZ 4.12.2015	"Мы ответим на все вызовы и вместе обязательно добьемся успеха"	20.3.2016
IZ 14.12.2015	"Приказываю действовать предельно жестко"	20.3.2016
IZ 18.12.2015	О чем говорил Владимир Путин	20.3.2016
Kommersant (Коммерсантъ)		
КОМ 4.8.2015	У России есть свои планы на ИГ	18.3.2016
КОМ 12.8.2015	"Искандеры" не сблизил позиции	18.3.2016
КОМ 14.8.2015	Сирийская оппозиция не хочет открывать второй фронт	18.3.2016
КОМ 8.9.2015	Как в СМИ нарастало присутствие российских военных в Сирии	18.3.2016
КОМ 10.9.2015	Россия укрепила Башара Асада гранатометами и бэтэрами	18.3.2016
КОМ 12.9.2015	"Нормандский формат" расширяется к югу от Украины	18.3.2016
КОМ 16.9.2015	Башара Асада поддержали всем коллективом безопасности	18.3.2016
КОМ 21.9.2015	Разговор по прямому поводу	18.3.2016
КОМ 1.10.2015a	Военно-воздушные — Сирии	18.3.2016
КОМ 1.10.2015b	Огонь на упреждение	18.3.2016
КОМ 1.10.2015c	Россия и США поделили борьбу с терроризмом	18.3.2016
КОМ 2.10.2015	Операцию в Сирии подвергли атаке	18.3.2016
КОМ 10.10.2015	Россияне одобряют военную операцию в Сирии	18.3.2016
КОМ 13.10.2015	Президент Асад еще повоюет	18.3.2016
КОМ 17.10.2015	Пограничники быстрого реагирования	18.3.2016
КОМ 22.10.2015	Блиц на высшем уровне	18.3.2016
КОМ 23.10.2015a	Россия ограничила круг задач в Сирии	18.3.2016
КОМ	Владимир Путин бил первым	18.3.2016

23.10.2015b		
KOM 14.11.2015	В списках не сходятся	18.3.2016
KOM 16.11.2015	Западу напомнили об общей угрозе	18.3.2016
KOM 18.11.2015	Вчера была война	18.3.2016
KOM 21.11.2015	Бомбы решают все	18.3.2016
KOM 12.12.2015	Владимир Путин погнал войну	18.3.2016

Krasnaja Zvezda (Красная Звезда)

KZ 14.9.2015	Прямая речь	20.3.2016
KZ 7.10.2015	Прямая речь	20.3.2016
KZ 7.10.2015	С учётом вероятных угроз	20.3.2016
KZ 16.11.2015	Принуждение к миру	20.3.2016
KZ 18.11.2015	Ради защиты России	20.3.2016
KZ 14.12.2015	2015 год: проверка боем	20.3.2016
KZ 16.12.2015	Суверенитет защищён гарантированно	20.3.2016

Nezavisimaja Gazeta (Независимая Газета) sis. Nezavisimoe Vojennoje Obozrenije (Независимое Военное Обозрение)

NZG 10.8.2015	Россия и США достигли условной договоренности по Сирии	7.1.2016
NZG 13.8.2015	Есть ли будущее у новой коалиции	7.1.2016
NZG 14.8.2015	Москву подозревают в отречении от Асада	7.1.2016
NZG 7.9.2015	Дамаск ждет российских военных	7.1.2016
NZG 11.9.2015a	Коалиция теряет надежду на скорую победу над	7.1.2016
NZG-NVO	Российские военные прибыли в Сирию	7.1.2016
11.9.2015b		
NZG 14.9.2015	Десантники РФ готовы действовать в Сирии как миротворцы ООН	7.1.2016
NZG-NVO	Правда и вымыслы о российских военных в Сирии	7.1.2016
18.9.2015a		
NZG 18.9.2015b	РФ и США могут схлестнуться в небе над Сирией	7.1.2016
NZG 21.9.2015	Нетаньяху ищет ответ на загадку Путина	7.1.2016
NZG 22.9.2015	Российские военные – уже в Сирии	7.1.2016
NZG-NVO	Пристальный взгляд на Восток	7.1.2016
25.9.2015		
NZG 1.10.2015a	Россия начала свою ближневосточную войну	7.1.2016
NZG 1.10.2015b	Карт-бланш. Собственная игра по чужим правилам	7.1.2016
NZG 2.10.2015	Может ли Россия не втянуться в войну	7.1.2016
NZG 5.10.2015	Россия готова к боевым операциям и в Ираке	7.1.2016
NZG 13.10.2015	"Исламское государство" уже пытается воевать в России	7.1.2016
NZG 14.10.2015	РФ и США ввязались в креатурную войну в Сирии	7.1.2016
NZG 15.10.2015	Исламское государство объявило джихад Москве	7.1.2016
NZG 19.10.2015	В политике. Из внутрироссийской политики Сирия украину почти вытеснила	7.1.2016
NZG 22.10.2015	Российское вмешательство в Сирию: наконец, последовательная политика!	7.1.2016
NZG-NVO	Сирия экзаменует армию России	7.1.2016
23.10.2015		
NZG 3.11.2015	Что означает операция в Сирии для российской политики	7.1.2016
NZG 18.11.2015	Найти и покарать	7.1.2016
NZG 10.12.2015	Карт-бланш. Минобороны раскрывает военные секреты	7.1.2016
NZG 28.12.2015	Пять войн в Сирии: виден ли просвет?	7.1.2016

Novaja Gazeta (Новая Газета)

NG 7.9.2015	Вторая гибридная	7.1.2016
NG 9.9.2015	Наши в Сирии: снова "вежливая кошка" в темной комнате?	7.1.2016
NG 11.9.2015	Как закалялась дамаская сталь	7.1.2016
NG 14.9.2015	Кремль попал к Асаду	7.1.2016
NG 21.9.2015	Ожидание удара	7.1.2016
NG 23.9.2015	Вырастет ли Ялта на обломках сирии	7.1.2016
NG 2.10.2015a	Мимо цели?	7.1.2016
NG 2.10.2015b	На территории оппозиции были уничтожены лидеры террористов?	7.1.2016
NG 5.10.2015	Лучше никогда, чем поздно	7.1.2016

Rossijskaja Gazeta (Российская Газета)

RG 5.8.2015	Убей ИГИЛ нежно	8.1.2016
RG 14.8.2015	Спуститься с неба на землю	8.1.2016
RG 18.8.2015	Не допустить "третью силу"	8.1.2016
RG 16.9.2015	Америка ищет виноватых	8.1.2016
RG 22.9.2015	Оружие интересов	8.1.2016
RG 25.9.2015	Москва принуждает Вашингтон к диалогу	8.1.2016
RG 28.9.2015a	Коалиция против зла	8.1.2016
RG 28.9.2015b	В Багдаде открылся фронт	8.1.2016
RG 29.9.2015	Вам русским языком говорят	8.1.2016
RG 30.9.2015a	За нашу победу	8.1.2016
RG 30.9.2015b	Порознь против зла	8.1.2016
RG 1.10.2015	Упреждающий удар	8.1.2016
RG 2.10.2015	Боевики пиара не боятся	8.1.2016
RG 5.10.2015	Дмитрий Медведев об операции России в Сирии	8.1.2016
RG 7.10.2015	Возможности и риски сирийской кампании	8.1.2016
RG 12.10.2015	Чужое - не нужно	8.1.2016
RG 20.10.2015	Что решает Кремль	8.1.2016
RG 21.10.2015	Вводная для офицеров	8.1.2016

Vojenno-Promyšlennij Kurjer (Военно-промышленный Курьер)

VPK 9.9.2015	За Дамаском – Москва	15.1.2016
VPK 30.9.2015	Раньше думай о родине	15.1.2016
VPK 7.10.2015	Идем на Восток	15.1.2016
VPK 14.10.2015a	Страсти по Башару	15.1.2016
VPK 14.10.2015b	Вежливые бомбардировщики	15.1.2016
VPK 4.11.2015	Ближний восток на южном урале	15.1.2016
VPK 16.12.2015	У врагов России шансов нет	15.1.2016

LÄHTEET

Agrell, W. (2012). *Essence of assessment: methods and problems of intelligence analysis*. National Defence College, Center for Asymmetric Threat Studies CATS.

Agrell, W. (2002). "When everything is intelligence - nothing is intelligence", *The Sherman Kent Center for Intelligence Analysis, Occasional Papers: Volume 1, Number 4*. CIA.

Agrell, W. & Treverton, G. (2015). *National intelligence and science : beyond the great divide in analysis and policy*. Oxford University Press.

Allison, G. & Zelikow, P. (1999). *Essence of Decision. Explaining the Cuban Missile Crisis*. Longman.

Bean, H. (2009). "Foucault's Rhetorical Theory and U.S. Intelligence Affairs." *Poroi* 6, Iss. 2. University of Iowa. p. 15-32.

Benson, B (2016) *Cognitive Bias Cheat Sheet*. <https://betterhumans.coach.me/cognitive-bias-cheat-sheet-55a472476b18> [viitattu 18.6.2017]

Berg, E. (1988). "The meaning of legitimacy." *Rationality and Legitimacy: Essays on Political Theory*, eds. Dag Anckar, Hannu Nurmi and Matti Wiberg, 19-30. Finnish Political Science Association.

Berger, P. & Luckmann, T. (1985). *The social construction of reality: a treatise in the sociology of knowledge*. Penguin.

Bruce, J. (2014). "Making Analysis More Reliable: Why Epistemology Matters to Intelligence" teoksessa George R. & James B. (eds.) (2014) *Analyzing Intelligence. National Security Practitioners' Perspective*. Georgetown University Press.

Bruce, J. & George, R. (2014). "Intelligence Analysis: What Is It—and what Does It Take" teoksessa George R. & James B. (eds.) (2014) *Analyzing Intelligence. National Security Practitioners' Perspective*. Georgetown University Press.

Buluc, R. (2014). "The Role Of Discourse In Intelligence Analysis." *Strategic Impact*, Issue 4/2014. s.106-117.

Buzan, B. & Hansen, L. (2009). *The evolution of international security studies*. Cambridge University Press.

de Cillia, R., Reisigl, M. & Wodak, R. (1999). "The Discursive Construction of National Identities", *Discourse & Society* vol 10, no 2. 149–173

Czuperski, M. et al. (2016), *Distract Deceive Destroy: Putin at War in Syria*, Atlantic Council, <http://publications.atlanticcouncil.org/distract-deceive-destroy/> [viitattu 30.4.2017]

Clark, R. (2010). *Intelligence Analysis: A Target-Centric Approach*. CQPress

Cox, R. (1981) "Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory" *Millennium – journal of International Studies*, Vol. 10, No. 2 pp. 126–155

- Darczewska, J. & Żochowski, P. (2015) *Russophobia in the Kremlin's Strategy*. Point of View, Number 56. Centre for Eastern Studies.
- Davis, J. (2014). "Why Bad Things Happen to Good Analysts", teoksessa George R. & James B. (eds.) (2014) *Analyzing Intelligence. National Security Practitioners' Perspective*. Georgetown University Press
- Van Dijk, T.A. (1993). "Principles of critical discourse analysis", *Discourse & Society*, vol. 4(2): 249-283. Sage.
- Van Dijk, T. A. (2008). *Discourse and Power*. Palgrave Macmillan
- Dougherty, J (2015). *How the Media Became One of Putin's Most Powerful Weapons*. 21.4.2015. The Atlantic. <https://www.theatlantic.com/international/archive/2015/04/how-the-media-became-putins-most-powerful-weapon/391062/> [viitattu 3.5.2017]
- Dubrovskaya, T. (2016) *Constructing 'the West' in Russian Foreign Policy Discourse*. Conference paper. University of Jyväskylä. <https://thewestnetwork.files.wordpress.com/2016/11/dubrovskaya.pdf> [viitattu 14.2.2017]
- Dubrovskaya, T. & Kozhemyakin, E. (2017). "Media construction of Russia's international relations: specifics of representations." *Critical Discourse Studies* 14(1): 90-107.
- Erlich, R. W. (2014). *Inside Syria: the backstory of their civil war and what the world can expect*. Prometheus Books.
- Eriksson, G. (2016). *Swedish military intelligence: producing knowledge*. Oxford University Press.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing Discourse: Textual analysis for social research*. Routledge.
- Fairclough, N. (2010). *Critical discourse analysis: the critical study of language*, Pearson education.
- Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: the critical study of language*. Longman.
- Fairclough, N. (2001). *Language and power*. Longman.
- Fairclough, N., et al. (1997). *Miten media puhuu*. Vastapaino.
- Friedman, J. & Zeckhauser R. (2012). "Assessing Uncertainty in Intelligence." *Intelligence and National Security* 27(6): 824-847
- Gee, J. (2014). *An introduction to discourse analysis: theory and method*. Routledge.
- George, R. (2010): "Beyond Analytic Tradecraft", *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 23:2, 296–306
- Gergen, K. (2001). "Psychological Science in a Postmodern Context", *The American Psychologist*, (2001) 56. s.803–813
- Gill, P. & Phythian, M. 2006. *Intelligence in an Insecure World*. Polity.

- Habermans, J. (1976). ”Tieto ja intressi”. Suom. Paavo Löppönen. Teoksessa Tuomela ja Patoluoto (toim.), *Yhteiskuntatieteiden filosofiset perusteet*. Gaudeamus.
- Hansen, L. (2006). *Security as practic: discourse analysis and the Bosnian war*. Routledge.
- Haselton, M. G.; Nettle, D. & Andrews, P. W. (2005). ”The evolution of cognitive bias.” Teoksessa D. M. Buss (Ed.), *The Handbook of Evolutionary Psychology*. John Wiley & Sons Inc.
- Hatlebrekke, K. & Smith, M. (2010). ”Towards a New Theory of Intelligence Failure? The Impact of Cognitive Closure and Discourse Failure.” *Intelligence and National Security* 25(2): 147-182.
- Herbert, M. (2006). ”The Intelligence Analyst as Epistemologist”, *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* 19, no. 4.
- Herman, M. (1996). *Intelligence power in peace and war*. Cambridge University Press.
- Heuer, R. (1999). *Psychology of intelligence analysis*. Center for the Study of Intelligence, Central Intelligence Agency.
- Heuer, R. & Pherson, R. (2010). *Structured analytic techniques for intelligence analysis*. CQ Press.
- Heusala, A.-L., et al. (2016). *Venäjän turvallisuuspolitiikka : tutkimus Suomessa ja kehitystrendit Venäjällä*. Valtioneuvoston kanslia.
- Hirvelä, A. & Huhtinen, A. (2012). ”Strateginen kommunikaatio informaatioyhteiskunnan kansallisten tavoitteiden edistämiseksi – realismista sosiaaliseen konstruktion.” *Tiede ja ase*. Vol 70.
- Hodge, R. & Kress, G. (1988). *Social Semiotics*. Polity Press.
- Humbert, L. & Nicolas, L. (2011). *Weak Signals for Strategic Intelligence, Anticipation Tool for Managers*. Wiley USA.
- Jokinen, A., et al. (1993). *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere. Vastapaino.
- Jokinen, A., et al. (1999). *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Vastapaino.
- Jones, P. (2007). ”Why there is no such thing as ”critical discourse analysis””. *Language & Communication* 27: 337-368
- Kahn, D. (2009). ”An historical theory of intelligence” teoksessa Gill, P. & Marrin, S. & Phythian, M., eds. (2009), *Intelligence Theory: Key questions and debates*. Taylor & Francis Ltd.
- Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow*. Farrar, Straus and Giroux.
- Kent, Sherman (1949). *Strategic Intelligence for American World Policy*. Princeton University Press.
- Khvostunova, O. (2013). *Corruption of the Fourth Power: The Decline of the Russian Media*. Institute of Modern Russia.

- https://imrussia.org/media/pdf/Research/Olga_Khvostunova__Corruption_of_the_Fourth_Estate.pdf [viitattu 12.5.2017]
- Khvostunova, O. (2014). *A Brief History of the Russian Media*. Fair Observer. <https://www.fairobserver.com/region/europe/brief-history-russian-media-69813/> [viitattu 12.5.2017]
- Koivula, T. (2013). ”Jälkistrukturalistinen turvallisuustutkimus - mahdoton käsite vai käsitteellinen mahdollisuus.” Teoksessa Pekka Sivonen (toim.). *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos Julkaisu-sarja 1: Strategian tutkimuksia No 33
- Koivula, T. (2016). *The European Union and the use of military force: uncovering the myths*, Routledge.
- Kuhns, W. (2003). ”Intelligence Failures: Forecasting and the Lesson of Epistemology,” teoksessa Betts, K. & Mahnken, T. (eds.) *Paradoxes of Strategic Intelligence*. Frank Cass.
- Kusch, M. (1993). *Tiedon kentät ja kerrostumat – Michel Foucault’n tieteen tutkimuksen lähtökohdat*. Kustannus Pohjoinen.
- Lappalainen, T. (2011). *Kamppailu Euroopan ohjuspuolustuksesta*. YEK:n diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu. s. 16-17
- Lehtisaari, K. (2015). *Market and political factors and the Russian media*. Working Paper. University of Oxford.
- Lillbacka, R. (2013). ”Realism, Constructivism, and Intelligence Analysis” *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* 26(2), s.304-331.
- Lowenthal, M. (2009). *Intelligence: From Secrets to Policy*. CQ Press.
- Lowenthal, M. & Marks, R. (2015). ”Intelligence Analysis: Is It As Good As It Gets?” *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* 28(4): 662-665.
- Lowenthal, M. (1992), ”Tribal tongues: Intelligence Consumers, Intelligence Producers.” *Washington Quarterly* 15, no. 1.
- Luhn, A. (29.3.2016) *Russia’s campaign in Syria leads to arms sale windfall* Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2016/mar/29/russias-campaign-in-syria-leads-to-arms-sale-windfall> [viitattu 7.2.2017]
- Manjikian, M. (2013). *Positivism, Post-Positivism, and Intelligence Analysis*. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* 26(3), s.563-582.
- Marrin, S. (2011). *Improving Intelligence Analysis: Bridging the Gap between Scholarship and Practice*. Routledge.
- Marrin, S. (2014). *Improving Intelligence Studies as an Academic Discipline*. *Intelligence and National Security*: 1-14.
- Metsämuuronen, J. (toim.) (2006). *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. International Methelky.

- Mikkola, O-M (2014). *Sotilaspolitiikka Kremlin Olympoksella. Venäjän sotilasreformin diskursiivinen rakentuminen venäläisessä sanomalehdistössä 2008–2012*. Väitöskirja. Turun Yliopisto.
- Milliken, J. (1999). "The Study of Discourse in International Relations: A Critique of Research and Methods", *European Journal of International Relations*. Vol 5(2). 225–254
- Mills, G. (2003). *The Role of Rhetorical Theory in Military Intelligence Analysis: A Soldiers Guide to Rhetorical Theory*. Fairchild Paper. Air University Press.
- Mühlberger, W & Ruohomäki, O. (2017). *Middle Eastern Terror in flux*. The Finnish Institute of International Affairs
- National Research Council. (2011). *Intelligence Analysis: Behavioral and Social Scientific Foundations*. Committee on Behavioral and Social Science Research to Improve Intelligence Analysis for National Security. Board on Behavioral, Cognitive, and Sensory Sciences, Division of Behavioral and Social Sciences and Education. Washington, DC: The National Academies Press.
- National Research Council. (2011). *Intelligence Analysis for Tomorrow: Advances from the Behavioral and Social Sciences*. Committee on Behavioral and Social Science Research to Improve Intelligence Analysis for National Security, Board on Behavioral, Cognitive, and Sensory Sciences, Division of Behavioral and Social Sciences and Education. The National Academies Press.
- Nato. (2015). *Analysis Of Russia's Information Campaign Against Ukraine*. NATO Strategic Communications Centre of Excellence.
- Nickerson, R. S. (1998). "Confirmation bias: An ubiquitous phenomenon in many guises." *Review of general psychology*, 2(2), 175-220.
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2009). *Kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino.
- Peoples, C. & Vaughan-Williams, N. (2015). *Critical security studies: an introduction*. Routledge.
- Phillips, C. (2016). *The battle for Syria: international rivalry in the new Middle East*, Yale University Press.
- Phillips, N. & Hardy, C. (2002). "Discourse Analysis: Investigating Processes of Social Construction." *Sage University Papers Series on Qualitative Research Methods*, Vol. 50. Sage.,
- Prunckun, H. (2015). *Scientific Methods of Inquiry for Intelligence Analysis*. Rowman & Littlefield.
- Prunckun, H. (1996). "The intelligent analyst as social scientist: a comparison of research methods". *Police Studies: Intl Review of Police Development* 19(3): 67-80.
- Pynnönen, A. (2013). *Diskurssianalyysi: tapa tutkija, tulkita ja olla kriittinen*. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulun Working Paper N:o 379. Jyväskylän yliopisto.
- Pynnöniemi, K. & Mashiri, J. (2015). *Venäjän sotilasdoktriinit vertailussa: Nykyinen versio viritettiin kriisiajan taajuudelle*. Ulkopoliittinen Instituutti.

- Rathmell, A. (2002). "Towards postmodern intelligence", *Intelligence and National Security* 17(3): 87-104.
- Remes, L. (2006). "Diskurssianalyysin perusteet" teoksessa Metsämuuronen, J. (toim.) (2006). *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. International Methelp ky.
- Reporters without Borders. *2016 Press Freedom Index*. <https://rsf.org/en/ranking>. [viitattu 12.2.2017]
- Rodgers, L. & Gritten, D. & Offer, J. & Asare, P. (11.3.2015) *Syria: The story of the conflict*. BBC News. <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26116868> [viitattu 13.2.2017]
- Rovner, J. (2013). "Intelligence in the Twitter Age", *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 26(2), 260-271
- Rutland, P. & Kazantsev, A. (2016). "The limits of Russia's 'soft power'", *Journal of Political Power* 9(3): 395-413.
- Schiffrin, D., et al. (2001). *The Handbook of discourse analysis*. Blackwell Publishers.
- Schneider, B. (2013). *Intelligence Analysis and the Connect-the-Dots Metaphor*. https://www.schneier.com/blog/archives/2013/05/intelligence_an.html [viitattu 7.2.2017]
- Scott, L. (2004). "Secret Intelligence, Covert action and Clandestine Diplomacy." Teoksessa Scott, L. (ed.) & Jackson P. (ed.) *Understanding Intelligence in the Twenty-First Century: Journeys in Shadows*. Routledge.
- Simons, G. & Sillanpää, A. (eds.) (2016). *The Kremlin And Daesh Information Activities*. NATO Strategic Communications Centre of Excellence.
- Simons, G. (2006). *The Use of Rhetoric and the Mass Media In Russia's War On Terror*. Working Papers No. 98. Uppsala University
- Sims, J. (2008). "Defending adaptive realism: intelligence theory comes of age", teoksessa Gill, P. & Marrin, S. & Phythian, M., eds. (2009), *Intelligence Theory: Key questions and debates*. Taylor & Francis Ltd.
- Silver, N. (2012). *The signal and the noise: why most predictions fail - but some don't*. The Penguin Press
- Sipilä, J. & Koivula, T. (2014). *Kuinka strategiaa tutkitaan*. Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Sirén, T & Huhtinen A-M, & Toivettula, M. (2011). "Informaatiosodankäynnistä kokonaisvaltaiseen strategiseen kommunikaatioon", teoksessa *Strateginen kommunikaatio ja informaatio-operaatiot 2030*. Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Sirén, T. (2011). "Psykologiset operaatiot osana informaatio-operaatioita 2030", teoksessa *Strateginen kommunikaatio ja informaatio-operaatiot 2030*. Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Stent, A. (2016). *Putin's Power Play in Syria*. Foreign affairs. Vol 95, No. 1. <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2015-12-14/putins-power-play-syria> [viitattu 14.2.2017]

- Tabler, A. J. (4.11.2015) *The Not-So-Great Game in Syria*. Foreign Affairs. 4.11.2015. <https://www.foreignaffairs.com/articles/syria/2015-11-04/not-so-great-game-syria> [viitattu 10.2.2017]
- Taleb, N. N. (2007). *Musta joutsen: Erittäin epätodennäköisen vaikutus*. Terra Cognita.
- Tontti, J. (1998). ”Tieto, valta ja kontrollipolitiikka – Michel Foucault’n ajatusten tarkastelua”. *Rikostutkimus*. s. 1-10.
- Tsygankov, A. & Tsygankov, P. (2010). ”National ideology and IR theory: Three incarnations of the ‘Russian idea’”, *European Journal of International Relations* 16(4): 663-686.
- Tversky A. & Khaneman, D. (1974). “Judgement under Uncertainty: Heuristics and Biases”, *Science* vol 185, No 4157. American Association for the Advancement of Science.
- Vuori, J. (2008). ”Luomisen hurmaa? Konstruktiivinen tiede kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa”, teoksessa Hakovirta, H. & Vuori, J. (toim.) *Tieteenteoriat ja kansainvälisten suhteiden oppialan kehitys*. Uniprint. s. 93–137.
- Vuori, J. (2011). *How to do security with words. A grammar of Securitisation on the People’s Republic of China*. Turun yliopisto.
- Wæver, O. (2001). ”Identity, communities and foreign policy.” *European Integration and National Identity: The challenge of the Nordic States* eds. Lene Hansen, Ole Wæver, 20-50. Routledge.
- Walsh, P. (2013). *Applying qualitative social research designs and methodologies to improve the rigour of strategic intelligence analytical practice*. Paper presented at Panel Intelligence Analysis, the Social Sciences and History: Understanding and Explaining International Actors and Outcomes–San Francisco (2 April 2013).
- Walsh, P. (2011). *Intelligence and intelligence analysis*. Routledge.
- Wendt, A. (1992) “Anarchy is what states make of it: the social construction of power politics”, *International Organization*, vol. 46, no. 2. s. 391–425.
- Wendt, A. (1999). *Social Theory of International Politics*. Cambridge University Press.
- Wheaton, K. (2014). *Reduce Bias In Analysis: Why Should We Care? (Or: The Effects Of Evidence Weighting On Cognitive Bias And Forecasting Accuracy)*. Sources and Methods. <http://sourcesandmethods.blogspot.fi/2014/03/reduce-bias-in-analysis-why-should-we.html> [viitattu 4.7.2017]
- Wheaton, K. & Beerbower, M. (2006). “Towards a definition of intelligence”, *Stanford Law & Policy Review*, 17(2), 319-331.
- Wilhelmsen, J. (2017). *Russia's securitization of Chechnya: how war became acceptable*, Routledge.
- Wilke A. & Mata R. (2012) ”Cognitive Bias.” Teoksessa V.S. Ramachandran (ed.) *The Encyclopedia of Human Behavior*, vol. 1, pp. 531-535. Academic Press.
- Wittgenstein, L. (1981, alkup. 1953). *Filosofisia tutkimuksia*. WSOY.

Zuckerman, E. W. (1999) *“The categorical imperative: Securities analysts and the legitimacy discount”*, *American Journal of Sociology*, 104: 1398-1438.

Zygar, M. (2015). *Putinin sisäpiiri. Nykyvenäjän lyhyt historia*. Otava.

VENÄJÄNKIELISET

Закон Российской Федерации «О средствах массовой информации» от 27.12.1991 № 2124-1

Число поступивших газет (изданий) по субъектам РФ, Единая межведомственная информационно-статистическая система <http://www.fedstat.ru/indicator/data.do?id=35351> [viitattu 16.1.2016]

Концепция внешней политики Российской Федерации, МИД РФ, http://www.mid.ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/2542248 [viitattu 7.2.2017]

Левада-Центр (2016). *Телевидение остается основным источником новостей*. <http://www.levada.ru/2016/08/12/televidenie-ostaetsya-tem-istochnikom-novostej/> [viitattu 9.2.2017].

Левада-Центр (2015). *Декабрьские рейтинги одобрения и доверия*. <https://www.levada.ru/2015/12/23/dekabrskie-rejtingi-odobreniya-i-doveriya-5/> [viitattu 6.7.2017]

Левада-Центр (2015). *Демократия в России: установки населения*. http://www.levada.ru/sites/default/files/report_fin.pdf [viitattu 7.2.2017]

Левада-Центр (2015). *Россияне выступают против ввода войск в Сирию*. <http://www.levada.ru/2015/09/29/rossiyane-vystupayut-protiv-vvoda-vojsk-v-siriyu/> [viitattu 16.5.2017]

Левада-Центр (2016). *Союзники и “враги” России, европейская интеграция*. <http://www.levada.ru/2016/06/02/13400/> [viitattu 9.2.2017].

Левада-Центр (2016). *Участие России в сирийском конфликте*. <http://www.levada.ru/2016/02/15/uchastie-rossii-v-sirijskom-konflikte-2/> [viitattu 9.2.2017]

Левада-Центр (2016). *Доверие СМИ и цензура*. <http://www.levada.ru/2016/11/18/doverie-smi-i-tsenzura/> [viitattu 12.2.2017]

Левада-Центр (2017). *В президенте ценят главнокомандующего*. <http://www.levada.ru/2017/04/24/v-prezidente-tsenyat-glavnokomanduyushhego/> [viitattu 2.5.2017]

Министерство Юстиции Российской Федерации. *Перечень некоммерческих организаций, в отношении которых судом принято вступившее в законную силу решение о ликвидации или запрете деятельности по основаниям, предусмотренным ФЗ “О противодействии экстремистской деятельности”*. http://minjust.ru/ru/nko/perechen_zapret [viitattu 7.2.2017]

Общий годовой тираж издания газет (поступивших за отчётный период) по целевому назначению, Единая межведомственная информационно-статистическая система <http://www.fedstat.ru/indicator/data.do?id=35351> [viitattu 16.1.2016]

Стратегия национальной безопасности Российской Федерации. 2015. <https://rg.ru/2015/12/31/nac-bezopasnost-site-dok.html> [viitattu 7.2.2017]

Фонд «Общественное Мнение» (2015). *Доверие российским СМИ*. <http://fom.ru/smi-i-internet/12140> [viitattu 12.2.2017]

Чаадаев, П.Я. (1991, alkup. 1836). *Философические письма* Полное собрание сочинений и избранные письма. Том 1. Издательство «Наука»

Число зарегистрированных в РФ СМИ в январе 2016 года выросло почти на четверть. Федеральное агентство по печати и массовым коммуникациям. <http://fapmc.ru/rospechat/newsandevents/media/2016/03/item6.html> [viitattu 7.2.2017]

The Village.ru. *Социолог Лев Гудков — Об эффективности пропаганды в России*. The Village.ru. 16.12.2015. <http://www.the-village.ru/village/people/city-news/228271-society>. [viitattu 9.2.2017]

ALUSTAVA ANALYYSITEKNIikka

Kommunikointi asiakkaalle

- Asiakkaan tarve (mihin tietoa käytetään) ratkaiseva.
 - Maalittamisen tuki
 - Pitkän aikavälin muutokset
 - Heikot signaalit
- Ymmärrys metateoriasta (sosiaalinen konstruktivismi)
- Kriittisen diskurssianalyysin kuvaus

Raportointi

- *Kulttuuritulkkkaus*
 - Kielessä (diskurssissa) esiintyvien valtarakenteiden ilmaiseminen toisella kielellä
- Omat diskurssit
 - Kiinnitettävä huomiota omiin diskurssisiin → vinouma
 - Omien diskurssien on vastattava asiakkaan diskurssieja
- Tuotettavan raportin on käytettävä käsitteitä, joita asiakas ymmärtää. Erityisesti *vallan* käsite tulee avata

Tiedonhankinta ja käsittely

- Tiedonhankinta organisaatiossa erillään analyysistä
 - vinoumien välttäminen.
 - systemaattisuus
 - kvantifiointi
- Puoliautomatisoitu tiedon prosessointi
 - automatisoidut tietokantahaut
- Relevanssin määrittely
 - CCIRM tiedustelukysymyksen mukaan
 - Voi olla erillään analyytikosta
- Tallentaminen omaksi tietokannaksi
 - useita käyttäjiä.
- Tukeutuminen muuhun tutkimukseen
 - Aineisto ja menetelmien kehittäminen

Tiedusteluanalyysi

- Tekstin lingvistinen kuvaus
 - Painopiste intertekstuaalisesti merkittävässä tai arvolatauksen sisältävissä ilmaisuissa
 - Historiallinen konteksti
- Diskurssien määrittäminen
 - Teksteissä esiintyvät *perusdiskurssit*
 - Diskursiivinen *normaalitila*
- Diskurssijärjestyksen muodostuminen
 - Mitkä representoituu, mistä vaietaan ja *miksi?*
 - Mitkä ovat johtajien ja tiedotusvälineiden asemat ja niiden käyttämät diskurssit?
 - Hegemonia ja manipulointi
 - Muutos ajan funktiona
- Diskurssikäytännön kuvaus
 - Muutokset tekstien tuottamisessa ja kuluttamisessa
 - Tiedonvälityksen muutokset ja merkitys
- Sosiokulttuurinen käytäntö
 - Valta-analyysi → miten valtarakenteita ylläpidetään
 - Miten diskursiivinen valta linkittyy muihin valan muotoihin (väkivalta, normatiivinen valta)
 - Miten valta-asetelmat muuttuvat (muutostekijät)

Laajemman yhteiskunnallisen merkityksen selittäminen

Sosio-kulttuurinen käytäntö

Tuottamisen ja kuluttamisen prosessien tulkinta

Diskurssi-käytäntö

Tekstin kuvaus